This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

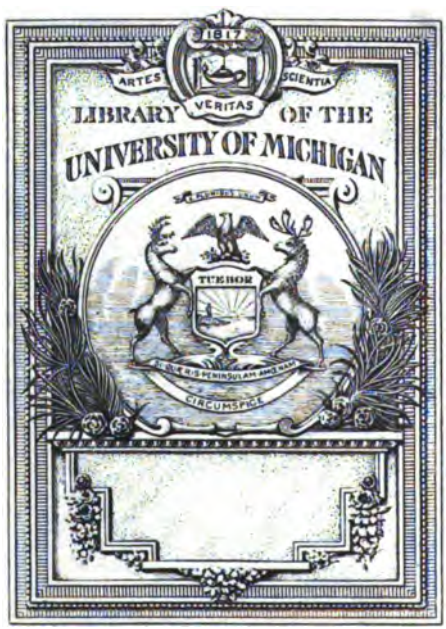
1817
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

13 y 1972

ČASOPIS

ČESKÉHO MUSEUM.

OSMÝ ROČNJ BĚH.

SWAZEK PRWNJ.

Z české Worlické
knihowny.

W PRÁZE,
NÁKLADEM ČESKÉHO MUSEUM.
1834.

101

1.

Torquata Tassa
oswobozeného Jerusaléma zpěw šestnáctý,

přeložený

od

Jana Purkyně,

professora na universitě Wratislawské.

Obsah tohoto zpěwu.

Armida, kauzelnice pohanská, přilauditwši k sobě Rinalda, přednjho hrdinu wogska křesťanského, bawj geg láskau w rozkošných zahradách swých, w paláci na ostrowě w Oceanu kauzelně wzdělaných. I posláni gsau dwa mužj, aby s pomocj křesťanského maga odtud ho wybyli a do wogska před Jerusalém opět přiwedli. Magus dal gim prut kauzelný ku překonánj wšech oblud, palác i zahrady ostřjhagjcjch, a ljstek, na němžto wšecka bludiště sadů wyznačena byla; takže pronikše až k Rinaldowi, a w něm opět ducha bogowného zbudiwše, wybawili ho z osjdel Armidiných.

1. Okrauhlé skwostné stawenj, tam směle
Se w okol zhůru pne; u prostřed gesti
Sad přerozkošný, w němž prokwétá skwěle,
Cokoli krásného kde widno kwésti.
Geg zewšad Ďasi, geho strogitelé,
Swodnými komnatami na rozcestj
Obstawili, že neproniklý ležj,
An oklikaté k němu stezky běžj.

2. Hlawnjm pak wchodem oba wekročili,
Ač menšjch na sta do paláce wedlo;
Z kutého zlata weřege tam byly,
A střjbrem skwaucj wrata oko shlédlo.
Sochám se krásným oni podiwili,
W nichž djlo se hmotau spor ladný wedlo.
Gen mluwa chybj, ostatně gsau žiwy:
Wěř oku, magjť žiwot oprawdiwý.

3. Alcida tam gest besedugjcjho
U prostřed djwek meonických zřjti;
Ač pekla řjši dobyl horaucjho,
Teď přede: Milek může radost mjti.
Tu Jole, reka lidohubjcjho
Zbrogj, mdlau rukau, hráti se neštjtj,
Swéwolně pléce lwowau kůžj kryge,
Ač hnětena od srsti autlá šjge.

4. A naproti zas widět moře šedé,
Kterak bělaunkau rozdauwá se pěnau;
U prostřed dwoge loďstwo půtku wede,
S obau stran blesky od zbranj se ženau,
Wlnách po swětlých záře sem tam gede.
Tu zřjti Lewkate rozplameněnau,
Tu August Řjmany, a s druhé strany
Antonius wedl Indy, Egypčany.

5. Gak kdyby po mořjch Cyklady plauly,
Gak hora kdy se potká s horau druhau,
Takým se pudem proti sobě hnuly
S obau stran wěžné lodě půtkau tuhau.
Giž ohně, oštěpy se zduchem suly,
Rudau tu brázdau wražda tkwj a dlauhau.
Ač bitwa geště nikam se nesklánj,
Hle! wautěk králowská se chystá panj.

6. Antonius též na autěk se dáwá
A naděto gipauštj swětawlády.
Na autěk-li: on hrůzy nepoznáwá,
Gen milenky geg odtud táhnau wnady.
Widjš gak srdcem geho spor pohráwá:
Tam stud a hněw geg pudj, láska tady.
Nestálé wálky teď se djwá wzteku,
A teď dmaucjm se plachtám do autěku.

7. Giž skryt, kde Nil se we zátoku lege,
A zdá se smrti čekati tam rázy;
I řekbys, krásau že se obljčege
Gegjho těšj geště za wše zkázy. —
Tak na wratách tam různého se děge
Řemesnau pracj obdoba nacházj.
Od ladných děl rytjři dále spěli,
I směle wkročili w dům podezřelý.

8. Gak w břehách klikatých Meander čilý
Pohráwá, během krautiwým se lina,
Teď k wrchowišti, teď se k moři chýlj,
S sebau se sám potkáwá, dále plyna:
Podobně tamto matné cesty byly;
Wšak list ty zmatky wšecky rozepjná,
List onen, genž byl darem kauzelnjka,
Genž gim w bludišti záwitky odmyká.

9. A když pronikli stezky zapletené,
Tu zahrada se krásná rozewjrá;
Tam rybnjk stogj, zde se potok žene,
Zde kwjtj, tam se tráwnjček prostjrá,
Pahorky, doliny tam přitemněné,
Les, geskyně se gednjm hledem zjrá!
Wšak uma, genž tu krásu způsobuge,
Očjm se nikde zřegmě nezrazuge.

10. Řek'bys, (tak lad gest mjchán s bezřádnostj),
Že wše gen zdobau wrozenau se swjtj.
Umau tu přjroda; ta s ochotnostj
Swým wlastnjm wzorem z žertu zdá se býti.
Sám zduch tu znik swůg má od kauzelnosti,
Zduch, z něhož zrůst má stromowj a kwjtj.
Tu rowně kwět se s owocem wydáwá,
Ten kdy se rozwjgj, to giž dozráwá.

11. Tu staršj fjk na témže stromu zrage,
Kde mladšj geště w syrowosti swogj;
Na wětwi gedné, různau barwu mage,
Zlaté se gablko se zeleným pogj;
Keř winný, od pně ku pni dosahage,
W hognosti bugné na wýslunj stogj;
Zde hrozen trpkau teprw šťáwu zbjrá,
Tam giž se rdj a nektar uzawjrá.

12. Překrásnj ptáčkowé we čerstwém daubj
Milostné pjsně tam o záwod pěgj;
Zduch wana, howor w temném wede laubj,
A po wodách se šumy rozrážegj;
Když pak umlkne ptactwo w háge hlaubi,
Hned na odpowěd zpěwy s nebe zněgj.
Nechť náhodau, nechť aumyslem se stáwá,
Wždy sworné zdušným ptactwo zwuky dáwá.

13. Ze ptáků geden, gsa peřj pestrého
A šjrý gazyk mage, zob co růže,
Pozdwihl nenadále hlasu swého,
An s mluwau lidskau srownán býti může.
Ten howor způsobu wedl ústrogného,
Že znutil k podiwenj oba muže;
Ostatnj ptactwo mlčj, poslauchage,
Poslauchá 'wětřjk, šustu zanechage.

14. „Hleďiž, (tak zpjwal), gak se ze paupěte
„Panenská růže skromně wywinuge,
„Kljčj se djlem, djlem zřegmě kwete,
„Tjm kraššj, čjm se wjce utaguge,
„Až pak swé lůno směle porozmete,
„A wadnauc, krásu dřéwnj potracuge;
„I gistě bychom wjce nepoznali,
„Že panny, mládenci kdys o ni dbali.

15. „Tak přegde, gako plynau naši dnowé,
„Kwět, zelenost zemského žiwobytj;
„A nechť se wracj gasno kwětenowé,
„Pozwadlé wjce newykwétá kwjtj.
„Trheyte růže, pleňte wěnce nowé,
„Dokud mladosti ráno geště swjtj!
„Trheyme kwět! buď láska naše sláwa,
„Dokud za lásku láska nám se dáwá.

16. Tu mlčel pták: i slyšet odezwánj,
Gak zpěwné přiswědčenj w ptačjm zboru.
Holaubky množj něžná celowánj,
Každý se žiwok lásce wzdáwá w skoru,
K nj twrdý dub i čistý laur se sklánj,
I každý strůmek celičkého boru.
Od země wane, s nebe gemné hnutj,
Co k užjwánj sladké lásky nutj.

17. Při ladném zpěwu, kráse tolikeré,
Co swými wnadami ge k sobě laudj,
Dwé mužůw přjsným krokem dál se bere,
I city tužj w nepohnuté hrudi.
Teď skrze wětwe w zrak gim obraz pere,
Widj tam, — widěnjli gich neblaudj, —
Widj tam milenau při milownjku,
On w lůně gegjm, ona na tráwnjku.

18. Gegj se ňádra na polo gen krygj,
Rozpautanými wlasy wětry hragj:
Ač plamenem milosti oči nygj,
Předc wláhau něžnau žiwost wydáwagj;
Úsměwky wábné z bugných zraků bigj,
Gak wlnkami kdy blesky pohráwagj.
Nad njm se chýlj, on gj w lůně sedj,
A w rozkochánj twářj w twář gj hledj,

19. A we pohledu žjžniwý cit pase,
Oheň milosti útrobu mu tráwj.
Ta wjčka gemu ljbá, se rtau zase
Hubičky ssage, nakloňugjc hlawy:
On wzdychá, w rozkoš pohřjžen, i zdá se
Že duše poslednj swůg wýlet slawj
I w ni přecházj; — an tu we skrytosti
Těm skutkům lásky djwagj se hosti.

20. Neznámý nástrog po milenky boku,
Prozračný krystal, zawěšen se zhljdá;
Podáwá ona milosti otroku
Sklo, gjmž se lásky tagemnost wyzwjdá;
Ta s úsměchem, on plamen mage w oku.
Tak předmět geden w proměnách se střjdá;
Armida w zercadlo se djwá gasné,
W gegj pak oči on gen pátrá krásné.

21. Kochá se ona we swém panowánj,
W swé kráse, on pak w nj a w swé porobě.
„Rač na mne zwrátit," tak gest geho zwánj,
„Blažjcj oči, blaha gsauci w sobě,
„By gako w zercadle, w mém milowánj
„Twá sličnost byla zobrazena tobě:
„Mé gistě srdce lépe wypodobj,
„Než ono sklo, twých krásných audů zdoby.

22. „Ó byťbys, mnauli zhrdáš, mohla zřjti
„Twau wlastnj twář w pěknosti přirozené,
„Ó gakby muselo tě oblažiti
„To zřenj, ginde tobě odepřené.
„Nemůže w malém skle swé mjsto mjti
„Milostný rág ladnosti obožené;
„Tě hodné zercadlo gsau hwězdy, nebe,
„Kde w krásy swětle zhljdneš sama sebe.

23. Ta slýchá s úsměchem, i nepřestáwá
Se we skle zhljdati, dljc w práci wnadné,
Swé wlasy do pletenců zapletáwá,
I wšecko ljčj na ozdoby řádné,
Každičkau kadeř w prsteny srownáwá,
Co w zlato šmelc, w ně kwjtky wtýká ladné,
Cizj pak krásau ňádra liliowá,
Růžj, zkrásiwši, we raušce ge chowá.

24. Páw pyšný krásněgi swá očkowatá
W skwostnosti gasné péra nerozkládá,
Ni duha na nebi peřestá, zlatá,
Půwabněgi zrak w odiw nepobádá,
Gak krásný pás, gjmž bedra gegj gata,
Gegž we dne w noci s těla neodkládá.
W něm postawu bezhmotným wěcem dala,
Co za nemožné gmjuo, weň wetkala.

25. Tam něžné hněwy, tiché odpjránj,
Lichotné waby, smjřenj radostné,
Usměwky, łuzné šepty, sladká lkánj,
Utuchlé zdechy, hubinky libostné —
To wše spogiwši ona na wybránj,
Ohněm pochodně sléwala milostné,
Až dokonána diwotworná krása,
Kteraužto sličný sobě bok opásá.

26. Konečně milowánj přetrženo,
Laučj se panna, dáwá poljbenj.
Neb od nj za dne býwá ošetřeno,
Gež bére z knih čarowných, poučenj;
On tu zůstáwá; wygjt zamezeno,
Ni změnit přjbytek mu wolno nenj.
On sám procházj, gj kdy nenj tady,
Paustewnjk z lásky, se zwěřj ty sady.

27. Když pak ge nočnjch stjnů tichost gemná
K aukradkům milowánek powoláwá,
Tu w citu bláhy noc gim plyne temná,
I přjkrow gim tu k lásce mjsto dáwá. —
Wšak teď, co w djla pospjšje tagemná,
Armida sad i reka zanecháwá,
Ti dwa, co prwé we křowj se kryli,
Rytjři w lesku zbranj wystaupili.

28. Gak bugný komoň, někdy wjtěz slawný,
Od práce zbrogné wzat gsa proti woli,
Když wilné chwjle a pokog ohawný
We stádu tráwj, blaudě kde chce koli,
Slyšj-li trauby zwuk, zře meč wýprawný,
Hned zařehtage cwálá po okolj,
A hledá půtky, w autok gjtť žádá,
I reka wzjti w swalowitá záda:

29. Tak mladý rek se měl, když nenadále
Přátelských zbranj ohniwý blesk zočil;
Tu duch bogowný, plápolawý stále
Po sláwě, hned se bleskem tjmto zbočil,
Ač láskau dosud mořen neustále,
W gegjch se slastech dnem i nocj točil.
Zatjm Ubaldo proti němu kráčj
I štjtu hladinu mu w twář zatáčj.

30. On proti lesku obracuge zraky,
I zhljdá sebe wprawém, gak byl, stawu:
Zřj hebký šat, i čige zápach, gaký
Obwjwá raucho, zdobenau zřj hlawu
I meč; ba arci stranau wisj taký,
Wšak ledwa znáti cenu geho prawau.
Okrášlen tak, že zdál se k ozdobenj,
Ne nástrogem do wálek wywedenj.

31. Gak člowěk, byw pohřjžen we snů rogi,
Po dlauhém k sobě třeštěnj přicházj:
Tak on w swém obrazu zahlauben stogj,
Wšak útěchy w tom zřenj nenacházj.
Hned oči klopj, stud se k bázni pogj,
W staudném se citu zrak po půdě plazj;
Tu auprkem by w morské wrh' se tůně,
Tu w ohni skryl se, aneb w země lůně.

32. A k němu Ubald takto prohowořj:
„Celá gest Asie, Ewropa w zbrogi!
„Kdo sláwy žádá, Kristu kdo se kořj,
„Teď w Sýrsko chwátá k poswátnému bogi:
„Gen tobě, zdá se, zástawy se twořj,
„Genžs uspán w kautku swěta we pokogi;
„Tebau nehýbá powšechné to hnutj,
„Tě zwůle ženská k zmařilosti nutj.

33. „Gaké to snění ctnost twau obestjrá,
„Gakáž to mrzkost s prawé cesty swádj?
„Wolá tě wogsko, wůdce, swatá wjra,
„Twé blaho, sláwa odtud gjti radj;
„Uchop se zbraně, ať se uzawjrá
„Ta naše zpráwa, ať se plémě hadj
„Newěrcůw, podlehlé kdys twogj zbrani,
„Osudným mečem do skonánj zranj!

34. Tu mlčel. Čestný ginoch zůstal chwjli
Zkormaucen, bez hnutj i beze slowa.
Pak staudné city hněwu ustaupily,
Pudj geg w boge wláda rozumowa,
Až ljce rdělostj se zplamenily.
Když pak se zmohla znjcenost ta nowá,
Hned wilné lásky wazby přetrhuge,
Okrasami marnými powrhuge.

35. I k odchodu se zchytiw, ze bludného
Se labyrintu s druhy powykrádá.
Zatjm Armida, zhljdši zkoleného
Wrat strážce, an w swé krwi se rozkládá,
Tjm podezřiwa, hned i předrahého
Miláčka zřj, an wýchodu dopadá.
O zřenj bolné! zřj, gak na autěku
Spauštj se wnadných sladké lásky wděků.

36. Chce wykřiknauti: „Což mne ukrutnjku
Zde zanecháwáš!“ bol gj hrdlo aužj,
Že mluwa, we rtech nemageci zniku,
Wracj se w utrobu a srdce saužj.
Widj nešťastná sjlu přewelikau
Na odporu, gjž maudrost zbožná slaužj.
To znagjc, předce důwody marnými
Geg zdržet chce i půwaby lestnými.

37. Co gen Medea klenj někdy znala
Bezbožná nezbednými usty láti,
Čjmž samo nebe w běhu stawowala
I znala z hrobů duše wywolati,
Tjm lála: propasť wšak se neozwala,
Giž nelze slowem peklo odmykati.
I nechá klenj, mnjc že krásy dary
Prosjcj wšechny překonagj čary.

38. Běžj pak, stydliwost gj nezdržela;
Kdež gsau teď lásky wjtězstwj a ceny?
Dřjw pyšně w Milkůw řjši wládu měla,
Stawjc neb rušjc mžikem na přeměny,
I w nádhernosti lásku žádat směla,
Milencům záštj dadauc za odměny.
Milá gen sobě, těšila se z toho,
Zranitli dáno krásným okem koho.

39. Teď ráda, opuštěná, zanedbaná,
Po zhrzugjcjm milenci se žene;
Tu kráse wnada želenjm přidána,
By zňala plamen lásky powržené.
Po drsných skalách reka stjhá panna,
Nedbá na autlé nohy rozedřené.
Křik předeslala diwokému běhu,
Až geg dosáhlá u samého břehu.

40. Bez smyslů wolá: Ty, genž srdce moge
Odnášjš djlem, djl mně ponechage,
Wem mé aneb mi powrať srdce twoge,
Aneb zkaz obé. Stůg, mé mluwy dbage!
Nechť slowko gedno wegde w ucho twoge
Hubičce giž nedáno, ta ti zrage
U lepšj ginde. Což se bogjš státi?
Kdo uprch, smj giž také odpjrati!

41. Prawj pak Ubald: Déle nepřjslušj
Gj odpjrati, pane, postůg málo.
Wždyť snad zbraň krásy wjc tě neporušj,
Byť gj i želenj wnad přidáwalo.
Tjm wětšj statnost, zachowášli duši,
Byť i Sirénám ucho přisléchalo;
Nechť rozum wezme nade smysly wládu,
Tak sám se zdwihneš z předešlého pádu.

42. Tu rek se zastawil, i uplakaná
A sotwa dech magje přispjšj děwa
W žalosti, gaká nikdy newjdána,
Tjm krásněgšj, čjm wjce slz prolé́wá.
Hledj naň, wšak bezmluwně, krásná panna,
Buď z bázně, péče, neb že naň se hněwá.
On na ni zřjti nechce, pohljdneli,
Gen pokradmo a staudně zrakem střelj.

43. Gak umělý hudebnjk, dřjw než swého
Powýšj hlasu k pěnj gjmawému,
Prw sklánj posluchače citliwého
Předhránjm ladným ke zwuku zdobnému:
Tak ona, w prostřed žele přehořkého
Gsauc wěrna wždycky ljčenj lstiwému,
Zagjkawými zdechy předehráwá,
Gakými srdce čilegšj se stáwá.

44. I dj: Giž nečekeg, ukrutný muži,
Bych co milá milému prosby lila;
Toť býwalo: teď gestliže tě saužj
Památka lásky, aspoň přeg, bych byla
Co nepřátelská slyšena, toť slaužj
Za práwo w prostřed zbrogného též djla.
Wšak, co požádám, wolně můžeš dáti,
I déle nepohnut w swém hněwu státi.

45. Radostli tobě záštj naše twořj,
Požjweg gj, na ugmuť nechci býti,
Máš práwo, wjš gak hněw mi w srdci hořj
Na Křesťany, gak proti tobě ljtj.
Rodem pohanka, wám wždy na přjkořj
Gsem gednala, wás chtěla podmaniti,
Tě zwláště stjhala, tě gala, zbraně
Tě prostila, w neznámé kryla straně.

46. I k tomu geště přidala gsem wjce,
Z čehož se hanbjš nadewšecko giné,
Že gsem tě wtáhla lásky do tkanice.
Ba strašný klam to byl, že gsem w newinné
Panenské kráse, růžokwěté ljce
I stud swůg wzdala zwůli pohostinné;
Že staršjm nedawši milostem zniku,
Nowému gsem propadla milownjku.

47. Nechať se k ostatnjmu připočjtá,
Co hlásám, proti tobě prowiněnj,
Buď k autěku pohnútka důležitá
I sjdla milostného k pohrzenj.
Gdi, přeplug moře, těš tě wálka ljtá,
Zkaž wjru mau, máš mé w to dowolenj!
Což wjru mau? ne mau, gá w lásky tužbě
Gen tobě swatá, w twé gsem modloslužbě.

48. Dowol gen, bych tě následowat směla;
To skrowná prosba dost i nepřjteli.
Což twá tě kořist opustit by měla?
Gatý pocházj po zwjtěziteli.
Byť k twým se sláwám ona přiwáděla,
Že mne co laupež waše roty zřely,
Hrdau že gest Armidau pohrdáno,
Co na twau služku poukazowáno!

49. Což otrokyně déle chowat bude
Ty kadeře, tebau co potupeny?
Odřjznu ge; ta zdoba služce chudé
Nepřjslušj; gj bude beze ceny.
Gen za tebau chci w bitwy krworudé,
Gen tobě w slibu státi bez proměny.
Schopnau se cjtjm nosit twé ratiště,
Prowádět koně twého do bogiště.

50. Čiň ze mne pawézu, neb paweznjka,
Gsem připrawena k službě dobrowolné;
Ať ňádra má, ať hrdlo mé proniká,
Dřjw nežli tebe kopj progde bolné.
Wždyť nenagde se toho ukrutnjka,
Genž tebe šetře, mne by zbil swéwolně,
Genž od pomsty by nestřeh' ruku zbrannau,
Pro krásu tuto, tebau pohrdanau.

51. Wšak mlčiž, bjdná! nač se připomjná
Ta krása zhaubná? platna wjc ti nenj. —
Dál nemluwj, pláč mluwu gj přetjná,
Wyléwá slzy praudem w žalostěnj;
Po plášti, po rukau se geho zpjná
W prosebné postawě; on w newraženj
Trhá se od nj, lásku přemáhage,
Gj wchodu, slzám wýchodu nedage.

52. Nesmjť giž láska srdce roznjtiti,
Co mocj rozumu gest uledněné;
Gen autrpnost, milosti družku, cjtj
W swé duši, lásce tenkrát uzawřené;
Tau pohnut gest, že těžko zahraditi
Praud slzj, genž se gemu w oči žene;
Předc autlé city we wnitřnostech tlumj
I w moci swé wše hnutj držet umj.

53. Pak dj: Armido, wěru mysl mi tjžj
Twůg osud krutý! O byť možná bylo
Odnjti wazby lásky, genž tě wjžj!
Mé srdce cit swůg w záštj nezměnilo,
Gest smjrliwé, po pomstě newyhljžj:
Nepřjslušj ti služky konat djlo.
Ty zhřešila, dřjw meze we milosti
Překročugjc, teď zase w zůřiwosti.

54. Wšak hřjch to lidský, hřjch to obyčegný,
Wymlauwá mladost, pohlawj i wjra.
I gá gsem zhřešil, žel mne hryze tegný,
Má wšak ti mysl winu nepředstjrá.
Twůg obraz wždy mně bude blahoděgný,
Ať w radowánj gsem, ať bol mne swjrá;
Chci býti twým rytjřem wždy a wšude,
Dokud to ctj i wjrau přáno bude.

55. Ať gednau konec hřešenj se stáwá!
Upusťme s toho, co gen stud nám twořj!
Ať wina každá w nepamět se dáwá,
Ať zagde, we wzdáleném tom zámořj!
Čekáli mne w potomstwu wěčná sláwa,
Gen ať o činech těch se nehowořj.
Nechtěg, by krása, rekowská twá sjla
I králowská twá krew se zhanobila.

56. Buď pokog s tebau! gdu; nedáno tobě
Gjt sě mnau, wůdce můg to zapowjdá.
Ó zůstaň, utiš bauři we utrobě,
Nechť po giné tě dráze štěstj hljdá! —
To když on mluwil, ona w stegné době
Zamračená se tam i sem ohljdá,
Okem pak geg měřjc w hněwném zhrdánj,
Wypukne náhle w takowéto lánj:

57. Ty negsi syn Sofiin, negsi zplozen
Ze kmene Attia, tys pošel z moře
Bauřného, zimným Kaukasem gsi zrozen,
Tě kogil tigr w ukrutné potwoře.
Pryč s přetwarau! neb tobě nenj wrozen
Cit lidský, neznáš lásky ani hoře.
Což on se zastyděl? neb mé mu hnutj
Gen slzku wyzwalo neb powzdechnutj?

58. Co mám prořjci, neb co zamlčeti?
On snad se w obět dal? hle teď utjká!
Co wjtěz slawný chce mi odpauštěti,
Mne hřjšnau rozhřešit se neodřjká!
Ó gak mně radj! račte poslyšeti.
Rozum Xenokratůw, stud milownjka!
Ó bohowé! wy dopauštjte sami,
Že bezbožnjci bořj waše chrámy.

59. Gdi s pokogem, zlý muži, gakos tady
Mne zanechal, opusť mne bez prodlenj!
Wšak umořena aučinkem twé zrady,
Duch nahý půgdu tobě we sleděnj!
Co Furie tě zteyrám ohněm, hady,
Dokud w tom budu mjti obljbenj,
A dáli osud, abys ušel moři,
I šel do půtek na wálečném oři:

60. Tam teprw, lotře, zaplatjš twé winy,
W swé krwi leže mezi mrtwolami.
Armidu zwoláš ze smrtné hlubiny,
Wšak darmo, tušenjli mne nemámj! —
Tu žel gj mluwu přetrh' bolečinný,
Duch zatagil se mezi žalobami.
Upadla do mdlob, poty ledowity
Čelem se lily, oči mrakem kryty.

61. Ba mrakem kryty! sudba záwistiwá
Nowé gj nechce utěchy popřáti.
Wzezřiž Armido! cožpak negsť chtiwá
Nepřjtele we slzách uhljdati?
Kdybys zaslechla žel, gegž z ust wyljwá,
Twé srdce museloby zaplésati.
Poslednj geště dáwá pozdrawenj,
To možné, wšak nezgewné twému zřenj.

62. Co činiti? či na nahém gi pjsku
Má polomrtwau opustiti zrádně?
Cit, dwornost geg pobjzj we pokljsku,
Odhánj nutnost nazpět welewládně.
Giž plowe; wěge wětřjk z wonných ljsků,
I hrage s wlasy weslárkyně ladně:
Berau se wětrem plachty zlatoskwělé;
Zřj na břeh, až pak břeh mu zmizj cele.

63. Přišedši k sobě panna, kam gen zřela,
Wše pusté, němé, zhlédla w užasnutj.
Hle odplawil se! dj: co mohl zcela
Mne náhodě zde nechat beze hnutj?
Nemeškal chwjlku, ač gsem hořem mřela,
Samau mne opustiw, směl odeplauti!
A gá tu w lásce na pomořj sedjm,
Po něm pak, nepomštěná, w dálku hledjm!

64. Co platen pláč? nemámliž dosti zbranj
I zámyslů? chci stjhat ukrutnjka!
Před mým geg hněwem propast nezachránj,
Ni chrám nebeský, nechať doň utjká!
Chopjm geg, wyrwu srdce k rozsápánj,
Na postrach pro každého bezbožnjka!
Mistremli on, wjc gá se pooslawjm
We ukrutenstwj. Wšak kde gsem? co prawjm?

65. Armido ubohá! Wšak mělas dřjwe
Kdy wězněm byl, naň zuřit, ukrutnosti
Zaslaužil krutec; pozdě záštj mstiwé
Rozžjhá tě w daremné hněwiwosti!
Mohauli wšak co wnady, umstwj lstiwé,
Marnau se neukogjm taužebnostj.
Má kráso! tobě křiwda učiněna,
Přičiň se, abys byla odemštěna.

66. Hle! moge krása nechť se stane cenau
Odetnutj té hlawy zlořečené!
Tu záletnjci máte wyznačenau,
Ač práci těžkau, sláwy wšak bezcenné.
Chci za odplatu býti zaslauženau,
Se mnau pak wěno walné, neměřené.
Nenagdeli se nikdo do zápasu,
Wyhlásjm marným darem wšecku krásu.

67. Ba darem neblahým, gjmž powrhugi;
We záštj gest mi králownau se zwáti,
We záštj, že gsem zrozena, že žigi.
Gen pro mstu woljm w žitj setrwati!
Tak lkawě slowa gegj hořekugj;
Giž nelze dél na pustém břehu státi.
Tam prostowlasá těká u pomořj,
Wztek z očj giskřj, twář gj hněwem hořj.

68. Pak wrátiwši se k sjdlu swému, swolá
Strašnými hlasy tisjc pekelnjků.
Zmráčj se prostraň nebeského kola,
Wěčného slunce záře bledne w mžiku,
Bauřjcj wichřici nic neodolá;
Ze země wnitřnosti řwe na sta ryků;
W palácu okolj tam hrozné skřeky,
Huhnánj hnusná, sičenj a štěky.

69. Stjn nad noc černěgšj geg obkličuge,
W němž swětlosti se sledu nenacházj;
Gen zde neb onde blesk se zaněcuge,
Mrakem se promkna ohniwými rázy.
Konečně prchly tmy, wšak zasmucuge
Se nebe, bledě slunce se wyzrázj.
Palác gižzmizel, nenechaw ni známku;
Gen řjci lze: zde bylo mjsto zámku.

70. Gak někdy spausta ohromná se twořj
We zduchu z oblaků, pak zas se ničj,
Rozplýwá sluncem, neb se wětrem bořj;
Gak w nemoci sen wzegde, pak se kljčj:
Tak onen krásný krag se mžikem nořj,
Tak hrůza dřéwnj před okem se přjčj;
A ona w wůz, co w bljzku byl, si sedá,
I známau dráhau k nebesům se zwedá.

71. Po oblacjch se wznášj, zduchem ljtá,
Mhlau obkljčená, hlučnau chumelicj;
Nad řjšj pólu gižného se zmjtá,
Rodů neznámých temnau hostinicj.
Alcida meze přegdauc, nezawjtá
Ni k hesperské, ni k zemi černých ljcj.
Gen nad mořem gi zřjti bez přestánj;
Tak spřeženj swé k Syrii dohánj.

72. Damasku wšak minauc, bogj se drahé
Swé wlasti pohledu, i snažně řjdj
Swůg wůz, kde pořičj se zdwihá blahé,
Na němž dědičný zámek státi widj.
Tam w paušť ucházj, mezi skalj nahé,
Stranjc se služek, ostatnjch i lidj.
I dlauho we pochybném dlela trudu,
Až w krátce hněw se wjtězem stal studu.

73. Chci gjti odtud, prawj, dřjw než swoge
Egyptský král od wzchodu wogska sžene.
Lsti užigi, i w podwodiwé stroge,
We twárnosti se změnjm newiděné,
S lučištěm, s mečem wegdu w kruté boge,
We záwod pozwu reky oslawené.
Ať aspoň djlem dogdu odemštěnj;
Pak studu, cti, buď dáno wyhoštěnj.

74. Streyc, strážce můg, ať nic mně nepředházj,
Takť on to chtěl, ať sám se z toho kage.
On duši mogj ženské wtisknul rázy
Mužstwj, smělosti wdech' mne we zbrog dage,
Mne w dobrodružstwj wedl, na ukazy
Chrabrosti zbádal, stud mi odnjmage.
Nechť on se winj, zřjnoli mne, děwu,
We lásce hřešit, neb hřešit we hněwu.

75. Tjm končjc řeč, rytjře hned i panny,
Swé zbrognoše i sluhy shromaždila,
I w krásný oděw drahocenný zbranný,
We králowskau se skwostnost přistrogila.
Pak sbor wybjdla w cestu uchystaný,
Pauť we dne w noci s nimi nastaupila,
Až došli rowiny wýslunné lauky,
Kde přátelské u Gazy stály pluky.

2.

Myšlénky o starobylosti Slowanů w Europě.

Od P. J. Šafařjka.

Historie starých Slowanůw, gakžkoli mnoho o nj doma i wcizině psáno, geště wždy, chcemeli zrowna wyznati prawdu, toho stupně swětla a gistoty nedosáhla, na kterýžby gi každý wěrný wlastenec, a zwláště milowujk národnjch děgin, rád powýšenu býti spatřowal. Přjčina toho nedostatku dwogj se pokládati musj: gedna zawilost a uzlowatost samého předmětu, druhá nedostatečnost, nercili ničemnost našeho posawádnjho — wté straně — historictwj. Dřewnj Slowané, ač rozumjmeli dobře gegich děginám, co lidé krotcj, pokoge, orby, řemesel a kupeckého obchodu milownj, prowodiwšj wždy raděgi žiwot obhágný, nežli podmaniwý, u starých historikůw, táhnaucjch se obwykle gen po hluku wálek, a tiché welikosti národůw málo wšjmawých, owšem mnohem méně prosluli, nežli giné laupežnické, swětoborné národy. My pak, newděčnj synowé předkůw swých, gdauce obecnau kolegj lidj swěta tohoto, zpronewěřiwše se rodu swému, hledagjce půwodu swého, winuli gsme se téměř napořád ke Scythům, Sarmatům, Roxolanům, Jazygům, Hunům, Awarům, Bulharům a giným wrahům otcůw našich, hned bezstaudně a mermomocj gim do rodiny se wtjragjce, hned tužebně a otrocky za otcowstwj

nad námi, gakoby osiřelými, gich uprošugjce. *) Že nám cizozemci wěrně byli nápomocni, abychom co neyhlauběgi do toho scythicko-sarmatského bahna zalezli a w něm konečně zanikli, tomu hrubě se diwiti a gich proto winiti nemáme. Hoře historii toho národu, který wýkladu tagemstwj swého wlastnjho a předkůw swých žiwota u cizozemcůw se domáhá a z rukau gegich očekáwá!

A wšak proto, přjčinau toho smutného stawu staré historie našj, wždy geště, pokud národu našeho stáwá, a slunce oswěty geho ne k wečeru, ale z gitra ku poledni se walj, zaufati nám neslušj. Přičiňme se gen wěrně, stále, rozwážliwě, a brána ku pewnému hradu starožitnostj našich naposledy i nám, gako giným staro-europeyským kmenům, Řekům, Latjnům, Celtům a Němcům, gistotně se otewře. Negeden owšem wěk pomine, dřjwe než se nám podařj, wšecky ty scythicko-sarmatské smeti, gimiž gsme sobě sami cestu k oné bráně wšetečně zasuli, dokonale odkliditi, a w nowě raženau cestau k žádanému cjli se dostati: ale čeho my dnes nedowedeme, dowedau bohdá zegtra a pozegtřj potomkowé naši, a gednau předce djlo, máli kdy dokonáno býti, započato býti musj.

Prohlédagjce k tomu tak wysokému cjli, newáháme se předložiti zde čtenářům tohoto časopisu některé předmětu toho týkagjcj se powšechné myšlénky o starobylosti Slowanů w Europě, s tau wýslownau prosbau, aby ony uwažowány a sauzeny byly gen gako přjprawa a přjstup k wyskaumánj půwodu národu našeho, nikoli pak gako částka samé našj staré historie anebo resultáty bádánj o pogitj Slowanůw. Nechť třebas to, k čemu nás

*) Wědomoť, že Slowané naši až podnes od těch nahoře gmenowaných národůw obyčegně odwozowáni a s nimi spleteni býwagj. Neynowěgi ge zase s turčinskými Bulhary čilí, gak oni sebe sami gmenowali, Biliry, sbratřil G. Wenelin we knize: Drewnije i nyněšnije Bolgare, w Moskwě 1829. 8.

toto rozgjmánj wésti zaměřuge, nic nenj nowého; hlediště, z kteréhož nás na starožitnosti naše wzhlédati učj, wždy gest poněkud nowé, a což důležitěgšj wěc gest — prawé. Bez takowýchto proprawných pracj nám nelze s prospěchem k wyskaumánj půwodu Slowanůw přikročiti, gakož tolikeřj přjkladowé gasně ukazugj, swědčjcj, že každé kwapné wpeřenj se takořka do středu samé záhadky, bez předběžného ohlédánj půdy, na njž ona postawena gest, wjce k nowému změtenj, nežli k gistému a trwalému wyswětlenj gi přiwodj. Aučel přjtomného pogednánj na gewě gest, t. dokázati potřebu wyšetřowánj půwodu Slowanů w oboru pranárodůw europeyských, nikoli pak asiatských, gmenowitě scythických a mongolských, k nimž nás neynowěgi někteřj sausedé naši dobromyslně odsjlagj. Dobřeť pak wjme, že oprawdowá welikost a sláwa národu w giných docela wěcech, nežli w pauhé přjpadné přjbuznosti kmenowé hledati se musj, aniž my proti pokrewnosti scythické, mongolské, čudské atd. wlastně proto se zasazugeme, žebychom gi za nectnau a nešťastnau pokládali, gako raděgi proto, žeť ona na mamu a neprawdě založena gest. Gsauce přeswědčeni, že nižádnému lidskému wtipu pogitj Slowanůw od Scythůw a giných půwodně sewero- asiatských kmenůw podstatnými důwody a s dostatečnau gistotau prowesti se nepodařj, za to máme, že kdokoli předky naše z oboru ostatnjch staroeuropeyských kmenůw, t. Thrakůw, Řekůw, Latjnůw, Celtůw, Němcůw a Litwanůw, wylučuge, ten gednjm péra tahem zrušuge a zničuge celau naši starau historii, na njž nám předce něco záležj a záležeti musj. *)

*) Takowéto křiwé usudky o Slowanech we přespolnjch spisjch wždy napořád panugj. Newelmi dáwno geden z učených pp. recensentůw we Wjd. let. lit. Slowany a Windy za lid mongolského plemene wyhlásil. J. L. Parrot we knize »Uiber Liwen, Letten und Esten 1828. 8.« ugišťuge, že Slowané národ gsau orientálnj a docela nowý, kterýž

Podáwagjce pak tyto swé myšlénky prostředkem časopisu tohoto wáženému obecenstwu, zaumyslně ge obnažugeme ze wšeho toho učeného strogidla, t. citatůw čili dokladůw, obšjrných mluwozpytných hlaubánj atd., kteréžby wjce k zaplašenj nežli k zanjmánj čtenáře poslaužiti mohlo, a předkládáme ge w možné krátkosti a prostotě. Gsau to gakoby ratolesti stromu w zimnj době, bez listj a lupenu, k nimž sám laskawý čtenář kwěty umu swého přinesti a nimi ge, magjli se mu ljbiti, obložiti musj.

1. K dokázánj toho, že národowé kmene slowanského gsau obywatelé Europy prastařj, od nepaměti, aneboli — což gedno gest — od předhistorické doby zde s ginými půwodnjmi kmeny indoeuropeyského plemene, gmenowitě s celtickým, německým, litewským, thrackým, řeckým a latinským, sjdljcj, celý obor starožitnostj slowanských, co do resultatůw swých, owšem neylépe poslaužiti může: a wšak nenj zbytečné o wěci tak důležité giž i předběžně, aspoň powšechně rozgjmati, aniž nemožné některé hlawnj důwody ke stwrzenj gj o sobě přednesti. — To předewšjm gisto gest, že každý národ, který nynj w Europě bytuge, něgaké předky mjti musil, a z ničeho powstati nemohl. Negeden sice národ w oběhu tisjciletj tak dokonale wyhynul a zmizel, že po něm nic wjce, leda geho gméno we starých děgopisjch, nepozůstalo: ale každý dnešnj weliký národ musil swé předky giž we hluboké starožitnosti mjti. Dále i to na gewě gest, že každý nyněgšj půwodnj, čistý a samostatný kmen národůw, gakowý k. př. slowanský a německý gest, také

prý teprwa na konci 5ho stol., newědomo odkud a gak, w Europě se wypařil, a gehož gazyk we mluwozpytném ohledu za balatku nestogj. K. Halling w posudku spisu »Uiber die Abkunft der Slawen« we Wjd. let. lit. 1833. sw. 63 totožnost Wenedůw a Slowanůw a starobylost těchto w Europě, bez kusa důwodu, práwě bezstaudně a protřele, zapjrá.

giž aspoň na začátku historické doby, t. asi přede třemi tisjci lety, zwláštnjm kmenem býti musil: nebo byl-li by teprwa později, w době historicky oswětlené a známé, ze smjšenj giných kmenůw powstal, tjm samým by přestal býti kmenem půwodnjm, čistým a samostatným. *) Kdoby, medle, gsa zdrawého rozsudku, twrditi směl, že Slowané negsau kmen půwodnj a přesný, gako Němci, Celtowé, Latjni, Řekowé a g., nýbrž že teprwa w nowěgšj době, asi po narozenj Kristowě, z mjchanice giných kmenůw se zrodili, asi tak gako dnešnj Walachowé ze starých Getůw, Řjmanůw a Slowanůw! Kdoby koli tak saudil, tjm samým by se w tom wyzradil, že děgin starých národůw, přirozené gak tělesné tak i mrawnj powahy Slowanůw, a nade wšecko ryzjho, samorostlého gazyka gegich naskrze powědom nenj. Nebo ať giž na ten čas nic nedjme o powaze Slowanůw, gazyk slowanský i materij i formau swau widomý ráz neporušené půwodnosti na sobě nesa, gest nepřemoženým důwodem půwodnosti kmenowé samého národu. Mohl owšem některý starý kmen, bez utracenj giných známek půwodnosti swé, oswogiti sobě gazyk anebo nowý anebo cizj, gakož k. př. Židé; ale tak půwodnj, samostatný, čistý, mluwnicky dokonalý, bohatý, na tolikero nářečj rozwedený gazyk, gakowý gest slowanský, bez národu půwodnjho, samostatného, prastarého nikterakž powstati nemohl. Hlawnj a kořennj gazykowé gak europeyštj tak i asiatičtj od časůw Herodotowých až po zgewenj se Slowanů w kraginách řeckých, řjmských a německých w 6tém stol. gsau zpytatelům řečj lidských wjce méně známj; nechať se tedy kdo pokusj rozebrati Slowančinu, ač mnjli, že gest, gako řeči romanské a walaská, nowý zárod a smjšenina, tak aby z nj, po wylaučenj ginorodých saučástek, nic

*) Prawdiwá a záwažná slowa o tom čjsti se mohau w Monatschr. d. vaterl. Museums in Böhmen 1829. m. čerwen str. 488 násl.

buďto materij, buďto formau původně slowanského nepozůstalo! *) Aniž se wprawdě a rozumně smysliti může, žeby Slowané tento swůg nyněgšj gazyk, odřekše se swého wlastnjho, od některého cizjho wymřelého národu byli přewzali a sobě zosobili. — Bylit gsau tedy Slowané ode starodáwna zwláštnj kmen w pořadj ostatnjch původnjch kmenůw europeysko-asiatských, práwě tak, gako gazyk gegich w pořadj ostatnjch původnjch gazykůw usudkem wšech nepředsudných skaumatelůw swé zwláštnj mjsto zaugjmá.

2. Wědomoť gest, že národy slowanské podnes neywětšj částku Europy sjdly swými zaugjmagj, a že co do lidnatosti a počtu nižádnému w této části země osedlému kmenu neustaupagj. A wšak historie nás učj, že před tisjciletjm geště mnohem wětšj prostranstwj w Europě zaugjmali; nebo téměř polowice zemj ke dnešnj gednotě státůw německých přináležegjcjch, gmenowitě celé sewernj Německo, dále celé dnešnj Uhry před přigitjm Maďarůw, naposledy mnohé nynj od Turkůw opanowané kraginy na polauostrowu thrackém ba i w samé malé Asii, nimi byly osazeny. Porownámeli známý počet lidu slowanského za našich časůw s počtem lidu německého, gakožto kmenůw co do množstwj lidu sobě neybližšjch, nebo i gednoho i druhého se mezi 60—70 mill. počjtá, nabudeme odtud gisté mjry, mohaucj nám poslaužiti k oceněnj welikosti obogjho tohoto kmene i w časjch mnohem dřewněgšjch. To předewšjm z hodnowěrné historie patrné a dostatečně průwodné gest, že přede tisjciletjm, t. asi okolo 800, kmen slowanský německému co do sj-

*) Mjnjme, aby zkaušku tu wykonali znatelé gazykůw, gako k. př. neb. Rask, a z nyněgšjch Klaproth, Bopp, Grimm, Pott a g., nikoli pak některý newyspělý slowotepec, k. př. Parrot, Wenelin, Liebusch, Halling a g., nebo těmto posledujm, w oboru gazykozpytu wšemohaucjm, owšem wšeho, co gen zachtěgj, dokázati dobře možné gest.

del a mnohosti lidu aspoň dokonale se wyrownal, ač gestliže ho, což owšem podobněgšj, poněkud nepřewyšowal. Postaupjmeli o tři stoletj dále, t. asi do počátku 6ho stol., w kteréžto době Slowané pod tjmto swým gménem w děginách Europy známěgšj se stali, tedy i zde téhož poměru lidnatosti obau těchto kmenůw nebudeme moci zapjrati. Čili snad domnjwati se budeme, že gen krotcj, pokoge a rolnictwj milownj, a proto ze wšech stran potlačowanj a hubenj Slowané w oběhu těch třj stoletj [500—800] naspěch se rozplodili a rozmnožili, naproti pak tomu mohutným, násilným, panowánj swé na šjř a dál šťastně rozwinugjcjm Němcům w celé té době lidnatosti anebo nic anebo gen prachmálo přibylo? Takowéto domněnj by negen proti samé, na přirozeném běhu wěcj založené, wnitřnj prawdě podobnosti, nýbrž i proti wýslownym swědectwjm tehdegšjch děgopisců̊w čelilo. Spisowatelé zagisté 6ho wěku, Jornandes a Prokopius, s podiwenjm a důrazem mluwj o množstwj národůw slowanských a o lidnatosti Slowanůw, onen kraginy za Tatrami, tento země od Černomořj k seweru ležjcj, nesčislnými národy windickými, antickými, slowanskými osazené býti udáwagjce. Nedlauho potom widjme w samém skutku národy tyto po wšech kraginách mezi Labem, adriatickým, aegaeiským a černým mořem rozwodněné, a sjdla giných předešlých národůw nimi zaugata. Že pak toto tak mnohých a rozlehlých zemj zaugetj nebylo gen wogenské opanowánj, asi gako starého Ruska od Warjagůw nebo Moesie od Bulharůw, nýbrž skutečné gich zalidněnj, toho důkazem gest powšechné uwázánj se rolnického lidu w drženj orných polj a podnešnj národůw slowanských w těch kraginách obýwánj, ty toliko wygma, kteřjž pozděgi tu od Němcůw, onde od Maďarůw, tam od Turkůw wypuzeni anebo do konce wyhubeni byli. Takowéto rozwodněnj národůw slowanských po drahné části střednj Europy w krátkém oběhu 150

let [asi 490—638] nebylo možné bez nesmjrné a w historii národůw téměř bezpřjkladné lidnatosti kmene slowanského. Tjm způsobem prošlakowawše náležitě a zřegmě množstwj národůw slowanských a lidnatost tohoto kmene, až do počátku 6ho stol. po Kr., pročbychom, stogjce na tak pewném a širokém základu, i dále pokročiti nesměli! Pročby se nám zdáti mělo nepodobným, že giž negen w době okolo narozenj Kristowa, ale i we mnohem dřewněgšj, půwodnj a mnoholidný tento prakmen práwě tak mezi ginými kmeny europeyskými se wyznačowal, gako w 6tém stol. po narozenj Kristowě? Pročbychom za prawé pokládati nesměli, že giž tehdáž na způsob giných půwodnjch a lidnatých kmenůw europeyských široko a daleko rozlehlé kraginy sjdly swými zaugjmal a w nich bytowal? Zagisté co o Němcjch toho wěku platj, i o Slowanech, chcemeli sprawedliwě sauditi, připustiti se musj. Gak weliké prostranstwj zemj w dnešnjm Německu, w Njzozemjch, w Dansku, Skandinawsku a na ostrowjch přiležjcjch národy německé, gegichž stará historie pro wogny s Řjmany swětlegšj gest, okolo narozenj Kristowa zaugjmaly, dostatečně wj se; o kmenu slowanském, gehož dřewnj historie pro zwláštnj přjčiny mnohem temněgšj gest, rowným práwem téže welikosti domýšleti se lze. *) — Byl tedy kmen slowanský, ginač nelze rozumowati, giž w neystaršj historické době, a gmeno-

*) Někteřj prowesti usilowali, že wšickni Slowané w 2hém stol. geště tam bydleli, kde Plinius a Ptolemeus národek Serbůw u prostřed giných národůw mjstj, t. w podkragj dnešnj řjčky Serpa čili Srba bljže Wolhy. To gest asi tak prawé, gako kdyby někdo twrdil, že wšickni ti Němci, o nichž nám dějopisy řjmské wyprawugj, w 2hém stol. w dnešnjm Brunšwicku anebo Nassawsku obýwali.

witě giž drahně před narozenjm Kristowým, kmen weliký a lidnatý, a někde obšjrná sjdla zaugjmati musil.

3. Proti tomu se obyčegně namjtá, že nám o té takowé starobylosti Slowanůw sauwěká historie žádného swědectwj nepodáwá. Řecká a latinská, aspoň pod tjmto gménem, gakž se nám posawad zdálo, owšem anebo tuze málo, anebo zhola nic; a wšak i zde, aby z nedorozuměnj omyl newzešel, dobře se na pozoru mjti slušj. Předewšjm ani řecká ani latinská historie neobsahuge auplného wypsánj děgin wšech země této národůw a kmenůw, an odginud dostatečně wj se, že negeden národ ode starodáwna w Europě, zwláště w sewernj a západnj gegj částce, obýwal, o gehožto děginách gak řecká tak i latinská historie docela mlčj. Dále i to nemožné nenj, že praotcowé Slowanůw někdegšjm Řekům a Řjmanům známj byli, genom pod ginným staršjm, nikoli pak pod nyněgšjm gménem; neboť gména národůw, gakož i národowé sami, w prodlaužené času doma i w cizině mnohým proměnám podléhagj, giná zacházegj, giná wznikagj, gakž to z historie dokonale známo gest. Naposledy, připustjmeli půwodnost, welikost a lidnatost kmene slowanského w 5tém a 6tém stol., gakž toho s dobrau rozwahau a při zdrawém saudu nikdo zapjrati nemůže, nelze nám giná rozumowati, než že Slowané naši anebo w 5tém stol. nagednau z ničeho powstali, anebo z wnitřnj Asie nenadále a walně do Europy přirazili, anebo giž odedáwna zde w Europě, Řekům a Řjmanům buď docela neznámj, buď aspoň pod ginými staršjmi gmény zahalenj, sjdlili a bytowali. Prwnj gednak samo w sobě, gednak proto nenj možné, žeby tudyž půwodnost kmene slowanského přestala, a národy k němu přináležegjcj by za nowý zárod, pošlý ze směsice giných staršjch, gmjny býti musily, čemuž, gak giž nadpowědjno, weškera lidu toho i gazyku geho powaha se přjčj. Nezbýwá tedy nic, než anebo

pokládati Slowany za přistěhowance z Asie, na wzor Hunůw, Awarůw, Kozarůw, Bulharůw ag., anebo ge uznati za starodáwnj obywatele Europy.

4. Domnjnka, žeby Slowané we společnosti Hunůw, Awarůw a giných stěhowanců teprwa we 4tém anebo w 5tém stol. z hořegšj Asie do Europy byli wtrhli, wálčj s nepřemoženými záwadami, a po nepředsudném, ostrém rozpytu sama od sebe w niweč se rozpadá. Spisowatelé řečtj a řjmštj, podawšj nám neydřewněgšj zpráwy o Slowanech na počátku 6ho stol., na pomezj někdegšjho řjmského, tu dobu řeckého cjsařstwj naléhagjcjch, gmenowitě Jornandes, Procopius, Agathias, Menander, Jan z Biclaru, Mauricius, Theophylactus a g., ani gen neymenšj zmjnky o tom nečinj, odkud ti lidé wyšli? kde byla starodáwnj gegich sjdla? z kterého pocházeli rodu a plemene? nýbrž nazpět mluwj o nich pořád co o národu powšechně známém. Důležitých těchto obzwláštnostj při žádném giném w nowě zgeweném anebo posud neznámém třebas sebe nepatrněgšjm národu negen mlčenjm nepomjgeno, ale nadto s welikau pilnostj půwodu a pogitj geho šlakowáno w těch neywzdáleněgšjch stranách Skandinawie, w Kaukasu, ba i w samých neznámých kraginách sewernj Asie. Toto zamlčenj přjchodu Slowanůw z Asie u spisowatelůw 6ho stol., zagisté nepošlo manj a náhodau, nýbrž důkazem gest, že za gegich wěku Slowané powšechně pokládáni za národ domácj, ode starodáwna w Europě osedlý, nikoli pak nowý, cizj, teprwa w té době z Asie přibylý.

5. K této bezpřjkladné mlčeliwosti sauwěkých letopisců o tom domnělém přitaženj Slowanůw z Asie přistupuge i giný neméně wážný důwod. Wšickni ti národowé, co gich koli pod rozličnými gmény Hunůw, Sabirůw, Awarůw, Bulharůw, Kozarůw, Maďarůw, Plawcůw čili Pečenců, Kumanůw atd., od 4ho až do 12ho stol., buďto z wnitřnj Asie, buďže z welikého pohořj

Uralského, se wyrogilo, a na Europu na způsob hladowitých kobylek přikwáčilo, přináležegj, dle sauhlasného usudku neyčelněgšjch zpytatelůw děgin i gazykůw lidských ku plemeni sewerskému (obwykle, ač welmi nepřjhodně, prozwanému mongolským), a gmenowitě k odnoze geho mongolské, turčinské a čudské čili finské, nikoli pak k indoeuropeyskému. Nenj přjkladu, aby i gen gediný národ plemene indoeuropeyského w této pozdnj době, t. w 5tém stol. po Kr., z Asie do Europy byl se přistěhowal; gmenowitě pak wšecky až posawad známé europeyské kmeny téhož plemene, t. thracký, řecký, latinský, celtický, cimbrický, německý a litewský, w dotčené době giž zde obýwali, a naopak z kmenůw asiatských téhož plemene ani geden w témže času prwotnjch swých sjdel neopustil. Wjmeť pak s dokonalau gistotau, že kmen slowanský gest oddjl welikého plemene indoeuropeyského, nemagjcj žádných pokrewnjch swazkůw s kmeny plemene sewerského, k němuž onino přistěhowanci střednjho wěku náležegj. *) Můžeme tedy směle twrditi, že přišel-li kdy tento kmen z Asie do Europy, musilo se to státi w onom newystihlém šeru prastarých a nepamětných časůw, we kterém ostatnj kmenowé téhož indoeuropeyského plemene, šj-

*) Přjbuznost Slowanůw s kmeny plemene indoeuropeyského, gež němečtj spisowatelé nepřjměřeně indogermanským prozwali, we přjtomné rozprawě pokládáme giž za wěc gistau a od přjrodozpytcůw i gazykoznancůw dostatečně prowedenau, pročež se při nj nikde nezastawugeme. Srow. o tom zwláštnj pogednánj w tomto Časopisu 1833. str. 257 násl. Wjmeť sice, že se pořád nalézagj pisálkowé a hlubálkowé, kteřj, gakož gsme nahoře podotkli, o této přjbuznosti nic newědj a wěděti nechtěgj, a Slowany s Mongoly atd. bratřj. Ale s těmito rozumnými důwody potýkati se byloby zbytečné: časem swým bohdá sami zmaudřegj a sprawedliwěgi o nás sauditi i psáti se naučj.

řjce se pořád dál a dál od wýchodu na západ, pomalu celau téměř Europu, wygma některé gegj neyzadněgšj končiny, čeleďmi swými zalidnili. K wjře podobné gest, že kmen slowanský, gakož geg pozděgi u prostřed giných přjbuzných kmenůw, gmenowitě thrackého a německého, osazený nacházjme, tak giž i za starodáwna, powšechně mluwě, táž samá sjdla měl, a tudjž ani dřjwe německých, ani pozděgi thrackých národů w Europě se nerozhostil.

6. A wšakby se geště wždy smysliti mohlo, že gestli ne w době hunského stěhowánj, pro nahoře wyložené přjčiny, tedy předce několikero wěkůw dřjwe, Slowané od asiatické polowice swého plemene se odlaučili a do Europy připutowali, čjmby se poněkud wyswětlilo, proč nižádné zmjnky u starých děgopisců w ani o gegich děginách we wnitřnj Asii, ani o gegich taženj do Europy nenalézáme. Domněnj to, na prwnj pohled nenepodobné, při bedliwěgšjm zpytowánj tratj wšecku cenu a platnost. Slowané od časůw nám wědomých z nižádné giné strany, leč od wýchodu, bránau buď kaukaskau buď uralskau, do pozděgšjch swých sjdel připutowati nemohli. Giž pak wjme, že od 6ho stol. př. Kr. čelá ta strana, kdež se Europa s Asij stýká, ginoplemennými, gmenowitě scythickými národy osazena byla, přes které žádnému welikému a mohutnému kmenu nebylo možné wlámati se do Europy bez náramného gegjho ztřesenj a bez pozbuzenj zwláštnj pozornosti wšech staroeuropeyských kmenůw. Mnohé osady řecké na Černomořj a Maeotu, prowodjcj kupecký obchod daleko na wýchod i půlnoc, byly swědky wšelikých taměgšjch přjhod a proměn. Též samé Massagety, Skythy a Sarmaty, kteřj za času Herodota i wýpraw Alexandra W. obýwali u kaspického moře, Kaukasu a Maeotu, nalezli a poznali zde i mnohem pozděgšj spisowatelé, Diodorus Siculus, Mela, Strabo, Plinius a g.

Pokawad tito mohutnj národowé zaugjmali wšecka ta prostranstwj, až potud žádný giný kmen bez branné moci a hřmotných wálek nemohl se prodrati z Asie do Europy. Stěhowánj tak lidnatého národu, gakowý dle wšj podobnosti byl staroslowanský, musilo by se bylo djti anebo pogednau, w gednom ohromném rogi, anebo porůznu a w gednotliwých zástupjch. W prwnj přjpadnosti wýprawa takowá by rowně byla hlučná a hrozná, gako wýprawy Hunůw pod zpráwau Balambera w 4tém anebo Tatarůw pod zpráwau Batu-Chana w 13tém stol., a krwawých následkůw gegjch by celá tehdegšj Europa gistotně byla pocjtila. W druhé přjpadnosti by těžké bylo, nercili nemožné, rozptýleným gednotliwým plukům a pokolenjm prodrati se mocj přes toliké šiky ginoplemenných národůw, uhoditi na dřjwe wyšlé swé bratry, nagiti wedlé nich hotowá pro sebe sjdla, a spogiti se s nimi w geden kmenowý celek.

7. Gestliže tedy Slowané gakož w oné pozděgšj, tak i w této staršj historické době, nebo o giné dřewněgšj zde gednati nemjnjme, ani mocj a wálečně, ani kradmo a pokautně z Asie do Europy přesjdliti se nemohli, náležj ge držeti za starodáwnj obywatele této části země, tjm wjce, že domněnj tohoto i ginými mnohými, neméně podstatnými a ráznými důwody potwrditi lze. K takowýmto důwodům přináležj předewšjm bljzká přjbuznost gazyka slowanského s gazyky giných kmenůw téhož indoeuropeyského plemene ode starodáwna w Europě osedlých, gmenowitě s řeckým, latinským, německým a litewským. Nalézagj se sice slowa přjbuzná slowanským i w gazycjch kmenůw asiatických téhož plemene, gmenowitě w samskritském, medském, perském, armenském atd., ale přjliš pořjdku a gen gakoby z daleka sobě podobná; gešto naproti tomu půwodnj a kořenná slowa řeči slowanské, řecké, latinské, německé a litewské až ku podiwu se srownáwagj. Celý gazyka

slowanského krog a grammatický sklad gest mnohem bližšj kroge a skladu ostatnjch gazykůw europeyských, nežli asiatických téhož plemene, gakž každý nenesnadně sezná, kdokoli ge w tom ohledu pozorně a bezpředsudně mezi sebau porowná. Twořenj, odwozenj a skládánj slow, skloňowánj gmen statných, stupňowánj přjdawných, časowánj slowes, skladna, zwláště porownagjli se staršj formy slowanské se staršjmi řeckými, latinskými, německými a litewskými, tak gsau we wšech těchto paterých řečech europeyských weskrze sobě podobné a shodné, že nelze w nich nepoznati tolikerých sester, dcer gedné pramateře, poděliwšjch se teprwa pozděgi zde w Europě o swé dědictwj, gazyk společný, w nepamětném stěhowánj z Asie s sebau donešený. Znamenitá tato přjbuznost hlawnjch gazykůw europeyských zawdala přjležitost některým přjliš kwapným a newyspělým slowozpytcům, aby hned, gako Dankowský, řeckau, hned, gako Solarič, latinskau, hned zase, gako Thunmann a g., litewskau řeč za odrod Slowančiny, anebo, gako někteřj cizozemci, naopak slowančinu za odrod některé z oněch čtwerých, owšem nepráwě a nerozsudně, wydáwali, magjce za přjčinau odwarowánj bludu na wyššj hlediště wystaupiti, a wšecky tyto řeči gen gako dcery anebo wnučky gedné neznámé pramateře powažowati. Kterýchžto domnjnka, ačkoli na omylu založena gest, wšak wždy o rázném a znatném přjbuzenstwj dotčených gazyků wýmluwné swědectwj wydáwá, gakowéhož přjbuzenstwj w té mjře mezi slowančinau a gazyky asiatskými znamenati nenj, na důkaz, že ona zde w Europě, wedlé řečtiny, latiny, němčiny a litewčiny, samostatně, ač ne beze wzágemného wplywu s těmito, se utwořila, a že tudy i národ slowanský w této částce země aspoň tak gest starý, gako řecký, latinský a německý.

8. Swědectwj toto gazyka o sauwěkosti kmene slo-

wanského s přjbuznými gemu kmeny w Europě wztahuge se owšem na neystaršj dobu. A wšak i w giném geště ohledu gazyk náš patrné známky toho na sobě nese, že národ náš mnohem dřjwe, nežli we 4tém anebo w 5tém stol., w těchto stranách, kde geg potom nalézáme, se osadil, s ginými staroeuropeyskými národy, a sice, mimo giž gmenowané, s Celty čili Wlachy a s Finny čili Čudy sausedil, od nich we dlauhotrwanliwém a mnohonásobném obcowánj mrawy, obyčege, obřady, powěry, zákony, gména osobnj a gednotliwá slowa do swé řeči přigjmal, a tolikéž i gim na wzágem wšeho toho ze swého domácjho sadu w nemalém počtu udělowal, gakž o tom z pilného porownánj starožitnostj a řečj těch dotčených národůw přeswědčiti se lze. Gazyk náš, auprawný a bohatý, i w tomto ohledu neypředněgšjm a neyhodnowěrněgšjm gest swědkem. Slušjť wšak zde dobře rozeznati kmenowau řeči slowanské s ginými přjbuznost, o njž nahoře mluweno, a postrannj neboli přjpadnau, kterauž tuto mjnjme. Onano po celém skladu řeči rozlitá saudnému skaumateli wšudy gasně se wyskýtá; tato ukrytá w gednotliwých slowjch, nadto obyčegně giž mnohonásobně přeginačených a zakrsalých, k dokonalému wyšetřenj gj newšednj známosti dřewnjch i nowěgšjch gazykůw europeyských wymáhá. Pilné srownánj gazyka slowanského s ginými europeyskými, gmenowitě s celtickým, německým, litewským atd., můžeamusj nás o tom přeswědčiti, že w neystaršj slowančině nemálo slow z těchto teď gmenowaných gazykůw, a naopak w nich ze slowančiny, se nalézá. Ačkoli pak na gewě gest, že takowéto wzágemné zosobowánj slow mezi těmi národy i pozděgi, t. po 4tém stol., mjsta mjti mohlo a skutečně mělo, nic méně předce o wšechněch sem náležegjcjch přjkladech toho twrditi nelze. Tak k. př. slowa celtická, nalézagjcj se we slowančině, gako obr (ambro), skála, pawéza, baně atd., gi-

stotně mnohem dřjwe, nežli w 5tém a 6tém stol., do nj se dostati musila, gelikož w této pozdnj době, po wyhynutj dřewnjch Celtůw, na rozhranj swěta slowanského, ba téměř w celé Europě, giž žádného čistým a prawým celtickým gazykem mluwjcjho národu wjce nestáwalo. Geště gasněgšj wěc gest co do gothických slow we slowančině, a slowanských w gotčině se wyskýtagjcjch, gako k. př. goth. ausahriggs (inauris) cyr. useräz; goth. kaldiggs šwd. källa dan. kilde (puteus) cyr. kladäz rs. kolodäz; goth. ganisan něm. genesen (sanari) cyr. gon'znu; goth. bôka (liber) cyr. buky; goth. farjan (ire) cyr. warati; goth. garazds (disertus, od razda loquela) cyr. gorazd; goth. staigs (platea) cyr. st'gna; goth. skauts (fimbria) cyr. a srb. skut atd., a na opak slw. dl'g (debitum) goth. dulgs; slw. pläsati pol. pląsac (saltare) goth. plinsjan; slw. st'klo srb. staklo čs. sklo (vitrum) goth. stikls; slw. župan (dominus) goth. siponeis (domicellus, discipulus); slw. kuzlo (praestigiae) goth. skohsl; slw. djerka č. djrka (foramellum) goth. thairkô; slw. djel (pars) goth. dails; slw. chljeb (panis) goth. hlaibs; slw. trus (ruina, terrae motus) goth. drus atd. Poněwadž slowanská tato slowa giž w Ulfilowě gothickém přeloženj biblj, shotoweném okolo r. 350, se čtau, patrné gest, že mnohem dřjwe, nežli w 5tém stol., ode Slowanůw ku Gothům přegjti musila, což nikde ginde, než anebo na baltickém pomořj, a nebo na euxinském, w okolj Dacie, státi se nemohlo, nebo Gothowé wně Europy nikdy neobýwali. Zgewné tedy gest, že Slowané giž před 4tým stol. s Gothy w Europě sausedili a towaryšili, aniž pak teprwa s Huny a s Awary do nj přibyti mohli. Totéž i o slowanských slowjch w giných staroněmeckých nářečjch, gmenowitě we skandinawském a anglosaském, tolikéž w litewském a čudském gazyku

zobyčegnělých průwodně dokázati by se mohlo, kdyby nebylo slušné toho přjčinau krátkosti k ginému přjhodněgšjmu mjstu a času poodložiti. A zase gsauť slowa staroněmecká, litewská a čudská, užjwaná we wšech téměř slowanských nářečjch, na důkaz, že ona giž mnohem dřjwe, nežli po rozptýlenj Slowanůw mezi 490—638 po Europě, od těchto přigata byla, sic ginak nenj možné, aby tak byla zewšeobecněla. *)

9. Mezi důkazy prastarého towaryšenj Slowanůw s ginými staroeuropeyskými kmeny, wáženými z přebohaté studnice gazyka našeho, neposlednj mjsto wykázati slušj některým historicky důležitým slowům, w gazyku našem zachowaným, gmenowitě pak gmenům národnjm. Powšechně wědomoť gest, že z obecnjch gmen powstáwagj gména wlastnj, gako k. př. z obywa-

*) Záwažná gsau w tom ohledu slowa gednoho z neywětšjch gazykozpytcůw našeho wěku, Jak. Grimma (D. Gramm. III. 557): „Přigjmánj cizjch slow gest přirozené, newyhnutedlné, a žádného národu čest gjm se neuráží, nebo mezi wšemi národy wzágemná záměna wěcj i slow se nalézá, mohaucj nadto, gestli we slušné mjře se zachowá, i k oživenj a rozhognénj domácj látky gazykowé prospěšně poslaužiti.“ Gakož podnes nižádné nářečj europeyské, a tudjž ani slowanské, docela čisté a přesné nenj, tak ho ani předtjm nebylo, gen že dnešnj nowé přimjsky wšudy na gewě gsau, staré pak giž we skrytu. Když podunagský Srbjn Bulharowi řjká: „*idi u bircauz, donesi mi rindwlajš!*“ a tento mu odpowjdá: „*setne! setne!*“ (t. později), že slowa *bircauz* a *rindwlajš* gsau německá Wirthshaus a Rindfleisch, každý widj, ale žeby slůwko *setne* bylo goth. *seithan*, skd. *sidhan*, ags. *sidhdhan*, st.-něm. *sîdan* (serius, postea), na to málo kdo wjce myslj. Někteřj nowěgšj puristowé, doma i wně, o těchto a těm podobných wěcech owšem docela ginače smýšlegj, hotowi gsauce dokazowati, onino že slůwka *bircauz* a *rindwlajš* půwodně slowanská, tito na opak že slůwka *nos*, *oko* atd. půwodně německá gsau.

telůw polj, lesin čili dřewes a přjmořj powstali Polané, Drewljané a Pomorané; ale i na opak gména wlastnj w prodleném času negednau w obecnj se proměňugj, gako k. př. cikán u podnešnjch Slowáků w Gemerské stolici a g. giž znamená lháře,*) ğrk (t. Řek) u Srbůw kramáře atd. **) Zwláště pak znamenati lze, že gakož názwisko podrobeného lidu wjtězitelům pozděgi začasté otroka, tak nazpět násilného podmanitele gméno pokořeným neyobyčegněgi obra, laupežnjka atd. wyznamenáwá. Na potwrzenj a wyswětlenj toho nepotřebj zde množstwj cizjch a wzdálených přjkladůw shledáwati; dosti budiž upomenauti na heloty (mancipia) u Spartanců, teifaly (servi) w kragině Poitou, sklawy a slawy (mancipia) u Řekůw a Nowolatjnůw, huny (gigantes, barbari), wučky a walahy (servi, rustici) u Staro-Němcůw, vily a vileny (servi, ancillae) u Anglosasůw, asy (heroes) u Skandinawcůw atd., kterážto wšecka slowa pošla od národnjch gmen Helotůw, Teifalůw, Slowanůw, Hunůw, Wlčkůw, Wlachůw a Asůw čili Alanůw. Domácj náš gazyk hogný počet takowých historických gmen, buďto w půwodnjm a wlastnjm, buďto w přeginačeném smyslu, geště až podnes w sobě zawjrá. Sem mimo giné přináležegj gména a slowa Wlach, Němec, Rakausy, Krkonoše, Slezy, obr, wjtěz, spolin čili ispolin, Soták, skomrach, sebr atd. Gménem Wlachůw wyznačowali Slowané lidi kmene celtického, zároweň Němcům, u nichž oni valah, vëalh, valr atd. slauli. Přenešenj gména Wlachůw na Latjny, gakož národ wla-

*) W okolj tom slůwka *lhář* a *lháti* obecnému lidu giž docela neznámá gsau, mjsto nichž se powšechně užjwá *ciğán* (mendax) a *ciğánit* (mentiri).

**) Odkud i srbské pořekadlo: *kod nas Čifutin ğrk* (u nás Žid řek, t. kramář), gelikož w každé srbské wesnici auhrnkem geden kupec anebo kramář sjdlj, obyčegně Řek, někdy ale Žid.

stně za Wlachy obýwagjcj, důkazem gest, že Slowané naši poznali Celty giž tu dobu, když tito celau hořegšj Italii, Carnii a Noricum drželi. Podobně a za tauž přjčinau prozwali k. př. Lotyši celau nyněgšj Rus Kreewy, wedlé Křiwičůw, sedjcjch mezi nimi a ostatnjmi národy na Rusi, dřewnj pak Čudowé wšecky Skandinawce Ruoci, wedlé pomorských Ruocůw, obýwagjcjch druhdy w kragince Ruoslagu. Slowo Němec zdá se s národnjm gménem Nemetůw, gež Caesar, Tacitus a g. připomjnagj, stegného půwodu býti. Názwiska wytčených od Ptolemaea dřewnjch národkůw Rakatůw w podnešnjch Rakausjch a Korkontiůw w podnešnjch Krkonošjch u nižádného giného národu, gediné u Slowanůw, čistě se nezachowala, na potwrzenj toho, že Slowané w oné dřewnj době bytem swým těchto končin dalecj nebyli. *) Též samo i o gménu Slezy, Slezák, pošlém od někdegšjch Silingůw, obýwawšjch na řece Sleza blže hory Soptenu (Zobtenberg), a giž na počátku 4ho stol. odtud s Wandaly se wystěhowawšjch (r. 333 giž w Pannonii, 407 w Gallii ge nacházjme, kdež i zahynuli), rozuměti se musj. Slowce obr, pol. olbrzym, st.-pol. obrzym, luž. hobor (ambro, gigas), pošlo od celtických Ambronůw, w 3tjm stol. př. Kr. w gedné odnoži swé až za Bojy, na dnešnj řece Obře w Poznansku, osedlých, nikoli pak od Awarůw, gakž wůbec mylně se pokládá. **) Tolikéž i naše wjtěz

*) Ohledem na slowa *Nemetes, Rakatae a Korkontii* znamenati smšj, že někdy wšickni Němci, gako podnes Anglowé, Hollandowé, Danowé a Šwedi, mjsto nyněgšjho *ss* a *z* wyslowowali *t*, k. př. goth. *vatô*, st.-sas. *watar*, skd. *vatr*, něm. *wasser*; goth. *tunthus*, ags. *tôdh*, skd. *tönn*, šwd. a dan. *tand*, ang. *tooth*, *teeth*, něm. *zahn* atd.

**) Národům slowanským, kteřj neywjce s Awary činiti měli, Rusům, Bulharům, Srbům, Chorwatům a Windům, slowce *obr* naskrze známo nenj.

(heros, victor) se gménem mohutných Vithingůw na pomořj baltickém, giž od Trebellia, Sidonia, Aurelia Victora a g. připomjnaných, práwě tak se pogj, gako naše penjz cyr. pjenäz pol. pieniądz se st.-něm. pfeninc, kněz cyr. k'näz se st.-něm. kuninc goth. kuniggs, mosaz slk. mosäz smessinc atd. Namjtagjcj se w cyrillském přeloženj biblj slowce s polin anebo s obwyklau rusinskau předsuwkau ispolin (gigas) pošlo wlastně od gména mohutného někdy národu na Donu a Černomořj Spali čili Spalei, o němž u Plinia a Jornanda se čte. Podobně cyr. čud č. ščud (gigas) s názwiskem Čudůw č. Finnůw, a srbské túď (alienigena) rs. čuži slk. a st.-čes. cuzj se staroněmeckým a litewským gménem Němcůw Thiuda, Tauta, spřjzněno gest. Že gméno dnešnjch Sotákůw w hořegšjch Uhřjch pocházj od někdegšjch Satagůw, kteřjž se giž w polowici 5ho stol. od historikůw w těch stranách kladau, nelze pochybowati. Někdegšj Scamari, národ laupežnický, w 5tém a 6tém stol. na dolegšjm Dunagi zlopowěstný, znik a půwod dali slow. skomrach rs. skomoroch (latro, nebulo), a spogenci Hunůw Sabiri čili Seberi (obogj zagisté forma se čte), potomně od Bulharůw a Slowanůw we služebnost podrobenj, slowanskému sebr (servus; plebejus), kteréhožto slowa we starosrbských zákonech a ginde zhusta se užjwá. Takowéto a těm podobné přjklady, gichž mnohem wjce, nežli zde uwoditi lze, před rukama gest, *)

*) W ohledu tom, mimo giné, zwláště památné gest slůwko *neropch* t. sedlák we starých srbských a nepochybně i bulharských zákonech, pošlé od *Noropsůw*, obywatelůw kownatých hor we dřewnj Paeonii čili we dnešnjm gižném Srbsku, známých giž Homerowi (kterýž po nich prozwal *νῶροπα χαλκόν*,) Clemensowi Alex., Eusebiowi, Stephanowi Byz. a g., s nimiž Slowané po 490 se pomjsili. Koncowé *ch* se wyswětluge srownánjm slow *ženich*, *ginoch*, *bratr* a *brach*,

negsauli swětlým a dostatečným toho důwodem, že národ ten, w gehož řeči tato historická, na djle staroeuropeyská gména se zachowala, nemohl teprwa w 5tém stol. z neznámých pustin wnitřnj Asie přibyti, nýbrž giž ode starodáwna zde w Europě, a sice w sausedstwj Celtůw a Němcůw, obýwati musil?

10. Neméně wážné w tomto ohledu gsau resultáty, gichž z pilného porownánj staroslowanských našich osobnjch gmen se gmény u giných přjbuzných kmenůw europeyských, zwláště celtického a německého, užjwanými nabýwáme. Obecné zagisté a starodáwnj u dotčených kmenůw užjwánj osobnjch gmen, buď dokonale stegných, buď aspoň dle rowné obdoby twořených, nematným gest důkazem někdegšjho gegich sausedènj a wespolného, w mjru i nemjru, obcowánj. Kdo o tom auplněgšjho přeswědčenj nabyti žádá, tomu buď w samých historických pramenech, buď aspoň we zbjrkách prastarých osobnjch gmen těchto kmenůw, gakowýchž hognost máme, pilněgi se poohlédnauti dlužno: 'aučel náš podrobného skaumánj wěci na snadě postawené newymáhá. Pročež zde gen několika málo přjklady wýpowědi swé potwrdjme. Neystaršj německá a na djle i celtická gména, wyskýtagjcj se giž u řeckých a řjmských spisowatelůw, gsau složená se slowy - gast, man, - mâr č. - mêr, - rêds č. rât, - valda, - vidr a - wit, s nimiž staroslowanská na - gost č. host, - man, - měr č. - mir, - rad, - wlad, - wida - wit se

kmotr a *kmoch*, *Wla-ch*, (valicus, Gallus), *Skomra-ch* (Scamarus) atd. Doly okolo Kratowa a Nowého Brda geště až podnes na železo, měd a střjbro bohaté gsau, ale od Turkůw zanedbané. Noropes tito byli gistotně neystaršj kowkopowé w Europě, gegichž památka nás došla. — Tolikéž i gméno Slowanských *Antůw*, gež Jornandes »Winidarum *fortissimos*« nazjwá, od goth. *anti* (gigas), ags. *ent*, *ëoten*, *ëtonisc* atd., naskrze nenj rozdjlné.

koncugjcj dokonale sauhlasj. Porowneyme k. př. gména staroněmecká Alpigast, Arpigast, Hadugast, Halidegast, Liudigast, Nevogast, Potogast, Saligast, Visogast atd. se staroslowanskými Boljehost, Budihost, Celihost, Dobrohost, Domahost, Chotěhost, Lutohost, Pirohost, Radohost, Welehost, Witohost atd.; st.-něm. Charlman, Dioman, Heriman, Marchman, Salaman, Sigiman atd. se st. slow. Bezman, Drahoman, Lubman, Lutoman, Radman, Spitiman, Wenceman, Wlkman atd.; st.-něm. Britomar, Chnodomar, Danchmar, Godomar, Reginmar, Cattumer, Chariomer, Filimer, Richomer, Walemer, Markomir, Segimir, Ucromir atd. se st.-slow. Branimir, Budimir, Čestimir, Godemir, Chotimir, Klonimir, Mojmir, Momir, Muntimir, Pretimir, Spitimir, Tatomir, Tolimir, Welimir, Wolimir, Zwonimir atd.; st.-něm. Chunirat, Dancharat, Epurrat, Hugirat, Kundrat, Wielrat atd. se st.-slow. Domarad, Lutorad, Milorad, Obrad, Soběrad, Wacerad, někdy i Domarat, Lutorat atd.; st. něm. Adelvald, Ariovald, Cariovald, Catuvald, Gundovald, Hildevald, Raginvald atd. se st.-slow. Dobrowlad, Duchowlad, Dušewład, Horowlad, Imiwlad, Muohowlad, Powlad, Přewlad, Samowlad, Wšewlad atd.; st.-skand. Folkvidr, Arnvidr atd. se st.-slow. Ljutowid, Malowid, Pustowid, Snowid atd., a opět goth. Vidicula, Viderik, Vidimir atd. se st.-slow. Wid, Widáč, Widák, Widin, Widoje, Widuš, Widimir, Widoslaw atd.; st.-něm. Liudewit, Liutewit, Liutwit, ags. Angenvit atd. se st.-slow. Bohowit, Budewit, Dalewit, Hostiwit, Ljudewit, Radowit atd.; a opět st.-něm. Viterich, Vithgar, Vithicab, Vithimir, Vitiga, Vitiza atd. se st.-slow. Wita, Witan, Witas, Witaša, Witek, Witohost, Witomir atd. Podobným způsobem, obrátjmeli zřenj na prwnj polowici skladu těchto gmen, nalezneme u obau kmenůw celé řady stegně twořených. Tak k. př. st. něm. Leuba, Leubastes, Leubovera, Liubinzo, Lieb-

gart atd., a st.-slow. Luba, Lubawa, Luben, Lubiša, Lubhost, Lubomysl, Luboslaw atd.; st.-něm. Leudegisil, Leudovald, Leutbald, Leutbert, Liuddag, Liudegast, Liudeger, Liudewit, Liutprant, Liutsint atd., a st.-slow. Ludiša, Ludemysl, Ludewit, Ludhor, Ludmil, Ludomir atd.; st.-něm. Radagais, Radoald, Radulf atd. a st.-slow. Radimir, Radislaw, Radiwoj, Radohost, Radoslaw, Radowit atd.; st.-něm. Waldefred, Waldulan, Waldmunt atd., a st.-slow. Wladimir, Wladislaw, Wladiwoj atd.; st.-něm. Wildag, Wilidanch, Wilifrid, Wiligart, Wilimunt, Wilinand, goth. Viljaridh atd., a st.-slow. Wolan, Wolek, Wolen, Wolbor, Wolhan, Wolhost, Wolimir, Wolobuz atd.; st.-něm. Folkdag, Folkarât, Folknand, Folkwin, Folkridr atd., a st.-slow. Jaropluk, Swatopluk atd. A wšak zbytečné gest wjce přjkladůw přiwozowati: wěc sama gest patrná. Co zde o shodě německých a slowanských gmen ponawrženo, w rownéž mjře i o celtických by dokázati se mohlo, kdybychom těchto ze staré doby půwodnjch a přesných hogněgšj zbjrky měli. I Celtowé užjwali gmen složených se slowcem -mar č. -mer; a gména gegich na -sir: Kritasir atd. dobře se srownáwagj se staroslowanskými na -sir, -sjer: Gorasir atd., pozděgi -žir: Neužir, Radžir, Wratižir atd. Tato tak zřegmá a rozšjřená srownalost a shoda we twořenj gmen osobnjch u Slowanůw, Němcůw a Celtůw, - neboť o litewských, řeckých a latinských zde na ten čas slowa šjřiti nechceme, - nemohla zagisté nižádnau slepau náhodau powstati, nýbrž musila býti následkem dlauhotrwanliwého sauseděnj a společného obcowánj těchto národůw. Takowá shoda mezi osobnjmi gmény třj dotčených kmenů w Europě osedlých, a mezi gmény gegich přjbuzných Indůw, Medůw, Peršanůw, Armenůw a giných národůw indoeuropeyského plemene w Asii obýwagjcjch, wěruž naskrze k nalezenj nenj. Nahlédněme se

k. př. mjsto wšech giných do dřewnjch gmen medských a perských, a wyšetřugme, gsauli, při wšj přjbuznosti samých gazykůw, co do skladu swého gako onano slowanským podobna? Nalezneme ge neyobyčegněgi složena se slowci-bares (dignus) Artembares, Bubares, Ebares, Gobares, Sybares atd., an. -barzanes (fulgor) Mithrobarzanes, Nabarzanes, Satibarzanes atd., an. -bates: Artabates, Ixabates, Mithrobates, Norondobates atd., an. -bazos (lacertus, vires?) Aribazos, Artabazos, Megabazos, Pharnabazos, Orobazos, Tirabazos atd., an. -dates (datus) Abradates, Aridates, Aspadates, Hormizdates, Pherendates, Spithradates, Tiridates atd., an. -merd (vir) Mardon, Mardontes, Ariomardos atd., an. -mitres (amicus; deaster) Amitres, Harmamitres, Siromitres, Spamitres, Sysimitres atd., an. -phernes (deaster) Dataphernes, Megaphernes, Orophernes, Phrataphernes, Tissaphernes atd., an. -aspes, -spes (equus) Astaspes, Damaspes, Hydaspes, Hystaspes, Otaspes, Sataspes, Zariaspes atd., an. -tanes, tenes (corpus) Ostanes, Otanes, Catenes, Abten, Ruiten atd., an. -xathres (miles) Exathres, Oxathres, Pharnazathres, atd., an. -xes (rex) Xerxes, Artaxerxes (magnus regum rex) atd. We wšem tom nic slowančině podobného nenj. Též samo platj wjce méně i o gmenjch indických, sarmatských, afghanských, kurdských a armenských. Nechať pak zde nikdo nenamjtne, že slowanská gména, negsauce německým a celtickým sauwěká, gelikož wážena gsau gen z pramenůw 5ho stol. mladšjch, gešto naproti tomu německá a celtická giž we staršjch se čtau, dobře mohla teprwa od nowě přišlých Slowanů w 5tém stol. a následné době z němčiny přigata anebo dle nj skrogena býti. Kdoby tak rozumowal, tenby na powahu a zwyky welikých, samostatných národůw špatně se rozuměl. Uwedená nahoře slowanská gména tak byla dle

swědectwj neystaršjch pramenůw historie našj w 6tém a 7mém stol. u pospolitého lidu giž zobyčegnělá a powšechně užjwaná, že naprosto možné nenj, aby teprwa tehdáž byla z ciziny do slowančiny přirazila. K dokonalému zapuzenj domácjch gmen a oswogenj si cizjch, gakžto z historie Bulharů w Moesii a g. národů wjme, celá stoletj nepostačugj; u dřewnjch pak Slowanůw ani gen neymenšj sledy asiatických gmen se nenalézagj. Bylali tedy záměna gmen mezi Celty, Němci a Slowany, gakož docela a naprosto zapjrati gj nelze, byla ona gistotně gednak wzágemná a obapolná, gednak giž mnohem staršj, nežli doba hunského wpádu do Europy. České knjže Heriman [872] měl německé, naproti tomu král německý Swatopluk, cjsaře Arnulfa syn [895], a král danský Borislaw [1167] slowanské gméno: což pozděgi mjsta mělo, mohlo a musilo i dřjwe mjti. Tak we skutku prastaré gméno Mimir čili Momir nalézáme w neydřewněgšj době u Normanůw skandinawských, a též samo i u Slowanůw pannonských a Srbůw zadunagských; některá pak staroněmecká gména, gako Godomar, Liudewit, Radowald, Waldemar atd., se slowanskými Godemir, Ludewit, Radowlad, Wladimir atd. mnohem wjce, nežli gen obyčegně a powrchně, sauhlasj. A wšak wždy wětšj počet gest gmen u národůw obogjho kmene půwodnjch, a gediné ze stegné látky a podlé stegných wzorůw i prawidel twořených. Buď gak buď, záměna gmen a srownalost we twořenj gich u Slowanůw z gedné, u Němcůw pak i Celtůw z druhé strany wždy gasné a hlasité wydáwá swědectwj, že Slowané po mnohá stoletj, dáwno před wšeobecným swým na poli děgin wystaupenjm, sausedili s europeyskými Němci a Celty, nikoli pak s asiatickými Mongoly, Turčiny a Samojedy.

11. Obrátjmeli dále zřetel na mrawy, obyčege, náboženstwj, řád a práwo starých Slowanůw, pokud o tom

o wšem důkladné zpráwy buď z hodnowěrných pjsemnjch pramenůw, buď z podánj starých nabýwáme, a srownámeli ge pilně s mrawy, obyčegi, náboženstwjm, řádem a mrawy giných staroeuropeyských kmenůw téhož indoeuropeyského plemene, gmenowitě Thrakůw, Celtůw, Němcůw a Litwanůw, nalezneme takowau mezi nimi přjbuznost, shodu a srownalost, že nám ginač domýšleti se nelze, než že wšickni tito sbratřenj kmenowé od nepaměti spolu zde w Europě sjdliti, dle stegných wzorůw ustawy a prawidla domácjho i občanského žiwota sobě utwořiti, a potomně nimi w dlauhé času kolegi wzágemně se podělowati musili. I w tomto ohledu gsau Slowané mnohem bližšj kmenůw europeyských, nežli asiatských téhož plemene, ačkoli předce těchto geště wždy nekonečně bližšj, nežli kmenůw plemene sewerského, třebas pozděgi s některými z těchto sausedili, ba co wjce i s nimi se pomjchali, gmenowitě s Čudy na hořegšj Wolze, s Bulhary w Moesii atd. Nenj možné podrobným uwozowánjm důkazůw sem náležegjcjch prawdiwosti této wýpowědi na mjstě tomto náležitě potwrditi; to se stane, když obor wšech slowanských starožitnostj náležitě wyswětlen bude. Zde pozatjm gen na některých přjkladech přestaneme. Mythologie čili bágeslowj dřewnjch Celtůw, Němcůw, Litwanůw a Slowanůw nad mjru mnoho má společného. Tak u Celtůw wěřeno w Dusy (Dusii), u Slowanů w D'asy čili Děsy. Slowanská Prija (Venus) slula u dřewnjch Skandinawcůw Freya přjgmjm Wanadis t. wendická bohyně. Skandinawská Sif gest naše Žiwa (Ceres) a Wöla naše Wila. Staroněmecký Thur čili Thyr (Mars) byl u Slowanůw pod gménem Tura ctěn, odkudž i swátky turice, teď u Slowákůw na letnice obrácené. Stařj Skandinawci wzjwali zbožněného mudrce a hrdinu „Kwasira z rodu Wanůw" t. Wendůw. Litewský Pikuljk gak dřewnjm tak i podnešnjm

Slowanům, a na opak slowanský Perun negen Litwanům ale i Albanům čili Arnautům znám gest. Nemenšj shoda spatřuge se w národnjch obyčegjch a zwycjch těchto teď gmenowaných kmenůw. Stařj Slowané w rozepři o meze wydáwali swědomj držjce kus drnu čili tráwy se zemj nad hlawau; též samé činili Řjmané i Němci. Na znamenj dowršeného trhu a postaupenj wěci ginému okušowali Němci wody, Slowané medowce. Pomjgjme množstwj giných přjkladůw. Žeby dřewnj Slowané po mongolsku a turecku kdy meč za boha byli wzjwali, a na přjsahách lidskau krew lokali, toho dokázati nelze *). Podělenj země u Němcůw na eiba, gau a mark podobá se staroslowanskému na župy, powěty a kragiště. Stupně a rozdjly mezi wogjny a saudci u Němcůw a Slowanůw, gakož giž dřjwe u Řjmanůw, wyznamenáwány týmiž čjsly: w gothických zákonech se připomjnagj millenarii, quingentenarii, centenarii a decani, a o welikém županu srbském Nemani w žiwotopisu geho se čte, že shromáždil na sněm wšecky saudce a wogjny, „wšecky tisjcnjky, pětisetnjky, setnjky a desátnjky.“ Gména hodnostj a auřadůw u Thraků, Latjnůw, Celtůw, Němcůw, Slowanůw časté táž sama gsau, k. př. get. zoapan slow. župan; lat. rex celt. rix goth. reiks čsk. rek; goth. kuniggs st. něm. chunino cyr. k'näz' čsk. kněz atd. Nadto Slowané w čas swého wystaupenj w historii wšeobecné na počátku 6ho stol., podlé swědectwj Prokopa a Mauricia, obýwali, podobně Řekům, Řjmanům, Celtům a Němcům, w městách a wsech, stawěli domy, objrali se

*) Wýpowěd Prokopowa, „že Slowané prosté a způsobem Hunůw žiwi gsau,“ wyswětluge se gednak tjm, že on, gako pyšný Řek, oba za barbary a tudjž za rownomrawné pokládal, gednak zase, že Hunowé mnohé slowanské obyčege přigali, k. př. medowec mjsto kumisu, pohřebnj hody strawa řečené atd. Prawda tedy gest na opak.

s orbau, řemesly a kupeckým obchodem, bogowali gezdecky i pěšky, užjwali štjtůw do obrany atd., aniž pak, zároweň Skythům a Sarmatům, dřepěli pořád pod plstěnými stany anebo na wozjch a konjch z pastwiska na pastwisko se potlaukali, gediné po laupeži a kořisti dychtjce. Wšecko toto a tomu podobné, chcemeli sprawedliwě a zdrawě sauditi, k tomu nás wede, že Slowané w 5tém stol. nebyli ostatnjch Europčanůw tak wzdálenj a cizj, gakž obyčegně, ačkoli mylně, za to se pokládá.

12. Dále i to gest okolnost předůležitá a pozoru hodná, že práwě w těch kraginách, kde pozděgi, t. w 5tém a 6tém stol., nagednau nesčjslné množstwj Slowanůw, s rozličnými národnjmi gmény, před očima našima se pogewuge, t. w kraginách okolo Tater ležjcjch, giž we mnohem staršj době u spisowatelůw řeckých a latinských wyskýtagj se gména měst, řek a hor tak patrně ráz slowančiny na sobě nesaucj, že gich bezpředsudnau myslj za takowé neuznati a ginogazyčným národům přičjsti naprosto nelze. Nemjnjme zde uwozowati slow gen poněkud na slowanské zwuky se ponášegjcjch, a negistému etymologickému wykládánj podwržených; nýbrž rozumjme slowa swětlá, rázná, názorně slowanská, od nepaměti až podnes co gména řek, hor a měst u Slowanůw užjwaná, u giných pak národůw neobyčegná, slowa takowá, která i materij i formau naprosto a bezodporně gsau domácj, a w nižádné giné europeyské řeči se nenalézagj. Takowá slowa gsau k. př. Srb, Črna č. Černa, Brzawa, Pleso, Plewa, Morawa, Chrbet, Sjewer, Pjena, Potisj atd. Položjme zde gen některé přjklady pro lepšj wěci wyswětlenj. Sirbi č. Serbi národ dle Plinia [před 79 po Kr.] a Ptolemea [ok. 161] mezi Maeotem a Wolhau, na dnešnj řece Serba čili Serpa. Serbinum město dle Ptolemea w dolegšj Pannonii, Serbetium dle Peutingerowých desk a Itiner. Anton. tamže, obogj snad gedno a též, neypodobněgi dnešnj Srbac na Sáwě.

Tsierna dle řjmského mramorowého nápisu [r. 157] někdy město, nynj zřjceniny na dnešnj řece Černé, wpadagjcj na pomezj Uher a Walachie do Dunage; w giných sauwěkých pramenech Zerna, Tierna. Bersobis dle zápiskůw c. Trajana [106] u Prisciana, Bersovia dle Peuting. desk a g., geště we střednjm wěku známé město na dnešnj řece Brzawa w gižnowýchodnjch Uhřjch. Pelso dle Plinia, Aurelia Victora a g. neywětšj gezero w Pannonii, potomně Blaten zwané, čisté praslowanské, w horách Tatrách, w Morawě, Slezku i na Rusi známé pleso, t. gezero. Pelva dle Itiner. Antonini město w dolegšj Pannonii, až podnes městečko i řjčka Plewa w tureckém Chorwatsku. Maravios dle Ptolemaea poboční řjčka Donu, nedaleko od sjdel dotčených Serbůw. Karpates, dle téhož Ptolemaea, Marciana Herakleoty a g. Tatry, t. Chrbet, gak podnes u Rusůw wesměs podobné weliké hory slowau; přjsedjcj Rusjni gmenugj Tatry Horby, a Chorwatům i Windům tolikéž slowce chrib č. chrb znamená wrch, horu. Sawari dle téhož Ptolemaea a g. národ za Tatrami w Sarmatii, totožný s Nestorowými Sjewery. Nechceme se zde šjřiti o giných gmenjch z téže anebo z giné bljzké doby, gako k. př. Pjena (Piengitae), Stulpini an. Stlupi, Patissus (Potisj), Milareka, Streden atd., rowně beze wšeho rozpaku slowanských, přestáwagjce na těch několika dotčených, a zůstawugjce toho každému nepředpogatému saudci na rozwáženj, možnéli tato a těm podobná slowa odgjmati Slowanům, a z některého giného gazyka nenuceně odwozowati? Wždyť wšecka tato slowa Srb, Srbec, Černa, Brza, Brzawa, Pleso, Plewa, Morawa, Chrbet, Sjewer atd. od nepamětí až po dnešnj chwjli u wšech Slowanůw, i těch neywzdáleněgšjch, co gména týchže samých předmětůw u wšeobecném gsau užjwánj, gešto naproti tomu u giných staroeuropeyských národůw ani neymenšjch sledůw gegich dohrabati se nenj

možné. I nejliž tedy opáčné a nerozumné, domýšleti se, žeby ge Slowané teprwa po přigitj swém z Asie w 5tém stol. od giných národůw byli přewzali, an gich u giných nebylo, a nadto, třebas by gich bylo, an možné nenj, aby tak naspěch a w takowém množstwj byly do slowančiny se nahrnuly a w nj stále rozkořenily! Tato a giná těm podobná zeměpisná gména nám tedy wšjm práwem za wážné a nepodezřelé swědectwj slaužiti mohau, že národ, od nichž ona půwod swůg wzala, byl národ slowanský, ode starodáwna w Europě osedlý.

13. Naposledy i to geště powážiti slušj, že ačkoli nám wýslownjch swědectwj spisowatelůw sauwěkých, gmenowitě řjmských a řeckých, o starobylosti Slowanů w Europě nedostáwá se, nic méně předce patrné toho máme důkazy, že ge w čas gegich wystaupenj w děginách 5ho a 6ho stol., w této neypamatněgšj době, když wytlačeni ze sjdel swých od Hunůw a Awarůw s těmito spolu auprkem na hranice řjmského cjsařstwj naléhali, pokládáno za národ ne nowý a cizj, nýbrž za starý a známý. Což gak wůbec z celého způsobu, kterýmž tehdegšj spisowatelé o nich a gegich zgewenj se na poli děgin wyprawugj, tak i z wýslownjch gegich twrzenj patrné gest. Prokop, podaw nám neystaršj obšjrné wypsánj mrawů a obyčegůw našich předkůw, welecennau swau zpráwu powšechnau wýpowědj o starobylosti Slowanůw zawjrá w tato přepamatná slowa: „Předtjm i gméno Slowané a Antowé gedno měli; oboge zagisté za starodáwna (τὸ παλαιὸν), gmenowali Spory, proto, mnjm, že roztraušeně po wesnicech swých bydlegj: za kterauž přjčinau i obšjrné země zaugjmagj; wětšj zagisté částka kragin na oné straně Istru w gegich gest držení.“ Bylit tedy Slowané giž za starodáwna (τὸ παλαιὸν), t. aspoň před některými stoletjmi, nebo o časjch onehdegšjch wýrazu toho se neužjwá, Řekům a snad i Řjmanům pod gménem celému kmenu obecným, gakž Prokop

dj, Sporůw, a gakž my tomu rozumjme, Srbůw, známi. Poněwadž pak hned dále Prokop dokládá, že obšjrné kraginy zadunagské gegich gsau sjdla, aniž prawj, žeby do těchto kragin odginud byli wrazili, nepochybně i sám za to měl, že w těchto kraginách giž za starodáwna obýwali a tudyž i známi byli. Wýrazu toho „ode starodáwna (ἐκ παλαιοῦ)“ i nahoře užjwá, mluwě o národnj wládě u Slowanůw obwyklé, z čehož aspoň patrné gest, že se na starožitnosti slowanské pilně doptáwal, a že o nich gakauž takauž zpráwu buď ze staršjch spisůw, anebo z austnjho podánj, sobě zgednal. Nenj pochyby, že kdyby při tom swém skaumánj o nedáwnjm přigitj Slowanůw z Asie něco byl přezwěděl, toho by žádnau měrau byl mlčenjm nepominul. Nižádný ze spisowatelůw toho wěku Slowanůw nedržel za asiatské wystěhowance, zároweň s Huny, Sabiry, Awary, Bulhary atd. Při čemž gediné toho litowati slušj, že týž pjsař řecký Prokop, w gazyku slowanském naskrze nezběhlý, práwě toho starého obecného gména wšech slowanských národůw nám w půwodnj a přesné formě nepozůstawil. Neboť ačkoli saudný skaumatel starožitnostj našich, přjkladem Dobrowského, snadno se přeswědčj, že Prokop swé neslýchané slowo Spori z praslowanského gména Srbi utwořil; wšak nic méně to zpotwořenj slowa u spisowatele téměř gediného toho wěku o starožitnostech našich bude pořád zawdáwati přjčinu mnohým domácjm i cizjm mudrákům k rozličnému slowa toho natahowánj, překrucowánj a wykládánj, a tudjž k wymýšlenj rozličných galowých domněnek o půwodu Slowanůw. S Prokopowým o starobylosti Slowanů w Europě swědectwjm sauhlasj wýpowědi pozděgšjch hodnowěrných swědkůw gak domácjch tak i přespolnjch. Sem předewšjm přináležj pamatné swědectwj Guidona z Ravenny, obwykle prozwaného negmenowaným Ravenčanem (Anonymus Ravennas), žiw-

šjho w oběhu 9ho stol. [umř. 886], a sepsawšjho z řjmských cestownjch mapp a giných teď utracených pramenůw obšjrnau chorografii, nám arci gen w chudém wýtahu dochowanau, ale předce mnohé welecenné ulomky a zpráwy w sobě zawjragjcj. Pjšeť pak on o půwodu Slowanů w tato slowa: „W okresu šesté hodiny nočnj ležj wlast Scythůw, z kteréž pošel kmen Slowanůw; ale i Vites i Chymabes odtud gsau wyšli.“ *) Znamenati slušj, že zeměpisec náš Scythii tuto, z kteréž on národy slowanské powodj, klade mezi wlastj Normannůw, Finnůw, Karpůw a Roxolanůw, a wýslowně gi různj ode staré Scythie, ležjcj dále na wýchod w okresu desáté hodiny nočnj, nazjwage tuto „stepnatau a starau Scythij.“ **) Swědectwj Guidonowo tjm gest pozoru hodněgšj, že gest nepochybně wáženo z dobrých a čistých pramenůw, t. z latinských spisowatelůw 6ho a 7ho stol. rodu německého, od něho sice ze gména wytčených, nynj wšak ztracených, anebo z austnjho podánj lidj zběhlých a zkušených. S Guidonowau wypo-

*) *Geogr. Ravennas* l. I. c. 12. Sexta ut hora noctis Scytharum est patria, unde Sclavinorum exorta est prosapia; sed et Vites et Chymabes ex illis egressi sunt. — Vites gsau Vithingowé baltičtj, a Chymabes známá ratolest Němcůw Chamavi.

**) *Geogr. Rav.* l. c. Decima ut hora noctis grandis eremus et nimis spatiosa invenitur, cujus a fronte vel latere gens Gazorum adscribitur, quae eremosa et antiqua dicitur Scythia. Podobným způsobem dolegi na přemnoha mjstech obogi tu Scythii, t. menšj, z njž Slowany powodj, a wětšj, w njž za geho času Kozaři bydleli, wýslowně oddělugę; srw. l. IV. c. 1. 4. 11. 12. 46. l. V. c. 28. z čehož dostatečně na gewě gest, že Guidonowa Scythie menšj gest wlastně sewerozápadnj strana Ptolemaeowy Sarmatie, čili země ležjcj mezi mořem baltickým, Tatrami, dolegšjm Dněprem, hořegšj Wolhau a Finlandem.

wědj poněkud sauhlasj to, co w zeměpisných zápiskách gednoho rukopisu w Mnichowě, pocházegjcjch původně z konce 9ho stol., o Slowanech čteme: „Zeruiani (t. Serbjané, z w tom wěku se psalo mjsto s w cizjch gmenjch), kterážto kragina tak weliká gest, že z nj wšickni národowé Slowanůw pošli a swůg počátek, gakž (sami) ugišťugj, wzali.“*) Srownánj zagisté mjsta tohoto s ginými w týchže zápiskách k tomu wede, že tato weliká Srbůw kragina, prawlast a původiště wšech tehdegšjch Slowanůw, od Běloserbie cjsaře Konstantina Porfyrogenety, a menšj Scythie Guidona Ravenského naskrze nenj rozdjlná. Podobně i papež Jan X. [914—929] we swém psanj ku knjžatům Tomislawowi chorwatskému a Michalowi zachlumskému mluwj mezi giným w tato slowa: „Kdož zagisté o tom pochybuge, že králowstwj slowanská mezi prwotinami apoštolůw a wšeobecné cjrkwe se počjtagj, přigawšj hned w koljbce krmi kázánj apoštolské cjrkwe s mlékem wjry, gakož Sasici w nowěgšjm času od předchůdce našeho blažené paměti Řehoře papeže atd.“ **) Tomu, nač zde papež naráží, wýborně naswědčuge to, co Nestor, neystaršj letopisec ruský, o původnjch sjdlech Slowanůw na Dunagi a we starém Illyrikum, o kázánj apoštolůw Pawla a Ondřege mezi Slowany w Illyrikum a na Rusi atd., w letopisu swém wyprawuge. Shoda tato dwau zdálených, od sebe neodwislých swědkůw o též wěci gest gistě pamatná a

*) „Zeruiani, quod tantum est regnum, ut ex eo cunctae gentes Sclavorum exortae sint, et originem, sicut affirmant, ducant.“ *J. v. Hormayrs* Archiv 1827. Nr. 49. 92—93. *Téh.* Hzg. Luitpold 1831. 4to. str. 24. Rukopis Mnichowský gesice gen z 11ho stol., ale že samy zápisky ne pozděgi, než na konci 9ho stol., původně powstaly, toho dostatečně prowesti lze.

**) *Farlati* Illyricum sacrum T. III. p. 94 sq. *Katancsich* de Istro p. 205.

pozoru hodná. Wjmeť sice dobře, že to podánj o obcowánj apoštolůw Pawla a Ondřege mezi Slowany nižádnými historickými důwody dokázáno a stwrzeno býti nemůže: ale to nám nenj naskrze na záwadě, abychom z těchto wýslownjch swědectwj wždy předce aspoň toho, což ku přjtomné přjčině našj tak wýborně se hodj, nedowozowali; t. že w prwnj polowici střednjho wěku wšeobecné bylo mezi učenými domněnj o půwodnosti a starobylosti Slowanů w Europě. W kteréjmžto ohledu nám zwláště swědectwj Nestorowo předůležitým býti se widj. On byl rodilý Slowan, žil u prostřed neyrozšjřeněgšjho národu slowanského, Rusůw, psal na konci 11ho stol., a čerpal swé zpráwy z rozmanitých domácjch pramenůw, z podánj starých, z národnjch rozpraw a zpěwůw. Zagisté nenj k wjře podobné, žeby u Slowanůw, kdyby gegich taženj do Europy teprwa we 4tém an. w. 5tém stol. bylo se přihodilo, památka tohoto stěhowánj aspoň w národnjm podánj, w pjsněch a zpěwjch, do 10ho an. 11ho stol. se byla neudržela. Ale o tom nikde ani té neymenšj zmjnky, nýbrž práwě na opak patrné toho důkazy, že Slowané sami sebe drželi za národ europeyský, který giž za časůw apoštolských na Rusi obýwal, a někdy w prastaré době, některými odnožemi swými až daleko na gih do kragin podunagských, do někdegšjho Illyrikum, zasahowal.

Ze wšech těchto až posawad wyložených důwodůw, sebeřemeli ge do hromady, a ocenjmeli ge nestranně a saudně dle gegich wnitřnjho záwažj, s neomylnau gistotau zawjrati a za to mjti můžeme, že kmen slowanský, giž w neystaršj historické době mnohonárodnj a lidnatý, nemohl teprwa w čas nowěgšjho stěhowánj národůw mongolských, turčinských a čudských, t. Hunůw, Sabirůw, Awarůw, Bulharůw, Kozarůw atd., z Asie do Europy wtrhnauti, nýbrž že giž ode starodáwna zde mezi kmeny sobě přjbuznými, t. Thraky, Celty, Němci

a Litwany, swé obydlj a stálé sjdlo mjti musil. Za kteraužto přjčinau swědomitý zpytatel slowanských starožitnostj zagisté za neuchylnau swau powinnost uznati musj, aby půwodu a počátku nowěgšjch národůw slowanských poprwé nikde ginde, leč w Europě, newyšetřowal, a kwapného octnutj se na poli staroasiatické historie zaumyslně se warowal. Aby pak při wstupowánj z gisté a swětlé epochy děgopisu Slowanůw do negisté a temné z prawé cesty se neuchýlil a nezblaudil, potřebj mu předewšjm pilný pozor na to dáti, pod kterými gmény slowanštj národowé w čas swého poslednjho rozšjřenj po Europě w 5tém a 6tém stol. giným okolnjm národům we známost wešli, a které kraginy od sauwěkých spisowatelůw za tehdegšj anebo dřewněgšj gegich sjdla wydáwány býwagj. Budauli s dostatečnau gistotau wlastnj sjdla Slowanůw před 4tým a 5tým stol. wynalezena, snad se potom poštěstj, některé nowé prameny swětla ze staršjch spisowatelůw řeckých a latinských a giných památek na gewo wywesti, a nimi posawádnj tmu, nad prastarau a neydřewněgšj dobau pranárodůw našich ležjcj, konečně zapuditi.

s orbau, řemesly a kupeckým obchodem, bogowali gezdecky i pěšky, užjwali štjtůw do obrany atd., aniž pak, zároweň Skythům a Sarmatům, dřepěli pořád pod plstěnými stany anebo na wozjch a konjch z pastwiska na pastwisko se potlaukali, gediné po laupeži a kořisti dychtjce. Wšecko toto a tomu podobné, chcemeli sprawedliwě a zdrawě sauditi, k tomu nás wede, že Slowané w 5tém stol. nebyli ostatnjch Europčanůw tak wzdálenj a cizj, gakž obyčegně, ačkoli mylně, za to že pokládá.

12. Dále i to gest okolnost předůležitá a pozoru hodná, že práwě w těch kraginách, kde pozděgi, t. w 5tém a 6tém stol., nagednau nesčjslné množstwj Slowanůw, s rozličnými národnjmi gmény, před očima našima se pogewuge, t. w kraginách okolo Tater ležjcjch, giž we mnohem staršj době u spisowatelůw řeckých a latinských wyskýtagj se gména měst, řek a hor tak patrně ráz slowančiny na sobě nesaucj, že gich bezpředsudnau myslj za takowé neuznati a ginogazyčným národům přičjsti naprosto nelze. Nemjnjme zde uwozowati slow gen poněkud na slowanské zwuky se ponášegjcjch, a negistému etymologickému wykládánj podwržených; nýbrž rozumjme slowa swětlá, rázná, názorně slowanská, od nepaměti až podnes co gména řek, hor a měst u Slowanůw užjwaná, u giných pak národůw neobyčegná, slowa takowá, která i materij i formau naprosto a bezodporně gsau domácj, a w nižádné giné europeyské řeči se nenalézagj. Takowá slowa gsau k. př. Srb, Črna č. Černa, Brzawa, Plešo, Plewa, Morawa, Chrbet, Sjewer, Pjena, Potisj atd. Položjme zde gen některé přjklady pro lepšj wěci wyswětlenj. Sirbi č. Serbi národ dle Plinia [před 79 po Kr.] a Ptolemea [ok. 161] mezi Maeotem a Wolhau, na dnešnj řece Serba čili Serpa. Serbinum město dle Ptolemea w dolegšj Pannonii, Serbetium dle Peutingerowých desk a Itiner. Anton. tamže, obogj snad gedno a též, neypodobněgi dnešnj Srbac na Sáwě.

Tsierna dle řjmského mramorowého nápisu [r. 157] někdy město, nynj zřjceniny na dnešnj řece Černé, wpadagjcj na pomezj Uher a Walachie do Dunage; w giných sauwěkých pramenech Zerna, Tierna. Bersobis dle zápiskůw c. Trajana [106] u Prisciana, Bersovia dle Peuting. desk a g., geště we střednjm wěku známé město na dnešnj řece Brzawa w gižnowýchodnjch Uhřjch. Pelso dle Plinia, Aurelia Victora a g. neywětšj gezero w Pannonii, potomně Blaten zwané, čisté praslowanské, w horách Tatrách, w Morawě, Slezku i na Rusi známé pleso, t. gezero. Pelva dle Itiner. Antonini město w dolegšj Pannonii, až podnes městečko i řjčka Plewa w tureckém Chorwatsku. Maravios dle Ptolemaea poboční řjčka Donu, nedaleko od sjdel dotčených Serbůw. Karpates, dle téhož Ptolemaea, Marciana Herakleoty a g. Tatry, t. Chrbet, gak podnes u Rusůw wesměs podobné weliké hory slowau; přjsedjcj Rusjni gmenugj Tatry Horby, a Chorwatům i Windům tolikéž slowce chrib č. chrb znamená wrch, horu. Sawari dle téhož Ptolemaea a g. národ za Tatrami w Sarmatii, totožný s Nestorowými Sjewery. Nechceme se zde šjřiti o giných gmenjch z téže anebo z giné bljzké doby, gako k. př. Pjena (Piengitae), Stulpini an. Stlupi, Patissus (Potisj), Milareka, Streden atd., rowně beze wšeho rozpaku slowanských, přestáwagjce na těch několika dotčených, a zůstawugjce toho každému nepředpogatému saudci na rozwáženj, možnéli tato a těm podobná slowa odgjmati Slowanům, a z některého giného gazyka nenuceně odwozowati? Wždyť wšecka tato slowa Srb, Srbec, Černa, Brza, Brzawa, Pleso, Plewa, Morawa, Chrbet, Sjewer atd. od nepamětí až po dnešnj chwjli u wšech Slowanůw, i těch neywzdáleněgšjch, co gména týchže samých předmětůw u wšeobecném gsau užjwánj, gešto naproti tomu u giných staroeuropeyských národůw ani neymenšjch sledůw gegich dohrabati se nenj

možné. I nenjliž tedy opáčné a nerozumné, domýšleti se, žeby ge Slowané teprwa po přigitj swém z Asie w 5tém stol. od giných národůw byli přewzali, an gich u giných nebylo, a nadto, třebas by gich bylo, an možné nenj, aby tak naspěch a w takowém množstwj byly do slowančiny se nahrnuly a w nj stále rozkořenily! Tato a giná těm podobná zeměpisná gména nám tedy wšjm práwem za wážné a nepodezřelé swědectwj slaužiti mohau, že národ, od nichž ona půwod swůg wzala, byl národ slowanský, ode starodáwna w Europě osedlý.

13. Naposledy i to geště powážiti slušj, že ačkoli nám wýslownjch swědectwj spisowatelůw sauwěkých, gmenowitě řjmských a řeckých, o starobylosti Slowanů w Europě nedostáwá se, nic méně předce patrné toho máme důkazy, že ge w čas gegich wystaupenj w děginách 5ho a 6ho stol., w této neypamatněgšj době, když wytlačeni ze sjdel swých od Hunůw a Awarůw s těmito spolu auprkem na hranice řjmského cjsařstwj naléhali, pokládáno za národ ne nowý a cizj, nýbrž za starý a známý. Což gak wůbec z celého způsobu, kterýmž tehdegšj spisowatelé o nich a gegich zgewenj se na poli děgin wyprawugj, tak i z wýslownjch gegich twrzenj patrné gest. Prokop, podaw nám neystaršj obšjrné wypsánj mrawů a obyčegůw našich předkůw, welecennau swau zpráwu powšechnau wýpowědj o starobylosti Slowanůw zawjrá w tato přepamatná slowa: „Předtjm i gméno Slowané a Antowé gedno měli; oboge zagisté za starodáwna (τὸ παλαιὸν), gmenowali Spory, proto, mnjm, že roztraušeně po wesnicech swých bydlegj: za kterauž přjčinau i obšjrné země zaugjmagj; wětšj zagisté částka kragin na oné straně Istru w gegich gest držení.“ Bylit tedy Slowané giž za starodáwna (τὸ παλαιὸν), t. aspoň před některými stoletjmi, nebo o časjch onehdegšjch wýrazu toho se neužjwá, Řekům a snad i Řjmanům pod gménem celému kmenu obecným, gakž Prokop

dj, Sporůw, a gakž my tomu rozumjme, Srbůw, známi. Poněwadž pak hned dále Prokop dokládá, že obšjrné kraginy zadunagské gegich gsau sjdla, aniž prawj, žeby do těchto kragin odginud byli wrazili, nepochybně i sám za to měl, že w těchto kraginách giž za starodáwna obýwali a tudyž i známi byli. Wýrazu toho „ode starodáwna (ἐκ παλαιοῦ)“ i nahoře užjwá, mluwě o národnj wládě u Slowanůw obwyklé, z čehož aspoň patrné gest, že se na starožitnosti slowanské pilně doptáwal, a že o nich gakauž takauž zpráwu buď ze staršjch spisůw, anebo z austnjho podánj, sobě zgednal. Nenj pochyby, že kdyby při tom swém skaumánj o nedáwnjm přigitj Slowanůw z Asie něco byl přezwěděl, toho by žádnau měrau byl mlčenjm nepominul. Nižádný ze spisowatelůw toho wěku Slowanůw nedržel za asiatské wystěhowance, zároweň s Huny, Sabiry, Awary, Bulhary atd. Při čemž gediné toho litowati slušj, že týž pjsař řecký Prokop, w gazyku slowanském naskrze nezběhlý, práwě toho starého obecného gména wšech slowanských národůw nám w půwodnj a přesné formě nepozůstawil. Neboť ačkoli saudný skaumatel starožitnostj našich, přjkladem Dobrowského, snadno se přeswědčj, že Prokop swé neslýchané slowo Spori z praslowanského gména Srbi utwořil; wšak nic méně to zpotwořenj slowa u spisowatele téměř gediného toho wěku o starožitnostech našich bude pořád zawdáwati přjčinu mnohým domácjm i cizjm mudrákům k rozličnému slowa toho natahowánj, překrucowánj a wykládánj, a tudjž k wymýšlenj rozličných galowých domněnek o půwodu Slowanůw. S Prokopowým o starobylosti Slowanů w Europě swědectwjm sauhlasj wýpowědi pozděgšjch hodnowěrných swědkůw gak domácjch tak i přespolnjch. Sem předewšjm přináležj pamatné swědectwj Guidona z Ravenny, obwykle prozwaného negmenowaným Ravenčanem (Anonymus Ravennas), žiw-

šjho w oběhu 9ho stol. [umř. 886], a sepsawšjho z řjmských cestownjch mapp a giných teď utracených pramenůw obšjrnau chorografii, nám arci gen w chudém wýtahu dochowanau, ale předce mnohé welecenné ulomky a zpráwy w sobě zawjragjcj. Pjšeť pak on o půwodu Slowanů w tato slowa: „W okresu šesté hodiny nočnj ležj wlast Scythůw, z kteréž pošel kmen Slowanůw; ale i Vites i Chymabes odtud gsau wyšli.“ *) Znamenati slušj, že zeměpisec náš Scythii tuto, z kteréž on národy slowanské powodj, klade mezi wlastj Normannůw, Finnůw, Karpůw a Roxolanůw, a wýslowně gi různj ode staré Scythie, ležjcj dále na wýchod w okresu desáté hodiny nočnj, nazjwage tuto „stepnatau a starau Scythij.“ **) Swědectwj Guidonowo tjm gest pozoru hodněgšj, že gest nepochybně wáženo z dobrých a čistých pramenůw, t. z latinských spisowatelůw 6ho a 7ho stol. rodu německého, od něho sice ze gména wytčených, nynj wšak ztracených, anebo z austnjho podánj lidj zběhlých a zkušených. S Guidonowau wypo-

*) *Geogr. Ravennae* l. I. c. 12. Sexta ut hora noctis Scytharum est patria, unde Sclavinorum exorta est prosapia; sed et Vites et Chymabes ex illis egressi sunt. — Vites gsau Vithingowé baltičtj, a Chymabes známá ratolest Němcůw Chamavi.

**) *Geogr. Rav.* l. c. Decima ut hora noctis grandis eremus et nimis spatiosa invenitur, cujus a fronte vel latere gens Gazorum adscribitur, quae eremosa et antiqua dicitur Scythia. Podobným způsobem dolegi na přemnoha mjstech obogi tu Scythii, t. menšj, z njž Slowany powodj, a wětšj, w njž za geho času Kozaři bydleli, wýslowně oddělugé; srw. l. IV. c. 1. 4. 11. 12. 46. l. V. c. 28. z čehož dostatečně na gewě gest, že Guidonowa Scythie menšj gest wlastně sewerozápadnj strana Ptolemaeowy Sarmatie, čili země ležjcj mezi mořem baltickým, Tatrami, dolegšjm Dněprem, hořegšj Wolhau a Finlandem.

wědj poněkud sauhlasj to, co w zeměpisných zápiskách gednoho rukopisu w Mnichowě, pocházegjcjch půwodně z konce 9ho stol., o Slowanech čteme: „Zeruiani (t. Serbjané, z w tom wěku se psalo mjsto s w cizjch gmenjch), kterážto kragina tak weliká gest, že z nj wšickni národowé Slowanůw pošli a swůg počátek, gakž (sami) ugišťugj, wzali.“*) Srownánj zagisté mjsta tohoto s ginými w týchže zápiskách k tomu wede, že tato weliká Srbůw kragina, prawlast a půwodiště wšech tehdegšjch Slowanůw, od Běloserbie cjsaře Konstantina Porfyrogenety, a menšj Scythie Guidona Ravenského naskrze nenj rozdjlná. Podobně i papež Jan X. [914—929] we swém psanj ku knjžatům Tomislawowi chorwatskému a Michalowi zachlumskému mluwj mezi giným w tato slowa: „Kdož zagisté o tom pochybuge, že králowstwj slowanská mezi prwotinami apoštolůw a wšeobecné cjrkwe se počjtagj, přigawšj hned w koljbce krmi kázánj apoštolské cjrkwe s mlékem wjry, gakož Sasici w nowěgšjm času od předchůdce našeho blažené paměti Řehoře papeže atd.“ **) Tomu, nač zde papež naráží, wýborně naswědčuge to, co Nestor, neystaršj letopisec ruský, o půwodnjch sjdlech Slowanůw na Dunagi a we starém Illyrikum, o kázánj apoštolůw Pawla a Ondřege mezi Slowany w Illyrikum a na Rusi atd., w letopisu swém wyprawuge. Shoda tato dwau zdálených, od sebe neodwislých swědkůw o též wěci gest gistě pamatná a

*) „Zeruiani, quod tantum est regnum, ut ex eo cunctae gentes Sclavorum exortae sint, et originem, sicut affirmant, ducant.“ *J. v. Hormayrs* Archiv 1827. Nr. 49. 92—93. *Téh.* Hzg. Luitpold 1831. 4to. str. 24. Rukopis Mnichowský ge sice gen z 11ho stol., ale že samy zápisky ne pozdègi, než na konci 9ho stol., půwodně powstaly, toho dostatečně prowesti lze.

**) *Farlati* Illyricum sacrum T. III. p. 94 sq. *Katancsich* de Istro p. 205.

pohněwá tak sedlák, když mu saused uorá meze, gakoby se hněwali wšickni, kdyby se kdo osmělil, aužiti gim cesty tyto.

Cesta ze wsi gediná na těchto mjstech rozdwogj se, a dwogj se několikráte brzo po sobě, až pět i wjce cest widěti gest, kteréž neustále podlé sebe běžj, a teprwa zas až u druhé wsi se wšecky do gedné tratj.

Když se tedy giž na mjsto přigede takowé, že se cesta rozmnožowati počjná, ai! tu gsau giž wšecky koně i wozy — gakž oni sami řjkati spůsob magj — we wětru! Sedlák, kterémuž ony čtyry koně náležegj, co gsau spřeženy u wozu newěstina, nesmj zůstati w hanbě, to gest: musjť on prwnj s wozem newěstinym do dworu ženichowa wraziti, ať se giž stane co stane. Nebo sedlák, kterýž koně swé k této čestné službě gim nabjdne, dáwá tjm wůbec na srozuměnau, že koně geho od konj wšech zde přjtomných ani w kráse, ani w běhu dostihnauti se nedagj. Tuto čest gemu spřežnjkowé ostatnj tak lehko popustiti nechtěgj, i předgjžděgj se s njm i mezi sebau o záwod.

Gelikož pak Čechowé zwláštnj gsau milownjci konj swých, i raděgi sebe i swau celau rodinu, nežli swé čtweronohé stwořenjčka pomlauwati dopauštěgj: i obětugjť tedy raděgi swé wlastnj zdrawj, ba někdy i žiwot, gen aby koně gegich wysmáni nebyli. Wěru to se až prawdě nepodobno zdáti musj onomu, kdož se o tom potud nepřeswědčil. Gednau když sem u předgjžděnj tomto byl také přjtomen, stala se podiwná náhoda. Wrata do dworu ženichowa byly otewřeny, a na bljzku stáli zástupowé netrpěliwých diwákůw, čekagjce taužebně w plném letu předgjžděgjcjch se swadebčanůw. Wůz geden, od dwé pěkných konj tažen, letěl w čele; za njm tak řjkage w patách letěl wůz newěstin. Cjl gegich běhu giž trochu tuze byl na bljzku. Toť zdiwočilo konj u wozu newěstina. Brzo na to wi-

děti bylo oba wozy podlé sebe w rowné letěti mjře. Tak se brali chwjli diwoce, gakoby k sobě spiati byli, i oba wózowé wztekle se do otewřených wřjtili wrat, kdež po obau stranách podrcenj wězeti zůstali; nebo uzké wrata nepostačowaly. Wjtězoslawné wýskánj skončilo wýgew tento, neboť čest wozu newěstina zachowána byla.

Když pak giž i ostatnj wozowé sem přikwapili, následowala geště malá řada wozů těch, co giž na cestě w běhu porušeni sau byli, a kteréž oni nazjwagj mrzáky. Ačkoli pak dwa z nich na cestě kolo gedno giž ztratili, a když hosté wysedli, od konj gen plauženi býti museli, přec nezastawili se; nebo žádný nechce býti s wozem swým neyposledněgšj, a byť by i chtěl, geho koně tomu nechtěgj.

Po diwadle tomto wšecko se smálo i diwilo. Páni, kteřjž gak žiwi cos podobného newiděli, budau se domnjwati, že oni se diwili těm rozdrceným wozům? anebo té podiwné náhodě? I gá to samé se domnjwal; tomu wšak nikoli tak nenj. Swadebčanům těm diwno gen bylo, že při té celé komedii žádný z nich wazu nezlomil, anebo silně raněn nebyl; neboť neštěstj takowé obyčegně prowázj toto předgjžděnj se.

5.

Zataženj cesty.

Stáwáť se welmi často, že swadebčané wezauce a doprowázegjce newěstu po swatbě do domu ženichowa, skrze něgakausi wes, a wdáli se ona někam daleko, i skrz wjce mjst geti musegj. Hned gak se o tom we wsi dowědj, že swatba tudy pogede, připrawugj, aby swatbě cestu zawřeli, čemuž oni řjkagj: „zatáhnauti ženichowi,“ to gest, cestu. Obyčegně pak ženy ze wsi cestu zawjragj, a s nimi staré babičky. Wywolugjť k tomu mjsto, kde cesta gednoduchá i uzká gest. Udělawše

swadebnj řetěz, i naplniwše láhwice hořalkau a sklenice piwem, postawj se, a očekáwagj swatby.

Řetěz tento obyčegně takto děláwagj: Wezmau lehký řetjzek, anebo prowaz, kterýž ony hedbáwnými šátky, fábory a tkanicemi, rozmarjnau, a — gestli že toho počasj dowoluge, — růžemi a ginými kwětinami owjgegj; a to tak hustě, že ani neymenšj částka řetězu nebo prowazu toho widěti nenj. Když pak giž swatba přigjždj na bljzko, postawjce se po obau stranách, zawrau cestu; ženy ostatnj gdau s naplněnými sklenicemi, a zawdáwagj swadebčanům, předewšemi ale panu ženichowi.

Wšecky wozy zastawj se, a družba sleze. Gdeť pak on k ženám těmto, prose gich, aby swadebčany propustily. Po dlauhých řečjch i žertowných hádkách ženy poswolj; ženich ale dosti draze gim zaplatiti musj propuštěnj toto. I zdáljť se potom ženy, a po odgezdu swadby pigj udatně na zdrawj ženichowo.

Stane se pak někdy, že ženich, kterýž na koni gede, prowaz nebo řetěz kwětaucj se swým Šemjkem přeletj, aneb geg koněm prorazj — někdy i holj neb starau šawličkau přetne, a ugede. I wystaupj tu družba, a wyprawuge zástupu přjběh starý. Srownáwáť on ženicha se starodáwnjm hrdinau Břetislawem, a dosti pěkně wyprawuge o řetězu, gjmž tomuto wogwodowiči českému cestu zawřeli, když ugjžděl se swau krásnau newěstau domů. A wšak ženich přece ženám za propuštěnau platiti musj; čehož kdyby neučinil, gistě by ho babičky ty w celém okolj rozkřičely a za nepočestného prohlásily; to ale gest wěru wěc posud neslýchaná.

4.

Historické zpráwy o lidnatosti země české.

Od Frant. Palackého.

Pro wyhledánj weškerého počtu obywatelstwa některé kraginy aneb země užjwá se od starodáwna rozličných prostředků, wjce neb méně způsobných. Geografická welikost země, počet wogska do boge wedeného, hognost osad městských neb wesničjch, summa danj a poplatků, a těm podobné způsoby, gsau welmi negisté a nedostatečné. O něco lepšj gest počjtánj domů a přjbytků, zwláště pak ohništ, komjnů aneb čeledj domácjch. Dokonalau wšak gistotu w ohledu tomto gen gediný poskytuge prostředek, totižto wšeobecný wěrný popis obywatelstwa, čili konskripcj; zwláště když čas po čase opětowán a s registry narozených i zemřelých srownáwán býwá.

Prwnj takowýto popis obywatelstwa nařjzen gest w Čechách teprw dekretem cjs. Marie Theresie r. 1753 dne 13 řjgna wydaným, a počal se tedy rokem následugjcjm 1754 tak, že s gedné strany auřadowé zemšj, s druhé pak duchowenstwo, geg ozláště konali. Popisowé wšak tito prwnj negsau nám známi: buďto že pro wypuklau brzy na to sedmiletau wálku nedokonanj zůstali, aneb že za gakaukoli přjčinau na zmar přišli. Neystaršj zagisté popis lidnatosti české posawad zachowaný gest od r. 1762, kdežto počet wšech dušj w zemi České žigjcjch duchowenstwem na 2,135,563, po-

litickými pak auřady gen na 1,640,609 wyčten byl. Nenjť pochyby, že onen prawěgšj byl nežli tento; ano gistě lid obecný, mocj swětskau ku popisu braný, před nj se ukrýwal. A wšak nedostatky takowé auřednjho popisu nowým l. 1770 wydaným nařjzenjm ponapraweny gsau, tak že giž r. 1771 summa weškeré lidnatosti w Čechách dosti wěrně počtem 2,493,878 dušj udána gest.

Summa tato brzy potom sice welikým hladem a mřenjm lidu r. 1771 a 1772 tak se umenšila, že r. 1773 giž ne wjce nežli 2,304,577 dušj w celém králowstwj se počjtalo. Hlad a mor onen byl poslednj toho způsobu w Čechách, ano gen w prwnjch osmi měsjcjch roku 1772, t. od ledna do srpna, neméně nežli 205,000 osob pomřelo, gežto sice tehdegšj průměr ročnjch aumrtj w obyčegných létech nad 80,000 newynikal. Pozděgšj neobyčegně hogná mřenj r. 1806, 1809, 1810 a 1814, posléze pak r. 1832 powstalá, byla wždy mnohem mjrněgšj, aniž k onomu přirownána býti mohla. Pročež i giž od r. 1774 spatřiti gest téměř we wšech ročnjch popisjch obywatelstwa českého ustawičné přibýwánj počtu geho, tu hogněgšj a rychleyšj, tu zase skrowněgšj a wáhawěgšj. Gmenowitě pak wznesl se počet ten

r. 1775	na	2,369,104	dušj
— 1780	—	2,561,794	—
— 1785	—	2,716,084	—
— 1790	—	2,873,504	—
— 1795	—	2,979,793	—
— 1800	—	3,042,622	—
— 1805	—	3,263,879	—
— 1810	—	3,086,654	—
— 1815	—	3,142,450	—
— 1820	—	3,379,341	—
— 1825	—	3,626,598	—
a r. 1830	—	3,828,749	—

Podlé těchto dat, pošlých z pramenů hodnowěrných, neomylně sauditi lze, že počet obywatelů králowstwj českého, gestli ne létos, ale we přjštjm roce, giž auplné 4 milliony dušj wynášeti bude; a řeknemeli rowným počtem, že r. 1771 bylo ho 2½ millionu, doložiti můžeme tudjž s prawdau, že za poslednjch 65 let, a tak téměř za dwě generacj, o 1½ millionu, čili o tři pětiny summy swé se zmnožil.

Skutek tento gak we mnohém giném, tak i zwláště w tom ohledu gest důležitý, že nám podáwá mjru, podlé kteréžto počet i množenj lidnatosti české we dáwněgšjch stoletjch aspoň poněkud posuzowati a ceniti můžeme. Přjroda wždy stegnými zákony se řjdj, a w stegné kolegi se pohybuge.

Za staršjch časů počjtánj a popisowánj lidnatosti nebylo w Čechách obyčegné; a počjtánoli w skutku někde obywatelstwo, summa geho, gako ku př. summa obywatelů Pražských r. 1518—1528, za přjsné tagemstwj auřadu powažowána byla. Z celé tedy starožitnosti našj nezachowaly se nám než některé chudé zpráwy, na lidnatost země této poněkud se potahugjcj; ty ale gsau tak podiwné, že nelze powědjti, co a gak o nich smysliti se má. Uwedemeť ge zde pořádkem chronologickým.

Neystaršj toho druhu zpráwu, psanau asi r. 1410, nalezl sem w gednom starém rukopisu Třebonském, genž takto znj: „Sunt in Bohemia triginta tria millia, CCCXXIII villae, praeter castra et civitates et munitiones; sexaginta quatuor monasteria, praeter mendicantia.“

W giném rkp. w Praze, psaném asi r. 1462, prawj se, že za krále Wáclawa IV počjtáno w Čechách pastuchůw 30,404, gežto stáda wyháněli na pole ze wsj a z dworůw; při čemž, gestliže w některé wsi byli dwa neb tři pastuchowé, gen za gednoho prý počjtáni byli.

Zpráwu tuto i Hágek na konci kroniky swé uwodj, dokládage, že to tak w registrách králowských nalezeno gest.

W rkp. bratra Křjže z Telče, napsaného asi r. 1475, stogj o této wěci dwogj zpráwa: 1) „De numero ecclesiarum et villarum in Bohemia. Parochiarum, ecclesiarum, in quibus est fons baptismatis, duo millia et sexcenta, absque claustris et capellis et novis fundationibus. It. nota, quod oppida et villae per totam terram Bohemiae sunt XXX millia CCCLXVII, absque civitatibus et castris, claustris, molendinis et curiis solitariis et alodiis.“ — 2) „Nota: ecclesiae Pragensis dioecesis tot sunt: mille noningenta triginta et una, praeter claustra et capellas. It. villae in regno Bohemiae triginta millia sexingenta sexaginta sex, praeter oppida, civitates et castra.“ —

W neystaršj knize privilegij starého města Pražského, (na str. 269) nacházj se následugjcj welmi důležitý wýpis:

„Statek wšeho králowstwj českého.“

„Léta 1529 z desk zemských wypsáno wlastnj rukau od někdy neywyššjho pana kancléře králowstwj českého, pana Adama z Hradce:“

„Staw panský má we dskách wloženého statku za čtyrmecjtmakrát stotisjc kop grošůw českých.“

„Staw rytjrský má též statku we dskách za šestmecjtmakrát stotisjc kop gr. českých.“

„Staw městský měst králowských za osmnáctekrát sto tisjc kop gr. českých.“

„Item zámků w králowstwj českém 300.“

„Měst a městeček . . 782.“

„Wsj. . . . . 38,772.“

„Item, aby z každého zámku, města, městečka i wsi deset osob bylo wydáno, gedno druhému na po-

moc, byloby třikrát sto tisjc, dewadesát osm tisjc, pět set a čtyřidceti mužůw."

„Na sto tisjc zlatých Raynských: panský staw z tisjce kop gr. č. položil 7 kop, 8 gr. a 4 d.; rytjrský staw z tisjce kop položili 6 kop č.; městský staw na swůg djl také zbjrali, gako panský staw, z pozemských i šosownjch statků, z tisjce kop 7 kop, 8 gr. a 4 d."

Dále na rok 1541 uwodj Hágek ku konci swé kroniky 102 města, z nichžto 41 králowských a 61 panských, 308 městeček, 258 zámků hlawnjch, 18 zámků králowských, 20 kostelů kanownických, 173 klášterů, wše to ze gména; nad to pak 2033 farnjch kostelů, a 30,363 wesnic.

Tabule statistická, o kteréž njže mjstněgšj řeč bude, prawj: „Léta 1582 w'puchalterii GMC. toto sečtenj sprawedliwé se gest stalo, co w české zemi gest měst a městeček, totiž 742, zámků a twrzj 301, wesnic a dworů 36,364. Item wšech hospodářů gest třidceti a třikrát stotisjc, šedesáte a geden tisjc a gedno sto (3,361,100); a kdyby do pole wyprawen měl býti člowěk desátý, bylby gich počet třikrát stotisjc, třidceti a šest tisjc, sto a dwadceti osob (336,120)." Počet tento hospodářů gistě gest mylný; nebo ałbychom pod gménem gegich gen otce čeledni rozuměli, a na každau čeled gen 4 osoby počjtali, toťby počet obywatelstwa českého giž asi 14 millionů dušj, a tak na gedné mjli čtwerečné téměř 15,000 obsahowati byl musil; čehož nižádný saudný zpytatel za prawdu neuzná, gelikožby země česká sama k wyžiwenj takowé lidnatosti byla nepostačila. Snáze mysliti gest, že počet onen neplatj o hospodářjch, alebrž gen o dušjch neb osobách obého pohlawj; k čemuž i ta slowa naswědčugj, že kdyby člowěk desátý (tedy ne hospodář desátý) do pole wyprawen byl, počet gegich bylby 336,120 osob. A podlé

této mjry Čechy bylyby r. 1582 práwě tak lidnaté byly, gako za našeho wěku léta 1820; ač to wždy těžko wyskaumati, gakowým způsobem popis onen lidnatosti r. 1582 se stal, a tudjž gaké wjry zasluhuge.

Než deyme tomu, že onen počet 3,361,100 dušj gest wýpadek skutečného, ať giž gakkoli konaného, popisu lidstwa: můžeme při tom sauditi, neyprw: že popis ten wždy nedokonalý byl, a weškerého obywatelstwa nezahrnul; potom pak, že přirozeným rozmnožowánjm se geho w létech pokogných, gakowéž byly w Čechách od r. 1582 téměř až do wypuknutj třidcetileté wálky, lidnatost česká r. 1618 mnohem wýše byla wzrostla, nežli za našeho wěku, a tudjž gistě aspoň 4½ millionu dušj obsahowala.

Neypodiwněgšj ale datum we wšech těch starých zpráwách gest počet wesnic českých, který gednosworně wýše 30,000 se udáwá. Čechy i za našeho wěku wynikagj hognostj malých wesnic nad giné země okolnj; na čtwerečnau mjli zeměpisnau počjtá se gich tu neméně nežli 12½, a průměr gegich lidnatosti newynášj než 240 dušj: a předce poslednj wšeobecný popis, r. 1831 wykonaný, newyčetl gich wjce nežli 11,951. Měst počjtáno w témže popisu 287, městeček gen 277; průměr lidnatosti obau wesměs (kromě Prahy) byl 1537 dušj. Kterak to wše srownati s oným neslýchaným počtem i wesnic i měst a městeček we starožitnosti? Wjmeť sice, že mnoho wesnic wálkau třidcetiletau zmizelo, aniž potom wjce wystaweno gest: ale rozdjl mezi 12,000 a 30,000 gest wětšj, než aby se tjm samým wyswětliti dal. Snad že tu dworowé panštj na poljch stogjcj, pak mlýnowé a giné tak nazwané gednoty, do počtu wesnic zahrnuty gsau.

Třidcetiletau wálkau zpustla země česká. Pjše se w děginách českých, a wšak newjme s gakým to důwodem, že r. 1637 weškeré obywatelstwo we wlasti našj

nečinilo wjce než 780,000 dušj. Ačkoli to prawda gest, že tehdáž celá okolj, kde prwé weselé wesnice stály a role hogné užitky wydáwaly, w paušť se obrátila i lesem zarostla: předce těžko gest uwěřiti o tak náramném zahubenj a zmenšenj národu českého. Za wěku Balbinowa, okolo r. 1664, weškera lidnatost česká počtem asi 1,2 až do 1,500,000 dušj ceněna byla.

Týž Bohuslaw Balbin we třetj knize swých Miscellanea historica regni Bohemiae (na str. 64 a 65) zmjnku činj o tabuli statistické r. 1605 zhotowené w tato slowa: „Dum haec ad typum mitterem, en offert mihi vir clarissimus et regni geometra, D. Guilielmus Wilimowsky, vetus amicus, grandem tabulam, artificio singulari scriptoris constructam, et certis lineis, spatiis et classibus divisam et discriminatam; in qua ditionibus omnibus, urbibus oppidisque nominatis, usque ad segmenta et atomos ultimas demonstrantur totius Bohemiae facultates. Ea tabula confecta fuit an. 1596 auctoritate summorum procerum, quos ordines in comitiis Pragae celebratis ab eo anno usque ad 1604 tributis regni exigendis praefecerant," a t. d., na čež některé wýpisy z nj klade. Tabule tato důležitá, ač giž mjsty welmi porušená, dostala se skrze p. Ant. Bočka, professora řeči a literatury české w Olomauci, do českého Museum. Wýpisy z nj doložjme zde k záwěrku následugjcj.

Titul gegj gest: „Tabule obsahugjcj w sobě wšecka GMC. panstwj, wšecky stawy a lidi poddané w králowstwj Českém, tak gakž gsau se předně GMC. heytmané, potom staw panský, staw rytjřský, staw městský, lidé duchownj, swobodnjcj a některá giná města z lidj poddaných swých, z far aneb kollatur, komjnůw, kol maučných, owčákůw, pacholkůw gich a domů židowských i giných zbjrek přiznáwali, a panům bernjkům kragským, páni pak bernjcj kragštj zase neywyššjm panům bernjkům na hradě Pražském hned od

léta 1596 až do léta wyšlého a pominulého 1604 podlé gednohokaždého roku sněmownjho snešenj odwozowali, i z toho počty pořádné sau činili; gakž z týchž registr a počtůw za wýš psaná léta od nich složených toto bedliwé wytaženj a do této tabule w sedmi kolumnách rozepsánj patrně se ukazuge, a njže to poznamenáno stogj."—

1) W kragi Boleslawském počjtalo se dwoge panstwj cjsarské, Benátky s 294, a Lysa s 261 poddanými; držitelů statků stawu panského 29 osob s 9802 poddanými; stawu rytjrského 56 osob s 3011 podd.; města králowská dwě, Boleslaw mladá s 370 domy a 61 poddanými, Nimburk s 280 domy a 3 poddanými; statky duchownj tři, Staroboleslawský s 27 podd., kláštera P. Marie s 16, a děkanstwj Wyšehradského s 18 poddanými; swobodnjků bylo 9 osob; města panská, genž pozemské statky měla, byla Hradiště, Jablonná, Turnow. Zbjrek ze wšeligakých wěcj i z cel pomeznjch krage tohoto scházelo se ročně 2017 kop gr. č.

2) We Hradecku bylo troge panstwj králowské, Chlumec s 790, Poděbrady s 811, a Trutnow 89 poddanými; panského stawu osob 17 s 5674 podd.; rytjrského 130 osob s 6746 podd.; králowských měst pět, t. Hradec Králowé s 634 domy a 223 poddanými, Bydžow s 171 d. a 56 podd., Jaroměř s 257 d. a 9 podd., Trutnow s 296 d. a 35 podd., a Králowé Dwůr 195 d. a 189 podd.; statky duchownj dwa, Křešow se 125, a Bochow s 1204 podd.; swobodnjků 19 osob; měst panských se statky pozemskými šest, t. Kostelec, Gičjn (s 111 podd.), Solnice, Hostinná (se 4 podd.), Náchod a Hořice; zbjrek ročnjch scházelo se 4,851 kop gr. č.

3) We Čáslawsku gedno panstwj králowské, Malešow, se 121 podd.; 15 osob panských se 4490 podd.; 101 rytjrských s 3521 podd.; dwě král. města, Čáslaw s 254 domy a 93 podd., a Hora Kutná s 950 domy

a 127 podd.; dwa statky duchownj, Žďárský se 105 a, Sedlecký se 64 podd.; 4 swobodnjci; měst panských se statky pozemskými pět, t. Gihlawa s 321 podd., Německý Brod se 449 podd., pak Lipnice, Polna i Ledeč; zbjrek ročnjch 2497 kop gr. č.

4) We Chrudimsku gedno panstwj král., Pardubice s 2570 podd.; 32 pánů s 11,255 podd.; 37 rytjřů s 2904 podd.; města král. tři, Chrudjm s 421 domy, 46 podd., Meyto s 341 d. a 139 p., a Polička s 284 d. a 398 podd.; statek duchownj tom kragi žádný; swobodnjků 61 osob s 35 poddanými; města panská se statky čtyři, Litomyšle s 365 podd., Skutče s 17, Heřmanůw Městec s 15, a Hor. nad Land. (co to gest? gá newjm) s 8 poddanými; zbjrek ročnjch 1221 kop.

5) W Kauřimsku panstwj král. čtwero, Brandeys s 840, Přerow s 230, Koljn s 273 a S. Prokop s 60 podd.; pánů 24 s 3678 podd.; rytjřů 84 s 2268 podd.; tři král. města, Kauřjm se 180 domy, 20 podd.; Brod Český s 139 d. 53 podd., a Koljn s 213 domy, (židowských domů tam 31), a 14 poddanými; trogj statek duchownj, probošstwj Pražského s 68 podd., akademie Pražské s 133, a kostela Slowanského s 2 poddanými; swobodnjků 39 osob se 4 podd.; měst panských se statky počet hogný, a wšak neurčitý; zbjrek ročnjch 3813 kop.

6) W Bechynsku král. panstwj Krumlow a Netolice se 4003 podd.; panských osob 17 s 9795 podd.; rytjrských 108 s 5084 podd.; čtwero král. město, Tábor 245 d., 218 p., Buděgowice 414 d., 258 p., Pelhřimow 220 d., 341 p., a Teyn nad Wltawau 199 d. a 148 podd.; statek duchownj geden, t. kláštera Wišnewého (sic), z něhož wšak přiznánj dálo se s panstwjm Krumlowským; swobodnjků 57 osob s 29 podd.; měst panských se statky sedm, t. Gindřichůw Hradec s 50, Bechyně s 70, Soběslaw se 101, a Pacow, Wožice, Miličjn i Hořepnjk spolu s 15 podd.; zbjrek ročnjch 2417 kop č.

7) W Prachensku král. panstwj Prachatice se 466 podd.; panských osob 16 s 3947 p.; rytjrských 127 s 4946 p.; města král. čtyři, Pjsek s 231 d. 183 p., Sušice s 195 d. 109 p., Wodňany s 130 d. 15 podd., a Perkrechenstein se 127 podd.; statek duchownj Strakonice s 222 podd.; swobodnjků 16; měst panských se statky 7, Horažděgowice s 240 podd., a Wolyně, Wimberk, Blatna, Březnice, Kasegowice a Mirowice, ze kterýchž se gegich wrchnosti přiznáwaly; zbjrek roč. 1054 kop.

8) W Plzensku panstwj král. Tachow s 362 poddanými; 22 pánů s 5425 podd.; rytjřů 166 s 7926 podd.; pět měst král., t. Plzeň s 337 d. 258 p., Klatowy s 400 d. 472 p., Domažlice s 332 d. 480 p., Stříbro 211 d. 73 p., a Rokycany 162 d. 133 p.; statky duchownj čtyři, Teplský s 1134 podd., Chotěšow s 650 podd., Na Piwonce s 125 p., a přeworstwj Plzenské s 5 podd.; swobodnjků 20; měst panských se statky pozemskými sedm, Žlutice, Taužjm, Stráže (s 94 podd.), Nepomuk, Radnice, Dobřany a Blowice; zbjrek ročn. 1036 kop.

9) W Žatecku král. panstwj Přjsečnice se 196 podd.; pánů 25 s 2783 podd.; rytjřů 92 s 5159 p.; měst král. pět, Žatec s 554 d. 135 p., Launy s 329 d. 86 p., Kadaň s 401 d. 126 p., Most s 392 d. 461 p., Chomutow s 545 d. a 1-200 p. (počet porušený); statky duchownj čtyry, Břewňowský s 55 p., S. Tomáše s 10 p., Teynec s 60 p., čtwrtého gméno chybj; swobodnjků tušjm žádných; měst panských pět, Žlutice s 202 podd., Bilina, Duchcow, a dwě giná, gichžto gména chybj; zbjrek ročnjch 2384 kop. Rubrika Žateckého krage wůbec w rkp. neywjce porušena gest.

10) W Litoměřicku panstwj král. Libochowice se 444 podd., a Mělnjk se 438 podd.; pánů 20 s 6125 podd.; rytjřů 85 s 7354½ podd.; město král. Litoměřice s 385 d. 175 podd., Mělnjk 185 d. 20 p., Austj 225 d. 96 p.; statky duchownj čtwery, arcibiskupstwj Pražského

s 930 podd., kláštera sw. Giřj s 291 p., děkanstwj a proboštstwj Litoměřické s 210 p., a přeworstwj sw. Wawřince s 47 podd.; swobodnjků 13; měst panských pět, Teplice, Třebenice, Krupka (s 28 podd.), Lowosice a Budyně; zbjrek ročnjch 2284 kop.

11) W kragi Slanském nebylo panstwj králowského; panských osob počjtáno 18 s 2145 podd.; rytjrských 52 s 2019 podd.; král. města Slaný s 274 d. 57 podd., Welwary 115 d. 24 podd.; duchownj statky čtyry, Osecký s 52, Dokzanský s 191, Strahowský s 79, a zádušnj s 167 podd.; 26 swobodnjků; města panská se statky: Raudnice, Hoštka a Štětj; zbjrek ročnjch 1010 kop.

12) W Rakownicku dwoge panstwj král., Křiwoklát s 850 a Strašecj s 84 podd.; panských osob 7 s 357 podd.; rytjrských 22 s 734 podd.; město král. Rakownjk se 188 d. 21 podd.; statky duchownj čtyry: klášter Plaský s 84, klášter pod Ro. (Ročowem?) 42, Zahradčany 24, a klášter sw. Anny 57 podd.; swobodnjci 2; města panská Aunhošt a Kralowice; zbjrek ročnjch 554 kop.

13) W Podbrdsku troge panstwj král., Králůw Dwůr a Točnjk s 426, Zbirow s 450, a Dobřjš s 315 podd.; páni 3 s 155, a rytjřů 30 s 1272 podd.; města král. dwě, Beraun s 230 d. 8 p., Přjbram s 130 d. 42 p.; duch. statky tři, Kladruby s 245, Zbraslaw 201 a Swatojanský s 119 podd.; swobodnjků 7 s 3 podd.; města panská Hořowice, Hoštka, Žebrák; zbjrek ročnjch 130 kop.

14) We Wltawsku král. panstwj žádné; osob panských 9 s 1494 p.; rytjrských 38 s 1169 podd.; města král. Gilowý s 120 d. 1 podd., a Knjn s 100 d. 1 podd.; duchownj statky dwa, kaply hradu Pražského s 469 podd., a Ostrowský s 62 podd.; swobodnjků 49; města panská Sedlčany a Gistebnice; zbjrek ročnjch 180 kop gr. č.

15) W Praze počjtáno bylo: w zámku domů 63, fary 2; komjnů na hr. Pr. 214; domů panských na sta-

rém městě 18, na nowém 10, na Hradčanech 23; rytjrských domů na starém 74, na nowém 61. Mezi šosownj domy (t. pod práwo městské) náleželo domů panských na star. městě 127, na nowém 25; domů rytjrských na starém 373, na nowém 199. Městských domů bylo na starém městě 938, na nowém 1546, na malé straně 160, na Hradčanech 84, komjnů wůbec 9600; židowských domů na starém městě 146. Statků a domů duchownjch bylo: na starém městě sw. Anežky s 65 podd., sw. Anny s 5, sw. Jakuba s 5, sw. Klimenta s 15 podd.; na nowém městě Zderaz, Slowany, Karlow, Kateřina; Wyšehrad s 77 podd.; na malé straně sw. Tomáše s 25 p., M. B. pod řetězi 46 p., sw. Jakuba pod Petřjnem 30 podd.; na Hradčanech kapucjni s 5 podd. Zbjrek ročnjch z celé Prahy scházelo se 7478 kop gr. č.

Summa každé rubriky byla tato: počjtalo se panstwj GMC. w Čechách 24, a na nich lidj poddaných 14,373, far aneb kollatur 132, komjnůw 2089, kol maučných 555, mistrů owčáků 24, pacholků gich 64, domů židowských 13.

Panského stawu osob (čili držitelů statků) bylo 254, poddaných gich 67,125, far 517, komjnů 7472, kol maučných 3152, owčáků 278, pacholků 549, domů židowských 81.

Rytjrského stawu osob 1128, podd. gich 54,413½, far 520½, komjnů 6244, kol maučných 3185, owčáků 652, pacholků 1140, domů žid. 40.

Městského stawu bylo: měst králowských 49, domů w nich 14,961, poddaných 5326, far 101, komjnů 25,662, kol maučných 1053, owčáků 32, pacholků 56, d. žid. 242.

Statků duchownjch 50, poddaných 7339, far 72, komjnů 515, kol maučných 407, owčáků 20, pach. 37, domů žid. žádných.

Swobodnjků osob 333, poddaných gich 72, fary žádné, komjnů 99, kol m. 6, owčák 1, pach. 1, žid žádný.

Městpanských, se statky pozemskými, gmenowáno 48; z gichžto ale statků wětšjm djlem wrchnosti se přiznáwaly. Zde tedy newyčteno gim než 2282 poddaných, 24 far, 1458 komjnů, 133 kol m., 10 owčáků, 12 pacholků, 6 domů židowských.

Summa summarum činila tedy pro celé králowstwj: 150,930½ poddaných, 3366½ far neb kollatur, 43,539 komjnů, 8491 kol maučných, 1016 mistrů owčáků, 1859 pacholků gich, 382 domů židowských; zbjrek ročnjch scházelo se wůbec 32,928 kop gr. českých.

Připogené na tabuli poznamenánj (welice porušené a giž mjsty nečitedlné) wyznáwá, že ne wšickni stawowé náležitě se byli přiznali; gináče zagisté žeby summa mnohem wětšj byla se sešla.

Zlomek přidaný w rubrice poddaných gest důkazem, že tu ne lidé poddanj sami osobně, alebrž gen osedlosti gich, čili gistá mjra gruntů selských rozuměti se magj; t. asi to, co nynj celá osedlost selská se gmenuge. Rubrika tedy tato nemá potahu na lidnatost země, alebrž na počet polnostj.

Skrowný počet komjnů gest důkazem, že tehdáž geště domowé selštj w Čechách, gako podnes w Polště a w Uhřjch, wětšjm djlem bez komjnů staweni byli.

Tabule tato neslaužj tedy ku poznánj lidnatosti w Čechách, alebrž ku poznánj poměru moci, we kterém tehdáž gak stawowé češtj wůbec, tak i zwláště města králowská mezi sebau stála. W tomto ohledu gest ona důležitau památkau ze starožitnosti české. Resultáty ze srownáwánj gednotliwých rubrik a dat se wyskytagjcj každý saudný čtenář sám sobě předložj.

5.

Smjšené zpráwy historické o Náchodu.

Od Jos. Mlyslim. Ludwjka.

---

1) Na hořkau pozwánj do Náchoda *).

Na gaře 1639 sebrali Hacfeld a Furstenbach zbytky wogska Gallašowa, a postawili se s njm proti nepřjteli; ale u Chemnice (Kamenice) dne 14 dubna od Bannera na hlawu poraženj, Šwédům 40,000 mužů silným dwéře do Čech odewřeli.

We Hradečtě nařjzeno, aby každý 15tý muž s dlauhau ručnicj, s pobočnj branj, prachem a olowem i strawau na měsjc dobře opatřený i hned do Hradce nad Labem odeslán byl dne 17. kwětna.

Banner dne 26. máge přešel Labe, osm pluků Gallašowých porazil, a wůdce zagal u Brandeysa, a ku Kr. Hradci se wšjm wogskem přitáhl, mage 32 práporů pěchoty, a 46 karnet gezdců. Hradce dne 17. čerwna dobyli, a 7000 dolarů zholdowali. Co Gallaš u Pardubic ležel, Šwédowé we Hradecku až hrůza řádili, silnj 24,000. Okolnj wrchnosti pod trestem wypálenj wšjm ge zaopatřiti musili. Tóho wpádu Šwédského použila

---

*) Město Náchod wysokau zdj ohražené, a hlubokým přjkopem (parkanem) obehnané ze třech stran, na čtwrté, sewernj, spogeno gest se zámkem, na přjkré skále městu panugjcjm.

také panj Salomena Trčkowa, genžto s listopadnjm Fridrichem byla utekla, ale swých krásných panstwj oželeti nemohla; wrátila se opět na Náchod, w panstwj se uwazowala, ano i sobě od uřednjků přisahati dala. Wšak na krátce gj to gen trwalo, ana před cjs. wogskem, sem z Kladska přišedšjm, prchnauti musila. Tjm Šwédowé na Náchod se zazlili, a dobywše Jaroměře, Opočna, Hradiště nad Metugj (Nowého města) a giných měst, i na Náchod se obzwláště chystali, an ho nikdy dobyti nemohli, hrozjce zgewně, že geg zcela wypálj a zkazj. Tjm zastrašenj Náchodštj, město tjm wjce upewňowali, střeliwem z Kladska zásobili, průchody we zděch zazdili, brány mřjžemi, a před nimi štachety zatarasili, a 200 ozbrogenců pod řjzenjm setnjka Felixa do města přigali, kterým arciť dosti dobře platiti musili, aby se nerozprchli. I z okolj množstwj obywatelůw uteklo se před nepřjtelem do města, a spolu se sausedy wšecku práci podnikali, kteřj opustiwše řemesel a žiwnostj swých, stále po 18 týdnů na strážjch státi a bdjti musili. A to nikoli bez přjčiny; neboť giž 8ho čerwna, a zase 11tého a pak geště dwě psanj poslal nepřjtel Šwéda Náchodským, aby se zdali. Wšak na darmo. I hnul se tedy se wšj mocj dne 20tého čerwence nepřjtel skutečně od Smiřic přes Jaroměř a od Opočna přes Hradiště nad Metugj k Náchodu, an w tom protiwná došla zpráwa neywyššjho pána nad wogskem nepřátelským w městě Hradci nad Labem řjdjcjho, že cjs. wogáci z Pardubic wypadli, a tomu panu neywyššjmu nepřátelskému geho stráže, položené we wsi Wysoké pod Kunětickau Horau, a přitom 16 klisen neypěkněgšjch a wybraných, toho dne mocně wzali, a na Pardubice zagali. To uslyšew ten neywyššj nepřátelský wůdce Banner, tak se welice rozhněwal, až se wysoce zapřisáhl, že mu za to Pardubice wytrpěti magj: a hned welel, aby wšickni wogáci, kteřj kolem Hradce a dále ležj, a před

rukami gsau, we čtwrtek, dne 21ho čerwence, s njm k Pardubicům táhli. Mezi tjm také něco nepřátelských wogáků na 50 konjch odgeli dne 20ho čerwence od Smiřic do Krčjna ke Hradišti nad Metugj prodáwat dobytkůw, kteréž tam měli, co pobrali lidem. I pro ty bylo spěšně do Krčjna posláno, a gim přjsně gako giným poručeno, aby se i hned ku Pardubicům nagjti dali. Hýbage se tak se wšjm wogskem swým neywyššj wůdce Banner ku Pardubicům, kázal swá zawazedla (pakáž) ku Králowu Dworu a dále zawezti. Toho též dne, 21ho čerwence, na poručenj p. hraběte Hodice wybráno bylo a posláno na Smiřice po 10 sausedech z měst Dobrušky, Opočna, Hradiště nad Metugj, i giných, a ti měli zůstati na Smiřicjch gako rukogmě dotud, až se zase ti nepřátelé od Pardubic nawrátj, že potom teprwa na Náchod potáhnau, a geg zkazj a spálj.

Tak shromáždiw Banner wšecko wogsko nepřátelské k Pardubicům, poslal druhého dne na to, totiž 22tého čerwence, přjsné poručenj na Smiřice, Opočno, Hradiště nad Metugj, též do giných měst a městeček, nepřjteli podmaněných, aby hned, gak to poručenj přigmau, přečtau, a přeslyšj, penjze, howada, chleby a giné potřeby, co kde na které město neb městečko, též na wsi *) uloženo, a oni dáti musegj, opatřili, zhotowili a we přjštjch dwau dnech do táboru k Pardubicům wezli a dodali.

Po takowémto gich odchodu přitáhlo do města Náchodu koňáctwo cjsarské w neděli pátau po sw. Trogici. Těch bylo okolo dwau karnet, a zase toho dne po nešpořjch odgeli ku Kladsku.

Na to w pondělj dne 25tého čerwence obklopil lid nepřátelský šwédský Náchod, rozložiw se w okolnjch

*) Wrchowiny, wesnice u Now. města nad Metugj, měla dáti 110 dolarů řjšských, 100 lib. chleba, gedno howado dobře těžké a neylepšj, 6 hus a 30 slepic.

wsjch, nápředně w dolnjm Radechowě, na Babjm, a w Bjlegowci. Bylo gich dwa pluky (reğimenty), samých koňáků, a prawili, že byl s nimi gich neywyššj wůdce hrabě z Hodic. W noci na auterý z těch wesnic padli na Plhow a do předměstj horského, a tu w domech brali a laupili. Přede dnem pak, dřjwe nežli zaswjtalo, odtáhše z těchto obau předměstj, an by na ně bylo se střjlelo z města i se zámku, položili se w poli za zámkem na dolině, po obilj urostlém, a ginj w lese borowém nad rybnjkem pilným proti zámku. *)

W auterý pak, dne 26 čerwence, brzo ráno posláno bylo gménem p. hraběte z Hodic po čtyrykráte skrze trubače zkázánj z tohoto táboru šwédského ku hradbám zámeckým takowé: aby se pan setnjk s ginými osobami na zámku přebýwagjcjmi i město panu hraběti z Hodic dobrowolně poddali, zkázy a zahynutj se uwarowali; čehož neučinjli, že tedy p. hrabě zámek i město Náchod mocj a ohněm dobýwati, zkaziti, a w něm wšecky obywatele powražditi dá. Naproti dány byly odpowědi od p. setnjka dosti rozšafné, ale pánu z Hodic nepřjgemné. Zatjm s hradby zámecké bylo pozorowáno ostře, co Šwédowé w poli dále dělati budau: protož gak se který z tohoto dolu na rowinu dostal, a widěti se dal, hned k nim s hradeb zámeckých, anebo se zdj městských střjleli, a tjm gich něco pobili a poranili, tak že p. hrabě z Hodic se wšjm tjm lidem nepřátelským porozuměl tomu, že tenkráte zámku a městu Náchodu na prosto nic udělati a uškoditi moci nebude. I zkázal tedy gako naposledy ke hradbám zámeckým, že na ten čas pokogně odgede, ale že se zase konečně we středu, dne 27tého čerwence k městu a zámku Náchodu se wšj

*) Při tom se obzláště měšťané udatně w hágenj města i zámku zachowali, an gim druhého dne p. wrchnj sud piwa darowal.

přjprawau silněgi nawrátj, a na kořalku nagjti se dá. Dáua mu odpowěd: Ať přigede, že mu přichystagj pelyňky (hořké), ta že mu dobře wytráwj. — S tjm to wogsko Šwédské ze swých táborů a z lesů wšickni pryč odtáhli, pobrawše lidem wšady kolem města we wsjch wšecky dobytky a swršky podomownj a hospodárské.

Nepřišel sice toho dne, gak prawil, ale w pátek dne 29tého čerwence, stal se náhle pokřik, že Šwédowé táhnau z krage k Náchodu; a i hned brány obě zawřeli, zatarasili, a sausedé na zdi k odporu se hrnuli. Nepřjtel wšak gen wesnice proplenil, o město a zámek se nepokusiw.

---

2) Wrchnjci čili neywyššj auřednjci powšechného panstwj Náchodského.

Obětowáno Wáclawowi Essentherowi, neywyššjmu auřednjku panstwj Náchodského a spolu hospodárské radě G. M. hraběte z Šulenburka.

Neywyššj auřednjk na Náchodě, genž wždy celé panstwj toto rozlehlé, nynj z mnohých sgednocené, zprawuge a řjdj, ať wrchnost doma nebo w cizině gest, w rozličných časech rozličně se nazjwal, a sice: hradnjk, ředitel, kapitan, regent, zpráwce, heytman a wrchnj. Gako řada následugjcjch wrchnjků ukazuge, byliť gsau za předešlých wěků wšickni z urozeného stawu, následowně, gak p. Schön prawj, rozenj wogáci w onom času, kdežto páni řjzenjm zemským, rytjrstwo wognau, sedlák toliko pluhem se objrali. Mnozj z nich, nemagjce swých wlastnjch statků, giným pánům we službu se zamlauwali. I gméno setnjk gim přislušelo, protože mimo práce auřednj gim i podnes wyměřené, we wogenských přjpadnostech zámek wrchnosti swé zbrognau rukau tak dobře opatrowati musili, gako we městách primasowé se swými sausedy.

1425 Kabriel z Otoslawic, zpráwce panstwj a hradnjk zámku Náchoda za Bočka z Kunstatu, doptaw se na starých lidech, kdoby okřjdlé, zdi, parkany a giné wěci kolem města byl zprawowáwal, dal penjze i stawiwo obci městské, požádaw gj aby tu zpráwu na se wzala.

1432 Slowutný panoš Petr z Přiečna, hradnjk.

1442 Waněk Kokomen z Žampachu, hradnjk, geště 1452.

1452 Waněk Nosálowský, panoš, seděnjm na Ronowě.

1457 Jan Kanka z Gežkowic, panoš.

1460 Jan Mikeš Hložek z Žampachu a na Bolehošti.

1467 Jan z Chlumu odginud z Ratibořic.

1469 opět Mikeš Hložek ze Žampachu a na Bolehošti, „uřednjk Gasnosti králowské a knjžecj Milosti pánůw našich.“ Roku 1483 kaupil Wižnow od panj Elšky a dcery gegj.

1480 Jan z Horky, panoš.

1483 Waněk Wrtimák z Rokytnjka, seděnjm w Čermné.

1500 Wáclaw Řičanský z Řjčan.

1507 Šimon Sudlice ze Žernowa, panoš a pán statku na Žernowě. On giž 1475 co hradnjk se připomjná, a roku 1489 co setnjk. Umřel 1513.

1514 Tobiaš Slánský z Daubrawice, pán we Slaném a Březowé, panoš a wládyka.

1525 Mikuláš Sadowský ze Slaupna.

1528 Mik. Mnětický ze Mnětic.

1533 Hanuš Pretwice z Raychowa.

1537 Lacek Šramberský, wládyka.

1538 Petr Bukowka z Bukowky, wládyka. Geho matka Jana Zwieřetická z Wartenberka měla w městě dům.

1540 Gindřich Přepiský z Richemburka, a Diwiš Bošinský z Božegowa, zpráwcowé.

1542 Giřj Haukwice z Haukwic, uřednjk.

1546 Jan Furtat z Letek, uřednjk, a geho manželka Lidmila, rozená Sedražská ze Sedražic, měli w městě dům, genž byl 1500 zborem českých bratřj w Náchodě.

1550 Jan Geljnek z Koldjna, 1568 stal se mjstosetnjkem na Pardubsku; umřel 1573, w Bohdánči pochowán. Za něho, gakožto ředitele, byli uřednjci:

1551 Hanuš Brodinský z Broděgowic, a Hanuš z Brlohy.

1554 Mik Štan z Hertensdorfu, dwořenjn, pán na swob. dwoře we Wysokowě. Geho matka Marketa, rozená Radimowská z Paluže, a manželka Anna Dohalská z Dohalic.

1560 Jan Sapáček, syn měštěnjna Náchodského, uřednjk.

1568 Adam Semilský z Nowowes.

1578 Bedřich Furtat z Letek, uřednjk.

1580 Hanuš Buchlowecký z Křjžkowic, pán na swob. dwoře we starém Náchodě. Geho choti Kateřina Holická z Holic.

1592 Giřj Wacek, měštěnjn a důchodnj na zámku; geho syn Jan byl důchodnjm w Dýmokuřjch, a wnuk Wáclaw uřednjk na Škworci.

1600 Martin Petrůw, syn Petra kožešnjka, měšťana Náchodského. Giž r. 1579 byl na zámku pjsařem, pak uřednjkem, a r. 1606 zpráwcem. On měl dwůr hned pod zámkem, po něm až potud dwůr Petrůw nazwaný. Umřel 1618.

1606 Jakub Špáta ze Friedburku, syn Michala Špáty, sauseda města Náchoda. Zprwu byl na zámku pjsařem, hradnjkem, zpráwcem 1606 spolu s Martinem Petrowým a 1625 ředitelem neb regentem. Poněwadž wěrně a sprawedliwě auřad swůg zastáwal, při oné sedlské zpauře

1628 proti Trčkowi, pánu zdegšjmu, gakož i když nepřjtel Šwéda zde plenjwal, že wšecko maudře wedl a řjdil: za to do stawu rytjrského powýšen byl, dostaw názew: ze Frideburku. Umřel 1640.

1621 Gindřich mladšj Kustoš Kunětický ze Zubřjho a Lipky, pán na Daubrawici, a ředitel wšech panstwj we kragi králohradeckém Rudolfa a Magdaleny Trčkowých.

1638 Wácl. Pruša z Rittersberku, syn Giřjho Pruši, měštěnjna w Náchodě. On se dostal 1616 za pjsaře na černý Kostelec, a brzo do Prahy ku p. Tobiáši Štefkowi z Koloděg, řediteli wšech panstwj Smiřických. Roku 1638 d. 21 zářj powýšen byl do stawu rytjrského s čestným přjgmjm: Rittersberku, od cjsaře, proto že se w pozdwiženj proti němu neprotiwil domu rakauskému, anobrž při obleženj Kladska wogsko cjs. potrawau i ginými potřebami zaopatřowal, gakožto auřadnjk Náchodský, i s odwáženjm žiwota swého. Umřel 1643.

1643 Jan Kostelecký ze Sladowa, syn Jana staršjho ze Sladowa, měštěnjna zdegšjho a setnjka nad wogskem panstwj Náchodského při obleženj Rábu w Uhřjch od Turků. Jan mladšj študowal w Jeně w Turinsku 1623. Zasnaubil se 1644 s Janau Lidmilau, dcerau W. Kraljka z Bročny, ředitele panstwj Nowoměstského nad Metugj. Umřel 1660.

1659 Albrecht Šťastný z Bubna, pán na swobodném dwoře we Starém Náchodě, gegž dědil se swau chotj Janau, dcerau Albr. Kapřjka Lesonického z Lesonic.

Od roku 1656—1670 byl kuratorem panstwj hrabě z Pöttinku, pán na Wintřicjch a Mirotjně, a gubernatorem Šeb. Ubaldo z Lutiano, Njzozemčan, židům přjzniwý.

1662 Matěg Ondřeg Wawřjn z Wlčkowic, wrchnjk.

1669 Daniel Maxm. Auštěcký z Festenberku, syn Daniele A. z F., wrchnjka panstwj Smiřického, a saused zdegšj, zasnaubiw se 1648 s Magdalenau, dcerau

Jak. Špáty z Friedeburku, wrchnjka a měštěnjna zdegšjho. Umřel 1680.

1672 Jan Unze z Láge, byl dřjw wrchnjkem Nowoměstským nad Metugj.

1673 — 1678 Wáclaw Mjchal, inspektor byl Quirenc.

1679 Wáclaw Fr. Bukowský. Ferdinand Rud. Dobřenský z Dobřenic, sequestrator, Marek Bohumjr Polentar, inspektor. Petr de Bartolemi, gubernator.

1686 Wáclaw Hradecký z Dubu. — Ku pohřbu (1717) geho owdow. manželky Weroniky, ředitelky bratrstwa P. Marie, přišlo přes 1000 lidj z Policka. —

1693 Frant. Hořecký z Grünfelsu. — 1696 Jan Gind. Kaudelka. — 1699 opět Frant. Hořecký z Grünfelsu. Umřel na Chlumku d. 2 unora 1731.

1717 Karel Cjsař z Orlowé Skály (v. Adlerfels). — 1722 Karel Pfeifer. — 1730 Jan W. Tugemann. — 1736 Jos. Fr. Walprecht. — 1748 Wácl. Ferd. Wančura z Řehnic, pán na m. Barchowě, plnomocnjk. — 1738, Dawid Ant. Nýwelt, spisowatel pamětnostj panstwj Náchodského. — 1750 Ant. Jos. Fryc; umřel 1762. — Leop. Langbein — Wančura — Hofmann — Dinter — Fr. Kubeš. —

1825 Wáclaw Essenther, spolu hospodárská rada G. H. Msti. —

---

3) Péče o řeč materskau.

W autery po sw. Trogici, dne 15 mége 1615, we sněmu na hradě Pražském u přjtomnosti G. M. cjsaře a krále i stawů Českých, Morawských, Slézských a Lužických, nařjzeno pro wzdělánj gazyka českého i to, aby giž na potom žádný cizozemec, kterýby gazyka českého dobře neznal, do země za obywatele a do měst za měšťana přigat nebyl, a negen on, ale i geho děti, leč teprwé wnuci, tu wychowanj, magj za rozené Čechy uznáni a přigati býti. Též při saudech, sněmjch a wšelikých

gednánjch práwnjch samým toliko gazykem českým aby se mluwilo. Do škol mistři a učitelowé češtj aby byli usazowáni, na fary též farářowé a kazatelé češtj dosazowáni. A kdoby se opowážil ginák učiti nebo kázati, má 15 kop grošů českých pokuty dáti. a t. d.

Dle toho zachowal se auřad města Náchoda, když cizince za sauseda přigmauti nechtěl z přjčiny mezi ginými té, že česky neumj, a oni swé město čistě česky zachowati chtěgj, gak po předcjch zdědili.

Za to měli gádrnau, srdečnau češtinu. I z okolnjch nynj zněmčilých měst: z Kladska, Lewjna, Dušnjka, Braunowa, Trutnowa, Stárkowa, Teplice, a giných, pauze české listy, žádosti, zhosti a t. d. dostáwali, gak gich na sta w rádnjm domě potud.

Roku 1643 psal auřad města Náchoda panu Janu Dworskému, pánu na dwoře w Ledhugi u Police takto:

„Wzácné a slowútné poctiwosti pane! wše dobré na P. Bohu wám přegeme. Dostali sme od wrchnosti swé list w gazyku německém s přjpisem od G. M. cjsaře, gemuž na wětšjm djle osoby spolurádnj nic nerozumjme, a ani mezi námi w sausedstwj žádné osoby tak w německém gazyku dospělé, aby si na nj (němčině) záležeti dal, nemáme, kdoby nám to práwě dobře na česko wyložiti uměl a mohl, neboť wysoká němčina gest: protož pána zato přátelsky a sausedsky žádáme, že se pán k nám swau wolnostj tak mnoho propůgčiti, a nám ten list a přjpis do českého našeho milého gazyka přeložiti ráčj.“

---

4) Hodiny.

Že roku 1445 w Náchodě hodiny byly, patrno z následugjcjho: „Matěg zámečnjk ustanowen orlog zprawowati (hleděti) a dostáwá 1 kopu. Z krámu nemá platiti, doniž ten uřad držj, a robot dalekých má prázden býti, než což na přiekop a na parkanu. A po-

nócky nemá mieti s domu, než když pán káže, má chózi zastati, když sie naň dostane; a což gest úroku, to má zastati s domu a s řemesla.

---

5) Berně 1603.

Sigmund Smiřický ze Smiřic na Skalách, Dubu, Fridsteině a Kostelci nad čern. lesy, poručnjk sirotkůw a statkůw po Wáclawu Smiřickém ze Smiřic, pánu na Náchodě a Škworci, následugjcj daně z panstwj Náchodského (Wisenburského a ze statků Skalice, Risenburku a Ratibořice) platil za $^3/_4$ roku 1603.

	kopy.	groše.
Za lhůtu sw. Giřj z wlastnjho měšce lidj osedlých 1225 po 15 gr. ze 168 komjnů po 5 gr.	320	15
Za prwnj lhůtu sw. Trogice: z wlastnjho měšce lidj osedlých 1225 po 30 gr. ze 168 komjnů po 10 gr.	640	30
W pondělj po památce sw. Diwiše za termin sw. Bartoloměge: Z lidj osedlých 1225 po 12 gr. — Z pěti farářůw po 30 gr. — Ze 4 mistrů owčáckých po 10 gr. — Ze 6 pacholků owč. po 5 g. — Z 5 domů židowských po 40 gr. — Za 1 a 2 termin sw. Wawř. a sw. Wáclawa (?)	282	30
Za lhůtu sw. Wawřince a sw. Wáclawa: Z osob usedlých 1225 po 24 gr. — Z 5 far po 1 kopě. — Ze 4 mistrů owčáck. po 20 gr. — Ze 6 pacholků owč. po 10 gr. — Z 5 domů žid. po 1 kp. 20 gr. — Z domů týchž osedlých po 20 gr. za termin sw. Bartoloměge. — ze 47 kol maučných po 30 gr.	1463	20

W auterý mezi osmidnem sw. Martina:

Z prodané wlny 74 kamenů po 4 gr., za 2 lhůty sw. Wawř. a sw. Wácl. z wlast. měšce osedlých 1225 po 15 gr. Ze 168 komjnů po 5 gr., za druhý termin sw. Wáclawa.	325	11
Z wlny prodané 74 kamenů po 8 gr., za lhůtu sw. Wáclawa. Z wlastnjho měšce lidj osedlých 1225 po 30 gr. Z 168 komjnů po 10 gr. za termin sw. Hawla.	650	22
W auterý po památce obrácenj sw. Pawla na wjru křesťanskau: Z 98 žberů kaprů a štik po 10 gr. — Z wjna, masa a páleného. — Ze 6 židů 20 roků magicjch po dukatě za term. sw. Hawla. — Z domů lidj osedlých 1225 po 20 gr. za druhý term. sw. Mikuláše. — Z týchž lidj zbjrka po 24 gr. — Z 5 farářů po 1 kp. — Ze 4 mistrů owč. po 20 gr. — Ze 6 pacholků owč. po 10 g. — Z 5 domů žid. po 1 kopě 20 gr. za poslednj termin wánočnj	972	50
Z ryb, wjn, mas, páleného a 6 židů po ½ dukátě za termin sw. Hawla. — Z lidj 1225 osedlých po 12 gr. za termin druhý sw. Mikuláše. — Z 5 far po 30 gr. — Ze 4 mistrů owč. po 10 gr. — Ze 6 pacholků owč. po 5 gr. na poslednj lhůtu wánočnj	282	18
Ze 1600 sudůw bjlého pjwa (56 warů) we piwowáře pod městečkem Skalicj po 6 gr. česk.	160	
	5097	16

6.

Listář historický.

Od J. Schöna.

(Pokračowánj).

XXIII.

Že gednánj práwnj za dnů otcůw našich wšelikerak giný pohled mělo než nynj, toť owšem giž gsme se dowěděli za onoho času, kde gsme se w maudrém rozkládánj neyprwněgšjch učitelkyň našich historických, chůw totižto a babiček, byť i mráz po zádech nám běžel, kochali, a po dosti dlauhém wyobrazenj pustých strašliwých zámků a popraw přeukrutných, na nich geště kausek husj kůže wymručeli. Kterak ale wesměs řjzenj toto spořádáno bylo? toť owšem potřebj ginde než u těchto učitelkyň wyhledáwati. I wynašel gsem hogně předmětu tomu slaužjcjch částek, gsa toho mjněnj, ge pod gménem: Die Gerichtspflege, onomu gednánj připogiti, které w časopisu německém museynjm roku 1831 na stránce 251: Böhmens Städtewesen im Mittelalter, nazwané, na swětlo wyšlo. Tu zatjm pro lepšj wyswětlenj psanj následugjcjho tolik, že při wšj tak wykřičené ukrutnosti trestu časů předešlých, předce i mjrnost gakás se pozorowala.

Co předně wězenj samého se týče, nebylo docela tak lehce člowěka tam přiwesti, ale lehce, z něho se prozatjm wyručiti. Mělať města gistá, tehdáž gak nynj, gistý okrsek wykázaný, z kteréhožto wšeligaké řjzenj práwnj do města sobě určitého se zanášelo.

Nepřigal se k práwu zločinec, buď gaký buď, než na práwné obwiněnj a zárukem (neb bez toho třetj den propuštěn býwal), to gest: zakázanjm toho, an geg saditi dall, že wyžiwenj geho a autraty práwnj, ba i poprawy na se béře. Tu teprw richtář ložnj práwem (w podobě gakési žezla) naň sáhl, a dle snešenj pánůw dán gest do trestánj panského, totiž zawřen mjrně we ctné swětnici domu radnjho, neb do šatlawy bez řetězu, neb w pautech, a do klady, neb posléz i po rumpálu puštěn do wěže.

Gak mile wšak našel přátely, kteřj zaň ručili k stanj, dostánj, kdykoliw potřeba toho by ukazowala, hnedle propuštěn byl, tak že buďto gen z domu, buďto z města wycházeti neměl, ba někdy zauplna swobodně, bez ohledu osoby; neb gistému židowi, ku přjkladu, dowoleno, i po šmeydech swých se oháněti, a až do Linee na trh ročnj se odebrati. Toliko když giž k práwnj weypowědi (ortelu) wěc se přichylowala, rukogemstwj wšelikeré konec wzalo. Ručili pak někdy za obwiněného gisté osoby, a zase za tyto giné, psanjm podpůrčjm, čehožto přjklad malý tuto w psanj na pána Běšjna se poskytuge.

Týž pan Běšjn, by gsme i to podotknuli, byl roku 1648, geden z dwau kragských heytmanů, z kterých geden panského, geden rytjrského stawu, w kragi swém osedlj býti museli, a w auřadě ne déle než asi tři leta trwali. Byl též náhodau ritmistrem (gak w roku 1715 gistý baron Schuhmann neywyššjm, Oberster) a nemalé zásluhy o Pjsek si zjskal, hágiw město proti Šwedům.

Obleženj toto gistě docela neznámé bylo až podnes, ba zdálo by se, po bedliwém přečtenj neyslawněgšjch děgopisců našich, Cornovy a Pelcla, že poslednjch kragů wlasti našj se nedotknuli zeměhubičowé tito. Wšak sáhlit oni rukau páličnj až do Wolar, na poslednjch pomezjch králowstwj, bljž Bawor; o Pjsku pak řjci se

může, co Cornova o Praze: Tu prý wyskytl se oheň třicetileté wogny a tu po slawném wjtězném obležení, w dáwno žádaném pokogi uhašen. Tak zde, gak giž dotčeno, prwní truchliwý trest powstání swého, obywatelé wyhlazením města podstaupili, a tu poslední aučinky smutné wogny, ač šťastně udatnau obranau swau, ze zdj toliko městských, spatřili. Ba i to, co o Praze Cornova dále poznamenal, sem se potahowati může, totiž, že nowě a ztěžka obrácení katoljci udatněgi nyní se měli, než prwé pro obhágení wjry swé protestantské.

Tak tedy Pjsek za ty léta od lidu stawowského a krále Fridricha, pak od cjsařských, posléz od Šwedůw obležen, tam se podal, tu mocně dobyt, tu zachráněn byl.

Práwě w tom roce oblehli Šwedowé, gak známo, Prahu; pluk pak silný pod generalem Wittenberkem odtrhl odtamtud, hlauběgi w zemi, kde co k dostání sháněge. I ukázal se u Březnice, na 2000 mužů silný, pak k Zwikowu a Pjsku se přiwalil. Maličký počet sausedů, po oné záhubě města 1620 pozůstalý, a poněkud nowými obywately zmocněný, mimo swau obranu, měl wypůgčených 50 mušketů *) z Buděgowic, a k podpoře swé podsetnjka (Lieutenant) Morice se swými lidmi. Pán kragský Běšjn pak w městě se uzawřew, zdá se, že neywyššjm wůdcem byl, a wůlj swau prorazil, (kdež po wypálení stodol, o podání se nepřjteli, ze zdj městských primas a radní Lukaš Lucius Wodňanský, s trubačem šwedským dle dotjrání sausedůw, gednati by byli počali), připomjnage sobě owšem ono neštěstj, které před 28 lety z chaulostiwého podání powstalo.

Pak ale tomu odepřewše a udatně se hágiwše, znamenitau pomocj peněžitau od G. M. Cjsařské odměnění

*) Ručnice tušjm že gmenowali zbraň, giž se w prawdě rukau wládnauti dalo, muškety pak oné nemotornice, které swá gistá stawidla neb bidla měly a luntem se zapalowaly.

byli. Pročež po čase, w gisté newoli s panem Běšjnem, on obci předstjral, že by spjše on, než město, za onno wychwálené odolánj Šwedům, odměnu byl zaslaužil.

* * *

Urozenému a statečnému rytjři p. Janowi Wáclawowi Běšjnowi z Běšjn, na Kozlj a Swugšicjch, G. M. C. nařjzenému rittmistru, p. patronu a sausedu nám laskawému k dodánj.

Službu &c. Pan L. Z. richtář městský přednesl nám, že geden poddaný W. M. do wězenj těžkého, a to do wěže, od W. M. pro něgaké přečiněnj bez záruku gest dán, w kteréžto až posawad hladem mrauce zůstáwá. I wědauce my o témž wězenj těžkém, kdyby takowý člowěk w něm buď hladem neb ginácе z swěta sešel (gsauce bez záruku od téhož p. richtáře městského přigat) mage prwé přjklad na G. M. panu Deymowi z Čjžowé, obáwáme se, abychom podobně náklad na to činiti nemuseli. Z kteréžto přjčiny schwalně k W. M. toto psanj činje, sausedsky žádáme, pokudž téhož člowěka poddaného w témž wězenj zanechati ráčjte, aby od W. M. záruk učiněn byl. Odpowědi od W. M. očekáwáme &c. 11. Oct. 1646.

* * *

My njže podepsanj sausedé a prawj rukogmowé známo činjme tjmto rukogemstwjm a slibugeme pod ctj, wjrau a wšjm statkem našjm, načem ten koliw záležj, za Jana Kříže spolusauseda našeho, u wězenj šatlawnjm pro domněle s Woršilau dcerau Jana Slauhy spáchané cizoložstwo zůstáwagjcjho, nemoha sobě z téhož wězenj k odwedenj swé newiny nigakž pomocti, aby propuštěn býti mohl, do postawenj téhož Jana Kříže k obwiněnj a nic dále; připowjdáme a ručjme, tak gakž nadepsáno stogj; a kdybychom geho nedostawili, tehdy sami do postawenj geho winu na sebe wztáhnauti a ze wšech škod

prawi býti chceme, gakož pak klepšjmu zdrženj toho tuto rukami wlastnjmi sme se podepsali. Actum 1663, 15. Decembris.

XXIV.

Mnohem wětšj, nežli w gednánj práwnjm, gak prw ponawrhnuto, ba auplnau změnu lze pozorowati w důležitostech wogenských. Kdež nynj wogák, sedláka a řemeslnjka bratr, bratrsky, kdy s nimi se segde, nakládá; kdež představenj wogenštj při wšj přjležitosti rádi widěni, ctěni, zwáni gsau, mezi nimi pak wljdné, obratné, wycwičené, i učené osoby se nalezagj; kdež města i městečka často i o to se ucházegj, aby pro lepšj obchod něco wogska k nim položeno bylo: tenkráte wogák, strašák, kde genom pozdálj o něm se slyšelo, lid na autěk se dal, tak že negenom z wesnic, ale i z města obywatelé zmizeli, ne toliko pro strach, co gim dáti? kterak ge wyžiwiti? (neb bez toho, gak co stálo a leželo, opustili,) ale pro strach newyprawitedlného sužowánj.

I wymalowalť zběř takowau na žiwo znamenitý básnjk německý Schiller, we swém: Wallensteins Lager, a to sice ne básnickým, wymyšleným, hyperbolickým, ale práwě historickým způsobem; a co on tam leckdes genom prohodil, to zde pjsemně doswědčiti mohu, toliko z okrsku pjseckého, gak z ničeho nic rwačky powstaly, lidé posekáni, kde co, pobráno, ženským pohlawjm zle nakládáno, obywatelé až na krew usauženi byli. Wšak nenj se tomu diwiti. Nebyliť to, gak giž w uwedenj k listu 13tému ponawrhnuto, obranci, synowé wlasti, ale odkud koliw wjtr wěge, sfauknutj zběhljci *), doma k ničemu, ginde toliko k laupeži a

*) Mezi některými z poznamenaných ze gména w Pjsku ležjcjch wogáků a gich mjst narozenj, tak řjkage geographie celé Europy se čjtá.

k obžerstwj, an wognu co řemeslo gakés prowozowali, po wogně propuštěnj, o sto mil dále, zase kůži swau prodáwagjce, na dnes, a by toliko dnes „vollauf“ *) bylo, smeyšleli, tak iže gak za času práwa pěstnjho (Faustrecht) i nesnadno bljže takowého města, kde leželi, cestu konati, neb kdo w botách přišel, lehce i dle důkazů zdegšjch, bos dál gjti musil.

K tomu owšem i pořádek špjžnj (Verpflegs-Proviant-Verwaltung) welice dopomáhal; neb gsauc wogsko nyněgšjho času stálé a trwagjcj (stehendes Heer), tenkráte práwě sotwa na počátku swého založenj, držjwe než wladarstwj wogenské, gak se w tom pokračowati má, se naučilo, owšem za wyučenau dáti se muselo; gen že tu za wyučenau nedáwal ten, co se učil, ale ubohý saused a sedlák.

Hodlage gá wše to, co gsem w tom zhljdl, a málo, ba djlem docela neznámé býti smeyšljm, we spisku: Die Militärverhältnisse in und nach dem dreissigjährigen Kriege, wyswětliti, tu toliko dwa přjkladečky, smutného a směšného obsahu, předložjm.

Kam wpadli, tam se gim wšeho opatřiti muselo, i domácjho chleba, neb pekařů wogenských nebylo; i piwa, neb toho i sprostý wogák z nařjzenj wyššjho, mjti musel; představenj pak gich, ne gak nynj w hospodě, ale každý sám doma, a skwostněgi než kdo w městě, stolowali.

Tak tedy skoro padesáte let po třidcetileté wogně, kde rok do roku giž tito neřádowé se tratili, a wjce a wjce klidněgšj, nyněgšjmu řjzenj podobněgšj způsob se uwozowal, dwa pluky (escadrons) reytarstwa, skrze dwa dni, w čerwenci 1692, we čtyrech wesnicjch k městu patřjcjch, leželi, 208 mužů s 172 koňmi, na nichž páni kragštj wykázali 832 liber chleba, 416 liber ma-

*) Tohoto slowjčka užjwá list žalobnj český, roku 1636.

sa, 416 pinet piwa, 43 strychů 2 wěrtele owsa, 2088 liber sena, 344 snopů slámy, to wše dle tehdeyšj ceny položeno w 76 zlatých. Onit pak na obci negenom toho wšeho mnohem wjc wynutili, ale i 4 skopce, 44 pinet wjna, 36 pinet kořalky, 84 slepic, 102 žegdljků másla, 162 žegdljků soli, pak kořenj, tabáku, 28 koňů a 36 wolů k dálšjmu potahu (Vorspann), to wše w ceně 193 zl. 44 kr., dohromady 269 zl. 44 kr., následowně skoro třikráte tolik, než gim wyměřeno bylo, a to w swatém pokogi, a wogák domácj!

Ti zatjm gako mračna přešli; w roku pak 1647 ležel tu přes zimu, až do samého gara, znamenitý djl komonstwa arciknjžete, w Sušici, proti Šwédům se chystagjcjho. Ten tedy zde se wyžiwiti, i do Sušice, wždy po padesáti podiljch (Portionen), odeslati se musjwalo, že gména od 9tého do 17tého března, 546 liber masa, 1092 pinet piwa, 1092 liber chleba, 50 zlatých na hotowě; což když sotwa zawezeno bylo, giných 72 podjlů takowých se rozepsalo. W tom ale ten samý den přitáhli přednj ředitelowé oddělenj wogenského (Regimentsstab) Lanau, mezi nimi pan neywyššj nic méně než s 80 koňmi pro sebe, a i s manželkau se přištrachal, dlauhým řadem wšeho, co prý potřebuge, skrz pjsaře swého polnjho (Fourier) napřed obec potěšjc. Prozatjm ale nedostal se dále nežli na most; neb ono komonstwo brány před njm zawřelo, obáwagjc se, aby po přibytj tolik hostů, gim samým se nedostáwalo, a pomálu bylo by tu bylo widěti nowé obleženj města, domácjch wogáků od domácjch. Posléz pak skončila se tato smutná weselohra, na opak onéhó přjslowj: W rozepři dwau gest třetjho zisk *); neb oba djly rozbroge swého pustiwše, třetjho, totiž obec, do prádla si wzali. —

*) Inter duos litigantes tertius gaudet.

Slowutné a wzácné poctiwosti W. M. pane purgmistře a páni radnj!

„Gakých neslýchaných, a těchto časů těžkých nesnesitedlných (přes pamět lidskau) wěcj s welikau bjdnau utrpnostj netoliko zakušugeme, ale gaká neupřjmnost, neláska, zwláště mezi námi sausedy se nacházj, očima widjme, ušima slyšjme, rukama makati můžeme; gešto powinnost naše sausedská býti by měla, abychom sobě wšickni wespolek gednostegně takowého těžkého břemena a gha (kteréž na nás milý Bůh pro hřjchy naše připauštěti ráčj) powinni snášeti byli. Ale ta neupřjmnost, neláska, záwist sice netoliko zde mezi námi, ale takměř na wšecky wšudy strany, obrať se, kam chceš, kde chceš, panuge, a o to, aby mocněgšj chudého sužowal, a do neyhlubšjho bláta potlačil, usiluge, a na něg wšecko zlé a neyhoršj, toliko aby sám w pokogi zůstáwal, uwaliti přemeyšlj. Nebo kdybychom sobě přjpowěd měšťanskau, kteřau sme předně Pánu Bohu, potom panu purkmistru a pánům rukau dánjm, mage k měšťanstwj připuštěni býti, připomenuli, a na ni pamatowali, nikdy bychom nic takowého proti té přjpowědi nečinili, a před sebe nebrali. Ale abychom toliko chudého, potřebného bližnjho a sauseda swého potlačiti, a na zkázu přiwesti mohli, zapomjnagjc se na dobré swědomj a přjpowěd swau to činjme. Odtud pocházj to, že když se na nás gaké těžkosti, neřesti walj a hrnau, zwláště ložirowánjm soldatůw, aby mnozj nic nepokusili, autraty a nepřjležitosti žádné neměli, nýbrž w pokogi zůstáwali, nestydj se za forýry a soldaty běhati, penězi se chlubiti a wypláceti; sice gináče, kdyby gich neměli, nikdy by se gimi, že ge magj, nechlubili, a na zkázu a potlačenj bližnjho a sauseda swého w takowau weyplatu newydáwali. Činjc to wše, gak přjz dotčeno, proti dobrému swědomj, řádu a obyčegi, w této obci neslychanému a nebýwalému, gešto máli kdo co, mělby ra-

děgi mlčeti, a k dálšj potřebě peněz zanechati. Skrze což ne nesnadně soldati přigjti, a sauditi mohau, že geště (gakkoli w mizerných spáleništjch swé obydlj máme, a w nich sotwa kus suchého chleba zakušugeme) znamenité statky a nebo penjze mjti musjme. A tak netoliko sami sebe, bližnj a sausedy swé do wětšj chudoby, nauze zwlášť, k trýzněnj a bitj, když nenj odkud gim to co oni chtj, zwláště, když oni to, co s komisu se gim dáwá, gednym dnem stráwj, dáti nemagj, přiwozugeme. I aby z takowého nespůsobu a neřádu budaucně (an giž nynj tomu sotwa spomoženo býti může) obzwláštně od chudých, potřebných lidj a sausedůw na W. M. s nařjkánj, pláče a ku Pánu Bohu upěnj sgjti mohlo, za slušnau a potřebnau wěc při sobě sme uznali, abychom se k W. M. tjmto spisem prostým, kdyby se co podobného, nemjrného a neslušného trefiti chtělo, ušli, a w této wěci za opatřenj požádali. — Pročež k W. M. gakožto pánům patronům laskawým se utjkáme, a W. M. šetrně a uctiwě žádáme, že tuto naši žádost (pokudžby ste gj za slušnau uznati ráčili) w laskawé paměti mjti, gj w swé bedliwé uwáženj wzjti, gakým způsobem, a kterakby budaucně takowý neřád, a neb skrze koho přetržen a zastawen byl, tak aby raděgi rownost mezi námi zachowána býti mohla, na to pomysliti, a prostředek ten pro nařjkánj chudých a potřebných lidj wynagjti ráčjte.

Poraučegjc se W. M. k dálšj laskawé péči a ochraně. (Následuge podpis třj staršjch obecnjch a 13 osob z obce.)

XXV.

Don Martin Huerta, o němž giž prwé zmjnka se stala, G. M. C. neywyššj (Oberster) a wálečnj radda, swobodný pán z Welhartic, pán na Welharticjch, Mokrosukách, Milčjně, Neustupowě, Wlčkowicjch, též zastaweného králowského města a panstwj Pjsku a králowského Hwozďu, w manželstwj s rozenau wéwodkynj Moldawskau — — w Čechách — před tjm ale dle Stranské-

ho a Cornovy, w Španěljch, odkud pocházel, byl audem poctiwého cechu kregčowského. Lehce pak přišel ke wšem těm přednostem. Ono „Don“ si tušjm přiwlastnil hnedle gak nůžky w kord obrátil, a hraběte Marradasa, doma i w Mailandě lid sháněgjcjho, se přichytil; tjm práwem asi, gak sem tam u nás, kdokoliw: Herr von, třebas i Herr von Kutscher, nadáwati si dá, a hrdý Španěl, byťby i žebral, ne ginác odbýwati se smj, než: Ljto gest mi, že wašj milosti (vuestra merced) almužnau slaužiti nemohu.

Peněz nadělati a dobře počjtati, naučil se od pána swého, neb oba pozděgi opletánj gakési měli s komorau cjsařskau. Za lid sebraný, na swůg prý groš wyžiwený (neb owšem w prawdě peněz na wyplacenj wogáků často se nedostáwalo), složili oni počty přehrozné, a mjsto platu, celé statky a panstwj pohltli. — Následowně statek takowý Huertowský skoro darmo mu stál; neb lid wogenský gemu wyžiwil usaužený saused, on pak zaplatiti si dal od Cjsaře, a to sice ten samý počet we walných penězjch, kdež on, gestliže co wydal, málo walného wydal, a mnohem lépe při tom pochodil, než kdyby nynj kdo sto zlatých po 300 dwacetnjků požádal, za wydaných sto zlatých čjsla wjdenského.

Statek Kolinecký, gakož i giný, ne dlauho po bitwě bělohorské, k rukám komory české, od pána, gemuž až posawáde přináležel, přegat, Huertowi prozatjm k opatřenj, a na weylohy wogenské běžjcj odewzdán, od něho pak pan Čegkowský wladařem ustanowen gest. Mělť pak tam k pohledáwánj wyžiwenj lidu swého swobodně sešlého (Freikorps) i pán rittmistr Pechlarn, dle wýkazu wladaře země české, knjžete z Lichtenšteina; odkudž pro lepšj té wěci wyswětlenj, i žádost panj Pechlarowé we gménu pána swého, na Čegkowského, heytmana statku Kolineckého, se připoguge.

* * *

Urozený a statečný rytjři! Pane přjteli můg milý! zdrawj a giného wšeho dohrého přegi wám wěrně a upřjmně ráda.

Newědauce, z gaké by ste přjčiny těch 178 strychůw žita, které od G. M. knjžecj mému neymilegšjmu pánu z statku Kolineckého pro wychowánj soldatůw geho, wydati a odwesti nařjzené gsau, až dosawád sem do města Sušice doslati prodljwali, schwalně wám toto psanj činjce zato přátelsky žádám, že se wedlé gisté wůle a poručenj G. M. knjžecj tak zachowáte a sem dotčené obilj odešlete. Nebo giž takowý statek panu Perglarowi k postaupenj nařjzeno gest a tjm se dlauho prodljwati nebude. Nicminěgi nebyloliby tak mnoho žita před rukami, tedy pán můg gečmenem aneb owsem takowau sumu doplněnau gmjti chce, tak aby gemu těch 178 strychůw zauplna wypraweno bylo. A tak sem k wám té náděge, že mně to obilj zagisto sem tento teyden dowesti dáte. Gá wám pořádnau kwitanci zase odwesti dáti neopominu. S tjm milost Božj s námi. W Sušici 7 Julii léta páně 1622.

Ludmila Pechlerowa, rozená Panj Nowohradská z Kolowrat na Wranowicjch.—

* * *

Urozenému pánu Mikulášowi Čegkowskému, heytmanu Kolineckému, pánu přjteli mému zwláště milému k dodánj.

Urozený Pane, přjteli můg zwláště milý, na Pánu Bohu zdrawj a giného wšeho dobrého Wám žádagjce winšugi. A přitom w známost uwozugi, že toho celého aumyslu gsem, ze wšech statkůw, kteréž tak k ruce G. M. C. obráceny a wzaty gsau, náležitý počet přegjti, a ten kdež náležj předložiti dáti; za kteraužto přjčinau i Wám to schwalné psanj odsjlagjce gménem G. M. C. poraučjm, aby ste od času zpráwy statku Kolineckého se ugetj, až

do posledujho dne měsjce Augusti přjtomného, sobě pořádné regstra hlawnj založili, a počet náležitě ze wšeho přjgmu, i wydánj, do toho dne učinili. Tak když Wám koliw odemne napsáno bude, aby ste se sem s takowým počtem wyprawiti a nagjti dáti mohli.

Co pak neywjce možné, penjze shledeyte, nebo gich pilně potřebugeme. Wěda o tom, tak se zachowati hleďte. Stjm Pán Bůh s Wámi. Datum w Klokotech bljž města Tábora, dne 17. Augusti, léta Páně 1621.

P. S. Penjze i ginák podlé patentu G. M. K. z Lichtešteyna přigjmeyte, i zase wydáweyte; nebo giž wšudy tak nařjzeno gest.

Huerta.

7.

Liternj zpráwy.

1) Z Prahy, ku konci měs. března 1834.

Když sme přede čtwrtletjm minulému roku wděčně chwálu wzdáwali, že w něm literatura naše zdárněgi wynikati počala, kochali sme se tau naděgj, že nastaupilý rok 1834 w tom ohledu negen chudšjm swého předchůdce nebude, ale že i dalšjm znikem a zrostem duše wlastenské potěšj. A w skutku giž se srdečnau radostj uznáwáme i wyznáwáme, že pěkná tato naděge nowými ušlechtilými ukazy na obloze literatury našj netoliko splněna, nýbrž i přewýšena gest. Nebo powážjmeli předně časopisy, gakožto přirozené pěstauny každého liternjho snaženj, w prawdě můžeme řjci, že we wlasti našj geště nikdy a w žádném gazyku tolik a na djle i tak wýtečných spisů toho druhu pospolu wydáwáno nebylo, gako nynj gen w samém gazyku našem

národnjm se děge; tak že, udržjli se gen delšj čas we stegné mjře a wáze, negen národu našemu hogný užitek wydagj, ale i čestného mjsta gemu i sobě na diwadle nowoeuropeyské literatury dobudau. Knih pak obsahu důležitého a wážného na rok tento také giž tolik buď skutečně wydáno, aneb aspoň ohlášeno gest, že i w tom ohledu, zláště patřjce na skrowné sjly swé, wždy lepšj mysli nabýwati můžeme. Ale potřebj gest, abychom některé z nowých těch plodů literatury československé mjstněgi uwažowali, počnauce od časopisů.

1) Česká Wčela. „Rozmanitosti," list obsahu nepolitického, genž někdy wedlé nowin Pražských wydáwán byl, proměnily se létos we „Wčelu českau," zbjragjcj chutně po wšech lučinách domácjch i cizokragných, cokoli kraganům našim poslaužiti může gednak ku prospěchu, gednak i k lahodnému ducha zabýwánj. P. Čelakowský wede list tento týdennj (po archu we kwartu) saudem dospělým a zralým, gakož owšem toho bylo se nadjti do známostj geho a zběhlosti w literatuře celého wěku našeho. Mimo básně, powjdky a drobnůstky wšeligaké, podáwagj se nám zagjmawé zpráwy o žiwotu cizjch národů a způsobu dalekých kragin, z cestopisů starých i nowých. Tu pak těšily nás zwláště wýpisy z cesty panem Janem z Lobkowic a na Hasišteině r. 1493 do Jerusaléma wykonané, a psanj některá z Dalmacie, w nichžto wýtečný kragan náš, p. Eduard Griez de Ronse, zemi a obywatele taměgšj čerstwými a žiwými barwami ljčil. Nad to poskytuge nám Wčela tato i dobře psané zpráwy o diwadle Pražském národnjm, o nowostech w literatuře československé, anobrž i o modách.

2) Kwěty České. Mlčenjm pominauti neslušj, že i onno „Gindy a Nynj," gehožto titul se nám wloni méně nežli obsah ljbil, proměniwši se we „Kwěty České," owšem ušlechtilegšj twárnosti nabylo. Spi-

sowatelé tohoto týdennjka, také po archu kwartowém na čistém papjře tištěného, pobuzeni snad nowým saupeřem, owšem pak horliwi gsauce o prospěch literatury a národu, létos geště zdárněgi a chwalitebněgi, nežli wloni, sobě počjnagj.

3) Swětozor. Za neydůležitěgšj ukaz nowěgšj periodické literatury našj pokládáme tohoto „Swětozora," t. g. „neylaciněgšj spis obrázkowý k rozšjřenj užitečných známostj, pro Čechy, Morawany a Slowáky;" zwláště an redaktorem geho stal se muž tak práwě oswjcený, gakowý gest p. Šafařjk. Na způsob tak nazwaných Penjzkowých Magazjnů, wzniklých přede dwěma lety poneyprwé w Anglii (skrze taměgšj společnost k rozšjřenj užitečných známostj, gegjmžto presidentem gest slawný kancléř řjše lord Brougham), a potom w Němcjch i we Francii mnohonásobně napodobených, počali také u nás pp. Synowé Bohumila Háze od 1 března r. b. wydáwati gazykem německým i českým zwláště spis týdennj, archowý, obsahu prostě naučného, s obrázky na dřewě rytými a do samého textu wtištěnými. Poněwadž náklad na wedenj takowého djla wždy neobyčegně weliký gde, spis pak sám předce, máli národu celému prospěšen býti, co neylaciněgi prodáwati se musj: rádi game tomu, že podniknutjm dwau takowých časopisů pogednau, k nimž oběma týchže obrázků se užiti může, budaucnost gegich obau tjm trwalegi pogištěna gest; gelikož předplatců w publikum našem samogediném na mnohé tisjce, gako w giných národech, geště počjtati nemůžeme *). A wšak i u nás nenj pochyby, že podniknutj tak užitečné znamenitau a hognau podporu we wšech kragjch českých, morawských a

*) Anglického Penny Magazine, owšem neylepšjho mezi wšemi potud známými, tiskne a prodáwá se giž na půl millionu exemplárů.

slowenských nalezne; zwláště když pp. podnikatelé slušným napotom šetřenjm našeho čtenárstwa, zwláště pak lepšjm papjrem a tiskem, předsudky onny zaplašj, kteřjžto hned na počátku z rozličných přjčin proti němu powstáwati chtěli. Neminauť gich potom i djky každého wěrného wlastence, že přičinliwostj swau způsobili a zgednali národu našemu nowý pohodlný prostředek ke wzdělanosti a oswětě národnj. Pan Šafařjk, ugaw se wedenj spisu toho, tjm neylépe na gewo dal, i swůg wyššj smysl o potřebách našich, i swé uznánj weliké wážnosti a důležitosti takowýchto spisů, gestliže duchem oswjceným wedeni býwagj. A w skutku neznámeť ani wyššjho, ani těžšjho aukolu w celém oboru žurnalistiky. Z celé saustawy lidského wědectwa wybjrati předměty neyzpůsobněgšj ku prawé oswětě národu, tak aby celek gegich sám w sobě ukončen byl, a odjwati ge pokaždé do kroge prostého i lahodného, tak aby w něm i neučený powzdělati, i wzdělaný kochati se mohl: toť nedařj se než mužům newšednjho důmyslu, známostj i hlubokých širokých, a předewšjm gistého taktu, tohoto prutu kauzelného, gegž přjroda gen gasným dušem a citům gemným uděluge. Arci že způsob ten lehkowážný, kterým se nynj u wydáwánj wšech německých spisů toho druhu pokračuge, kdežto gen k obrázkům maně shromážděným beze wšeho plánu a wyššjho záměru se hledj, oné idei nikoli dosti nečinj: ale s tjm wětšj radostj gest nám giž nynj pozorowati, kterak wýtečný náš redaktor, s pomocj některých ušlechtilých wlastenců, nedostatky a poklésky předchůdců swých naprawowati, a spis swůg wůbec na wyššj stupeň dokonalosti postawiti se snažj. Nezáležjť tu ani na půwodnosti obsahu, ani na nowosti myšlének a slohu, alebrž gen na gich wniternj ceně a dokonalosti, na směru a duchu celého spisu. Pročež daufáme, že wšickni naši oswjcenj wlastenci, uwidauce zdárnost

a wýbornost českého Swětozora, o geho w národu rozšjřenj wšemožně se postaragj.

O giných časopisech českých, gmenowitě Čas. pro katolické duchowenstwo, Přjteli mládeže a Wečernjm wyraženj, tenkráte gen to podotkneme, že we způsobu swém předešlém i létos pokračugj. Nadáli sme se, že i slawná Gednota ku powzbuzenj promyslu w Čechách podlé slibu we §. 28 swého reglementu daného, nás giž létos i časopisem českým technickým potěšj, zwláště an časopis gegj německý giž se wydáwá; i geště daufáme, an mezi Čechy promysl gediným gazykem německým buditi se nedá, že naděge a žádost upřjmých wlastenců i w ohledu tomto brzy se naplnj.]

4) Ssawectwo. Rukowět saustawná k poučenj wlastnjmu. Podlé neylepšjch pramenůw wydal Jan Swatopluk Presl, doktor w lékarstwj, c. k. ř. w. professor přjrodopisu, ředitel c. k. přjrodowny na wysokých školách Pražských a t. d. W Praze u Kronbergra a Webra, 1834. XII a 388 stránek we wel. 8. (za 1 zl. 40 kr. we stř.)

Zásluhy pana Spisowatele o literaturu naši gistě každému čtenáři časopisu tohoto známy gsau. Nepřestáwáť on giž od wjce než patnácti let negen prázdné chwjle ale i gměnj swé nasazowati na rozšjřenj známosti přjrody we wlasti našj gazykem národnjm. Počaw Rostlinářem swým, djlem welikým, skwostným a přewýborným, w němž až posawad pokračuge, podal nám potom systematický přehled žiwočistwa, uwod k mineralogii, a celau chemii, mimo mnohá pogednánj fysická, meteorologická, astronomická, i giná toho druhu we Kroku; čjmž wšjm proklestil sobě i kraganům našim dráhu we weškeré terminologii československé přjrodnické, upodobiw gi podlé neynowěgšjho stupně dokonalosti nauk těchto rozsáhlých. Nechceme zapjrati, že w tak ohromném oboru předmětů, gmen a ná-

zwů přjrodnických p. Sp. ne wždy uwarowati se mohl poklések, gežto potomnj přjrodopisci naši ponaprawj; ano přálibychom, aby z obyčegné kolege našeho gazyka, pokudkoli wědecké důkladnosti newadj, wykračowáno nebylo: a wšak i to gisté gest, že p. Presl podiwnau pilnostj, newšednjm důmyslem a mužnau odwahau, probořiw těsné wazby starého zwyku, nowé saustawné názwoslowj swé wůbec na prawých a spolu tak prostranných základjch wystawil, že napotom giž gen částečnjch opraw, nikoli pak zcela nowého stawenj potřebj nebude. I Ssawectwo toto, djlo geho neynowěgšj, dáwagjcj popis weškerých ssawců, (mammalia, Säugethiere), psáno gest směrem a duchem wědeckým, a obsahem swým wrownáwá se neylepšjm toho způsobu spisům w cizině kdy wyšlým. Protož nepochybugeme, že wšickni wzdělanci národu našeho na něm záležeti sobě dagj.

5) Obraz starého swěta, to gest wšeobecná politická historie prwnjho wěku, od počátku společnosti lidské až ku pádu západnj řjše Řjmské. Od Frant. Jos. Smetany, kněze řádu Premonstrátského w Teplé, professora na ustawu filosofickém w Plzni. (Djl I.) W Praze, 1834, w knjžecj arcibisk. knihtiskárně, u Jos. Fetterlowé, wedenjm a nákladem Wácl. Špinky, stran. XVI a 240. wel. 8. (za 40 kr. stř.)

Přečtenj spisu tohoto nám neobyčegné potěšenj způsobilo. Gsauce my geště welice chudj na historické knihy w nowěgšj literatuře swé, bylibychom kterékoli nešpatné sepsánj toho způsobu ochotně přiwjtali: tjm radostněgi wjtáme tedy spis we wšelikém ohledu tak zdařilý a wýborný, gakowé gsau tyto prwotiny prof. Smetany. Sloh geho gest wesměs čistý, gasný a žiwý; někdy antickau lepotau a gadrnostj wyniká tak, že zdá se, an wýtečnj duchowé starého Řecka i Řjma sami k nám mluwj. A předce hlawnj zásluha geho, podlé našeho uzná-

nj, nezáležj we slohu a formě, ale w obsahu samém, we wýboru wěcj, které nám před oči stawj, a w duchu, kterým nás na ně patřiti učj. W ohledu tomto historie p. Smetanowa, ačkoli ne wšudy a weskrz sobě rowná, wšak wůbec neomylně mezi neyzdařilegšj počjtati se musj, které kdykoli a u kteréhokoli národu na swětlo wyšly. Spisowatel nepodáwá nám holá registra udalostj starowěkých, čili pauhý toliko náhrnek (konglomerat) historických podánj bez ladu a skladu, alebrž žiwý obraz wěku onoho, gehožto spatřenj samo wšecku znamenawost rozličných ukazů we mrawnjm a rozumowém žiwotě národů pocjtiti dáwá; aniž opět přitom upadá w opačnj chybu, aby moralisowánjm spustil se auřadu swého děgoprawného: ale gakož na historika slušj, představiw děge barwami gegich přirozenými, zůstawuge dalšj gegich rozgjmánj saudu čtenářowu; „kdo slyšjš, slyš, a kdo rozumjš, rozuměg.“ Ale kdokoli, přečta ku př. w této knize děginy starořjmské republiky, nepocjtil žiwě, že onno weliké tagemstwj moci Řjmské, kterýmž toto město stalo se panownjkem celého starého swěta, nic giného nebylo, než weliká a w senátu řjmském onoho času téměř dědičná maudrost, střjdmost, hrdinná mysl a neohroženost i w neywětšjm nebezpečenstwj (gako před Hannibalem), wůbec pak neobyčegná i dlauhotrwalá shoda wšech občanských ctnostj; a že wůbec gen mrawnjm a rozumným záwažjm obce a řjše buďto znikagj a rostau, buďto klesagj a zacházegj: kdo prawjm této wznešené prawdy w obrazu starých děgin hlubokým citem a celau dušj swau nepogal a necjtil, — tomu wšecka historie nadarmo mluwj, ten ať spokogj se s wezdeyšjm chlebem swým, do řjše duchů se newtjrage.

A wšak, gakkoli wysoce spis tento sobě wážjme, anobrž práwě proto, že sobě ho tak wážjme, za powinnost swau pokládáme, učiniti p. Spisowatele pozorliwa na některé geho nedostatky a wady. Prwnj a přednj

wada gest na mnohých mjstech přjlišná stručnost, wěcnatost a přitom nečlánkowitost celých obrazů, nedostatek gasného gich gruppowánj, neprawé rozdělenj swětla i stjnu, časté zanedbánj prawidla toho, aby wážněgšj osoby a děge gakoby w čele diwadla, w žiwěgšjm swětle a gako we plastické podobě, méně wážné wjce do zadu a gen potud postaweny byly, pokud gich ku prawdě a k auplnosti obrazu potřebj. Takto ku př. popisu wálky Peloponneské (na str. 64—68) nikdo snadně neporozumj, kdo gj asi ze spisů Thucydidesowých giž prwé nežná. Spisowatel tu s gedné strany tuze málo, s druhé tuze mnoho přednášj; mnoho, chtělli gen powšechný obraz gegj dáti, gelikož tu nahrnutj mnohých podrobnostj gednotě a gasnosti wadj; málo, chtělli nás s během této wálky mjstněgi a dokonalegi oznámiti. Naproti tomu ku př. obraz wálek Punických wýborně se podařil. Tušjme že p. S. některé částky Obrazu swého se zwláštnj ljbostj, a tudjž i swětšjm pozorem malowal. Tak i sloh we knize té celé, ač na wětšjm djle wýtečný a spanilý, a wšak mjsty také wjce neb méně zanedbaný gest. I poněwadž p. S. nám dostatečné důkazy dal, že chybám takowým, budeli gen na ně pozorliw, i rozumj i wyhowěti umj: pročež nešjřjce dále slow, dokládáme gen žádost swau, aby pro budaucj nowé knihy této wydánj, gehož se brzy naděgeme, předělage částky gegj některé, rozšjřil Obraz tento asi na 25—30 archů, tjmže ušlechtilým duchem i slohem, který šme u wětšj geho částce poznali. Tak zůstawj sobě i národu swému památku trwalau, čestnau i prospěšnau. Owšem pak žádáme, ba prosjme, aby w djle tak wýborném a literatuře našj co neywýše potřebném dále pokračugjc, nás brzy také Obrazy střednjch wěků i nowěgšjch časů potěšil.

6) M. Tul. Cicerona čtwero řečj proti Luc. Katilinowi. Přeložil, wyswětlil a oprawený text půwodnj připogil Simeon Karel Macháček, c. k. prof. po-

tiky a rhetoriky na gymnasium Gičjnském. W Praze, 1834, u Kronbergra a Webra, 190 stránek, wel. 8. (za 40 kr. stř.)

7) C. Crispi Sallustii bellum Jugurthinum, to gest wálka s Jugurthau. Z latinského gazyka přeložil Norbert Waniek. W Praze, 1834, nákladem Enderského kněhkupectwj, stránek VI a 150 mal. 8. (za 24 kr. stř.)

Pokládámeť za neomylné znamenj zrostagjcj a zmáhagjcj se literatury české i to, že giž nynj bedliwěgi než kdy předtjm wýtečnj plodowé dáwnjch wěků řjmských i řeckých do wlastenské půdy našj se přegazugj. Gazyk náš sám tjm wětšj hognosti, ohebnosti a ráznosti nabýwá. Staročeské překlady klassiků, ačkoli smysly těchto dosti zřetelně tlumočj, předce giž proto za nedostatečné powažowati slušj, že šjřjce a gakoby roztopugjce často slowa gegich mnohomluwnými opisy, gim onné gadrné stručnosti, ráznosti a lepoty slohu ugjmagj, genž ku přednjm gegich okrasám náležegj. P. Macháček ale osmělil se napodobiti krásy Ciceronowy i we slohu geho; a rádi mu to swědectwj wydáwáme, že snaženj geho wětšjm djlem se mu powedlo. Mnohá i wážná mjsta w řečech Katilinárských, podlé uznánj našeho, dokonale přeložena gsau; giná geště zlepšena býti mohau. Abychom gen gediný přjklad dali, we powěstných slowjch: „Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra," kterážto p. Macháček na „Pokud pak se budeš opowažowati, Katilino, trpěliwosti našj" přewedl, mybychom bez rozpaků byli položili: „Pokud pak nadužjwati budeš, Katilino, trpěliwosti našj." Slowa nadužjwati, (t. g. užjwati nad mjru, nad slušnost, abuti, missbrauchen), neznali sice ani stařj Čechowé, ani tušjm Poláci, gelikož toto ponětj u nich gednjm slowem se newyráželo: ale gak mile geho složenj a smysl gen gednau se představj,

porozumj gemu i ten sprostý Čech a Polák. Slowo „opowažowati se něčeho" znamená spjše (der Gefahr) trotzen; „zle užjwati" dáwá také poněkud giný smysl nežli „abuti." Tjmto způsobem překladowé z gazyků cizjch pozorny nás činj na nedostatky w materčině našj, a nutjce nás k gegich nahraděnj skrytými poklady domácjmi, obohacugj gazyk. Ostatně učený apparat, přidaný k řečem Katilinarským, p. Překladatele opět gakožto saudného a pilného filologa nám wygewuge. — Pan Waněk, překládage Sallustia, pokračowal prostřednj cestau mezi starými a nowými Čechy. Kniha geho i neučeným čtenářům wětšjm djlem srozumitelná bude. A předce přálibychom, aby na mjstech, kdežto Sallust překladateli nesnázj naskytuge, trochu swobodněgi byl sobě počjnal. — Konečně žádáme obau pp. Překladatelů, aby pokračugjce w takowéto práci, nás brzy hogněgšjmi plody starých Řjmanů w gazyku našem potěšili. —

O wydáwánj páně Jungmannowa dáwno taužebně očekáwaného „Slownjka českó-německého" připogené ke swazku tomuto náwěštj i prospectus geho, čtenáře naše wůbec, a dále zde položené „náwěstj od českého Museum" pp. zakladatele pokladnice museynj české zwláště mjstněgi zprawj. Daufáme, že djlo toto práce weliké a welikého nákladu, ba obět celého téměř žiwota, přinešená Wlasti od wýtečného Spisowatele, w národu našem wděčně uznána i náležitě wážena bude. Na wlastencjch gest nynj, přičiniti se, aby p. Jungmann, obětowaw čas i sjly swé spisowánj tohoto djla národnjho, nebyl přinucen, i gměnj swé nadarmo nasazowati. —

---

2) Literatura illyrských Slowanů.

Z knjžecjho Srbska došly nás zpráwy, že od počátku běžjcjho roku wydáwagj se w Krahugewci Nowiny srbské, pod zpráwau a wedenjm Demetria Dawidowitě, přednjho tagemnjka knjžecjho a slowutného spisowatele srbského. Wycházegj každého týhodne gednau w archowém formatu. Gsau to prwnj nowiny slowanské w zemjch tureckých, a giž z toho ohledu pamatné. Za přjčinau pohodlněgšjho wydáwánj týchž nowin, gakož i tištěnj giných auřadnjch pjsemnostj, tiskárna knjžecj z Bělehradu do Krahugewce, posawádnjho hlawnjho sjdla Geho knjžecj Milosti, přewedena gest. W Srbsku opět řeč proskakowala, že knjže Miloš bytem swým napotom w městě Smederewu na Dunagi, dle giných gindej položiti se aumysl má, což wšak wždy geště welmi negisto gest. Spisowatelstwo Srbůw řeckého obřadu w poslednjch Uhřjch, we Slawonsku a na wogenské hranici, wystaupilo sice w poslednjm tomto šestiměsjcj s dosti hognými plody na gewo, ale mezi těmi wšemi málo které wyspělostj a záwažjm nade wšednost wynikagj, owšem pak mnohé z nich sotwa zmjnky zasluhugj. Z pohrobnjch děl Marka Eliseitě, býwalého přede třidcjti lety učitele we Wel. Bečkereku, wydány nákladem Temešwárského kupce Peitě dwoge činohry, Belizar a Alexander i Natalia, w Budjně 1833. 8. 92 + 119 str. Subbota Mladenowiť, učitel, přeložil z maďarčiny knjžku: Mladý mudřec, w Bud. 1833. 8. 136 str., nákladem matice srbské tištěnau. Pawel Stamatowiť, Jagerské fary administrator, wydal giž 5tý ročnjk swé malomedné Srbské wčely, w Buď. 1834. 8. 164 str. Eustathius Michajlewiť, adwokát, wystaupil s nowým románem: Pomsta i osud aneb Drahomjr župan Třebiňský, w Bud. 1833. 8. 2 č. 303 str. Tolikéž i Milowan Widakowiť, známý sedmiperý čmařikář, počet swých galowých románů nowým: Ljbezná scena

Iwy Zahorce, w Bud. 1833. 8. 297 str., rozmnožil. Joachim Wuič, powěstný potlaukač, srbský Susarion, wydal, gakž sám prawj, „kratičký obsah a gako wýtah swého žiwotopisu," w Horn. Karlowicjch u Prettnera 1833. 8. 454 str. Isidor Stojanowič, posluchač práw w Pešti, wytasil se „s mrawnjmi bágkami weršem," w Bud. 1833. 12. 110 str. Lazar Zuban, knjžecj pjsař w Krahugewci, přeložil z němčiny na slowo wzatý román Gilblas francauzského spisowatele Le Sage, we Wjdni u Mechitaristů 1833. 12. 184 str. Jan Berič, aktuar při wyššjm dozorstwj srbských národnjch škol w Budjně podal kraganům swým mluwnici maďarskau, podlé půwodnjho djla Emerika Salay, s některými přjdawky podlé Jos. Martona: Maďarské gazyko-učenj, w Bud. 1833. 8. 319 str., srbsky i maďarsky. W Letopisu srbském, tu dobu od Theodora Pawlowitě, adwokáta w Pešti, wedeném, a gakož gindy nákladem matice wydáwaném, řádně se pokračuge: wycházj každoročně čtwero swazkůw. O dwogj sbjrce národnjch srbských pjsnj, totiž od W. S. Karadžitě a S. Milutinowitě, giž w lonském běhu Časopisu tohoto (1833. sw. 4. str. 448) mjstněgšj zpráwa podána. Slowutný sbjratel pjsnj srbských teď nedáwno i nowau hognau sbjrku národnjch přjslowj a powjdek tiskem ohlásil. Z toho, co gsme o spisjch w nowě wyšlých w krátkosti podotkli, zřegmé gest, w gakowých mezech se literatura srbská pohybuge, a kterými předměty neywjce se zanášj. Přjklad našeho Swětozora zbudil u některých Srbůw tauženj po něčem podobném w gegich nářečj; k dosaženj cjle tohoto, gak se naděgeme, brzo gistá a pohodlná cesta nalezena bude.

Z Chorwatska gsme dostali potěšné zpráwy, že literatura domácj zdlauhawým sice, ale bezpečným krokem k lepšjmu a weselegšjmu stawu se probjrá. Neypowěgi tam wyšly na swětlo následugjcj spisy. Josef

Marič, klerik biskupstwj záhřebského, přeložil známau powšechně, půwodně od hraběte Chesterfielda pošlau, naučnau knjžku: Indianský mudřec, w Záhřebu 1833. 12. 54 str., kterážto s welikau pochwalau přigata byla. Giřj Pawlinič, býwalý panský auřednjk, z uherského do chorwatského sadu přenesl obljbený w té wlasti román: Mikuláš Zrinský, bán chorwatský, w Záhřebu 1833. 8. 197 str. Rukopis, od nebožtjka Tomáše Miklousiče oprawený, Hynek Kristianowič, duchownjk w biskupském seminarium, podal do tisku. Od Františka Milašinowitě, kněze a praefekta biskupského seminarium w Záhřebu, Pawla Stoosa a některých giných wyšlo několikos chorwatských básnj porůznu. Dotčený duchownjk biskupské seminaře, Hynek Kristianowič, muž horliwě o zwelebenj literatury wlastenské pečugjcj, a giž ode mnoha let překládánjm pjsma swatého do gazyka materského se zanášegjcj, přichystal do tisku nowau grammatiku chorwatskau, kteráž w krátkém čase w Záhřebu u Suppana na swětlo wygjti má. Karel Rakowec, práwnjk, přeložil z němčiny tři činohry, prowozowané několikráte na diwadle záhřebském od herců německých, w gazyku chorwatském naskrze nezběhlých, kteréž nic méně wždycky, při hlučném shromažděnj obecenstwa, se wšeobecnau pochwalau přigaty byly, což samo důkazem býti může wřelé lásky národu chorwatského k materčině swé, a potřeby zawedenj w tom sjdle chorwatské země národnjho diwadla. W biskupské seminaři prowozugj se sice každoročně w masopustnj době od klerikůw některé činohry, tjm samým ale, gakž každý saudný wážitel wěcj domýšleti se může, žádostem a potřebě celého obecenstwa geště naskrze wyhowěno nenj. Kochali se Chorwati tau naděgj, že gim brzo dopřáno bude i nowiny w mateřském gich gazyku čjsti, ale naděge tato posawad bohužel se newyplnila.

O nowých liternjch plodinách Srbůw latinského obřadu w Dalmatsku a Slawonsku nic nám we známost newešlo, owšem pak zwláště z Dalmatska negedny se dagj slyšeti nářky, nad konečným zanedbánjm gazyka materského a rozmáhánjm se wlaštiny w tamegšjch městách upěnliwě stjžnost wedaucj. W gednom listu, psaném dne 22 prosince 1833 w Zadru, čteme mezi giným takto: „Žalostného stawu literatury dalmatské nelze dostatečně wypsati. Knihy w gazyku materském zde naprosto žádné na swětlo newychodj, owšem ale w gazyku wlaském. Dalmatinci sobě přirozeného swého gazyka za nic pokládagj, ke wlaskému chwátawě lnau, w něm gediné se cwičj, gjm gediné mluwj. Páni w našem městě ani mluwiti illyrsky wjce nechtj a neuměgj. (O té hanby!) Wšecky nauky gak na zdegšjm gymnasium, tak i na ústawu filosofickém, přednášegj se w gazyku wlaském, wygmauc bohoslowj, gemuž se latinau učj atd.“

P. J. Šafařjk.

---

3) Neystaršj rukopis Kroniky trojanské.

Pan Prof. Muczkowski, známý spisowatel grammatiky polské w Krakowě, poslal mi pro Museum rukopisný zlomek Kroniky trojanské, gegž w deskách rukopisu práw magdeburských w gazyku polském z r. 1533 nalezl. Začež se mu zde gmenem ustawu toho a wšech milownjků literatury české uctiwé djky wzdáwagj. Zlomek ten gest arci wlhkotau welice porauchán, k literatuře ale tohoto přewýborným slohem newyrownaného přeloženj welmi důležit a neystaršj z posud známých rukopisůw kroniky této; z něhož se dozwjdáme, že z rozkazu pana Petra Zmrzljka ze Swogšjna a na Orljku, neywyššjho mincmistra králowstwj českého přeložena byla, gehož poslednj stránka těmito slowy se zawjrá:

„Dokonano gł toto dielo leta od narozenij bozieho Tisyc dwu steho osmdesateho sedmeho Od toho mistra Gwida a przelozeno w Czesku rzecz slowo od slowa k przikazanij s(low)utnęho pana Mincmaystra rzeczeneho Zmrzlik od Na(yjasnie)yšieho kniezete krale Waclawa Czeskeho krale let(a od naroze(nij Bozieho Tisieciehо Cztyr(rs)teho ged(enacz)teho Am(en).“

Porownaw několik listůw zlomku tohoto s tištěným prwnjm a druhým wydánjm knihy této, shledal sem že mnohem wěrněgi s Quidonowau latinskau se srownáwá, tak že sem sobě umjnil s ostatnjmi rukopisy gi srownati, a podepjšeli se na ni dostatečný počet milownjků, w starém gazyku tolik exemplářůw tiskem zobecniti, počemž hned ostatnj w nowau češtinu skorrigowány pro giné čtenáře tisknautiby se mohli.

W. Hanka.

8.

Náwěštj pp. zakladatelům pokladnice musegnj české.

We předešlém swazku Časopisu tohoto (r. 1833, sw. IV, na str. 463—465) učiněno bylo napomenutj těm wšem, kteřj wstaupiwše r. 1832 neb 1833 w počet pp. zakladatelů pokladnice musegnj české po lhůtách, a wšak wyměřeného ročnjho minimum 10 zl. we stř. platiti zanedbali, aby zmeškané takowé wklady co neydřjwe, a sice konečně až do 20 března b. r. 1834 nahraditi sobě neliknowali, nechtěgjli sice za samochtě wystupugjcj z počtu pp. zakladatelů powažowáni býti. W učiněné tedy téhož dne 20 března b. r. revisj, poněwadž se nalezlo, že magitelé ljstků základčjch pod čjsly 50, 71, 78, 80, 83, 91, 101, 108, 112, 116, 118, 126, 132, 137, 147, 166, 172, 177, 182, 187, 188, 211, 222, 229 a 231, nedbawše napomenutj, wždy gešté nedoplatci onoho ročnjho minimum zůstali: protož ljstkowé tito základčj umořeni gsau, a wybjrápj na ně knih nákladem pokladnice wyšlých we knihoskladu Kronbergra et Webra potud zastaweno gest, pokud dlužné ročnj minimum splněno nebude.

W §. 8. prawidel zborem musegnjm pro řeč a literaturu českau dne 1 ledna 1831 wydaných a w Časopisu tomto (r. 1831, sw. I, na str. 127) tištěných, připowěděno bylo, že „podlé dostatku a zásoby peněžné w pokladnici, zbor mimo giné na to obzwláštnj swůg zřetel obrátj, aby auplný a kriticky wyhotowený slownjk českého gazyka swým časem na swětlo wyšel.“ — Zásoba ta peněžná sice až posud k wydánj tak welikého a nákladného djla nestačj; a wšak že potřeba českého auplněgšjho slownjku každým dnem wjce se wygewuge: uznáno za užitečné, zwláště, an toho weliká částka pp. zakladatelů wýslowně žádá, aby slownjk p. Jungmannůw, (we přjloze ke swazku tomuto šjře ohlá-

šený), pomocj téže pokladnice wydáwán byl. Poněwadž ale zásoba peněžná w pokladnici, (gakož we připogených ke swazku tomuto aučtech widěti), wždy geště skrowněgšj gest, než aby pp. zakladatelé auplným tjmto slownjkem naprosto podělowáni býti mohli, — lečby wydáwánj geho přespřjliš zdlauhawé, a tudjž, wšem wůbec méně prospěšné, wydawateli pak škodné bylo: — protož nalezeno gest za prostředek, aby swazkowé slownjku p. Jungmannowa pp. zakladatelům pokladnice musegnj české w giné lewněgšj ceně, nežli gest obecná, dáwáni byli; tjm totižto způsobem, že pokladnice za ně gednu částku, oni pak sami ostatek ceny obecné každého swazku platiti magj. Rozwrh platu mezi pp. zakladatele a mezi pokladnici musegnj učinj se každoročně podlé možnosti pokladnice a počtu pp. zakladatelů, a s počátku každého léta Časopisem tjmto wůbec ohlašowán bude.

Prwnj dwa swazkowé Slownjku, genž geště tohoto léta 1834 tištěni býti magj, prodáwáni budau pp. zakladatelům we knihoskladu Kronbergra et Webra w Praze za polowici obecné ceny, totiž 1 swazek za 1 zl. we stř., gelikož druhá polowice za ně od pokladnice složena bude. I ta wýhoda gim se podáwá, že powinnosti předplacenj 4 zl. na poslednj dwa swazky se zprošťugj a oswobozugj. Přitom ale zawázáni gsau Slownjk pokaždé na ukázánj základčjho ljstku we knihoskladu Kronbergra et Webra odbjrati; aneb, gsauli přespolnj, a chtěgjli ge bráti skrze knihkupectwj gim přjležitěgšj, ať o to s knihkupectwjm Kronbergrowým w Praze sami předkem se umluwj.

Swazkowé Slownjku p. Jungmannowa, počna od konce přjštjho měsjce Září 1834, čtwrtletně pokaždé w ty doby, gako swazkowé Časopisu musegnjho, wydáwáni budau.

Od českého Museum.

9.

Zpráwa o wlastenském Museum

(w Lednu, Unoru a Březnu 1834.)

Společnost.

We třjdu činných audů wstaupili prohlášenjm se k wyměřenému ročnjmu přjspěwku: panj hraběnka Christiana ze Šternberka, dáma savoyského ústawu we Wjdni; — a panj hraběnka Ervina z Wallis, rozená hraběnka ze Šternberka.

We třjdu přispjwagjcjch audů: důst. pan Josef Cal. Paustka, doktor bohoslowj, kanownjk a administrator u sw. Jana na Skalce.

W materialijch dodáno:

1. Pro zbjrku žiwočišnau: Od p. Giřjho Jana Pešice, c. k. praktikanta při aučetnj kanceláři prwnjho pluku dělostřeleckého, weliká mořská mušle, Buccinum; — od p. hraběte z Colloredo-Mansfeldu wzácná kachna, Mergus servatus; — od přispjwagjcjho a zběragjcjho auda p. V. Christ. Rubše, děkana w Haidě, 300 malých mořských mušlj.

2. Pro zbjrku zkamenělin: Od činného auda p. Jos. Hausera, faráře w Peruci, několik zkamenělin.

3. Pro knihownu: Od p. Mikulaše Greče, auda mnoha učených společnostj z Petrohradu, 52 swazků geho časopisu: Syn otečestwa i sewernoj Archiv na rok 1832; — od Dr. Ludwika Agassice, professora přjrodopisu w Neufchatlu, geho francauská kniha o zkamenělých ptácjch. Djl I. částka 1. w Neufchatlu 1833. s wyobrazenjmi; — od činného auda p. Jana Ferdinanda Schmidta, c. k. appellačnjho raddy, geho Hornjho práwa w králowstwj českém 2hý djl, w Praze 1833.; — Od národnjho ústawu Ossolinských we Lwowě, 7 a 8mý swazek geho Časopisma naukowého. Lwow. 1833. — od knjžecj arcibiskupské konsistoře 4tý swazek Časopisu pro katolické duchowen-

stwo 1833; — od p. Martina Schimanna, expeditora a kassjra pražské arcibiskupské konsistoře, gedna kniha; — od přispjwagjcjho a zběragjcjho auda p. V. Christ. Rubše, děkana w Haidě, 3 španělské knihy; — od čestného auda, Geho Gasnosti knjžete Gindřicha Lubomirského, 8 polských knih; — od p. Josefa Chmely, professora na gymnasium králo-hradeckém, registřjk geho k latinsko-německo-českému slownjku; — od p. Jgnacia Seibta, gedna od něho wydaná latinská kniha; — od čestného auda, p. Adama Rosciszewského z Rosciszewa, 36 knih a spisů historického i filologického obsahu we 48ti swazcjch a 11 kamenotisků; — od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikoweckého, gedna česká kniha; — od činného a zborowého auda p. professora Maximiliana Millaura, t. r. rectora university: dissertace doktorůw lékarstwj, Jgnacia Jessera a W. M. Pauka; — od knihkupectwj Borrosch et André w Praze: Kosteleckého Flora für Aerzte etc. 3tj swazek; — od p. Karla Bořiwoge Presla, kustosa a professora; Symbolae botanicae, fasc. IV. Pragae 1833; — od p. Jana Nep. Fischera, Med. Dr. a prof. hogitelstwj očj w Praze, geho Klinischer Unterricht in der Augenheilkunde. Prag 1832 se 7 kamenotisky; — od p. barona z Aufsessu w Normberce: pokračowánj časopisu: Anzeiger für Kunde des deutschen Mittelalters; — od p. M. C. A. Peška, diakona w Žitawě, geho německá kniha: Nowý Lužický magazin na rok 1832 a 1833 po 4 swazcjch; — od p. hraběte Adolfa z Pöttingu 6 staršjch mineralogických knih; — od p. Kotlera, obchodnjka s drahými kameny w Turnowě, dwě ruské knihy, plan nižnigorodského trhu sw. Makarského, s wyobrazenjm tohoto trhowého mjsta a wyobrazenjm Kremlů; — od p. Jgnace Jaksche, konsistorialnjho archiwáře w Litoměřicjch, geho něm. kalendář pro učitele na rok 1834; — od k. české společnosti nauk, šematismus králowstwj českého na r. 1834; — od p. Giřjho Jana Pešice 27 rozličných tištěných wlastenských spisů w 8. a 3 swazky takowýchž spisků w 4.

4. Pro zbjrku rukopisů a listin: Od p. Josefa Muczkowského, professora w Krakowě, zlomek neystaršjho rukopisu kroniky Trojanské, na poručenj král. mincmeystra Zmrzljka zčeštěné (r. 1411); — od Geho Excellencj, neywyššjho purkrabj hraběte Chotka z Chotkowa i Wognjna, 325. na rok 1834 wydaných přmluwenek na čjnském hedbáwném papjře; —

od p. Karla swobodného pána ze Smoly, heytmana při c. k. generálnjm kwartýrmeystrowj: politicko-statistické Mémoire o Čechách od wéwody z Chevre, w rukopisu od 1742; — od p. Dawida Neustadtla, antiquáře w Praze, chronologický Index c. k. patentů, reskriptů a pragmatik od l. 1300 až do 1783.

5. Pro zbjrku mincj: od přispjwagjcjho a zběragjcjho auda p. V. Christ. Rubše, děkana w Haidě, starý tolar, 1 střjbrná španělská, památnj mince pak 6 starých střjbrných a 8 měděných cizjch mincj; — od p. Antonjna Stradiata, kaplana w Ondřegowě, 21 malých střjbrných a 1 malá měděná mince; — od čestného auda p. Adama Rosciszewského z Rosciszew, 2 pěkné weliké medalie broncowé; — od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikoweckého, 2 menšj střjbrné a 2 maličké měděné mince; — od p. Eman. Schulze, zpráwce we Freihammru, měděná mince z francauzké revoluce r. 1791; — od p. Františka Roschera, máljře w Praze, 2 střjbrné a 10 měděných mincj; — od přispjwagjcjho auda p. Ludwjka Hirschmanna, J. U. Dr., biskupská střjbrná mince od r. 1690, — od p. Antona Laudila, sakristiana u sw. Mikuláše w Praze, 2 malé střjbrné a 74 malých měděných mincj; — od p. Josefa Krassela, zkaušeného magistratnjho raddy w Libochowicjch, 10 rozličných starých malých střjbrných a 14 též takowých měděných mincj, mezi nimiž gedna řjmská; — od p. Tomáše Stockého, magistrátnjho a kriminálnjho raddy w Chrudjmi, pruská střjbrná mince od r. 1620; — od p. Frant. Tobiáška, lokalisty w Ratagjch, střjbrná mince od Sigmunda III. 1600; — od činného auda, p. Jos. Hausera, faráře w Perucí, 10 malých střjbrných mincj; — od p. Ant. Šaurka, faráře Libického, 3 staršj střjbrné a staršj mosazná mince.

6. Pro zbjrku starožitnostj: Od činného auda, Geho Gasnosti, knjžete z Oettingen-Wallerstein, na panstwj zbraslawském wykopaná střela, na njž rytba.

7. Pro zbjrku pečetj: Od p. ryt. ze Schwabenau 60 otisků pečetj na wětšjm djle ze Salzburku a z Tyrol.

8. Do pokladnice musegnj na wydáwánj knih českých dodali: p. Frant. Kralert, posluchač fysiky w Praze, 5 zl. — p. Ant. Strobach, posluchač filosofie w Pr. 5 zl. — p. Frant. Feyerfeil, posluchač práw

w Pr. 12 zl. — p. Jan Skupien, posluchač lékarstwj w Pešti, 5 zl. — p. Jon. Bohumil Gwoth z Gwothowian, posluchač lékarstwj w Pešti, 5 zl. — Knihowna české školy w Budějowicjch, 8 zl. — p. Mart. Zátka, posluchač theologie w Budějowicjch, 8 zl. — p. Jan Radomil Dwořák, obchodnjcký w Pr. 5 zl. — p. Wěncesl. Kořjnek, pjsař na Mělnickém panstwj, 10 zl. — p. Jos. Fryč, doktor ob. práw w Pr. 10 zl. — p. Frant. Hirsch, knjž. Šwarcenberský hospod. radda, 10 zl. — p. Jan Černý w Nimburce, 10 zl. — p. Julius Wiljm ryt. ze Šwabenowa w Brně, 15 zl. — p. Karel Winařický, farář w Kowáni, 20 zl. — W. W. 5 zl. — p. Frant. Petera, farář Marešowský, 5 zl. — p. Jan Čtwrtečka, učitel w Albendorfu, 5 zl. — p. Vinc. Christ. Rubeš, děkan w Haidě, 26 zl. — p. Frant. Brausek, kaplan w Semiljch, 10 zl. — p. Jan Šolc, kaplan i administrator na Laukowě, 10 zl. — Česká bibliotheka pražského arcibisk. seminarium 20 zl. — p. Vendelin Grünwald, posluchač filos. w Pr. 5 zl. — p. Frant. Hampeys, posl. theol. w Pr. 6 zl. — p. Wácl. Krolmus, farář na Zwikowci, 10 zl. — G. Gasn. pan Jan knjže z Lobkowica na Konopišti 60 zl. — p. Jos. Chmela, gymnas. professor we Král. Hradci, 15 zl. — p. Frant. Jar. Wacek, zámecky kaplan na Březnici, 5 zl. — p. Mich. Prayzler, kaplan na Teyně nad Rowenskem, 10 zl. — p. Jos. Strnad, farář w Boskowě, 12 zl. — p. Wácl. Wernnáč, kaplan w Libuni, 10 zl. — p. Petr Kreyčj, děkan w Turnowě, 10 zl. — p. Vinc. Werich w Turnowě, 10 zl. — p. Jos. Radský, lékárnjk tamže, 10 zl. — p. Jos. Černý, kaplan w Chorušicjch, 10 zl. — p. Jos. Šulc, lokalista w Záboři, 16 zl. — p. Jos. Wagenknecht, kaplan w Berauně, 10 zl. — Důst. Vikariat Budyňský 20 zl. — p. Jakub Němeček, pěstaun we Wjdni, 10 zl. — p. Jos. Schön, c. k. gym. präfekt w Pjsku, 10 zl. — p. Frant. Sláma, farář we Chrašticjch, 10 zl. — p. Matěg Semerad, posluchač lékarstwj w Pr. 3 zl. — p. Jos. Pelikan, aktuar u magistratu w Král. Hradci, 5 zl. — p. Jos. Jahnl, kaplan we Strašecjm, 10 zl. — p. Valer. Procházka, posl. theol. w Pr. 5 zl. — p. Jos. Bačkora, zkaušený učitel w Pr. 4 zl. — p. Jos. Akermann, duchownj zpráwce we wšeobecné nemocnici Pražské, 25 zl. — p. Wácl. Staněk, doktor lékarstwj w Pr. 10 zl. — p. Frant. Jachim, posl. theol. w Pr. 5 zl. — p. Matěg Kawka, posl. filos. w Pr. 15 zl. — p. Jos. Wotěra, farář w

Děkowě, 5 zl. — p. Adolf z Ehrenberka, saudnj aktuar we Wršowicjch, 10 zl. — p. Wenc. Žitek, kaplan na Mšeci, 5 zl. — p. Frant. Kastránek, knihkupec a knihtlačitel w Gičjně, 5 zl. — p. Jos. Čermák, zpráwce hospod. na Hrubé Skále, 10 zl. — p. Wácl. Masopust, kassjr důchodnj tamže, 10 zl. — p. Emmanuel Melchior, kontribučnj tamže, 10 zl. — p. Ant. Čermák, kancelárský tamže, 10 zl. — p. Jos. Kühnel, kancelárský tamže, 10 zl. — p. Frant. Hlawáček, kancelárský tamže, 10 zl. — p. Wácl. Bauer, pjsař tamže, 5 zl. — p. Jan Keck, studugjcj, 10 zl. — p. Jos. Štulc, studugjcj na akad. gymn. w Pr. 5 zl. — p. Karel Hawljk, posl. práw w Pr. 5 zl. — p. Rud. Mayer, studugjcj na akad. gymn. w Pr. 20 zl. — Někteřj ctitelowé češtiny w Něm. Brodě, 30 zl. — p. Jan Hulakowský, praktikant u c. k. gubern. archiwu w Pr. 5 zl. — p. Jan Bohumjr Šjrer, posl. filos. w Pr. 5 zl. — p. Řehák, kancellista w Benátkách nad Gizerau, 10 zl. — p. Karel Hausmann, posl. theolog. w Pr. 10 zl. — p. Wácl. Záruba, absolv. theolog, 10 zl. — p. Jos. Chmelenský, doktor práw a c. k. sekretář lennjho saudu w král. Českém, 7 zl. 30 kr. — p. Sebast. Šediwý, kaplan u S. Apollinářiše w Pr. 15 zl. — p. Tomáš Stocký, magistratnj i kriminalnj radda w Chrudjmi, 10 zl. — p. Frant. Richter, farář w Heřman. Městci, 10 zl. — p. Jan. Chlebeček, měšťan Chrudimský, 10 zl. — p. Jan Jos. Giraut, měšťan, kupec, dohližitel škol a otec chudých w Chrudjmi, 10 zl. — p. Aug. Štěpánek, kaplan w Chrudjmi, 10 zl. — p. Ant. Zych, administrator w Nimburce, 10 zl. — p. Frant. Rierenschaft, měšťan Plzenský, 5 zl. — p. Wácl. Pjcek, posl. filos. w Pr., 9 zl. 30 kr. — p. Matěg Kaspar, kaplan w Hořicjch, 10 zl. — p. Jan Hanl, kandidat lékarstwj w Pr. 5 zl. — p. Vinc. Pulkrábek, kancell. na Mělnjku, 5 zl. — p. Jan Kořjnek, kaplan we Wšeně, 8 zl. — p. Frant. Rieger, studugjcj na akad. gymn. w Pr. 25 zl. — p. Jos. Damašek, kaplan w Semilech, 10 zl. — p. Wogtěch Sedláček, Dr. filos. a prof. na ustawu filos. w Plzni, 10 zl. — p. Jos. Ronc, přjsežný praktikant u c. k. auřadu kragského Beraunského 10 zl. we stř.

Redaktor: František Palacký.

Tiskem Jana Host. Pospjšila.

Wýtah

z aučtů českého Museum,

týkagjcjch se přjgmů a wydánj pokladnice na wydáwánj knih českých roku 1833.

Třetj ročnjk.

Od 1. ledna do 31. prosince 1833
sešlo se do pokladnice museynj na wydáwánj knih českých:

I. Přjgmů.	Strjb. čjsla. zl.	kr.
A. Gistin.		
Zbytek od r. 1832 . . .	6223	23
W nowě dodali:		
Wys. uroz. pan Adolf hrabě z Pöttingen	40	—
Pan Wáclaw Krolmus, farář na Zwikowci	10	—
— Adolf z Ehrenberka, saudnj aktuar we Wršowicjch	10	—
Negmenowaný, s heslem »Pololetnj oběť« a. t. d.	20	—
Pan Šimon Wrána, farář w Mirowicjch	25	—
— Wác. Štulc, posl. filos. w Praze	20	—
— Josef Bogislaw Pichl, též . . .	12	30
— Jan Wusjn, c. k. praktikant u gubernium we Lwowě	35	—
— I. M. Hanl, kand. lékar. w Praze	5	—
— Karel Amerling, kandidat lékarstwj w Praze	9	36
— Vinc. Val. Frey, lékárnjk w Praze	25	—
Latus . . .	6435	29

	Střjbr. čjsla. zl.	kr.
Transport . . .	6435	29
Pan Frant. Břetislaw Trojan, posluchač filosofie w Praze	12	30
— † Jos. Wlast. Kamarýt, exposit we Klokotech (umř. 19 března 1833)	10	—
— Jak. Němeček, kněz cirkewnj a pěstaun u hrab. Černjna . . .	10	—
— Jan Špott, posluchač lékarstwj w Praze	30	—
— Karel Boř. Presl, dr. lék. a c. k. professor na universitě Pražské .	30	—
— Jos. Seydl, děkan w Berauně . .	25	—
— Jos. Chmelenský, dr. práw a c. k. manský sekretář w Praze . .	15	—
— Jos. Wagenknecht, kaplan a katecheta w Berauně	15	—
— Wácl. Neumann, kancellista u c. k. kragského auřadu we Slaném .	20	—
— Jan Mataušek, posluchač theol. w Praze	10	—
— Prokop Ondrák, posluchač theol. tamže	5	—
— Valen. Procházka, posluch. theol. tamže	10	—
— Jos. Bačkora, zkaušený učitel pro hlawnj školy	8	—
— Jos. Engel, doktor a c. k. prof. lékarstwj w Praze	40	—
Latus . . .	6675	59

	Stříbr. čísla.	
	zl.	kr.
Transport . . .	6675	59
Pan Frant. Hampeys, posluchač theol. w Praze	4	—
— Narciss Mešeyda, magistratnj radda w Praze	40	—
— Josef Jahnel, kaplan we Strašecjm	4	12
— Jan Ant. Rozkošný, dr. práw a zemský advokat w Praze	25	—
— Ludwik Popel, w Praze . . .	30	—
Důst. pan Wogtěch Juhn, probošt we Hradci Gindřichowě	20	—
Pan Řehoř Zeithammer, dr. filos. a c. k. hum. prof. w Pjsku . . .	10	—
— Herm. Šrámek, kněz řádu prem. na Strahowě	10	—
— Dominik Kinský, kněz pobožných škol w Brně	25	—
— Frant. Slawjček, kaplan we Hradci Gindřich.	10	—
— Frant. Štangler, kooperator w Třeboni	15	—
— Karel Hawljk, posluchač práw w Praze	15	—
— Ant. Zych, administrator děkanstwj w Nimburce	10	—
— Fr. Roleyček, kooperator w Nimburce	10	—
— Jos. Podlipský, studug. w Praze	10	—
Latus . . .	6909	11

	Střjbr. čjsla. zl.	kr.
Transport . . .	6909	11
Pan Augustin Štěpánek, kaplan w Chrudjmi	10	—
— Fr. Rirenšaft, měšťan Plzenský	5	—
— Frant. Laušmann, kancelárský we Stěžerách	10	—
— Wácl. Beránek, farář we Wosenicjch	25	—
Panna Bohdanka S-kowa z Bukowiny	20	—
Pan Frant. Kurka, kaplan w Kladně .	10	—
— Michal Prayzler, kaplan w Teyně nad Rowenskem	10	—
— Damian Šimůnek, kaplan w Bausowě	16	40
— Ant. Richard Stánek w Praze .	5	—
— Wácl. Kořjnek, pjsař na Mělnickém panstwj	10	—
— Vinc. Pulkrábek, kancell. na Mělnjku	5	—
— Norb. Waněk, auřednjk c. k. bibliotheky w Praze	20	—
— Frant. Hirsch, knjž. Šwarcenberský hospod. radda	10	—
— Jan Nep. Černý, dokt. lékarstwj w Gihlawi	30	—
— Frant. Kastránek, knihtlačitel a knihkupec w Gičjně	10	—
Latus . . .	7105	51

	Střjbr. čjsla.	
	zl.	kr.
Transport . . .	7105	51
Pan Frant. Bezděka, gymn. katecheta w Pjsku	10	—
— Frant. Jar. Wacek, zámecký kaplan na Březnici	5	—
— Jan Boh. Hawelka, kapan w Dobrušce	10	—
— Jan Stárek, doktor a prof. theol. we Hradci Králowé	25	—
— Frant. Petera, farář Marešowský	10	—
— Jan Čtwrtečka, učitel w Albendorfu	10	—
— S. Böhm w Praze.	20	—
— Jan rytjř Krtička z Jaden, c. k. dworský radda u wlády zemské w Linci	10	—
— Jos. Pelikán, akcessista u hrd. práwa we Hradci Králowé . . .	5	—
— Fr. Al. Wacek, děkan w Kopidlně	10	—
— Kassian Rachljk, kněz řádu pobožných škol a prefekt w Theresianum we Wjdni	10	—
— Jan Körner, dr. theol. rektor bisk. semináře a prof. w Buděgowicjch .	25	—
— J. Rodomil Dwořák, kupecký w Pr.	5	—
— Jan Hulakowský, praktikant u c. k. gub. archivu w Praze . . .	5	—
Latus . . .	7265	51

	Střjbr. čjsla. zl.	kr.
Transport . . .	7265	51
Pan Ant. Knobloch, kněz řádu Melitenského w Praze	10	—
— Mart. Přibil, kněz cirk. we Břežanech	5	—
— Tomáš Kust, kancelárský . . .	20	—
— Jul. Wil. rytjř ze Šwabensu w Brně	20	—
— Jan Mišák, kaplan Budyňský staršj	10	—
— Wáclaw Rennert, kaplan Budyňský mladšj	10	—
— Math. Srb, kaplan Wranský . .	10	—
— Ant. Štrobach, posluchač filos. w Praze	5	—
— Aug. Beer, posluchač filos. w Praze	10	—
— Karel Špott, posluchač lékarstwj w Praze	12	30
— Frant. Jachim, posluchač theol. w Praze	10	—
— Wácl. Picek, posluchač filosofie w Praze	4	—
— Jan Theobald Held, doktor lékarstwj	30	—
— Math. Kwasnička, magistratnj sekretář we Krumlowě	10	—
— Jos. Naymon, hospodář w Laukowě	10	—
— Karel Tomjček, studugjcj w Praze	20	—
— Ferd. Pechar, kněz řádu kazatelského w Praze	10	—
Latus . . .	7472	21

	Stříbr. čísla. zl.	kr.
Transport . . .	7472	21
Pan Frant. Klein, farář we Švihowě .	5	—
— Ant. Hágek, duchownj zprawce we Wel. Řetowé	10	—
— W. W. kněz cirkewnj	5	—
— Vinc. Krist. Rubeš, děkan w Haydě	13	—
— Frant. Feyerfeil, posluchač práw w Praze	4	—
— Wlastislaw Wet, posluchač filosofie w Praze	5	—
— Aloys Řečický, posluchač theol. w Buděgowicjch	15	—
— Josef Zátka, též	15	—
— Frant. Náhlowský, kaplan w Českém Dubě	20	—
— Josef Frencel, exposit w Šeborsku	10	—
— Frant. Fiškandel, kancelárský na Blatně	12	30
— Wácl. Staněk, doktor lék. w Praze	10	—
— Jos. Kowářjk, posluch. theol. w Praze	5	—
— Jos. Schmidinger, kněz cirkewnj	15	—
— Karel Krbeček, posluchač theol. w Buděgowicjch	15	—
— Karel Hausmann, posluchač theol. w Praze	5	—
Měšťanstwo Hradce Králowé	10	—
C. K. Gymnasium we Hradci Králowé .	30	—
Latus . . .	7676	51

	Střjbr. čjsla, zl.	kr.
Transport . . .	7676	51
Impressj Pospjšilowa we Hradci Králowé	10	—
Knihowna české školy při theologii w Buděgowicjch	10	—
Někteřj ctitelowé češtiny w Německém Brodě	20	—
Pan Wáclaw Swoboda, posluchač lékarstwj w Praze	4	—
— Jan Krst. Walenta, kaplan w Poděbradech	50	—
— Gindřich Machek, akademik w Praze	10	—
— Frant. Sláma, farář we Chrašticjch	10	—
— Wácl. Diwok, c. k. hum. prof. w Německém Brodě	20	—
— Ant. Kolarský, kaplan na Polně	20	—
— Theod. Čjžek, měšťan Chrudimský	20	—
— Jan Chlebeček, měšťan Chrud.	10	—
— Jan Černý w Nimburce . . .	20	—
— Frant. Wrba, beneficiat w Kostomlatech	15	—
— Jan Jos. Giraut, měšťan, kupec, dohljžitel škol a otec chudých w Chrudjmi	20	—
— Matěg Semerad, posluchač lékarstwj w Praze	6	—
— Wácl. Nowák, kooperat. w Mladočowě	10	—
Latus . . .	7931	51

	Stříbr. čísla. zl.	kr.
Transport . . .	7931	51
Pan Wácl. Černohauz, kaplan w Libáni	10	—
— Jos. Linhart, doktor lékarstwj w Praze	10	—
— Petr Kreyčj, děkan w Turnowě .	15	—
— Jos. Štulc, studugjcj w Praze .	10	—
— Jos. Grasser, kaplan w Přibislawi	10	—
— Jos. Kramář, vikar a farář na Wysoké	10	—
— Mich. Fereš, kaplan Českodubský	20	—
— Jos. Nečasek, farář Kochpratický	10	—
— Wácl. Kawaljr, kaplan na Wysoké	10	—
— Jos. Sedláček, lokalista, w Lastibořicjch	10	—
— Jan Nosek, farář w Semilech .	5	—
— Jos. Damašek, kaplan w Semilech	10	—
— Jos. Dwořáček, Strážnický, měšťan w Tišnowě na Morawě . . .	20	—
— Matěg Pěšl, kaplan w Purkarci .	10	—
— Jos. Strnad, farář w Boskowě .	8	—
— Karel Karásek, farář we Swětlé	10	—
— Frant. Richter, bisk. notar a farář w Heřman. městci	10	—
— Wogtěch Sedláček, kněz řádu premonstr. a professor mathematiky w Plzni	11	30
— Hynek Štěpánek, lokal. na Wyskři	10	—
Latus . .	8141	21

	Střjbr. čjsla.	
	zl.	kr.
Transport . . .	8141	21
Pan Jos. Kauble, duchownj zpráwce na Laukowě	50	—
— Jan Šolc, kaplan a administrator na Laukowě	10	—
— Jan Rojek, kaplan w Nowém Městě	5	—
— Josef Wořěra, farář w Děkowě .	5	—
— Filipp Čermák, lokalista w Medonosti	10	—
— Wácl. Werunáč, kaplan w Libuni	5	—
— Antonjn Veith, pán na Liběchowě a Chcebuzi	50	—
— Jan Bohumjr Šjrer, posluchač filos. w Praze	5	—
— Wácl. Masopust, důchod. kassjr na Hrubé Skále	10	—
— Ant. Černý, kaplan w Bosni . .	5	—
— Josef Čermák, hospod. zpráwce na Hrubé Skále	10	—
— Frant. Lapeš, zahradnjk wrchnost. tamže	5	—
— Wáclaw Bauer, pjsař tamže . .	5	—
— Michal Kętler, obchodnjk we granatech w Turnowě	10	—
— Anton Swoboda, fabrikant w Turnowě	10	—
— Jan Škoda, kaplan we Zlonicjch .	5	—
Summa . . .	8346	21

	Strjbr. čjsla. zl.	kr.
B. *Wydagných peněz.*		
1) Zbytek od roku 1832 . 82 zl. 50 kr.		
2) Auroků z gistin deskami zemskými pogištěných . 258 — 11 —		
3) Auroků ze spořitelny české na konci roku 1833 . . 38 — 12 —		
4) Ztěženého za prodané knihy w běhu léta 1833 . . . 615 — 41 —		
5) Náhrady za předánj roku 1832 . . . . . — — 33 —		
Summa . . .	995	27
C. *Zásoby skladnj.*		
Cena zbytku knih nákladem pokladnice wydaných a na konci roku 1833 neprodaných	660	22
Summa wšeho přjgmu	10,002	20

II. Wydánj.

Kancelárské potřeby od gednatele Fr. Palackého darmo opatřeny . . .	—	—
Honorár za Č. 3. wydaných nákladem pokladnice knih od spisowatele pana prof. Ant. Jungmanna darowán . .	—	—

	Střjbr. čjsla. zl.	kr.
Na honoráry při Časopisu, na korrekturu, tisk, papjr a wazbu téhož Časopisu na rok 1833, a Čjsla 3., t. g. domácjho lékaře Dr. Paulického, šlo nákladu wesměs . . . . . 953 zl. 52 kr. Na tisk aučtů r. 1832, ljstků základčjch a tabulek k aučtům skladnjm . . . 28 „ 18 „		
Summa wydánj . . .	982	10
Odtáhneli se summa wydánj od summy přjgmů, zůstáwá	9020	10
Tjm se gewj gměnj pokladnice museynj k wydáwánj českých knih na konci r. 1833:		
A. W gistinách	8346	21
B. We wydagných penězjch .	13	17
C. We knihách na skladě . .	660	32
Summa, gako nahoře . .	9020	10

W Praze, dne 22. března 1834.

W nepřjtomnosti pana *knjžete Kinského:*

Vidi:

Josef hrabě z Nostic,
Wýbor českého Museum.

František Palacký w. r.
t. č. zborowý gednatel.

Gména pp. Zakladatelů

pokladnice museynj k wydáwánj knih českých.

Od roku 1831.

G. Gasn. pan Rudolf knjže Kinský ze Wchynic a z Tetowa.

G. Exell. pan Kašpar hrabě ze Šternberka, president českého Museum.

† G. K. M. pan Aloys hrabě Krakowský z Kolowrat, knjže arcibiskup Pražský (umřel 28. března 1833).

Wys. uroz. p. Jan Karel hrabě Krakowský z Kolowrat.

— — — Frant. Ant. hr. z Thunu a z Hohenšteina.

— — — Leop. hrabě z Thunu a z Hohenšteina.

Uroz. pan Adam Junosza Rosciszewski z Rosciszewa.

Pan Josef Jungmann, prof. na akad. gymn. w Praze.

— Jan Sw. Presl, dokt. a prof. lék. na univ. Pražské.

— Frant. Palacký, redaktor, w Praze.

— Jan Nep. Štěpánek, ředitel staw. diwadla w Praze.

— Ant. Marek, děkan w Libuni.

Důst. pan Wáclaw Čechorod Pešina, kanownjk na hradě Pražském.

Pan Wořjšek w Praze.

— Karel Adámek, posluchač filosofie w Praze.

Od roku 1832.

G. Excell. pan Jan Rudolf hrabě Černjn z Chudenic, neyw. komornjk dworu GMC. we Wjdni.

Wys. uroz. pan Eugen hrabě Černjn z Chudenic.

G. Gasn. pan Jan knjže z Lobkowic a na Konopišti.

Wys. uroz. pan Karel hrabě z Klam a Martinic, c. k. generál a wálečný radda.

G. Excell. pan Jan Talacko, swobodný pán z Gestětic, president wlády zemské w Dolnjch Rakausjch.
†G. Gasn. pan Josef knjže ze Šwarcenberka, wéwoda a t. d. (umřel 19. pros. 1833).
— — — Karel Egon knjže z Fürstenberka.
Pan Josef Hauser, děkan w Peruci.
— Jos. Myslimjr Ludwjk, lokalista we Studnici.
— Wácl. Hanka, bibliothekár českého Museum.
— Jos. L. Ziegler, dokt. theol. a děkan we Chrudjmi.
— Jos. Schwarz, měšťan Pražský.
— Adolf Jungmann, studugjcj w Praze.
— Wáclaw Böhm, professor náboženstwj na gymn. malostranském w Praze.
— Jan Ev. Purkyně, dokt. a prof. lék. we Wratislawi.
— Moric Zdekauer, welekupec w Praze.
— Frant. Sušil, kooperator w Olbramicjch na Morawě.
— Tom. Procházka, koop. w Ewančicjch na Morawě.
— †Ant. Kronberger, knihkupec w Praze (umřel 20 března 1834).
— Frant. Wetešnjk, farář w Markwarticjch.
— Jan Šolc, lokalista na Hrubé Skále.
Neydůst. Pan Frant. P. Pištěk, biskup Tarnowský.
Pan Jos. Duda, měšťan Pražský.
— Bedřich Ebenberger, měšťan a lékárnjk w Praze.
— Jos. Arn. Ryba, doktor lékarstwj w Praze.
Neydůst. pan Frant. Tippmann, biskup Satalský a suffragan arcibiskupstwj Pražského.
Pan Giřj Růžička, w Praze.
— Wácl. Horáček, farář w Ondřegowě.
— Jan Kudrna, c. k. gymn. prefekt w Gičjně.
— Matiáš Popel, doktor a prof. lékarstwj w Praze.
— Wiljm Brzorad, posluchač filos. w Praze.
— Ant. Fähnrich, dokt. filos. a gymn. prof. w Gičjně.

Od roku 1833.

Wys. uroz. pan Adolf hrabě z Pöttingen we Wjdni.
Negmenowaný, s heslem: »Obět chudého syna české wlasti« a t. d.
Pan Simon Wrána, farář w Mirowicjch.
— Pan Wáclaw Štulc, posluchač filosofie w Praze.
— Jan Wusjn, c. k. praktikant u gubernium we Lwowě.
— Vinc. Valent. Frey měšťan a lékárnjk w Praze.
— Jan Špott, posluchač lékarstwj w Praze.
— Karel Boř. Presl, doktor lékarstwj a c. k. professor na universitě Pražské.
— Jos. Seydl, děkan w Berauně.
— Wácl. Neumann, kancellista u c. k. kragského auřadu we Slaném.
— J. Engel, doktor lék. a c. k. prof. na univ. Pražské.
— Narciss Mešeyda, magistratnj radda w Praze.
— Jan Ant. Rozkošný, doktor práw a zemský advokat w Praze.
— Ludwjk Popel w Praze.
— Dominik Kinský, kněz řádu pobožných škol w Brně.
— Wáclaw Beránek, farář we Wosenicjch.
— Damian Šimunek, kaplan w Bausowě.
— Jan Nep. Černý, doktor lékarstwj w Gihlawi.
— Jan Stárek, doktor a c. k. prof. theol. we Hradci Králowé.
— Frant. Al. Wacek, děkan w Kopidlně.
— Jan Körner, doktor theol., prof. a rektor biskupského semináře w Buděgowicjch.
— Tomáš Kust, kancelárský.
— Jan Theobald Held, doktor lékarstwj w Praze.
— Jan K. Walenta, kaplan w Poděbradech.
— Josef Kauble, duchownj zpráwce na Laukowě.
— Ant. Veith, pan na Liběchowě a Chcebuzi.

ČASOPIS

ČESKÉHO MUSEUM.

OSMÝ ROČNJ BĚH.

SWAZEK DRUHÝ.

Z české Wartické
knihowny.

W PRAZE,
NÁKLADEM ČESKÉHO MUSEUM.
1834.

1.

Š e m j k.

(*Od Šebest. Hněwkowského*).

Kůň, kůň! hle hle, we powětřj! — wolá lid —
Přes Wltawu na Smjchow se sázj;
Panoš na něm sedj, gewj děsný cit,
S něho skáče, daw se k němu scházj!
Horymjr to, an má gewit zwědy,
Oddechnuw si, wěštj odpowědi:

„To gest Šemjk, rozhlášený w Čechách kůň,
O něm zněgj podiwné powěsti.
Widěli gste w powětřj gak plul, co člun,
Kterak konal we obloze cesty!
Počátek se geho temnem krege,
Snad gest zaklen w něm duch čaroděge.“

Gednau žena bjlým rauchem oděná
Přiwedla ho ke mně w gitřnj záři
Na oprati lýčj, wnada wtělená;
Ljbá tesknost zářila se w twáři.
Pronášela ke mně sladká slowa:
„Kup ho, netlač w ceně, neb gsem wdowa.

Promineš-li smlauwy, budeš litowat,
Málo kdo zná geho prawé ceny:
Swéhlawec sic; tobě sotwa wzdorowat
Bude: poslauchati nechce ženy.
Stogjm za wznik geho, za podstatu,
Skaupý ale nebuď w slušném platu!"

Zaslech gsem dech koně, gakby řekl „Kup!"
Oči se mu leskly, pnula hřjwa;
Čilost, ostrost gewil, tak co ljtý sup:
Mysljm, negsi bydlitel ty chljwa!
Splatil gsem ho podlé předmilenstwj,
Nepřáw giným geho aučastenstwj.

Sotwa tagná žena wystaupila z wrat,
Dal gsem gj hned rychle hledat wšudy;
Mysljm, wygewj mi skrytost o něm snad.
Ta tam! — žádný newj kam šla kudy. —
Zmizela pryč: Bylo mně to diwno:
Řek gsem k sobě: „Pryč si skwělá hřiwno!"

Mladoch se zdál: dal gsem přibjt podkowy,
W brzku gemu odletěly s kopyt:
Na wzdor gsem ho zapřáhnaut dal k wolowi:
Tuto počal wzdorné kusy tropit;
S pluhem do powětřj wyskakowal,
I wůz rázně ogj wyhazowal.

Mysljm, neyspjš že to mladé třeštidlo
Hodj se mi k welerychlé gjzdě;
Káži dát mu ohlaw, sedlo, udidlo;
Slauha klade we třmen nohu w hwizdě:
W chwjlce wšecko na zemi se wálj,
Kůň wšak při tom neutjká wzdálj.

Nad tjm wrtjm hlawau, pogal mne i děs;
Prawjm: Snad to konská podobizna!
Snad to pauhý přelud, aneb snad sám běs,
Prodawačka geho nástrog, ljzna!
Snad to gest gen obraznosti plémě,
Wždyť neplodj podobného země.

Ozwal se tu málo rozumný gen hlas:
Nezlehčug mne, negsem zrozen k pluhu,
We zwolnosti honosil se směle waz;
Nechci nosit otrockého sluhu.
Lumjrůw gsem nosjwáwal ducha,
Nenadchnutým budu neposlucha.

Ay, to pohnulo mnau gako náhlý blesk,
Bez odkladu na hřbet gsem mu skočil,
Komoň řehtal, zrak se gemu bodře lesk,
Pode mnau se nigak nediwočil;
Počal honosně se pohybowat,
Bylo widět, gak zná poskakowat.

Sotwa zmjnil gsem se o něm milušce,
Hned gsem musil k nj se zabrat na něm.
Na cestě gsem pjseň skládal o družce,
Kterak žige w planj obaustranném;
Ke wýchwale gegj sobě řehtal,
Gakby můg zpěw geho uši lechtal.

Geda k twrzi, kde má bydlj zlatá choť,
Sebral se hned, zdwihal wzhůru hlawu,
Spjnal se tu, zhrdnul geho chod —
Co tu tropil pyšně za postawu!
Gakoby se netek země, plowal,
Nad njm druže duch se zaradowal.

Když gsem nedáwno zpět od nj z námluw gel,
Nechtěla mne pustit, bylo pozdě.
Na ráno gsem ginau cestu konat měl:
Wygel gsem předc, omrk gsem wšak w hwozdě,
We prostřed pak počal komoň frkat,
Počjnalo we mně cosi hrkat.

Prawil ke mně: „Čjhá na nás w cestě sok,
Geho chasa nese hrozné hroty;
Nebog se nic! drž se!“ Předewzal w tom skok,
Přeljt hlawy neljtostné sloty.
Děsný hlahol daleko nás stjhal,
Komoň weysměšně si cestau řjhal.

Na cestě mne tuhé spanj přepadlo,
Měl gsem minaut geště množstwj srázů;
Newjm, gak se plémě gimi wykradlo,
Že mi zachowalo šťastně wazu.
Když se zornj záře skwěla k ránu,
Slyšjm otwjrat swé twrze bránu.

Na den gsem se k garočilé Praze bral,
Wyslal gsem tam obilnj swé wozy,
Wšecko gsem tam dobře rozprodal;
Boljwá mne srdce při odchozi!
Zdržel gsem se též tam do saumraku,
Nesa hezkau schránku peněz w waku.

Když tak přigechal gsem wzhůru na Radost:
„Stůg! stůg! — Plecháče sem wolá luza —
Nechceš-li být swého žiwobytj prost!“
Přepadla mne celičkého hrůza.
Co tu začjt, prázden gsem byl zbroge:
Kde nagjti utěšenj zdroge?

Šepce w tom kůň: „Drž se! Wezmau zde swau mzdu!“
Počal do nich tepat kopytami.
Ten se swjgel, ten tam křičj kwjle: „Mru!“
Ten se wálj koni pod nohami.
Wywázli gen, co uprchli spěchem,
Gestli postačili gechat dechem.

Od té doby byl mu we hořegšku byt
Určen, wjnem pokropená pice;
Wolnost gemu dána, kam ho pudil cit,
Ode mne se nechtěl trhnaut wjce,
Probjháwal kwětná luka, lázy,
Milé mu též byly také srázy.

Pohotowě byl, když gsem kam geti měl —
Gest on předce podiwného druhu —
Podobného kdo z wás gak žiw zřel?
Neznáme as wšeho mjra kruhů
Ni wšech duchů! Nenj přelud herný;
Slyšte, kterak wywed poskok wěrný.

U Přjbrami střjbrný co rákos klas
Wyrost. Pod njm čili skwělé doly,
Pádilo tam zewšud množstwj chas,
Žádný nechtěl pracowati w poli.
I mně prchli též tam newolnjci,
Nechtěli nic sjti ani sjcy.

Žalowal gsem toto wšecko knjžeti,
Gak mně w poljch wězj wšecka práce,
A že w brzkém čase bude wjděti,
Kterak zmjzj w Čechách wšecka láce,
Že mjt budem w zemi střjbra sklady,
Při tom nauzi, drahotu a hlady.

Wládce kázal gim se nawrátiti zpět. —
Přišli s nimi druzj kowkopowé;
W noci zapálili sjge: gaká změt?
Ráno, newinnj co beránkowé,
Počali se přeskraušeně tázat,
Kde chci co žjt, co chci dáti wázat?

Nad tjm zločinstwjm mne pogal wztek,
Wšak gsem mlčel. Šemjk pomstu radil,
Uposlech gsem wšecko, tak gak on mně řek,
Na hřbet gsem se k půlnoci mu wsadil;
W brzkém přigeli gsme ku Přjbrami,
Pomysljm si: Co tu počnem sami?

Prawil: „Drž se!“ Počal skoky diwoké
Prowádět a na chlum silně dupat;
Ozýwaly se tu doly hluboké,
Od snáhy sám počal těžce supat;
W gamách bylo slyšet praskot, lomoz,
Kowkopowé křičj: „Šetku pomoz!“

Hleďte, gest to protiwnjk náš Horymjr,
W ruce žhaucj pochodeň msty nese.
Wichřice se wzteká, mele sebau wjr,
Stromy kláti, wrch se kolem třese,
Dolů djla, stawenj se bořj,
Auwe, plamenem giž chyše hořj!

W tom mi radil druh můg k cestě ku Praze,
Dřjw než wygde průwodkyně zornj.
Uposlechnu. Zřjme gjtro w Zdaraze,
Křezomysla we zahradě dwornj.
Prawj: Ayhle, kam tak ráno záhy?
Cjtjm něgaké tu ostré šmahy!

Gewjm, co mne wylaudilo na cestu,
Že mne wypálili kowkopowé.
Prawj, že nenechá toho bez trestu,
Wiseti že magj co drozdowé,
Že ge powolat dá bez průtahu,
Zatjm abych obljbil si Prahu.

Druhého dne u knjžete hornjci
Wedli ztjžnost, že gsem zbořil doly,
Že gsem skákal po nich přjmo k měsjci,
Že gsem z gegich bytů strolil žmoly;
Že to bylo práwě o půl noci,
A že nigak nemohli mne zmoci.

Předwolaný nechtěl gsem se k tomu znát,
Že to wšecko nepodobno k wjře;
Že mne wládce widěl ráno u Psár stát,
Ze Přjbrami že to hezká šjře.
Napřed knjže i sám pochybowal,
Žeby komoň chlumem pohybowal.

Tu pak powstal od wšech geden hluk,
Že gim prawdu newywrátj žádný;
Ke přjsaze chystalo se na sta ruk,
Očitě že zřeli ten čin zrádný;
Že připatřjm některému ďasu:
Uwěřil pak knjže gegich hlasu.

Prawil: „Přezáhubný ty gsi prowed kus,
Zmařils poklad, nahradit geg w stawu
Negsi: za to důtkliwého trestu zkus!
Ztratjš statek, promrhal gsi hlawu;
Měl gsi náhradu swau u mne hledat,
Ku pomstě se nabádati nedat.

Djm tu: „Ať gsem tam byl! země třesenj
W celých Čechách bauřilo tu dobu:
Žalobnjků neplatj nic swědčenj.
Též wjš, gakau zpáchali mi zlobu.
Zachowalau w horách máš swau rudu,
Wydobýwat pomocen gi budu.

Křičj gednjm hrdlem žalobnjků daw:
„Čaroděg gest, newěř geho mysli;
Ráděg sebe i nás záhuby wšj zbaw,
Wytopj nás w gamách gako sisly.
Ať twá gasnost negistoty spořj,
Sice twůg hrad gistě kauzly zhořj.

Strachem puzen kázal powěsit mne dát,
Rozléhal se posměwawý chechtot.
Byl gsem ztracen! Nález se měl giž giž stát;
W tom se ozwal Šemjkůw ctný řehtot.
Okřál gsem gjm, ke mně se až stočil,
Šeptal, bych si na hřbet geho skočil.

Bez prodlenj na zad gsem se wyšwihnul,
Žádaw wládce, by mně přes hradiště
Třikrát geti dowolil. I pokynul,
Uzawřjt dal každé průchodiště,
Prawil, že si proskočiti mohu.
Poprw Šemjk sotwa zdwihal nohu;

W druhém getj se giž plaše diwočil,
Dělal hbité skoky na tři sáhy,
Mnohých soků hlawy rychle přeskočil.
W třetjm getj gewil žhawé snahy,
W hradu skákal s gedné k druhé straně,
Nedowede toho žádná laně.

W tom tu prawj: „Drž se!“ wzhůru činj skok,
We powětřj gako luňák pluge;
Widjm pod nohama šjrý řeky tok,
Dech se we mně strachem zataguge;
Čekám, do Wltawy až-li spadnu —
A hle, zřjm se u wás w suchu na dnu.

Diwjm se ti, co gsi za zázračný plod;
Nepocházjš ze wšednjho druhu,
Ze slowutných předků musj být twůg rod;
Neb gsi nechtěl u mne konat sluhu.
Gaká, rci, tě Wila wychowala?
Která wěštka mluwu darowala?

Pozůstaneš wšeho konstwa oslawau!
Gméno twé se do oblak až zhwězdj,
By se neskwělo gen mezi Wltawau.
Pogedem tam, kde se w záwod gezdj:
Za diw w klusu držeti tě budau,
Blesky sláwy nás tam oba zůwau.

Ay, cos smuten, snad gsi w sobě něco strh?
Gsi tak ochabělý, hluchý k sláwě? —
Dj tu Šemjk: „Tam co ležj Dědek wrch,
Nagdeš u Mže přjčnj djry w skále:
Spj tam zástup hrdin — až zem w tesnu
Bude — wygdau. Geď tam nežli klesnu.

Zaberu se s nimi geště gednau sem.
Nynj wjc zde nenj pro mne léku;
Od osudu určena gest doba wšem,
Znáhlil gsem se, bych neupad w řeku.“
Slze prawj panoš z Neumětel:
„Ach kdo bude mjti o mne zřetel?“

Odwece kůň: „Wše ti knjže odpustj,
Tebe tam se ugmau lopotowé;
Sic se oprať bauřj rozpustj,
A poddanj začnau pomsty nowé,
Při tom obdržjš též twau choť skwělau,
Tchán ti wynahradj ztrátu celau.

Řekl na to statkář: „Potěšj mne choť,
Ale předce ty mně budeš scházet;
Wynaložjm wšecku wděčnost na průwod,
Konstwo půl Čech má tě wyprowázet,
Zgednám plačtiwých žen také hegno;
Nežli segdeš, zgew mi rodu tegno!“

Dj kůň: „Můg pra, pra-pra, pra-pra, pra-praděd
Peğasus slaul, ctě on wraucně Musy,
Zjskal mnoho od nich, zrozen byl zde před —
Ten swau hbitau po něm zdědil chůzi;
Mluwu pochytil pak od oslice —
Naučiwšj se gj od wěštice.

Chtěl dál mluwit, w tom mu manj došel dech, —
Skonal. Panoše tu gala bolest,
Oslawit chtě geho garoskwělý běh,
Chystá se geg dle slibu dát dowezt;
Konstwa dawy geg tam wyprowázj,
Do určené skály se giž sázj.

Zasula se; w nj gest slyšet temný zwuk,
Gako řehot konj, břinkot zbraně.
Křičj mnozj: Zagisté tam wězj pluk!
Přigde, přigde někdy ke obraně;
Gegich wůdce neyspjš na Šemjku,
Poswátné s njm hegno krahuljků.

„A gegj ruměnce gako máků kwět,
„A brwy černé, gako sokolowé,
„A oči gasné gak u sokola?“
Tuť wětšj za menšjho schowáwal se,
A z menšjch knjžeti nikdo neodpowjdá.
Ay tu od toho stolu knjžecjho,
Od trnože bohatýrského
Wystaupj Iwan, hostinný syn,
Wskočil on na mjsto bohatýrské,
A zwolal on Iwan zwučným hlasem:
„Hoy, an gsi ty Sudar laskaw, Wladimjr kněz!
„Dowol před sebau slowo promluwiti,
„Genom gediné slowo beze hněwu:
„Gá Iwan w zlaté Ordě býwal
„U hrozného krále Emmanuila Emmanuilowiče,
„I widěl gsem w domě geho dwě dcery:
„Prwnj dcera Nastásia kralewična,
„A druhá Afrosina kralewična;
„Sjdlj Afrosina we wysoké sjni,
„Za třidceti zámky ocelowými,
„A bugnj wětrowé newěgj na ni,
„A krásné slunce nepálj ljce,
„A tato děwice, Sudare! postawy statné,
„Postawy statné, a ducha wzdělaného:
„Ljce má bjlé, gako padlý snjh,
„A twáře gegj gako máků kwět,
„Černé brwy, gako sobolowé,
„A gasné oči gako u sokolů;
„Pošli ty, Sudare! Dunage na námluwy.“
Wladimjr knjže kiewský
Rozkázal naljti čjši zeleného wjna,
A podati Iwanu Hostinnému,
Za ta geho slowa, za wýborná,
Že mu powěděl o newěstě.
Pozwal on Wladimjr knjže

K sobě do ložnice Dunage Iwanowiče,
A gal se gemu slowy howořiti:
„Hoy, an gsi ty Dunag, syn Iwanowič!
„Posluž ty mně službau přespolnj:
„Geď, Dunagi! do zlaté Ordy,
„K hroznému králi Emmanuilu Emmanuilowiči,
„Na djlo dobré, — na námluwy,
„K geho ljbezné dceři.
„K počestné Afrosině kralewičně,
„Wezmi ty moge zlaté truhlice,
„Wezmi tři sta hřebcůw mých,
„Wezmi si bohatýrůw s sebau udatných.“
Podá Dunagowi čjši zeleného wjna,
— A ta čjše byla na půl druha wědra —
I tuřj roh medu sladkého:
Wypil on Dunag čjši zeleného wjna,
I tuřj roh medu sladkého —
Rozhořela útroba bohatýrská
Tomu mladému Dunagi Iwanowiči,
A mohútné plece rozšjřily se mu;
Howořjť on Dunag takowéto slowo:
„Ay laskawé slunce, ty Wladimjre knjže!
„Nedáwey mi s sebau zlaté truhlice,
„I nedáwey tři sta hřebcůw twých,
„Aniž hrdiny udatné;
„Toliko dey mi s sebau gednoho mládence,
„A to mladého Ekyma Iwaniče,
„Který slaužj Aleši Popowiči.“
Wladimjr kněz slawný kiewský
I hned sám Ekyma rukau přiwedl:
„Hle, zde Dunagi! tento twůg bude sluha.“
Rychle Dunag připrawuge se,
Rychlegi geště gjzdu on koná
Ze slawného města Kiewa
Do daleké Ordy, do té zlaté země.

Takto o něm starožitná powěsť znj. —
Zašel ten plod i s našimi bohy!
Národ, pohřešiw geg, spružnost geho ctj.
Škoda! mnohý by se do oblohy
Básnjk na něm dostal, wznášel čelo —
Mile by se arci na něm gelo!

Nad bystrého koně nenj w swětě nic,
Zachránil giž mnohé w nuzné době,
Nelituge z wěrnosti we cwálu plic.
Čest, Šemjku, ta též patřj tobě,
Powěstj twau wlast se bude bawit,
Dokud bude čilost konstwa slawit.

2.

Dwě starožitné básně ruské. *)

Přel. od Jar. Langera.

1) Swatba Knjžete Wladimjra.

We sjdelnjm městě w Kiewě,
A to u laskawého knjžete Wladimjra,
Bylo hodowánj, počestný hod,
Bylo stolowánj, počestný stůl,
Mnoho na hodu bylo knjžat a bogarů
I ruských bohatýrůw udatných.
A když byl den po polowici dnu,
A knjžecký stůl w půl stolu,
Wladimjr knjže rozpotěšil se,
Po swětlé sjni procházel se,
Černé kadeře rozčesáwá —
Howořil on laskawý Wladimjr kněz:
„Hoy, wy knjžata a bogaři,
„I udatnj bohatýrowé ruštj!
„Wšickni wy w Kiewě oženěni —
„Toliko gá Wladimjr kněz swoboden chodjm,
„Ano wždy panic a neženat chodjm;
„I kdož mi zná newěstu,
„Sprotiwnici, krásnau děwici:
„Aby ta děwice byla postawy statné,
„Statné postawy, a s umem dokonalá,
„Gegj ljce aby byly bjlé, gako bjlý snjh,

*) Z Drewn. stichotwor. rusk.

I gechali udatnj dobřj mládenci,
A gednu neděli prwnj neustále,
Gedau neděli druhau giž,
I gsau oni we zlaté Ordě,
U hrozného krále Emmanuila Emmanuilowiče;
U prostřed dworu králowského
Skočili mládenci s dobrých konj,
Přiwázali koně k dubowému slaupu,
Wešli do zámku bělokamenného,
A Dunag howořj takowéto slowo:
„Hoy, an gsi ty král we zlaté Ordě!
„U tebe-li we zámcjch bělokamenných
„Nenj obrazu Spasitelowa?
„I komu u tebe pomodliti se,
„A kromě tebe komu pokloniti se?“
Howořj tu král zlaté Ordy,
A sám on král usmjwá se:
„Hoy, an gsi ty Dunag syn Iwanowič.
„Zdalis ty přigechal po staru slaužit,
„Po staru slaužit a po předešlému?“
Odwece Dunag syn Iwanowič:
„Hoy, an gsi ty král we zlaté Ordě!
„Gá přigechal ne po staru slaužit,
„Ne po staru slaužit, po předešlému,
„Ale gá přigel na práci dobrau k tobě,
„A to na práci dobrau, na námluwy,
„Ke twé, Sudare! ljbezné dceři,
„K čestné Afrosjně kralewičně,
„Wladimjr knjže chce ženiti se.“
Ay tu král rozhorlil se welice,
I rwe na hlawě kadeře černé,
A házj ge po podlaze cihlowé,
A při tom howořj tato slowa:
„Hoy, an gsi ty Dunag syn Iwanowič!
„Kdybys ty mi byl neslaužil wěrau a prawdau,

„Welel bych tě wsaditi do sklepů hlubokých,
„A umořit tě smrtj hladu,
„Pro ta slowa twá, pro ničemná.“
Tu Dunag hněwati se počal —
Rozhořelo se geho srdce bohatýrské.
Wyňal on swau šawli ostrau,
A howořil pak tato slowa:
„Hoy, an gsi ty král zlaté Ordy!
„Kdybych u tě w domě nebýwal gá,
„A chleba, soli byl negjdáwal,
„Uťal bych ti po plec bugnau hlawu!“
Tuť král hrozně zařwal;
Psi chrti přiběhli na řetězjch,
A giž chtj Dunage za žiwa ztráwiti
Těmi psy Medelanskými; —
Křičj tu Dunag, syn Iwanowič:
„Hoy! ty Ekyme synu Iwanowiči!
„Proč ty stogjš, na co hledjš?
„Psi chrti přiběhli na řetězjch,
„Chce nás král za žiwa ztráwiti.“
I odběhl Ekim syn Iwanowič,
On wrhl se na široký dwůr —
Ay tu Murzowé a Ulánowé
Nechtěgj pustiti Ekima k dobrému koni,
Ke swé palici přetěžké,
A to k těžké palici měděné,
Ulitáť ona byla ze třech set pud.
Nedostalť on palici tu měděnau,
Ale dostal on osu od wozu;
I začal gj Ekim máchati,
Pobil sedm tisjc Murzů a Ulánů,
A pět set pobil Medelanských psů.
I zwolá tu král zwučným hlasem:
„Hoy! ty Dunagi, ty synu Iwanowiči!
„Zadrž ty swého sluhu wěrného,

„Ponechey mi ostatek wogska pro plémě,
„A beř ty mau dceru ljbeznau,
„Beř Afrosjnu kralewičnu!“
A mladý Dunag syn Iwanowič
Wzal s sebau sluhu wěrného,
Přišel potom k wysoké komnatě,
Kde sedj Afrosjna kralewična
Za třidceti zámky ocelowými:
Bugnj wětři newěgj na ni,
Krásné slunce ljce gj neožehuge;
Dwéře u komnat byly železné,
A kliky až po ocel zlaceny.
Howořj tu Dunag w tato slowa:
„Buď nohu zlomjm, buď dwéře wywrátjm!“
Wrazj do dwéřj železných,
Přeláme kruhy ocelowé,
Wšecky tu pokoge zatřásaly se;
Přiběhla děwice, ulekla se, —
Chce Dunage w usta poljbiti.
Howořj Dunag syn Iwanowič:
„Hoy, an gsi ty Afrosjna kralewična!
„A přigatá wěc, a ne mně sauzená!
„Necelugi gá tebe w cukrowá usta,
„Nebo Bůh tě krásnau děwičku miluge,
„Dostaneš ty se knjžeti Wladimjru.“
On gi wzal za ruku prawau,
Wedl gi z komnaty na široký dwůr,
A giž chtěgj posaditi se na dobré koně; —
Udobřil se král we zlaté Ordě,
A sám howořil tato slowa:
„Hoy, an gsi ty Dunag syn Iwanowič!
„Prosjm, čekey na Murzy a Ulány.“
I odprawj on Murzy a Ulány —
Aby wezli za Dunagem zlatau truhlu —
A ti Murzowé třidcet-wozů swých

Nasypali zlatem, střjbrem,
A naložili drahým kamenjm.
A hned Dunag připrawuge se,
I odgechali oni k městu Kiewu.
Gedau oni giž prwnj neděli,
A gedau oni giž druhau,
Wezauce zlatau truhlu:
Tuť pozorowal Dunag čerstwau stopu,
Když byli od Kiewa geště sto werst,
A gal se Ekymu rozkazowati takto:
„Hoy, an gsi ty Ekim syn Iwanowič!
„Weziž ty Afrosjnu kralewičnu
„Do slawného města do Kiewa,
„K laskawému knjžeti Wladimjru,
„Čestně, chwalně i radostně;
„Aby nám bylo čjm pochlubiti se
„Welikému knězi w Kiewě!“
A sám on Dunag gechal pak
Po té stopě po čerstwé. —
I gede on giž druhý den;
Čtwrtého dne giž končila se stopa,
A to na těch lužinách rozkošných,
Kamž wygjždjwal Wladimjr knjže
Powždy lowem těšit se.
Stogj na těch lužinách bjlý stánek,
W stánku odpočjwá krásná děwice,
A snad to Nastásia kralewična, —
Mladý Dunag teď pozorliw byl,
Wyňal on swůg tuřj luk,
A z taulce wyňal kalenau střelu,
I napřáhl on luk s kalenau střelau,
Šlehne on Dunag po hustém dubu —
A dobře wrazila tětiwa z tuhého luku;
Zatřásla se matička syrá země
Od toho udeřenj bohatýrského —

Udeřila střela do mocného košatého dubu,
A rozlámala geho ramenaté tělo;
Wyskočila děwice z bjlého stánku,
Wyskočila ona pěkně rozhněwaná;
A mladý Dunag on pozorliw byl,
Skočil Dunag s dobrého koně,
Wetknul kopj do syré země,
Přiwázal koně k ostrému kopj,
Udeřil on děwici do ljce gegjho,
Podrazil děwici bugné nohy,
Strhl s nj brněnj ocelowé,
A chtěl rozsekati hruď bjlau —
Na to děwice mluwiti se gala:
„Hoy, an gsi ty udatný dobrý mládenec!
„Nezabigiž ty mne děwičku do smrti;
„Gá gsem se od otce sudara odprosila,
„A kdo mne přemůže w šjrém poli,
„Toho si musjm za muže wzjti!“
Ay tuť Dunag syn Iwanowič
Z těchto gegich slow zradowal se,
A myslil sobě swogjm rozumem:
Slaužil gá Dunag we sedmi Ordách,
We sedmi Ordách, sedmi králům,
A nemohl wyslaužiti krásné děwice;
Nynj pak gá našel w šjrém poli
Sobě newěstu, sprotiwničku,
Tuť oni zasnaubili se,
U prostřed rokytowého keře wěnčili se;
A hned odtud ubjrali se.
I obral on s děwice zbrog wogenskau,
Kugák i pancjř s kolčuhau,
A žádal aby se děwice přistrogila
Do prostého bjlého pláštjku,
A geli gsau k městu Kiewu.
Práwě Wladimjr slawný Kiewský

Té doby gede od zlatého wěnce.
I přigel knjže na knjžecj dwůr,
A do swětlých komnat ubjrali se,
Za pokryté stoly posadili se;—
Mladý Dunag syn Iwanowič
Přigel on ke chrámu Páně
K těm popům a k diakonům;
Wešel on do chrámu společného
I prosj o modlitby čestné,
A žádal Archiera cjrkewnjho,
Aby ho owěnčili s krásnau děwicj.
Rádi tomu byli wšickni popowé,
— W oněch létech přjsahy neznali —
Obwěnčili Dunage Iwanowiče;
Od zasnaubenj dal pět set rublů,
A odgechal ku knězi Wladimjru.
Když pak byl giž na širokém dwoře,
Seskočil on s ženau s dobrých konj,
A mluwil on w tato slowa:
„Oznamte knjžeti Wladimjru,
„Ne o tom, že gjti chcem do swětlé sjně,
„Ale o tom, že nenj, w čemby ta mladá šla,
„Neboť gen má pláštjk bjlý.“
A na to Wladimjr kněz pozorliw byl,
Znal on koho proč poslati;
Poslal on Čurilu Plenkowiče,
Aby wydal šaty ženské;
I wydal on raucha z damašku krásného
Pro kněžnu nowosnaubenau,
Pro Nastásii kralewičnu,
A cena tomu rauchu sto tisjcůw.
Přistrogili gsau kněžnu nowosnaubenau,
Wedli gi do pokogů knjžecjch,
Posadili za stoly pokryté
K gjdlům cukrowým a pitj medowému.

Seděly giž obě sestry za gediným stolem,
A mladý Dunag, syn Iwanowič,
Hle, oženil on knjžete Wladimjra,
Ale i sám se tu oženil,
A při tomže stolu stolowal;
A žiwi byli pak dlauhé časy
U kněze Wladimjra, u slunéčka Seslawěwiče. ÷

* * *

Byly-tě gednau hody weselé —
Tuť napilý Dunag rozchwálil se,
Že nenj kromě něho we Kiewě
Takowého střelce, gak on Dunag,
Genžby z tuhého luku do terče střjlel.
Promluwj tu mladá kněžna Apraksegewna:
„Hoy, an gsi ty můg rozmilý zet,
„Mladý Dunag syn Iwanowič!
„Nenjť we Kiewě takowého střelce,
„Gako sestra moge Nastásie kralewična!“
Tuť Dunag rozhorlil se;
Metali oni mezi sebau kostky,
Komu dřjwe střjleti z luku;
I sauzeno střjleti geho mladé ženě,
A Dunagi sauzeno na hlawě držeti prsten.
Odměřili mjsto na tisjc werst;
Držj Dunag na hlawě zlatý prsten;
Wytáhnula Nastásie kalenau střelu,
Letěla z tuhého luku tětiwka —
Shodila s hlawy zlatý prsten
Tau střelau kalenau;
Tuť se hnali knjžata a bogaři,
Prohljželi kalenau střelu,
Gak na gegj těch perautkách
Ležj ten zlatý prsten.
Potom Dunag ustanowil zas
Za ejl swau mladau ženu.

Gala se kněžna Apraksegewna,
Gala ona se mluwiti k němu:
„Hoy, an gsi ty můg milý zet,
„Mladý Dunag syn Iwanowič!
„Hře této giž buď konec.“
Tuť howořila i geho mladá žena:
„Necháme střjlenj na druhý den,
„Mámť w žiwotě swém bohatýra!“
„Prwnj střelkau ty nedostřeljš,
„A druhau střelkau přestřeljš,
„A třetj střelkau do mne střeljš.“
Potom knjžata i bogarowé
I wšickni silnj a udatnj bohatýrowé
Geg mladého Dunage přemlauwali:
Na to Dunag rozhorlil se,
Poručil postawiti mladau ženu —
I geho mladá žena pak
Gala ona se mu klaněti,
A před njm upěnliwě prositi:
„Hoy, an gsi můg ljbezný laduška,
„Mladý Dunag syn Iwanowič!
„Zanech té hry, choti! ne pro mne,
„Ale pro swého syna nenarozeného;
„Zegtra porodjm bohatýra tobě,
„Že nebude gemu žádný rowen!“
Tomu ale Dunag nedůwěřowal;
Postawil swau mladau ženu
Nastásii kralewičnu s prstenem zlatým,
I welel držeti geg na bugné hlawě.
Střelil Dunag w délku gedné wersty,
A prwnj střelau on nedostřelil;
Druhau střelau do nj střelil —
A třetj střelau on přestřelil —
I běžel Dunag ke mladé ženě,
Swlékl s nj brněnj ocelowé,

Rychle prohljžel gegj bjlau hruď —
Wyskočil z utroby gegj udatný mládenec,
Kterýž sám howořil tato slowa:
„Hoy, an gsi ty, sudar, můg otec!
„Kdybys mi byl dal lhůtu tři hodiny,
„Gáť bych na swětě byl pružněgšj,
„A šťastněgšj o sedm sedmiček než ty!“
Tuť mladý Dunag syn Iwanowič
Zarmautil se, zasmutil se,
Bodl se w prsy činğališšem,
A w hněwu on wrhl se do řeky bystré.
Bystrá ta řeka Dunag sluge,
A swým ústjm padá w siné moře.
A to ta stará powěsť a děgina.

---

2) Dobryňa Čuď pokořil.

We slawném městě Kiewě
U laskawého knjžete Wladimjra,
Bylo hodowánj, počestný hod,
Bylo stolowánj, počestný stůl,
Pro mnoho knjžat a bogarů
I pro ruské mohútné hrdiny;
A když byl den w polowici dnu
I stůl w polowici stolu,
Wladimjr kněz rozpotěšil se,
Po swětlé sjni se procházj,
Černé kadeře rozčesáwá,
A w tato slowa promlauwá:
„Gest-li w Kiewě člowěk takowý,
Ze silných mohútných bohatýrůw,
Kdoby podnikl službu dalekau,
A to dalekau službu, wzdálenau?
Kdoby gel w Ordy nesmjrné

A očistil dráhy přjmoběžjcj
K mému testi milowanému,
Ku králi Jetmanuilu Jetmanuilowiči,
Zahubil Čuď, tu potworu bělozrakau,
Pokrotil Soročinu s dlauhým cjpem,
A i těch Čerkasů Pětihorských,
I těch Kalmyků s Tatary,
Wšecky Čukši i Aljutory?"
I tu wětšj za menšjho schowáwá se,
A od menšjho gemu knězi odpowědi žádné.
Tuť od stolu tóho knjžeckého,
Z té lawice bohatýrské
Wystupuge smělý dobrý mládec,
Mladý Dobryňa Nikitič mlad:
„Hoy! an gsi ty sudar, můg děd,
Laskawé slunce, Wladimjr kněz!
Nemáš ty u sebe w Kiewě ochotnjkůw,
Ale máš při sobě samých newolnjkůw,
Gá podniknu službu dalekau,
Službu wzdálenau, záhraničnau,
Pogedu gá w Ordy nesmjrné,
Očistjm dráhy, přjmowedaucj
K twému testi milowanému,
Ku králi Jetmanuilu Jetmanuilowiči;
A i zapudjm Čuď bělozrakau,
Ukrotjm Soročinu dlauhocjpau,
A i těch Čerkesů Pětihorských,
I těch Kalmyků s Tatary,
Wšecky Čukši a Aljutory."
Na to Wladimjr knjže
Přikázal naljti do čjše zeleného wjna, půl druhého wědra,
A w tuřj roh medu sladkého půltřetjho wědra,
Podali Dobryňowi Nikitiči —
Přigjmá to Dobryňa gedinau rukau,

Wypjgj to mládec gediným tahem;
I tuřj roh medu sladkého.
I šel on Dobryňa Nikitič mlad
Z knjžecjho dworu ke swé panj matce,
Prosj o požehnánj weliké:
„Požehney mne, matičko,
Matko owdowělá, Afimije Aleksandrowno!
Pogechám daleko, w Ordy nepokogné,
Dey mi požehnánj na šest let,
Geště do zásoby — na dwanáct let.“
I dj k němu geho matička:
„Komu odporučjš swau mladau ženu,
Mladau Nastásii Nikulišnu?
Čemu gsi gi pogal, synáčku můg?
Geště neprošli gsau ani twogi dnowé swatebnj,
Nemělbys ty spěchati pryč od radosti swé,
A giž gsi se chwastal před knjžetem, že odegdeš.“
Howořil k nj Dobryňuška Nikitiwič:
„Hoy! an gsi ty moge sudaryně matička,
Slawná wdowa, Afimija Aleksandrowna!
Cože mám dělati, a gak se má státi?
Pročby si na nás bohatýry knjže měl stěžowati?“
I dáwá mu matka swé požehnánj weliké
Na ta léta ustanowená.
Rozlučuge se Dobryňa Nikitič mlad
S mladau ženau, s dušj Nastásij Nikulišnau,
Sám mladé ženě rozkazuge:
„Čekey mě, Nastásie, šest let,
A gestli se mě nedočkáš w šesti létech,
Čekey na mě dwanácte let;
Giž-li progde dwanácte let,
Wezmi sobě knjžete, nebo bogara za muže,
Genom si nebeř bratra newlastnjho,
Mladého Aleše Popowiče.“

I odgechal Dobryňa Nikitič mlad
Do slawných Ord nepokogných.
I gezdj Dobryňa neděli w nich,
W těch Ordách rozbrogných,
A giž gezdj druhý týden,
Wraždj Čuď bělozrakau,
A tu Soročinu dlauhošatau,
A také ty Čerkesy Pětihorské,
A ty Kalmyky s Tatary,
I wšecky Čukši i Aljutory,
Žádného národu nešetře;
Očistil on dráhu přjmowedaucj
K onomu testi milowanému,
Ku králi Jetmanuilu Jetmanuilowiči.
A mezi tjm Nastásii šest let prošlo;
I málo času geště počekawšj
Prošlo gj Nikulišně wšech splna dwanáct let.
Nikdo giž si gi Nastásii nenamlauwal;
I namluwil gi Wladimjr knjže slawný
Mladému Alešinkowi Popowiči.
A hned swatba učinila se,
A i hned tu swatbu na oddawky wezli.
Práwě Dobryňa gede do města Kiewa;
Stařj lidé promlauwagj:
Znáti se dá let sokolůw,
Widěti se dá z gjzdy mládenecké,
Že gest to Dobryňa Nikitič.
I gel mládec na wdowin dwůr,
Přigel on k nj do prostřed dworu,
Skočil Dobryňa s dobrého koně,
A přiwázal ho k dubowému slaupu,
Ke kruhu ocelowému.
Matička geho sestárla.
Žádného Dobryňuška nepotkal —

Wešel Dobryňa do swětlé sjně,
On před obrazem Spasitelowým modlj se,
Matičce swé klanj se:
„I pozdraw tě Bůh, sudaryně matičko,
Matko owdowělá Afimjo Aleksandrowno!
Doma-li gest ženuška moge?“
Na to geho matička zaplakala,
A takowáto slowa howořila:
„Hoy, an gsi ty to, djtě milé!
Žena twá, synu, wdáwá se,
Za mladého Aleše Popowiče;
Nynj oni gsau u oddawek.“
I šel on Dobryňa Nikitič mlad
K welikému knězi ukázat se.
Práwě Wladimjr knjže s tau swatbau
Přigel z chrámu na swůg knjžecj dwůr,
Wešli do swětlé sjně,
Posadili se za pokryté stoly;
Tuť sem přišel Dobryňa Nikitič mlad;
On modlj se k Spasitelowu obrazu,
Klanj se knězi Wladimjru, i kněnj Apraksegewně,
Na wšecky čtyry strany:
„Zdráw buď ty, Osudar knjže Wladimjre,
S dušj twau — krásnau Apraksegewnau!
Dokonal gá, Dobryňa, tobě knjže službu zahraničnau,
Sgezdil gsem wzdálené Ordy rozbrogné,
I uprawil cestu přjmoběžjcj
K twému testi milowanému,
Ku králi Jetmanuilu Jetmanuilowiči.
Zahubil gsem Čuď bělozrakau,
Skrotil Soročinu dlauhocjpau,
I těch Čerkasů pětihorských
Wšecky Čukši i Aljutory.“
Teď za to knjže ho pochwálil:

„Dobře tak činjš, dobrý mládenče!
Že slaužjš knjžeti s wěrau a prawdau.“
Howořj tu Dobryňa Nikitič mlad:
Hoy, an gsi ty Sudar můg děd,
Laskawé slunce, Wladimjr kněz!
Nesmělby Aleš Popowič,
Ale směl knjže Wladimjr
Chtjti žiwému muži ženu odegmauti!“
Na to Nastásie ulekla se,
Chce přjmo k němu skočiti, zneuctiti stoly;
I řekl Dobryňa Nikitič mlad:
Ay ty duše má, Nastásie Nikulišno!
Přjmo neskákey, nezneucti' stoly;
Přigde doba, že kolem stolů gjti můžeš.“
Wzal gi za ruku a wywedl z pokrytého zástolj,
Poklonil se knjžeti Wladimjru,
Pak i mladému Alešowi Popowiči,
A promluwil w tato slowa:
„Hoy, an gsi ty můg newlastnj bratr,
Aleš Popowič mlad!
I pozdraw tě pán Bůh. Oženils se! wšak nemáš,
s kýmby byl.

3.

Přehled pramenů staré historie slowanské.

Od P. J. Šafařjka.

Milownjku historie slowanské, nade wšecko pak spisowateli, žádagjcjmu wystawiti wěrný obraz žiwota předkůw našich, přede wšjm potřebj gest obrátiti zřetel swůg ku pramenům, z nichž wšeliká naše známost minulých wěkůw a zběhlostj domácjch wyplýwá. Gediné z pramenůw samých, bystrým okem a myslj čistau probjraných, wydobýwá se čistá prawda; pauhé wypisowánj z nowěgšjch knih, u nás na neštěstj welice obljbené, gen množj a zwěčňuge bludy, pod gegichž tjžj historie naše, zwláště co do staršj doby, bohužel, giž ode dáwna shrbená, nerci-li pohřbená, ležj.

Podaný zde přehled pramenůw staršj historie slowanské, ačkoli neauplný, aspoň tu wýhodu do sebe má, že nám w možné krátkosti předstawuge před oči celý obor zřjdel starožitnostj našich, saustawně na třjdy rozrůzněný, a tudyž ke snadněgšjmu a gasněgšjmu oswědomění sobě gich poněkud snad platně poslaužiti mohaucj. Wyplněnj negedněch geho mezer a mjstněgšj rozwinutj mnohých zde gen zběžně podotknutých předmětůw každý skaumatel sám dle swé potřeby i žádosti wykonati může. Aumysl náš směřowal wjce k rozřaděnj celku, nežli k wyčjtánj gednotliwých geho, owšem téměř nesčjslných, podrobnostj.

Pohleděnj na tento popis každého bedliwého skaumatele snadno přeswědčj, že ačkoli obor pramenůw dřewnj našj historie, co do starobylosti a bohatstwj, oboru historie řecké, latinské a německé nikterakž se newyrowná, wšak nicméně předce on wždy tak chudým a malowážným nenj, gakž obyčegně za to se pokládá. Anobrž směle twrditi můžeme, že gestliže praděginy naše w posawadnjch knihách wesměs hnusným gsau neladem a neskladem, tjm nikoli nedostatek a skaupost pramenůw, owšem ale nedba a neumělost naše winna gest. Obor pramenůw dřewnj historie našj rok co rok se šjřj, a mnohé temné strany žiwota předkůw našich pomalu se wygasňugj, načež skaumateli děgin slowanských pilný pozor mjti dlužno. Petzowy památky germanské, Niebuhrowo wydánj děgepisců w byzantinských, Conybearowa sbjrka starých anglosaských básnj a giné w nowě wyšlé spisy poskytugj nám nemalý počet důležitých, posawad buď docela neznámých, buď přjčinau špatného čtenj historii našj před tjm nepráwě odcizených swědectwj o starých Slowanech. Milownjci a zpytatelé slowanských starožitnostj by sobě gistotně welikých zásluh o historii naši wydobyli, kdyby, přestanauce sháněti se, způsobem Parrota, Weneljna, Liebuše a g., drahau pauze etymologickau, wždy negistau a swodnau, po domnělých Slowanech w Asii, w Africe a we wšech končinách Ewropy, mezi Indy, Peršany, Araby, Mauřesjny, Skythy, Sarmaty, Huny, Gally atd., tato zgewná swědectwj o skutečných Slowanech z knih méně přjstupných pilně do hromady sebrali, ocenili, wyložili, a buďto w gednotliwých pogednánjch, buďto we wětšjch sbjrkách, k nemalému prospěchu literatury našj, obecenstwu podali. Zdeť ležj kusy ryzjho zlata, zdeť drahé kamenj, wždy geště w rumu, prachu a smetech, nehledané, a proto neznámé; tam gen pára a dým, owšem patrněgi před očima se wlagjcj, a tudyž slibněgšj. — Než přistupme giž k wěci samé!

Gakož dwogj gest doba, w njž dřewnj Slowané we společenstwj giných národůw na poli děgin se zgewili, t. staršj, od wěku Herodotowa až do konce 5ho stoletj po Kr., a nowěgšj, odtud až do konce 10ho stol. zasahugjcj, tak též i prameny a liternj pomůcky wšelikého djla o starožitnostech slowanských, podlé rozličnosti času, na dwě hlawnj třjdy rozděliti se musegj.

I. Prameny prwnj doby.

Půwod a počátek slowanského národu ukrýwá se w šeru prwotnj historie prakmenůw europegských: pročež wšecko to, což wůbec za prameny neydřewněgšj historie Europy, obzwláště pak severnj gegj polowice, obwykle se pokládá, slušným práwem i za zřjdla zwláštnjho děgepisu dáwnowěkých Slowanůw gmjno býti může. Do oboru tohoto přináležegj djla řeckých a řjmských děge- a zeměpisců, nápisowé na kamenech a penjzech z řecké a řjmské doby w historickém ohledu důležitj, a hmotné památky dřewnjch národůw europegských na powrchnosti země anebo pod nj se wyskytagjcj, gako zřjceniny a rumy měst a hradisk, waly a náspy, hroby a náhrobky (buhory, kurhany), podobizny bůžkůw i lidj, zbraně a orudj, domácj nářadj, šperky, okrasy, penjze atd.

1. Hlawněgšj děgepiscowé této doby, gegichž djla slaužj za osnowu a základ dřewnj historie gak wůbec každého staroeuropegského kmene, tak i Slowanůw obzwláštně, gsau z rodu Řekůw: Herodotus (psal ok. 456 př. Kr.), Polybius (ok. 183), Diodorus Sicilský (ok. 20), Appianus (150 po Kr.), Polyaenus (165), Dio Cassius (222), a Eusebius (340); z rodu pak Řjmanůw: C. Jul. Caesar (44 př. Kr.), T. Livius (ok. 1), Vellejus Paterculus (15 po Kr.), C. Corn. Tacitus (100), Luc. Anneus Florus (117), Justinus (165), Aelius Spartianus (290), Tre-

bellius Pollio (305), Flavius Vopiscus (313), Jul. Capitolin us (335), Sextus Aurelius Victor (358), Eutropius (375), Sext. Rufus (ok. 375), a Ammianus Marcellinus (ok. 390). Čelněgšj pak zeměpiscowé z rodu Řekůw, s pominutjm některých, z gegichž spisůw nás leda matné zlomky, u pozděgšjch wypisowatelůw náhodau zachowané, došly: Scylax (ok. 390, dle Niebuhra po 360 př. Kr.), Ephorus (ok. 355), Pytheas (ok. 320), Artemidorus (100), Scymnus (90), Strabo (ok. 20, dle giných 60 po Kr.), Ptolemaeus (161, dle giných 175—182), Dionysius Periegetes (ok. 200), Agathemerus (ok. 215), Marcianus Heracleota (dle Hudsona a Dodwella mezi 200—300, dle giných před 400), negmenowaný půwodce spisu Periplus ponti euxini (ok. 330) a Stephanus Byzantinus (ok. 500), gakožto pauhý wypisowatel starých. (Drobněgšj řecké zeměpisné zůstatky sebrány a wydány gsau w I. Hudson Geogr. veteris scriptor. graeci minores Oxon. 1698—712. 8v. 4 sw.) Z rodu pak Řjmanůw: Pomponius Mela (ok. 48 po Kr.), Plinius (79), geho wypisowatel Solinus (218) a Aethicus (ok. 360). K těmto poslednjm přičjsti se musegj tak nazwané desky Peutingerowy čili neystaršj řjmské mappy, shotowené podlé některých za panowánj c. Marka Aurelia Antonina Philosopha 161—180, podlé giných za c. Aurelia Proba 276—280, pak za c. Theodosia W. 379—395 w několika málo mjstech poopravené, a wydané podlé gediného rkp. Wjdenského asi 13ho stol. (1265?) neydřjwe od F. Ch. Scheyba we Wjdni 1753. F., potom od uherské university w Budjně 1824. F., s wýkladem M. P. Katancsich Orbis antiquus ex tab. itiner. quae Theodos. Imp. et Peutingeri audit. Bud. 1824. 4. 2 č. a s uwedenjm C. Mannerta w Lipsku 1824. F.; tolikéž i ostatnj řjmské cestowody: Itiner. Hierosolymit. seu Burdigalense (333 po K.) a

Itiner. Antonini (360 po Kr.), wydané w P. Bertii Theatr. geogr. vet. Amst. 1618. F. 2 č. a P. Wesselingii Vet. Rom. Itiner. Amst. 1735. 4.; naposledy statisticko-historický popis řjmského panstwj: Notitia dignit. imperii (426 po Kr.), wydaný od Gu. Pancirolli Ven. 1602. F. Gen. 1623. F. a w Graevii Thes. Ant. Rom. T. 7. Mimo tyto zde ze gména wyložené spisowatele a spisy i ostatnj zásoba řecké a řjmské, gak děgepisné tak i zeměpisné literatury poskytá gednotliwé zpráwy a zápisky ke starožitnostem slowanským bljžegi nebo wzdáleněgi se wztahugjcj, gichž rozsudnému skaumateli owšem pilně wyšetřowati náležj, nám ale pro krátkost zde auplně wyčjtati nelze.

2. Hogněgšj nad giné sbjrky nápisůw řeckých a řjmských, nacházegjcjch se buďto na kamenných a kowowých ploskách, slaupjch, stawenjch a nářadjch, buďto na penjzech, gsau následugjcj: J. F. Vaillant Numism. Imp. Roman. praestant. Par. 1674. 4. 2 Voll. auct. ed. I. F. Baldini Romae 1743. 4. 3 Voll. Ej. Num. aerea Imp. in col. munic. et urb. Par. 1688. F. 2. Voll.; I. Gruteri Inscript. antiq. totius orbis Rom., cura I. G. Graevii. Amst. 1707. F. 4 Voll. R. Fabretti Inscr. antiq. Romae 1699 (1702). F. L. A. Muratori Nov. thes. veter. inscr. Mediol. 1739—42. F. 4 Voll. I. H. Eckhel Doctrina num. veter. Vind. 1792 ss. 4. 8 Voll. A. Boeckh Corpus inscr. graecar. Berol. 1825. F. (djlo geště nedokonané). Bohatý wýbor a sklad nápisůw gak řeckých tak i latinských, wztahugjcjch se k Vindelicii, Rhaetii, Venetům, Carnům, Istranům, Noricum, Pannonii, Illyricum, Moesii, Dacii, Thracii a Macedonii (bohužel s wylaučenjm Sarmatie!), s obšjrným zeměpisným a děginným wýkladem, nalezá se we knize M. P. Katanchich Istri adcol. geogr. vet. e monum. epigr. marmor. num. tab. eruta et comm. illust. Budae 1826—27. 4. 2 Voll. Sem přináležegj i některé tak nazwané nápisy barbarské (inscriptiones barbarae), wyskytagjcj se tytýž na

kowowých a kamenných ploskách, na penjzech a rozličném domownjm i wogenském nářadj, pokud o starobylosti gegich podlé nepodezřelých známek s gistotau sauditi lze. Pole řeckých a řjmských nápisůw gest nesmjrně prostranné a téměř nepřebrané; mnohé pamětnjky toho druhu, týkagjcj se děgin sewernj polowice Europy, ležj až posawad we tmě a we skrytu, aniž kde opsány gsau; ginj nápisowé, roztraušenj po rozličných málo známých, pokautnjch spisjch, wětšjmu počtu skaumatelůw starožitnosti, neginác než newydanj, nepřjstupnj zůstáwagj. Ačkoli pak wýnos těchto nápisůw z ohledu historie dřewnjch Slowanůw wždy nekonečně skrowněgšj gest, nežli s ohledu giných s nimi sausedjcjch národůw; wšak nic méně předce saudný skaumatel slowenských starožitnostj i tohoto pramene pilně wyšetřowati a negednoho wážného swědectwj pro swau wěc z něho wydobýwati powinen gest.

3. Neméně důležité w historickém ohledu gsau wšecky ostatnj wetché zbytky žiwota a obchodu dřewnjch národůw této strany Europy, nalézagjcj se buďto na powrchnosti země, buďto pod nj, gako zřjceniny a rumy měst neboli hradůw, waly a náspy, silnice hražené, hroby a náhrobky se wšjm tjm, co w sobě zamykagj, nádoby a nářadj z kowu, kamene, skla, hljny, rohu a kosti, podobizny, slitiny a rytiny bůžkůw i lidj, šperky a okrasy, šatstwo a mnohé giné těm podobné pamětnjky. Každý zagisté zwedený a ze syrowé diwokosti wyzutý národ, buď on wjce nebo méně uměnjm oswjcen, podlé rozdjlnosti stupňůw swého wzdělánj wtlačuge zemi té, na kteréž za delšj čas obýwá, gisté patrné a rázné známky tohoto swého na nj přebýwánj, kteréž i tehdáž, když on sám z počtu žiwaucjch wyhyne a wymizj, wždy gešté nepodezřelé a zřetedlné swědectwj o geho někdeyšjm bytu wydáwagj. I w těch kraginách, w nichž prawlast Slowanů w Europě hledati se musj, wyskytagj se

až podnes mnohé národnj památky tohoto druhu; ale na gegich wyšetřenj, do hromady sebránj, rozsudné ocenění a náležité wypsánj až posawad od tamégšjch obywatelůw a domácjch učených bohužel geště wždy málo péče a práce wynakládáno býwá. Potomkům našim hlawnj ta powinnost wěrného wlastenectwj s tužebnau prosbau na srdce wzkládati se musj, aby nedostatku tohoto wyplniti, podobné wetché zbjrky a pamětnjky někdegšjch obywatelůw swé wlasti, co gich koli geště pozbýwá, pilně wyšetřowati, před záhubau ochraňowati a tudjž k wyswětlenj starožitnostj našich z této strany přispjwati wšemožně se wynasnažowali. Některé počátky, ale wždy geště gen počátky takowéhoto chwalitebného usilowánj giž onde i onde we prawlasti Slowanůw se zgewugj, z nichž skaumateli starých dégin Slowanů wděčnau myslj, s doloženjm zřjdel, kořistowati náležj.

4. Wedlé těchto hlawnjch pramenůw, z nichž wšeliká naše důwodná známost o přjbězjch a dégináchgak giných národůw dřewnj Europy wůbec, tak i našich předkůw obzwláštně, wyplýwá, pilný skaumatel starožitnostj slowanských obtjžné swé práce sobě poněkud poulehčj opatrným užitjm postrannjch, o témže předmětu we wyměřené době gednagjcjch pomůcek, zwláště oněch, gež mužj učenj i wšelikterak oswjcenj za tohoto našeho wěku w hognosti na swětlo wyprowodili. K takowýmto pomůckám počjtáme předně wšeliké dége- a zeměpisné, do gisté saustawy uwedené wýpisky ze starých spisowatelůw, mohaucj nám usnadniti poznánj, přehled a rozebránj dřewnjch swědectwj do oboru našj nauky náležegjcjch, gakowéž gsau k. p. I. Ch. Jordan Origines slavicae Vindob. 1745. F. 2 Voll., I. G. Eichhorn Hist. ant. ex ipsis veter. scriptor. graecor. et lat. narrat. contexta, Lips. et Gott. 1811—1813. 8. 6 Voll., (F. von Raumer) Handbuch merkw. Stellen aus den latein. Geschichtschreibern Bresl. 1813. 8. C. Mannert

Geogr. d. Griech. und Röm. Nürnberg. 1788—1812. 8. 7 č. n. w. 1820 a násl. F. A. Ukert Geogr. d. Gr. u. R. bis auf Ptolem. Weim. 1817—32. 8. 4 č. (djlo geště nedowršené), Ch. Th. Reichard Orbis terrar. ant. cum thes. topogr. Norinb. 1824. F. s 19 mappami, a mnohé giné těm podobné; potom pak wšecky gednotliwé spisy a rozprawy od učených skaumatelůw děgin o starých národech této polowice Europy, gmenowitě o Skythech, Sarmatech, Wenedech, Germanech atd., wydané, gichž zde gednak pro nesmjrné gegich množstwj, gednak pro přjležitěgšj některých z nich na giném mjstě uwedenj, wyčjsti pomjgjme. A wšak při užjwánj těchto a těm podobných postrannjch propraw a pomůcek tjm wětšj opatrnosti potřebj, čjm gest wěc gistěgšj a průwodněgšj, že téměř o žádném učeném předmětu děgepisném tolik scestných domněnek, zwláště od hlaubawých a pořád na zámeznosti ubjhagjcjch Němcůw, nasnowáno a do swěta wysláno nenj, gako o oněch wýš gmenowaných staroeuropegských národech. Pročež swědomitý skaumatel slowanských starožitnostj nikdy slepě a bez porownánj samých pramenůw po wýpowědech těchto cizincůw, třebas sebe slowutněgšjch, nepostupug, nýbrž pokudž gen možné sám wšecko očima swýma ohledey a wyšetřug. K čemuž přistaupjšli po slušném přichystánj a sebe wycwičenj, ozbrogen gsa negen zdrawým a bystrým rozsudkem, ale i wšemi potřebnými naukami proprawnjmi, zagisté shledáš, že w učených spisjch těchto cizincůw, powahy, obyčegůw, mrawůw, gazyka a domácjch děgin národu našeho wesměs nepowědomých a nemilowných, prawdiwost staré našj historie, kteráž z wýrokůw samých prwotnjch swědkůw zřetedlně a gasně se wyskytá, potwornými wýmyslky a darmotlachy obyčegně wjce gest zatemněna nežli wygasněna.

II. Prameny druhé doby.

Na snadě gest domýšleti se, že prameny starožitnostj slowanských w této druhé době, roztažené od konce 5ho až do konce 10ho stoletj, mnohem gsau, nežli w oné prwnj, i hogněgšj i rozmanitěgšj. Zawjragjť ony zagisté w sobě předewšjm wlastnj děge- a zeměpisy, potom žiwotopisy, legendy, listiny, zákony a nápisy rozličného druhu, dále národnj historické powěsti, pjsně a zpěwy, naposledy hmotné památky žiwota dřewnjch Slowanůw zbýwagjcj na swrchku země anebo pod gegj powlakau. Neméně hogný, ačkoli méně wýnosný, nežli samy prameny, gest počet postrannjch liternjch pomůcek a spisůw do této doby náležegjcjch. Ačkoli pak, podlé našeho rozwrženj, okres starožitnostj slowanských wesměs a auhrnkem obmezuge se koncem 10ho stol., když po uwedenj křesťanstwj u neyčelněgšjch národůw slowanských negen gegich způsoby a mrawy welikau proměnu wzaly, ale i gistěgšj domácj historie každého z nich obzwláště se začjná: wšak nic méně patrné gest, že obor pramenůw, zwláště co do zřjdel pjsemnjch, něco dále dolegi, t. aspoň do 11ho a z částky i do 12ho stol. rozšjřen a pouprostraněn býti musj, z přjčiny té, že o mnohých dřewnjch zběhlostech a děgjch ne u sauwěkých, nýbrž teprwa u pozděgšjch spisowatelůw pjsemné zpráwy se nalezagj. Podrobné a auplné wyčjtánj wšech předmětůw sem náležegjcjch by zwláštnjho spisu wymáhalo; my zde šetřjce krátkosti, gen hlawněgšj z nich běžně wytkneme, počjnagjce od ginogazyčnjch čili cizozemských, gakožto staršjch, a skonáwagjce na domácjch, gakožto pozděgšjch a mladšjch.

A. Prameny cizozemské.

Pjsemnj pramenowé starožitnostj slowanských, nacházegjcj se u cizozemcůw, neypřirozeněgi rozwrhugj

se podlé národůw čili gazykůw na řecké, latinské, k nimž i staroněmečtj počteni býti mohau, a wýchodnj čili asiatické.

1. Čelněgšj dějepisowé řečtj tohoto wěku, poskytugjcj nám zpráwy o Slowanech a národech s nimi neprostředné swazky magjcjch, gsau tak gmenowanj Byzantinci: Priscus Paniates (471), Procopius (552), Agathias (659), Menander (594), Mauricius (602), Theophylactus Simocatta (629), Georgius Pisides (541), Georgius Syncellus Monachus (800), Joannes Malelas (800), Theophanes Isaacius (817), Nicephorus Patriarcha (828), Joannes Gennesius (867), Leo VI. Sapiens (911), Leo Grammaticus (940), Joannes Cameniates (959), Constantinus Porphyrogenneta (959), Leo Diaconus (ok. 975), Joannes Scylitza (ok. 1057), Georgius Cedrenus (ok. 1057), Symeon Metaphrastes (ok. 1061) a g. Wydánj gich trogj gest: Corpus hist. Byz. Par. 1648. ss. F. 27 Voll. Venet. 1729 ss. 28 Voll. Bonnae 1828. 8. (poslednj toto geště nedokonané). Mimo to wyšel o sobě, w prwnjch dwau sbjrkách neobsažený, Leo Diaconus Par. 1819. F., a wýtah z nich w J. G. Stritteri Memoriae popul. olim ad Danub. Pont. eux. etc. e script. hist. Byz. erutae Petrop. 1771—1779. 4. 4 Voll. (gichž 2há část: Slavica e script. Byz. 1774), djlo wýborné a poslužitedlné, ačkoli neauplné, *) gelikož wýpisků w z Mauricia, c. Leona VI. přigmjm Maudrého, Leona Diacona, žiwotůw swatých, a giných geště netištěných Byzantinců w (Georgia Monacha Hamartola, Michaele Psella, Gregoria Palamy atd.) w něm nenj. Cjsaře Mauricia Strategicon wyšlo w I. Schefferi Arriani Tactic. et

*) Tak k. p. i samo hlawnj swědectwj Prokopa o Antech — Bell. Goth. IV. 4. — náhodau wypuštěno.

Mauricii Art. milit. l. XII. gr. et lat. Upsal. 1664, 8., cjs. pak Leona VI. Tacticon w Meursii Opp. Florent. 1741 ss. T. 6. ed. Lami. K zeměpisným, owšem nad mjru chudým zřjdlům tohoto wěku přináležegj, mimo giž gmenowané Prokopia, Constantina Porphyrogennety a Psella, zwláště Hierokles (ok. 485), Notitiae episcop. (911 a násl.) u Codina, Negmenowaný wýpisec Strabona (mezi 980—996) w Hudson Geogr. graec. min. T. 2. a při wydánj Strabona od Th. J. Almeloveen Amst. 1707. F. 2 Voll., Eustathius (1194) a Nicephorus Blemmyda (1245). Mezi žiwotopisy a legendami, gichž u Řekůw owšem hognost, tytýž některé i pro slowanské starožitnosti důležité se wydařj, gako žiwot sw. Demetria (ze 7ho stol.), sw. Clementa arcibiskupa bulharského (z 10ho stol.), wydaný starořecky b. m. 1802. 8., nowořecky w Lipsku 1805. 8., a některé giné. Sbjrka řeckých cjsarských listin, z njžby něco pro starožitnosti slowanské wážiti se mohlo, mně známa nenj: co Montfaucon a ginj poskytagj, přjliš malowážné gest. Mezi zákony zwláště cirkewnj (decreta Conciliorum, Canones) tytýž některá zrnečka k dotčenému předmětu se hodjcj w sobě zawjragj, k. př. ustawy sboru Trullanského. Z listůw saukromnjch spisowatelůw některé Theophylacta Achridanského, owšem giž pozděgšjho (1118), mjsty Slowanůw se dotýkagj. Gsauť i nápisowé řečtj s přimjšenjm slowenských slow a forem, gako k. př. na koruně uherské.

2. Spisowatelé w latinském gazyku sem náležegjcj gsau, z třjdy děgepisců: Jornandes čili Jordanes (552) De Gothor. reb. gest. & De regn. ac temp. Succ. liber in Muratori Script. rer. Ital. T. 1. (lepšj wydánj w J. Gruteri Script. hist. Augustæ Hanov. 1611.) Joannes Biclariensis (589) Contin. Chron. Vict. Tunun. (566 - 589) w Th. Roncallii Vetustiorum latino-

rum Scriptorum Chronica Patavii 1787. 4. 2 Voll. Fredegarius Scholasticus (ok. 650?) Chronicon ed. Th. Ruinart Par. 1699. F., in M. Bouquet Rer. gall. et franc. script. Par. 1738. ss. T. 2. Beda Venerabilis (umř. 735) Hist. eccles. l. V. in Opp. Cantabr. 1722. F. Colon. 1688. F. 4 Voll. Paulus Winfrid, Warnefridůw syn, prozwaný Diaconus (kw. 770, umř. ok. 799) De hist. Langobard. l. VI. in Murator. Scr. rer. Ital. T. 1. 2. Einhardus (umř. 844) De vita et gestis Caroli M., ed. Bredow Helmst. 1806. 8. in G. H. Pertz Monum Germ. hist. T. 2. Rozličnj menšj letopisowé němečtj, od známých a neznámých půwodcůw pošlj, gakož Annales S. Amandi, Tiliani, Laubacenses, Petaviani, Laureshamenses, Alamannici, Guelferbytani, Nazariani, Sangallenses, Juvavenses, Salisburgenses, S. Emmerami, Ratisponenses, Laurissenses, Einhardi, Chronicon Moissiacense, Annales Mettenses, Fuldenses, Bertiniani, Vedastini etc., neynowěgi wydanj od G. H. Pertza w Monum. German. histor. T. 1. 2. Anonymus (ok. 873) De Convers. Bojoar. et Carent. in M. Freheri Script. rer. Bohemic. Hanov. 1602. F. Salagii De statu eccl. Pannon. Quinq. Eccles. 1774. 4. 3 voll. Anastasius Bibliothecarius (umř. 886) Histor. eccl. ed. C. A. Fabroti Par. 1649. F. Vitæ Pontif. ed. J. Vignolius Romæ 1724. 4. Poëta Saxo (898) Vita Caroli M. in Bouquet Scr. rer. gall. T. 5. Regino (umř. 915) Chronicon in Pertz. Mon. Germ. histor. T. 1. Frodoardus (umř. 966) Chronicon in Pithoei Script. XII Par. 1588. F. w Du Chesne Hist. Franc. Script. T. 2. Witichindus (psal 966-980) De reb. Saxon. gest. l. III. in Leibnitii Script. rer. Brunsvic. T. 1, Meibom Script. r. Germ. T. 1. Aimoinus (umř. 1008) a geho pokračowatel (1165) Hist. Franc. in Bouquet Scr. gall. T. 3. Dithmarus (umř. 1018) Chronicor. l. VIII in Leibnitii Bruns. T. 2, ed. J. A. Wagner Norimb.

1807. 4. Adelboldus (umř. 1027) Hist. Henr. II in Leibnitz Brunsv. T. 1, Acta SS. 24. Jul. T. 4. Wippo (1048) Vita Conradi in Pistorius-Struve Scr. rer. Germ. T. 3. Hermannus Contractus (umř. 1054) Chronicon ed. Aem. Ussermann St. Blas. et Ulm. 1790. 4. 2 Voll. Adamus Bremensis (umř. ok. 1076) Hist. eccl. in Erp. Lindenbrogii Scr. rer. Germ. sept. ed. J. A. Fabricius Hamb. 1706. F. Lambertus Schaffnaburgensis (umř. 1077) Chronic. hist. Germ. in Pistorius-Struve Scr. T. 1, ed. J. C. Krause Halae. 1797. 8. Hepidanus (umř. 1080) Annal. alemann. in Du Chesne Scr. T. 3. Bouquet T. 3. Bruno (umř. ok. 1082) Hist. belli Saxon. in Freher-Struve Scr. T. 1. Sigebertus Gemblacensis (umř. 1112) Chronogr. in Pistorius-Struve Scr. T. 1. Annalista Saxo aneb Ekkehard (ok. 1139) Chronic. in Eccard Corp. hist. med. aevi T. 1. Otto Frisingensis (umř. 1158) Chronici l. VIII in Muratori Scr. T. 6. Helmoldus (ok. 1168) Chronicon Slavorum cum cont. Arnoldi ed. H. Bangert Lubec. 1659. 4. cum J. Molleri Diatribe de H. ib. 1702. 4. cum cont. anon. presb. in Leibnitii Brunsv. T. 2. Chronographus Saxo (ok. 1188) Chron. Magdeb. in Leibnitii Access. hist. T. 1. Albertus Stadensis (umř. ok. 1260) Hist. mundi in Schilter Scr. T. 2, wypisowatel Einharda, Adama a Helmolda. Pořádná a auplná sbjrka wýtahůw o Slowanech z těchto děgepisců latinských, gakowauž Stritter shotowil z byzantinských, byla by k děgepisu slowanskému nad mjru prospěšná a poslužitedlná. Mnohem skrowněgšj počet gest zeměpisných pramenůw, a sice Guido Ravennas, obyčegně Anonymus R. prozwaný (umř. 886), z gehož spisu gen krátký wýtah se zachowal: De geogr. l. V ed. P. Porcheron Par. 1688. 8. in P. Melæ de Situ orb. l. III ed. A. Gronov. Lugd. 1722. 8.

Irlandčjk Dicuil (ok. 800?) we swém zeměpisném náwrhu i některá zrnečka o sewernjch kraginách Europy poskytá: Lib. de mens. orbis terræ ed. a C. A. Walckenaer Par. 1807. 8. A. Letronne Recherches sur Dicuil, su. du texte restitué. P. 1814. 8. Negmenowaného popis slowanských národůw z konce 9ho stol. w rkp. Mnichowském z 11ho stol., wydán od sw. p. J. z Hormayra w Archiwu 1827. čjsl. 49, pak w téh. Herzog Luitpold Münch. 1831. 4. str. 24. Mimo Adama Bremenského a Helmolda, poskytagjcjch wážné zpráwy o sjdlech Slowanůw w Němcjch, i pozděgšj Chronicon Gottwicense (aut. G. Bessel & F. J. Hahn, Tegernsee 1732. F. 2 voll.) w ohledu zeměpisném, pokud ze starých pramenůw wáženo gest, wždy něgakau, ačkoli lichau gest pomůckau. Ze žiwotůw swatých a legend za wěku toho latině psaných, mnohé pro starožitnosti slowanské wjce méně wýnosné gsau, z nichž my na přjklad zde gen některé ze gména uwedeme: žiwot sw. Sewerina od Eugippia (z 2hé pol. 5ho stol.), sw. Ruperta (mezi 650—700), sw. Marina a Aniana (z prostředku 8ho stol.), sw. Columbana od Jonasa opata w Bobio (w 7 stol.), sw. Wolfganga, sw. Bernwarda od Tankmara, sw. Udalrika od Gerarda, sw. Clementa arc. bulh. od Gauderica (z 11ho stol.) w Act. SS. 9 Mart., sw. Wáclawa sepsán rozkazem c. Otty, sw. Otty biskupa w Ludewig Script. rer. episc. Bamberg. T. 1. atd. Mnohé důležité, k děginám dřewnjch Slowanůw se wztahugjcj zpráwy nalézagj se porůznu negen w latinských listinách cjsařůw, králůw a knjžat německých z 8—11ho stol., pak w auřadnjch psanjch papežůw řjmských, ale i we zbjrkách listůw některých giných důstogných osob. Popis cjsařských listin z wěku Karla W. a geho nástupcůw, se stručným wyloženjm obsahu gegich, wiz w J. F. Böhmer Regesta Chron. dipl. regum atque imp. Roman. (911—1313) Francof.

1831. Regesta Karolorum ib. 1833. 4. Z bullj a listůw papežůw řjmských pro nás nad giné gsau pamatněgšj Eugenia II. 824, Jana VIII 874—880, Jana X 914—929, Sylvestra II. (předtjm Gerberta) 999—1003, a g., ze psanj pak giných důstogných osob Bonifacia čili Winfrida arcib. Mohuckého (umř. 755) Epist. ord. chron. disp. a St. A. Würdtwein Mog. 1789. F. Bouquet Script. T. 5. Obšjrněgšj popis mnohých sem náležegjcjch pramenůw wiz w G. A. Stenzel Grundr. u. Liter. zu Vorles. über deutsche Staats- und Rechtsgesch. Bresl. 1832. 8.

3. Do třjdy těchto západnjch pramenůw neypřjhodněgi zahrnauti se mohau i některé památky w gazyku německém, poskytagjcj wjce méně swětla ke starožitnostem slowanským. W čele těchto památek wynikagj předewšjm powěsti skandinawské, obwykle Němcům „nordische Sagen" gmenowané, na djle z neystaršj newystihlé, na djle z pozděgšj historické doby pocházegjcj, zachowané od wystěhowanců w normanských, mezi 874—934 na Islandu osedlých. Hlawnj sbjrky těchto powěstj gsau dwogj, t. Edda tak řečená Saemundowa, podlé obecného domněnj ok. 1090 od kněze Saemunda přjgmjm Maudrého (umř. 1133) do hromady sebraná a spořádaná: Edda Saemundar hins Froda i. e. Edda rhythmica seu antiquior vulgo Sæmundina dicta. Hafn. 1787—1818. 4. 2 Voll. oversat og forklaret af Finn Magnusen Kopenh. 1821. 8. 3 č. m. d. Urschr. deutsch v. Gebr. Grimm 1. Berl. 1815. 8. F. H. v. d. Hagen Lieder d. ält. Edda. Berl. 1812. 8.; pak Edda mladšj čili Snorrowa, ode Snorra Sturlesona (umř. 1241) sebraná: Edda Islandorum studio P. J. Resenii Hafn. 1665. 4. 4 č. dansky od R. Nyerupa Kopenh. 1808. 8. něm. od Schimmelmanna Stettin 1776. 4. Mimo tyto poetické sbjrky

před rukama gsau geště mnohé giné historické powěsti z částky w půwodnjm gazyku po různu zachowalé, z částky staronorwežsky nebo latinsky předělané a do saustawných letopisů wtělené. Nemohauce se zde zanášeti pořádným wyčjtánjm gednotliwých národnjch powěstj w půwodnjm gazyku porůznu zwláště w těchto pozděgšjch časjch wydaných, gichž owšem nemalý počet gest, připomeneme gen wětšj gich sbjrku dwogj, staronorwežskau Snorrowu a latinskau Saxonowu. Snorro Sturleson sepsal před 1241 w gazyku domácjm starau historii Normannůw podlé powěstj Skandinawských a národnjho podánj we knize: Heimskringla edr Norega Konunga Sögar ed. J. Peringskiöld Holm. 1697. F. 2 voll., op. G. Schöningii (1—2), Thorlacii, Torkelini (3) etc. Hafn. 1777—82. F. 3 voll. Gakož Snorro ze skandinawských, tak giž dřjwe Saxo přigmjm Grammaticus (umř. ok. 1203) wážil starau swau latině psanau historii Danie z powěstj danských: Hist. dan. l. XVI ed. St. J. Stephanius Holm. 1644. Fol. G. A. Klotzius Lipsiae. 1771. 4. Naposledy náležegj sem i některé pamatné drobnůstky, gmenowitě Wulfstana a Othera Cestopis (před 890), wydaný od C. F. Dahlmanna Forschgg. auf d. Gebiete der Gesch. Altona 1822. 8. Bd. I; krále Alfreda (900) přjdawky ku přeloženj Orosia, wydané od D. Barringtona Lond. 1773. 8. Dahlmanna č. 1.; anglosaská báseň o Slowanech w Conybeare's Illustrations of anglosaxon poetry Lond. 1826. 8. p. 10-20 a w Kemble's Beovulf p. 225 ss., a různé zápisky Islandčjkůw toho druhu, sebrané od E. Ch. Werlauff Symb. ad geogr. med. aevi ex mon. Island. Havn. 1821. 4.

4. I w letopisech wýchodnjch čili asiatických národůw, gmenowitě Armenůw, Arabůw a Peršanůw, nalezagj se některé, ačkoli nehogné a malowáž-

né zápisky o národech slowanských tohoto wěku. Spisowé děgepřawcůw Armenských, gichž na djle starých (Agathangelus a Faustus přináležegj do 4ho, Mogžjš Chorenenský do 5ho stol.), dosti hogný počet gest, geště w tom ohledu od našich skaumatelůw dostatečně přehlédáni negsau. W zeměpisu Mogžjše Chorenenského [460], uloženém podlé ztracené chorografie alexandrinského Pappa, připomjnagj se ze gména některé národy slowanské; nowěgšj wšak kritikowé ta mjsta za pozděgšj přjpisky (asi mezi 800—950) pokládagj: Epit. geogr. Marsigliae 1683. cum Hist. arm. edd. Gu. et G. Whistoni filii Lond. 1736. 4. Ven. 1751. ed. Saint Martin Par. 1819. 8. Z arabských děgepisců Jbn Fosslana, Jbn Haukala ag. prospěšný wýtah wydal Ch. M. Frähn Ibn Fosslans u. a. Araber Berichte üb. d. Russen ält. Zeit. S. P. 1824. 4. (srw. Hall. ALZ. 1825. Jan. nr. 6). Podobnau zbjrku historických swědectwj z děgepisců arabských a perských shotowil i p. J. v. Hammer sur les origines Russes (srw. Hall. ALZ. 1829. Febr.) Wýnos těchto wýchodnjch pramenůw pro starožitnosti slowanské, saudjc podlé toho, co nám posawad z nich we známost wešlo, gest wždy welice chudý a lichý. Lepšj a podstatněgšj gegich zpráwy wáženy gsau téměř naprosto z děgepisůw řeckých; co mimo to nowého wyprawugj, gest buď bágečné, buď tuze podezřelé a nade wšecko ostré kritiky potřebné.

B. Prameny domácj.

Pjsemnj pramenowé domácj, t. pošlj od půwodůw z rodu slowanského, buďte oni w gazyku přirozeném nebo cizjm psáni, počjnagj sice něco pozděgi, nežli cizozemské, a wšak gednak swau wětšj rozmanitostj, gednak i přesnostj a wýnosnostj nemálo nad onyno předčj. My ge zde rozdělené na třjdy a pořádem národůw slowanských co neykratčegi připomeneme.

I. Děgepis.

U Slowanůw ruských děgepis domácj počjná se s Nestorem mnichem Kyjewským (nar. 1056, umř. ok. 1116), půwodem drahocenného letopisu od neystaršj doby až do 1114, wydaného podlé rkp. Radziwillowského čili Kraloweckého w P. 1767. 8., podlé Nikonowského od Schloezera, Bašilowa a g., w P. 1767—1792. 8. 6 č., s obšjrným historicko - kritickým wýkladem od A. L. Schlözera Nestors russ. Annal. (sahá do r. 980) Gött. 1802—09. 8. 5 č., z kteréhožto wydánj D. G. Gazykow ruský wýtah zdělal w P. 1809—19. 8. 3 č., něm. s některými pozn. Dobrowského od J. Müllera Altruss. Gesch. nach Nestor (sahá do 987) Berl. 1812. 8., naposledy podlé rkp. Lauwrentijewského (r. 1377) od R. Th. Timkowského (sahá žel! gen do r. 1019) w Moskwě 1824. 8. Auplného, zpráwného a historickým potřebám i kritické oswětě našeho wěku přjměřeného wydánj Nestora až posawad se nedostáwá. Po Nestorowi pokračowali w letopisech geho ginj, gmenowitě Silwester 1114—16, Niphont 1157, Jan Nowohradský atd. Mimo to powstaly mnohé giné částečné letopisy ruské, pošlé od rozličných spisowatelůw, gichž krátký přehled w L. Goteblęwského O dzieiopisach polskich Warsz. 1826. 8. str. 58-70 čjsti se může. Ruská, cyrilsky psaná kronika, probošta Jaroslawa z Plocka nad Wislau, půgčená Kristianowi bisk. pruskému (ok. 1210—1239), a od tohoto užjwaná, bylali rozdjlná od Nestorowy, nebo tato, s gistotau řjci se nemůže *). U Slowanůw polských neystaršj domácj letopisy psány gsau latině. K nim přináležegj wlastně tak řečenj letopisowé polštj (annales Polonici), pokudž nám wědomo asi od počátku 12ho až do konce 15ho stol. sahagjcj, wydanj w F. W. Som-

*) Voigts Gesch. Preuss. Kön. 1827. 8. Bd. 1. S. 623—624.

mersberg Scr. rer. Siles. T. 1—2, a ginde. Martinus Gallus (kw. 1110—1135), sepsal Chronicon od 825 do 1118 pokračugjcj, neylépe wydané od J. V. Bandtkie Vars. 1824. 8. Vincentius Kadlubko [kw. ok. 1220] wypsal děge polské od počátku až do r. 1203 w Historia polonica Dobromili 1612. 8., zpráwněgi při J. Dlugossi [nar. 1415, umř. 1480] Hist. Polonae l. XII Franc. et Lips. 1711—12. F. 2 Voll. Ginj děgopisci, Boguchwał (umř. 1253), Dierżwa (ok. 1296) atd. wyčteni a oceněni gsau w L. Gołębiowskieho O dzieiop. p. W. 1826. 8. — U Slowanůw českých neystaršjm domácjm děgepiscem gest Cosmas děkan pražský [nar. 1045, umř. 1125], gehož Chron. bohem. neylépe wydáno w F.M. Pelzel & J. Dobrowsky Scr. rer. bohem. Pragae 1783. 8. 2 Voll. O geho pokračowateljch, gakož i o děgepiscjch nástupných stoletj důkladné známosti nabyti lze z F. Palackého Würdigung der alt. böh. Geschichtschreiber Pr. 1830. 8. — U Slowanůw illyrských neystaršjm domácjm děgepiscem se pokládá negmenowaný kněz Dioklegský, obyčegně Anonymus presbyter Diocleas zwaný [kw. ok. 1161], gehož latinský letopis wytištěn w J. Lucii De regn. Dalm. & Croat. l. VI. Amst. 1666 F. (we Wjdenském wyd. 1758 ho nenj), tolikéž w J. G. Schwandtneri Script. rer. Hung. Vind. 1746—48. F. T. 3. W gakowém přjbuzenstwj s tjmto letopiscem gestiť tak řečená Kronika dalmatská, psaná půwodně illyrsky a ok. 1510 od M. Marula na latinsko přeložená (nacházj se w rkp. w Řjmě i w Museum českém; lat. tištěná u Lucia a Schwandtnera), a která z nich staršj i půwodnj gest, geště wždy dokonale rozhodnuto nenj. Illyrowé řeckého obřadu čili Srbowé magj sice krátké, wjce méně důležité historické zápisky, sahagjcj hned od neystaršj doby, hned a sice obyčegněgi gen od času duchownjho pastýrstwj Cyrilla i Methodia až do 15ho stol. i dále; ale ty až

posawad z rozličných rkp., po nichž roztraušeni gsau, do hromady sebráni a wydáni negsau. Letopisy Daniele arcib. srbského [1325—1338], tolikéž geště newydané, teprwa s děginami krále Radoslawa 1224, wlastněgi kr. Stěpana Uroše 1238 počjnagj. U Slowanůw bulharských domácj letopisy, gakowéž podlé některých zpráw w zemi, gmenowitě w klášteře sw. Jana pod horau Ril (Orbelus) řečenau, nalezati se magj, až po dnes na gewo wyneseny negsau.

2. Zeměpis.

Obzwláštnjch zeměpisných pramenůw domácjch, půwodem anebo aspoň obsahem swým do časowého okresu našich starožitnostj dosahugjcjch, naprosto nemáme; a wšak letopisowé naši a giné pjsemné prameny zamykagj w sobě nemálo podrobnostj k wyswětlenj zeměpisu slowanského wýborně platných. Neystaršj ruské zeměpisné zpráwy gsau teprwa z 16ho stoletj, tak nazwaný Bolšoj čertež ad Cara Joanna II. 1552. Popis zemj a národůw na Rusi od wel. knjžete Konstantina Maudrého († 1219) ztracen.

3. Žiwoty swatých.

Neméně wýnosné pro starožitnosti slowanské gsau některé domácj žiwoty swatých. U Slowanůw ruských giž Nestorowi připisugj se žiwoty Otcůw pečerských, tištěné poneyprwé w tak nazwaném Pateriku pečerském w Kyj. 1661 F. a potomně často. O giných starých legendách ruských podrobné zpráwy w Eugeniowě Slowáři histor. rusk. spisow. P. 1827. 8. 2 č. a ginde k nalezenj gsau. U Poláků w žiwoty domácjch swatých teprwa pozdě se sw. Stanislawem a g. se počjnagj. Důležitěgšj gsau staré legendy české, mezi nimiž žiwot sw. Wáclawa cyrillsky a nepochybně půwodně w Čechách psaný, zwláště důležitý gest: Čas. česk. museum 1830. str. 453—462; a wšak i giné legen-

dy a žiwoty swatých, gmenowitě sw. Ludmily a sw. Wáclawa od Christana (w Dobrowského Kritische Versuche Leg. F. a G), sw. Wogtěcha (w H. Canisii Ant. lect. T. 3) atd., tytýž z ohledu ztarožitnostj slowanských wážná swědectwj w sobě zawjragj. Mezi legendami u Slowanůw illyrských a bulharských zachowanými žiwot sw. Cyrilla a Methodia neywjce se cenj (k. př. z otečnjka 12—13ho stol. w K. Kalajdowiče Joann Exarch Mosk. 1824. F.); z pozděgšjch we mnohém ohledu předůležité gsau dwa obšjrné a znamenité spisy, t. sw. Sáwy arcibisk. srbského žiwot otce geho sw. Symeona knjžete Srbského sepsaný ok. 1210, a Domitiana mnicha žiwoty sw. Symeona i Sáwy složené 1264, oboge geště netištěné: wiz Wien. Jahrb. d. Lit. 1831. Bd. 53 Anz. Bl. str. 26. 44.

4. Listiny.

Neystaršj listiny slowanské do našeho času dochowané gsau zámluwy Rusůw s Řeky r. 912 a 945, napsané dle wšj podobnosti ode pjsařůw bulharských w Carihradu, od Nestora do letopisu geho wtělené, a co do přesnosti a půwodčitosti gich od Kruga i Ewersa důwodně bráněné, w čem nás ani nowé pochybowánj p. Macieiowského mýliti nemá. Domácj ruské listiny w pozděgšjch přepisjch nás došlé sahagj domnělé až do r. 996; půwodnj počjnagj teprwa s nadacjm listem kn. Mstislawa Wladimirowiče a syna geho Wšewlada 1128-1132, a gsau w 12tém a 13tém stol. geště wždy řjdké, w 14tém a 15tém hogněgšj, wydané w N. P. Rumjancowa Sobran. gosud. gramot Mosk. 1813—19. F. 2 č. Listiny Slowanůw polských, pomořských, slezských, lužických atd., psané napořád latině, tolikéž od konce 10ho stol. dále dolů se wztahugj, a wětšjm djlem w rozličných sbjrkách a spisjch Paprockého, Nakielského, Szczygielského, Okolského, Niesieckého, Dogiela, pomořské u Rongona 1707, Ludwiga 1718.

a Dregera 1768, slezské u Böhme 1770 a Tschoppe-Stenzela 1832, lužické u Hoffmanna 1719, Worbsa 1834 atd., roztraušeny gsau; auplného gich wydánj až posawad nenj. Též samo platj o listinách českých, z počátku latině, z nichž neystaršj gest kn. Boleslawa 2ho 993, potom od r. 1386 hustěgi, w 15 stol. pak napořád českým gazykem psaných, a z částky od Sommersberga, Dobnera atd. tiskem wydaných, gichž sbjrka se od p. F. Palackého chystá. Na Morawě latině psané listiny sahagj až do počátku 11ho stol., sbjrku gich wydáwá p. Boček. U Slowanůw illyrských drahný počet lat. listin knjžat a králůw chorwatských se zachowal, mezi nimiž neystaršj kn. Trpimjra r. 837, na djle w Lucii De r. Dalm. & Cr. Amst. 1666. F., D. Farlati Illyr. sacrum Ven. 1751—801. F. 6 Voll. a we Fejér Cod. dipl. r. Hung. Budae 18 . . . 8. . . . Voll. tištěné, na djle w rozličných archiwjch schráněné. W srbském gazyku se nacházj nehogný počet listin asi z 12—15 stoletj, až posawad geště netištěných. Bulharských prý geště několiko z 13—14 stoletj stáwá.

5. Zákony a práwa.

Psaných práw slowanských z oné doby, we kteréž okres našich starožitnostj zawřjn gest, se naprosto nedostáwá; a wšak w pozděgšjch sbjrkách zákonůw zamykagj se poněkud i zůstatky neystaršjch obyčegůw a zřjzenj práwnických. Tož gmenowitě platj o ruské tak řečené prawdě, potwrzené od kn. Jaroslawa 1020 Nowohradčanům, rozšjřené a rozhogněné od geho synůw a nástupcůw, zwláště Wladimira Wsewladowiče 1114—1125, gegjž rozličná gsau wydánj od Boltina i Puškina w M. 1799, Strojewa při Sofijském letopisu w M. 1820, Rakowieckého we Wars. 1820. 4. 2 č.; Ewersa w Dorpatu 1826. 8. a g. U Polanůw ustawy zákonné i mnohem gsau pozděgšj

i latinau psané, k. p. ustaw Wislický Kazimjra W. 1347, potomně owšem do polštiny přeložené; srw. J. Lelewela Księgi ustaw polsk. Wilno 1824. 4. Neystaršj práwa země české, posawad w rkp. nalezené, gsau z 12ho a 13ho stol.; wydánj gich od p. W. Hanky se očekáwá. Srbské zákony a obyčege práwnické, na mnoze ze staršj doby pošlé, sebral, potwrdil a rozhognil cár Dušan r. 1349 a 1354, gegichž zpráwné wydánj gá sám obmýšljm. Srw. W. A. Macieiowski Hist. prawod. slow. Wars. 1832. 8. č. 1. str. 226—268. č. 2. str. 312—315.

6. Nápisy.

Nápisowé na penjzech, kamenjch atd. u rozličných národůw slowanských w rozličné době se pogewili, gednak w latinském, gednak wdomácjm a přirozeném gazyku. Na Rusi nalezeny, mimo pamětný penjz řeckého c. Basilia 2ho ok. r. 987 s řeckým a cyrillským nápisem dwa penjze Wladimira W. (980—1015), geden Jaroslawa (1018—1054), tolikéž hřiwny neboli náprsné okrasy (cyrill. Monisto, lat. Monile) z téhož wěku, wše to s nápisy buď slowanskými, buď řeckými i slowanskými. Tamže we starých chrámjch i některé nápisy konce 10ho a z 11ho stol. se nacházegj. Srw. Köppen Spis. rusk. pamjatn. Mosk. 1822. 8. — Na polských penjzech, pocházegjcjch od Boleslawa W. (992—1025) a geho nástupcůw, w nápisech latinských aspoň gména slowanská se wyskytugj. Srw. J. Lelewela Dwie tablice star. pieniędzy W. 1825. 8. Tolikéž i o českých, počjnagjcjch s Boleslawem, newědomo kterým ze třj prwnjch (936—1002), řjci se musj: srw. Časop. česk. Mus. 1830. str. 205 násl. Do třjdy těchto pramenůw přináležegj i runské nápisy bůžkůw a nářadj z modlárny Slowanůw ratarských, wyobrazené a špatně wyložené w A. G. Masch Alterth. d. Obotriten Berlin 1771. 4. J. Potocki Voyage dans quelques par-

ties de la basse Saxe Hamb. 1795. 4. M. F. Arendt Strelitzisches Georgium 1819. K. Lewezow Andeut. üb. Alt. zw. d. Elbe u. Weichs. Stett. 1825. 8. Newědomo, z které wlasti a z kterého wěku pocházj tak řečený měšec sw. Štěpána we Wjdni s wyšjwanými zlatem cyrillskými slowy. O penjzech někdegšjch chorwatských knjžat a králůw nikde dostatečné zpráwy nenalezám; srbské počjnagj domněle s kn. Muntimirem (880—900), gistotně pak se kr. Štěpanem I. (1195—1224), ačkoli s nápisem latinským, a se srbským teprwa s kr. Wladislawem 1230 i násl. O penjzech bulharských knjžat a králůw posawad nic se newj. Gsauť i některé giné, zwláště tak gmenowané barbarské čili cizogazyčné, sem náležegjcj památky tohoto druhu, o nichž mjstněgi ginde.

7. Powěsti, pjsně a zpěwy, přjslowj, gazyk.

Tekutým a bohatým pramenem starožitnostj slowanských gsau i neystaršj nás došlé zbytky domácjho básnictwj, národnj pjsně a zpěwy, přjslowj a pořekadla, naposledy sám přirozený náš gazyk slowanský. Z prwnjch nadewšecko wynikagj neoceněné zůstatky staročeského básnictwj, t. Spěwy, tištěné w Rakowieckého Prawdě ruské w 1 a 2hé č., w Preslowě Kroku 1823. sw. 3, a při Králodworském rkp. 1829, potom pjsně a zpěwy w rkp. Králodworském obsažené, wydané od W. Hanky 1819. 1829. 8. Národnjch pjsnj, w nichž geště wždy mnohé wetché šlepěge býwalých národnjch pogemůw a zwykůw, obzwláště pak podánj mythologických, znamenati lze, hogněgšj sbjrky gsau Certelewa a Maximowiče ruských i rusinských, W. z Oleska polských a rusinských, W. S. Karadžiče srbských, F. L. Čelakowského wšeslowanských, J. Kollára uhersko-slowenských a t. d. Sem počjsti lze i Kirše Danilowa dřewnj ruské básně

a powěsti, wydané w Mosk. 1804. 1818. 8. Neméně wážné gsau sbjrky národnjch přjslowj a pořekadel, gsaucjch negednau mnohem staršjmi, nežli na oko býti se zdagj, a poskytugjcjch zrnečka negen w ethnologickém, ale i w historickém a mythologickém ohledu záwažná, gichž zde pro krátkost wyčjtati pomjgjme. Naposledy i sám gazyk, tak starý, přesný a bohatý, gakowýť gest bez odporu náš slowanský, sahagjcj půwodem swým do mnohem staršj doby, nežli wšecky ostatnj pjsemné i nepjsemné prameny děgepisu našeho, we mnohém ohledu nad mjru wýnosným gest zřjdlem národnjch našich starožitnostj, a začasté i tam, kde nás wšecky giné prameny i pomůcky opauštěgj, neočekáwaně mnoho swětla poskytá, buď že geg wážjme z pjsemnjch památek, které co do gednotliwých slow pro nás giž s dobau herodotickau, co do celých spisůw ale teprwa s Cyrillem a Methodiem 855 se začjnagj, buďto že čerpáme ze studnice žiwé, z mluwy národnj, obecné. W obogj zagisté přjpadnosti nalezáme w gazyku swém sklad rozličných pogemůw, zpráw a wědomostj, wydáwagjcjch nám o mnohých odginud nedostupných wěcech swědectwj půwodem swým starožitné, přesnotau záwažné, patrnostj a ráznostj welecenné. A wšak nemáli čistý tento pramen nerozwážliwě zakalen a wyplýwagjcj z něho hogný wýbytek wšetečně zmaten a gako we psj dán býti, potřebj owšem z něho wážiti uměle, střjdmě a se wšj možnau opatrnostj. Gestli kde, zagisté nad bránau gazykozpytu napsáno buď: Odi profanum vulgus et arceo!

8. Hmotné památky.

Co giž nahoře w prwnj době o hmotných památkách národnjch starožitnostj powědjno, toho wšeho i w této druhé, a sice pokud možné geště mnohem wjce šetřiti slušj. Předkůw našich nedbau a nezhodami času to pošlo, že mnohé památky tohoto druhu, mo-

haucj k wyswětlenj starožitnostj našich znamenitě poslaužiti, buďto na wěky pro nás zmrhány gsau, buďto aspoň za dlauhý čas před očima našima ukryty zůstáwagj. W nowěgšjch časjch obrácena gest sice pozornost některých horliwých wlastenců na tyto takowé památky dřewnjho Slowanstwa, gmenowitě na Rusi a w Polště, ale žádaucjch wyspělých plodůw gegich pečliwého bádánj weřegnau cestau obecenstwu slowanskému až posawad uděleno nenj *).

Naposledy geště pozbýwá, abychom i některých hlawněgšjch pomůcek ke slowanským starožitnostem, pilnostj nowěgšjch spisowatelůw na swětlo wywedených, zde co neykratčegi podotkli. Powšechně o spisjch tohoto druhu s bolestj wyznati se musj, že pošlj od cizozemcůw i domácjch, obogj daleko za wznešenostj předmětu a za potřebami našeho wěku wzadu zůstáwagj, a málo který z nich k něčemu se hodj. Wydanj od cizozemcůw, gakž wýš řečeno, powahy, děgin a gazyka národu našeho i nepowědomých i nemilowných, w podstatě swé obyčegně wjce k wywrácenj a zkaženj starožitnostj našich, nežli k gegich upewněnj a wyswětlenj platni gsau; sepsanj od našinců, we kritickém historictwj, w archaeologické nauce a w důwodném gazykozpytu bez mála geště wždy nowáčkůw, negsauli do cela ničemnj a leda ke smjchu nebo ljtosti pobjzegjcj, (gako spisy Bohuše, Wenelina, Liebuše a g.), wždy předce na wady a nedostatky, nežli na wěcnatosti a okrasy, mnohem gsau bohatšj, tak že neneslušně každý za šťastného pokládati se může, kdo drahé části žiwota swého čtenjm těchto balamutných knih, za swým powolánjm, nepřjgemně a bezmezdně protráwiti nemusj. Odsjlage čtenáře ku přehledu spisůw sem náležegjcjch na giném

*) Schlözer's Nestor I. 67—70. Köppen Kunst und Alt. in Russl. in W. Jahrb. d. Litteratur 1822.

mjstě podanému *), zde gen některé z těch připomenu, kteréž obsahem swým, aspoň co sbjrky rozličných swědectwj a někdy i zdrawých úsudkůw o starých Slowanech, nad giné gsau důležitěgšj a wýnosněgšj, s wylaučenjm mnohých spjskůw o gednotliwých předmětech. J. Chr. de Jordan de originib. Slavicis Vindob. 1745. F. 2 Voll. — J. S. Assemani Kalendaria ecclesiae Universae (wlastně gen gentium Slavicarum) Romae 1750—57. 4. 6 Voll. — A. L. Schlözer Nord. Gesch. Halle 1771. 4. Téh. Nestors russ. Annalen Gött. 1802—09. 8. 5 Bde. — J. Thunmann Untersuch. üb. die alte Gesch. ein. nord. Völker Berl. 1772. 8. — Acta Societatis Jablonovianae de Slavis Lips. 1772—74. 4 Voll. — L. A. Gebhardi Gesch. aller wendischslaw. Staaten Halle 1790. 4. 4 č. — K. G. Anton Versuch über die alt. Slawen Leipz. 1783 ff. 8. 2 č. — A. Linhart Geschichte von Krain. Laib. 1788—91. 8. 2 č. — J. Ch. Gatterer An Russor. Polon. cet. pop. slav. orig. a Getis sive Dacis liceat repetere? diss. 1791, in Comm. Soc. reg. sc. Gott. T. XI., německy od Schlichthorsta w Bremě 1805. 8. — F. Durich Bibliotheca slavica 1. Budae 1795. 8. — J. Potocki, Fragments histor. sur la Scythie, la Sarmatie et les Slaves. Brunsv. 1796. 4. 3 Voll. Hist. primitive des peuples de la Russie Petersb. 1802. 4. Atlas archaeol. eur. Rossii. S. P. 1823. F. — Ad. Naruszewicza Hist. nar. polskiego Wars. 1824. 8. 2 č. — J. Dobrowský Hist. krit. Unters. woher die Slaw. ihren Namen erhalten, im 6ten Bd. der Abh. e. Privatges. Pr. 1784 8. S. 268—298. Česky: Slowauli Slowané od sláwy čili od slowa? W Čas. česk. Mus. 1827. sw. 1 st. 80—85. Téh. Ueb. d. Begräbnissart der alt. Slawen, in den Abh. d. böhm. Ges. d. Wissensch. 1786. 4. S. 333—359. Uebers. e. Stelle im 19ten Briefe

*) Abkunft d. Slawen S. 8—15.

des h. Bonifacius, die Slawen betreffend eb. 1787. S. 156—160. Eb. Ueb. d. ältesten Sitze der Slaven in J. W. von Monse Landesgesch. v. Mähren Olm. 1788. 8. Bd. 2. S. IX—LII. Eb. Ueb. d. erste Datum zur slaw. Geschichte und Geogr. in den neuen Abh. 1791. 4. S. 365—370. Srw. Gesch. der böhm. Sprache und Literatur. Pr. 1818. 8. S. 1—11. Eb. Bemerkungen über Serben und Chorwaten in J. Ch. Engels Gesch. der Serb. 1801. 4. S. 153—161. Eb. Slawin 1808. 8. 1833. 8. Slowanka 1814—15. 8. 2 č. — W. S. Maiewski O Slawianach Warsz. 1816. 8. — N. M. Karamzin Istoria gosudarstwa rossijskago S. P. 1816—18. 8. 2 wyd. 1819—1826. 8. 12 č. — P. Solariče Hieroglyfika slowanská rkp. Téh. Rimljani slawenstwowawši. Bud. 1818. 8. — J. F. A. von Schwabenau Die ältesten Slaven und ihre Wohnsitze, in André's Hesperus 1819. Jäner, česky od J. M. Krále w Hr. kr. 1825. 8. — J. M. Ossolinskiego Vincent Kadlubek — we Wiad. hist. kryt. Krak. 1819. 8. d. 2., deutsch v. S. G. Linde Warsch. 1822. 8. Téh. Początki Slawian w Čas. nauk. Lwow. 1831—34. 8. — J. B. Rakowieckiego Prawda ruska Warsz. 1820—22. 4. 2 č. — W. Surowieckiego Sledzenie początku nar. Slowianskich, w roczn. tow. Warsz. T. 17, též o sobě Warsz. 1824. 8. — P. J. Schaffarik Ueb. Abk. d. Slawen nach Surowiecki Of. 1828. 8. — G. Dankowsky Fragm. zur Gesch. Presb. 1825. 8. Eb. die Griechen als Verwandte der Slawen Eb. 1828. 8. — J. Ph. G. Ewers Das ält. Recht der Russen Dorp. 1826. 8. — J. Kollára Rozpr. o gmén. poč. i star. národu Slawského w Bud. 1830. 8. — W. A. Maciejowski Historie prawod. slow. Warsz. 1832—1833. 8. 2 č. — Spisů Sestřencewič-Bohuše, Wenelina, Liebuše, Hallinga a giných těm podobných naschwál zde mlčenjm pominuto.

4.

Pozůstatky rusadelnjch swátků w Čechách.

Od Jana Štěpana,
faráře w Pohořj a tagemnjka wikariatu Mirowického.

Že se pohanstwo w Práchenském kragi bljže Čjžowé a Baubjna welmi dlauho, když giž w ostatnjch našj milé wlasti částkách slunce nebeské prawdy přegasně se zaskwjwalo, udržowalo, dosti známo gest každému našich letopisů čjtateli; tudy se také neywjce pozůstatků pohanských obyčegůw nalezá w tomto kragi. K těmto wšjm práwem náležegj frašky, které se až dosawad w mnohých mjstech gmenowaného krage tropj o Letnicjch neb swatodušnjch swátcjch. Gsa zrozen w naddotčeném okolj, wždy gsem za to měl, že to bude něco z českého pohanstwa pozůstalého; genom že gsem nikdy prawé přjčiny těchto šašků nemohl se dopjditi. Uhodnul gsem teprw wše, přečjtage pogednánj pana Šafařjka (wiz Časop. česk. Mus. 7 roč. běh, 3 swaz. str. 257 o Rusalkách.)

Wše, co se až potud o těchto swátcjch děge u nás, porownáwá se s obyčegi u Rusinů a ginde dle p. Šafařjka zachowáwanými. W noci před božjm hodem swatodušnjm přiwleče neb přiweze swobodná mužská chasa do wesnice několik pěkných buď gedlowých, neb smrkowých stromů; neywětšj z nich wystawj neywjce uprostřed náwsj, ostatek wůkol. Na wětšjm djle se stromo-

wé tito olupugj, aby wzhledněgšj byli. Na ráno giž wše se spatřuge we swé auprawě, gakož i zde onde před obydljm wáženěgšjch djwek podobný strom, genž se wždy nazjwá mágem. Za nemalau sobě pokládagj čest, kterým před okny neb wraty strměgj mége. Hod božj ubjhá djlem při službách božjch, djlem při lepšjm obědu, a něgakém nawštjwenj, gežto sedlky napečených kosmatic poskytugj. Tyto kosmatice pamatugj na wageční-ci, o které se na Bělorusi pěge. Rozkrágegj totižto sedlky koláč tlustými skýwami, omačugj w rozmjchaných wegcjch s málem mauky, a osmažugj na másle. Druhý swátek po obědě scházj se swobodná chasa do hospody neb giného stawenj; tu se oblekau k tomu ustanowenj w oděnj potworné ze smrkowé kůry, as na ten spůsob, gako widjwáme staré rytjře české w gich brněnj, magjce na prsau gako prošjwanice, a na hlawách wysoké z kůry čepice do chochola, gako starodáwnjho černého wogska za korunowánj krále Maximiliána, w nichž nastrkáno množstwj kukaček a giného lučného kwjtj. Mezi nimi geden ustrogen gako král weze se k určenému na náwsj mjstu, na smyku tažen chechtagjcjmi se hochy, a mage wůkol sebe zástup pišťců buď krabuškami zakrytých, neb zčerněných po twáři, a magjcjch pjšťaly giž dlauhé, giž krátké z wrbowé kůry s wýtrubci buď wětšjmi, buď menšjmi. Král se beře se slaužjcjmi we swé nádheře až k určenému mjstu, kameni, neb pahrbku u prostřed wsi. W Buděgowském kragi, kde geště tento obyčeg swjžj gest, gede gmenowaný zástup na konjch. Tu při wřesku pišťců a chechtánj mládeže sbjhá se i dospělegšj lid z celé wesnice. Wezeli se král na smyku okolo něgské kaluže, swrhnau ho, neb hledj swrhnauti pro obecný smjch do nj. Přicházegjce k určitému mjstu, obstaupj ge weleslawně. Tu wystaupj ze zástupu prowoláwač, wyskočj na kámen neb pahrbek (w Buděgowském kragi, kde gsem to widěl, wyšine se na bljzký strom) a

počne o každém přjbytku a w něm přebýwagjcjch na zpamět wětšjm djlem w nemotorných rytmech dle náchylnosti neb nenáchylnosti, až mu mnohokráte za to po slawnosti i weyprask býwá záplatau, ledacos prowoláwati (wlastně se řjká wywoláwati). Ku přjkladu: K Čjškům gasné slunce swjtj, že magj dcery gako kwjtj. Nebo: K Holubům parno nemůže, proto magj děti gako růže. Wywolaw o gednom stawenj, wždy se táže okolo stogjcjch: geli prawda? a oni odpowjdagj gednjm hlasem: ge prawda, a nebo gen: ge. Na to hned wždy něgakau chwjli wřeštěgj pišťci, lid se směge, neb wywolánj přetřásá, a wywoláwač se slawně gako pomeyšlege otáčj obljčegem k tomu stawenj, o kterém dále má wywoláwati. Po wywoláwánj nazwjce hastroše, kterého wždy mjwagj ssebau zcela slamau pokrytého, uwrhugj do kaluže, gestli se té cti samému králi wezenému nedostalo, a octnau se, pokudž gich někdo, o němž hanebně wywoláwali, kygem nerozehnal, na mjstě, odkud wyšli. Na to se swátečně wystrogená mužská chasa s hudci (za mých pacholeckých let s haudkem a dudákem) wláčj po wsi od stawenj k stawenj, magjce na dřewěném taljři nastrčený zelený strůmek wypentlený a wšeligak okrášlený. Přicházegjce do přjbytku žádagj hospodyně o kosmatice, a swobodné djwky o něgaký penjz na dřewěnný taljř se strůmkem. Dostáwagj semo tamo i trochu obilj, wegce, neb koláče. W každém stawenj, kamkoli přigdau, něgakau chwjli pokřepčj s domácjmi ženštinami. Posléz se wracegj do krčmy, kdež prodawše krčmáři obilj, wegce a giné, což naholdowali, i s mágemi na wsi strmjcjmi, naspolek na stržené penjze, k nimž i we wsi darowané přidáwagj, pigj, a heyřj gak daleko wystačj.

Negen tyto až posud w Čechách zachowáwané mjstem šašky důkazem gsau někdegšjho Rusalek poctjwánj, nýbrž i rozličné od babiček a chůw dětem wyprawowané báchorné powjdky o pannách u wodě bydljcjch,

neb zaklených; podobně i powjdky o wodnjch mužjch neb hastrmanjch, o kterých se posawad u sprostého lidu bágj, že we wodách bydlj, kdys leckdys že wycházegj z wod, ano i pobljzké mleyny a giná osamělá stawenj, neywjce ale spustlá neb ostawělá nawštěwugjce, tam pod wšeligakým gménem a pod wšeligakau zámínau s lidmi rozmlauwagj, a ge škádlj, mnohokráte i naspolek s nimi přinesených wařených neb pečených ryb pogedj; při wšem přetwářenj že wšak k poznánj gsau po zeleném obleku, z gehož lewého okragj (šosu) wždy skápj woda, a po zelených wlasech. Takowé zelené wlasy, prý, magj i hastrmanky a gich djtky, které sobě časem na wýslunj na hrázi rozčesáwagj. Geli u rybnjka gaký strom, pro kratochwjl se na něm haupáwagj, neb po wrchu wod wšeligak sobě počjnagj. Gsau pak wždy nepřátelé lidstwa, wždy očihugjce, gakby koho mohli utopiti. Na suchu prý nemagj k člowěku žádné moci, kdyby ale někdo gen dosti málo smočil nohu neb ruku w gich wodě, tu že giž dostáwagj k němu přjstupu.

Týkage se swůdného Rusalek za lidmi powoláwánj: „Ha! ha! chodite k nám a t. d.“ o kterém p. Šafařjk pjše na str. 266, i o tom se powěst udržela w Čechách w powjdkách o Heykadlech. O těchto gsem poprwé uslyšel od swého pacholka wypráwěgjcjho čeládce ostatnj wečernjho času o strašidlech, a mezi těmi i o Heykadle. I táži se, w gakéby Heykadlo powěsti bylo? A odpowjdá tázaný pacholek, že prý gest obluda neb strašidlo neywjce lesnj, wšak i ginde za lidmi pocestnými nočnj doby powoláwagjcj: Hey! hey! (tudy Heykadlo.) Běda, prý, tomu, kdoby dle powoláwánj zaměřil cestu; neylépe, dj dále, newšjmati sobě heykánj, a pospjchati pozorně započatau cestau.

Na někdegšj w Čechách wodnjch bohyněk poctjwánj pamatuge až podnes w některých mjstech Budějowského a Práchenského krage obyčegné po garu každoročnj

prázdněnj studánek, neb studánkůw, gakož prawj na Hlubocku. *) Shromažďugj se holky wečernjho času, a gdauce k umjněné studénce zpjwagj, owšem giž ne starobylé pohanské pjsně, nýbrž buď swaté křesťanské, neb i swětské, w Buděgowském kragi wždy geště neystaršjho Českého rázu dle modulacj i slohu; pak přigdauce neywjce gen rukami wywrhugj ze studénky wšecken neklid, i bahno; mnohokráte i wydlažďugj gi. Tak činj gedné studénce po druhé, gak daleko zasahugj půdy gich wsi. Za welkau nedbalost a nečest by sobě pokládaly panny něgaké wesnice, kdyby za podletj gmenowané služby studénkám neprokázaly. Odcházegjce od studének opět zpjwagj, neb fraškugj, zwlášť gestli hoši dowěděwše se o gich zaměstnánj za nimi přišli.

Co rozpráwj p. Šafařjk na str. 267 o babicis otýpkau kopřiw šaškugjcj, a stawjcj se o rusadelnjch swátcjch gakoby předla a dřjmala, to se u nás, neděge; chodj se ale w Buděgowsku s Laucj (s Luckau neb Lucij), kterážto přicházegjc potworně ustrogená táže se hospodyně: „Shlaucelyli waše děwky kaudele?“ ustawičně na přinešeném kuželi kaudel přetřásagjc gakoby předla. Řekneli se gj: neshlaucely, mrská nedbalé djwky metlau.

O třech Králjch tamtéž obcházj po domech Berchta, hrozjc prowrtánjm nebozezem, kterýž nosj, nedáli se gj, oč žádá. Kdo nám o té dá důkladnau zpráwu? Zdá se, gakoby gi náš Balbin (vide ejusdem Miscellanea) měl za powěstnau na Čechách bjlau panj, o njž se tolik wypráwj w Gindřichowě Hradci a na panstwjch knjžete ze Šwarcenberka, zwlášť na Hlubockém, kdež, prý, se posledně za času burcowánj gednomu burcowateli nakázala w oděwu, gak se spatřuge na obrazech. Kdo nám cosi důkladného napjše o pálenj Swato-Jan-

*) Studénka tam gmenugj zimnici.

ského ohně? Četl gsem, že naši předkowé pohané páljwali tento oheň k poctěnj boha swého Radagasta. Kdož ale tento Radagast? — Kdo wezme na se práci, by nám něco napsal o staro-českém zpěwu, zwlášť o hlásánj; to gest: zpjwánj při žetj obilj, gehož gsem geště pamětnjkem, zpjwánj zwláštnjch pjsnj modulacj staroslowenskau s dodržowánjm w poslednj sloce neyzažšjho hlasu na způsob pěgjcjch Rusů; kdo dá zewrubnau zpráwu o hohánj dosawád w Buděgowsku o swadbách obyčegném? Pěgj tam družice, gichž wždy wětšj počet se beře, a ženy newěstu čepjce neb zawjgegjce, a posléz gi odwážegjce zwláštnj pjsně rázu geště slowenského, weleslawně, zdlauha, wždy poslednj sloky slabiku dotahugjce gako *ho* odkudž slowce: hohati. — Kdo wydá řádné pogednánj, njmžby se ukázalo, gak se asi naše Čeština we swém zlatém wěku wyslowowala, zwláště *i*. We wětšj částce našj milé wlasti nečinj se rozdjlu we wyslowenj mezy *i* a *y*; gen geště na Wlachobřezsku w kragi Práchenském a mjstami w Buděgowsku se takowého rozdjlu šetřj. Tam wyslowugj k. p. milost (gako mnilost), piwo (pgiwo) filec (fgilec), pánowi (gako pánowgi) a t. d. Podobně se w gich wyslowenj ljšj na koncy *d* od *t*, *b* od *p*. My téměř wšewůbec čteme sud gako sut; chleb gako chlep; ne tak oni. Otewřené *l* a po něm *i* neyliběgi gsem slýcháwal wyslowowati od rozených Pražanů na nowém městě před 33 lety. Zawřené *l'* neuměgj snad tentokráte gen Polané dobře wyslowowati. — Kdo si z horliwých p. p. wlastenců wezme tu těžkau práci, aby zbjral řemeslnická a umělecká gména a wyznamenánj? Zabolelo mne nemálo srdce, když gsem četl we Slowesnosti wýtečného našeho p. Jungmanna, řemesla že gsau w Čechách naweskrz německá. Poněmčená owšem z wětšj částky; wšak za našeho wěku daloby se geště wšecko shledati, zwláště po hranicjch Práchenského a Klatowského kra-

ge a djlem w Budĕgowsku a Táborsku. Arciť žeby musili býti otazowáni neystaršj wěkem z každého řemesla dle přjkladu wyšlých w německém gazyku přezděných zlatých kněh. K tomu nynj geště trochu času, než nám neywěkowitěgšj mistři pomrau, genž německy neuměgj; mladšj gsau giž poněmčilj, a ošklíwo ge poslauchati o řemesle mluwjcj, nenjť to ani české, ani německé. Mezi giným, gak krásnau mluwu swau mjwali mysliwci! Ta wyhyne, gestli se gj u neystaršjch doptawše lowců českých, w knihách potomstwu nedochowáme. Widěl gsem co mladý žák w latinských školách podobnau českau knihu psanau s wyobrazenými zwjřaty a stromy. Náležela u gistého pána slaužjcjmu mysliwci z pomezj Práchenského krage. Ó že gsem wjce rozumu neměl, abych gi byl kaupil! Snad byla poslednj swého druhu.

Takowéto a podobné otázky, náwrhy, a progewené wlastenské žádosti snadby newhod nebyly w tomto časopisu. Mnohým podřimugjcjm wlastencem snadby pohnuly, a častobychme se gistotně utěšených odpowědj a rozhodnutj dočjtali, zwlášť, kdyžby se wše laskawě bratrsky přigjmalo, na wáhu přjsné kritiky nekladlo, a co chybného od učeněgšjch přátelsky ponaprawilo.

Než proč gsem udělal tak daleký wýskok? Wždyť gsem počal o rusadelnjch swátcjch a gich pozůstatcjch w Čechách! Přeplněno bylo srdce mé wlastenskau horliwostj; až sem byw zanesen puzenjm zápalu gegjho, chtěl gsem stjsněnosti wnitřnj ulehčiti. Nynj se wracjm, kde gsem přestal.

Na Malorusi, prý, wywěšugj na dubjch klůcky atd. Rusalkám w obět. I u nás geště zde onde lze spatřiti na trninách a stromech klůcky, tkaniny, caparty a niti. S gakým to nyněgšj powěrečný lid činj úmyslem, newjm; genom gsem co děcko slýcháwal: Eyhle, tamto

zimnice wisj! Budeť ale neyspjše také pozůstatek poctjwánj Rusalek. Že se až posawad we mnohých rodinách dne čtwrtečnjho nepřede, newjm nemáli též zřenj swého, aspoň w počátku, na Rusalky předjwo kradnaucj, gak se o tom podnes w Malorusi wěřj.

I o kapradj náš lid sprostý mnoho wypráwj podiwného; mnohem wjce ale o ruljku. Tjm, prý, mohau se koně we zláštnj tučnosti, kráse a hugnosti zachowati. Musj se, prý, tento ruljk též w určitý čas o půl noci wykopáwati; kopagjcj musj wůkol sebe udělati kolo, kteréž nelze běsu (ďasu) ruljk střežjcjmu překročiti. Když gest wykopán ruljk, musj kdo ho dobyl, dřjwe než wykročj z kola, běsu hoditi slepici černau, aby se domnjwal, že uchwátil duši dobýwagjcjho; tento ale odhodiw slepici, dáwá se hned na autěk neyrychlegšj, nesměge se ani dost maličko ohlednauti, sicby ho polapil běs, genž zatjm poznáwá, že neuchwátil duši, ale gen slepici. — — — — —

5.

Krátký spis o porážce a zagetj Maximiliana woleného krále Polského a arciknjžete Rakauského.

Ze sauwěkého rukopisu, chowaného w národnjm Mus. česk.

Po smrti Štěpana Batory krále Polského pokusil se cjsař Rudolf II. pro swého bratra arciknjžete Maximiliana králowskau korunu Polskau zjskati. Gak mile cjsař z ohledu toho posly swé wyprawil, gež i wyslanci španielštj, řjšských wolenců, rakauských arciknjžat a knjžat pruských podporowali, nagjti se také dali poslowé cára Teodora, papežštj a šwédského dědičného knjžete Sigmunda. Tito i onino mluwili pro pány swé, papežský wšak posel, kterýž sice podlé daného sobě poručenj slowo swé pro gednoho z rakauských arciknjžat wésti měl, obmezil žádost swau schwálenjm kterého koli, ale katolického, knjžete. Polštj páni rozdwogeni byli. Někteřj wedenjm Zborowských chtěli arciknjžete Maximiliana, ginj pak podporowanj králownau-wdowau a zwláště Janem Zamojským, kancléřem králowstwj Polského, horlili pro šwedského knjžete, synowce někdegšjho krále polského, gehož dcera matkau geho byla; kterýžto také w naděgi na trůn polský wstaupiti gazyku polskému se naučil a náboženstwj katolické wyznáwal. Obě strany radili se o wolenj; poněwadž pak primas-arcibiskup Zamoyského se drže, Sigmunda dne 27 zářj prohlásil, nemeškalii Zborowštj, ač strana gegich menšj

byla, též Maximiliana prohlásiti; obě strany též kapitulacj zwoleným swým odeslaly, a ge do králowstwj přigeti pozwaly. Maximilianowi přinesli zpráwu o tom biskup Kijowský Jak. Woronický, Jan Zborowský a Alexander Brunecký, na gichžto přednesenj také na kapitulacj w kostele Olomauckém přisahal, a s hlučným mužstwem do Polska wtrhnauti přisljbil. Ač mu to od protiwné strany odrazowáno bylo, wyprawil se předce w řjgnu s 6000 muži, směruge s posobnjky swými ku Krakowu, gegž nadarmo ke wzdánj se požádal. Ano Zamoyský na wogsko Maximilianowo tak udeřil a ge porazil, že arciknjže mimo množstwj zagatých 1500 mužů ztratil, a s ostatkem do Slezka ustaupiti přinucen byl. Mezi tjm šwedského knjžete Sigmunda za krále polského korunowáno. Gak se dále wedlo a gak se ty wěci skončily, wyprawuge starý rukopis.

K wýprawě Maximilianowě w Čechách wšeho se použilo, co by wálečný duch wzbuditi mohlo; tak i zwláštnj pjsně tištěny byly, gichž zlomky sem w deškách staré gedné kniby nalezl; a poněwadž gich snad wjce nikde nenj, titul a některé werše z nich tuto stůgte:

Pijsničky tyto w Nowě wytištěné o Arcyknjžeti Maximilianowi.

1) Myť w Gménu Krysta daufáme etc.
2) Poslaucheyte wšickni křesťané etc.
3) Kteřjž na Wognu chcete, diwně se k tomu dřete etc.
4) Kdo chce s lidmi wesel býti, užiti etc.

Obsah gegich z těchto werší poznati možná:

„Jonáka let dospělého
a heytmana udatného,
toť geho Rod prokazuge,
že pokog welmi miluge,
Otce swého následuge.“

„Austriae beata domus,
gaudeat omnis Polonus,

spřjzněni budau Lechowé,
Morawané y Čechowé,
potěšenj bude nowé.“—
„A protož Národe Polský,
y se wšemi twými wogský,
nechage roztržitosti
přigměte Krále s wděčnostj
daného z Božij milosti.“
„Lwe přeušlechtilé zwjře,
ty Rakauského Rytjře
Bohdá šťastně doprowodjš,
Polskau Korunu ozdobjš,
plaché Poláky spokogjš.“
„Bože genž gsi náš ochrance,
rač býti toho obránce,
ať se k libosti twé skoná
ta pře Maximiliana
a zwelebj tebe Pána.“

„Zpijwá se Polskau Melodygi gako: Na co mi wyšly me čenste biesiady, že teraz etc.“ (W. II.)

Léta tohoto 1588. měsjce Januarii dne 22, když geho milost králowská Maximilián z města, řečeného Weluň země polské sem do Pičjna, kteréž toliko 4. mjle odtuď ležj, přigel; wěda o tom dobře, že nepřátelé Poláci poznenáhlu za njm až na hranice polské (nebo Pičjn giž na dwě mjle od hranic polských w Slezště ležj) táhnau, a nenaděge se, aby Poláci přes hranice se pustiti a do Slezka ho stjhati měli; měl na zegtřj 23. dne téhož měsjce ráno gednoho Poláka swého wogska s djlem lidu a gjzdy wen na špeh a na wartu wyslati.

Kterýžto wyhnuw na stranu tu, kdež nebylo žádného nepřjtele, do gedné wsi, s koně ssedl, a ten celý den i noc tu zůstaw pohodlj dobré sobě učinil, nic na

to nedbage, že několik sedláků w z té wsi k němu přiběhlo, a že Poláci k Pičjnu táhnau, a tu noc w sobotu na neděli toliko gednu neb dwě mjle odtuď se položili, w známost uwozowali. Ale wstaw ráno, když kancljř polský slawný onen Jan Zamoyský se wšjm lidem swým k Pičjnu táhl, wyhnul se s towaryši swými na stranu, a do leženj králowského zase se nawrátil. Byli pak i ginj dwa špehýři od geho milosti králowské wysláni; z nich gednoho nepřátelé gali, a druhý s sebau nepřátely k městu přiwedl. Ráno w neděli 24. dne ledna w kázanj, když lidé w kostele byli a giž se to rozhlašowalo, udeřili lermo w buben neyprwé na rynku, potom w městě i na předměstj, kdežto i hned několik kusůw střelby wen wytáhnauti dali a tak daleko od města, coby kaule doletěti mohla, postawili. Kancljř rozděliw swůg lid na tři hauffy, postawil se asi čtwrt mjle od města, proti němuž lid králowský, neyprwé střelci, potom i gjzda, pomalu wen z města bezewšeho šiku a spořádánj wytáhli, a proti nepřjteli se postawili, negsauc geště wšickni pospolu (nebo něco lidu králowského nedaleko odtuď w něgaké wsi leželo), a tu i hned setkawše se gjzda i lid pěšj tuze s nepřjtelem, téměř wšickni pogednau wystřelili, tak že k nabitj zase ručnic a polauhákůw swých zastaupenj neměli. Proti nimž nepřátelé w dobrém šiku stogjce, a střelce swé, kteřjž ručnice a háky swé wystřelili, hned ginými zastaupiwše, aby se tito zase sprawiti a nabjti mohli, tak tuze na lid králowský, kterýž teměř giž bez polowice zbranj byl, nemoha zase nabjgeti, dotjrali, a beze wšj milosti gako hláwky zelj stjnali, tak že zadnj djl hauffu na běh se oddal, a nebohých knechtůw, gichž do 3000 w počtu bylo, w bitwě opuštěných odběhl. Střelba pak wětšj byla na geden wršek březinami porostlý wytažena; a když z gednoho děla udeřili, lid kancléřůw, kterýž se w témž březj skryl, uhledawše, že puškaři střelbu na

lid kancléřůw směřili a k němu střjleti chtěgj, i hned z téhož březj se wyrazili, s welikým křikem na puškaře udeřili, od střelby ge odehnali, a tak gi obkljčili, že k nj dále žádný přistaupiti nemohl. Za tau střelbau stál G. M. K. asi s 30 koňmi. A když se střelci kancléřowi na něho obrátiti a střjleti počali, wida a slyše Geho Milost žalostiwý křik lidu swého, ráčil se zase k městu obrátiti, panu referendáři i giným raddám swým takowau žalostiwau nowinu a welikau moc nepřátel, kterýmž odolati nemohau a moci nebudau, w známost uwesti. I uradiwše se krátce, zawřeli se s ostatnjm lidem, kteréhož 1500 bylo. O by se byli zdrawě uradili a wsednauc na koně aneb na kočj do Wratislawě se obrátili, tu by něco bezpečněgšj byli, nežli w té malé peleši a městečku, gehožto zdi hakownicemi pobořeny a powaleny býti mohau. Když pak nepřjtel nebohé knechty a střelce wšecky posekati dal, a znamenaw, že giž žádného odporníka ni zálohy proti sobě nemá, ano i zprawen gsa, že G. M. K. s raddami swými do města Pičjna utekl, hned geště toho dne w neděli okolo nešporů se wšjm hauffem swým k městu přitáhl s welikau chtiwostj, wěda že tam gsau nepřátelé geho. Aby gich w moc swau dostati mohl, město wůkol se wšech stran oblehli, a před zdj do města zawolati a zeptati se poručil: Gsauli tam Zborowštj, Stádničtj, pan hrabě z Kurky (Górky), a pan referendář i ginj s Geho M. K. Kteřjž pak tu přjtomnj byli, ti wšickni zegména se gmenowati museli. Načež i hned střelbu, kterauž wně před městem na wrchu březowém G. M. K. odgal, k městu přitáhnauti a spustiti dal; dotazuge se, po dwakráte gich napomjnal, aby se poddali. Pakliby toho neučinili, žeby se wšj mocj tu celau noc k nim šturmowati a střelbu pustiti dáti chtěl, a dobuda města, wšeho, což tu žiwého bude a nagde, posekati. Tu Geho Milost s těmi pány polskými po swé straně w raddu wšel, a po-

wážil wšeho toho, zwláště pak ubohých newinných měšťanůw, manželek a djtek, gegich žalostiwý křik a náramné upěnj k srdci swému připustiw, na konec na tom se snésti ráčil: nepřjteli swému město odewzdati a tudy lid ten zachowati. I poručil to hned nepřjteli přes zeď oznámiti, a po dwakrát hrabě Čebeku o to k němu wen z města wyslati ráčil. Po té hned šest fakulj rozswjtiti daw (neb giž k třetj hodině na noc bylo), s panem hrabětem Stanislawem z Kůrky k kancléři wen z města wygel; proti němuž kancléř tolikéž šesti fakulemi z daleka gel: a když asi 20. kročegůw od sebe byli, za gedno s koně ssedše, G. M. K. a kancléř sami toliko k sobě šli. Kancléř se gest G. M. K. poklonil a sňaw čapku, ruky mu podal, gemuž zase G. M. K. náležitau reverencj učinil, a rozmluwiwše s sebau za dlauhau chwjli, zase se rozešli, Král G. M. do města, kancléř do leženj swého. Z toho pak, kdež se oni sešli, mjsta až k bráně, byl weliký počet střelců a gjzdných s nabitými ručnicemi a háky postawen, kteřjžto gako čerti zasmušile hleděli. Té noci welmi bylo ticho, tak že ani gedna ručnice nenj wystřelena. Na zegtřj ráno as hodinu na den přigel kancléř zase k městu, což když G. M. oznámeno bylo, ráčil k němu wen wygjti, a tu s njm rozmluwil a rukau dánjm mu sljbil. Po té hned lid gjzdný i pěšj kancléřůw dlauhau ulici od brány městské až wen k leženj učinil, a stoge s obau stran, lid G. M. K., gehož 1500 geště bylo, wen z města pustili a bez zbranj pryč pasirowati dali. Wšecky penjze, což gich kdo při sobě měl, od sebe dáti musili, a gednoho penjze zatagiti nesměli; a přehledáwagjce, nalezli při gednom groš 12. peněz platicj, toho i hned na kusy rozsekali. Dwa heyduci strhli s dwau drabantůw G. M. K. mimo zápowěd pláště laupežně. Když to wznesli, kancléř powolaw těch heydukůw před sebe, pláště drabantům zase nawrátiti, a ty heyduky obadwa

stjti poručil; tak že dále z našich žádný wjce oblaupen nebyl, an giným způsobem na ně sáhnuto nenj. Toho dne, gako w pondělj, měšťané Pičjnštj, kteřjž pozůstali, museli s ginými wen na mjsto, kdež se potýkali, wygjti, zbroge, ručnice a giné zbraně zbjragjce na wozy klásti, ano i těch mrtwých pohřbiti pomáhati. Též toho dne pan hrabě z Kůrky kancléřowi poklonu učinil, totiž padw, gemu se pokořil. Když pak G. M. K. s raddami swými a s kancléřem do leženj geho přigel, poslal tlumočnjka swého kancléř w auterý, ráno 26. dne měsjce ledna do města, kterýžto otewřew wšecky truhlice králowské, nic méně i giných pánůw tu pozůstalé, w gedné truhle králowské (prawj), že 3000 dukátůw nalezl. Gednoho tisjce z nich zanechal, a giná dwa prwé odtud wzal; tolikéž i kredenc střjbrný wšecken, kromě co by na geden stůl přislušelo, toho zanechal a G. M. K. poslal. Než w giných pánůw wěci wšecky se uwázal a as na deset wozůw ladowati dal; pryč s tjm ugel a do leženj se nawrátil. Sice G. M. K. na pěti wozjch naladowaných swých wěcj do Opolj odwesti a odstěhowati prwé dáti ráčil, kteréžto we Wratislawi na hradě opatřeny gsau.

Po odgezdu toho tlumočnjka, kterýž se tak dobře těmi kořistmi omastil, hned toho dne u wečer přigelo k městu do dwau aneb třj set bohaprázdného lidu, tatarského, kozákůw a heydukůw, gjzdného i pěšjho; wpád do města učinili, widauce, že geště weliký počet wozůw a konj před rukama se nacházj. Ty wšecky zlaupili a zebrali, zwypřahawše, sobě ge k gjzdě osobili, šawlj, ručnic, peněz i giného zbožj dosti se nabrali; a ta laupež a drancowánj tu celau noc a na druhý den až do poledne trwalo. A když zase wen z města wyhnuli, tu geden, 27. dne měsjce ledna, do města přigel, mage dlauhé kopj w prawé ruce, na němž malé chwoštjčko přiwázáno, a pod tjm drahný počet peřj čapátko-

wého křjžem nastrkáno bylo, gednau ulicj dolů a zase nahoru druhau gezdil, gednak dolů to kopj spauštěge, gednak zase nahoru wyzdwihuge. Naposledy i okolo wšeho rynku gel, a když wšechno wůkol obgel, zase wen z brány chtěge, obrátil se na město a tjm kopjm na rathauz ukázal a směřil. Nedlauho potom wyšli dwa ohňowé w městě, kdež žalostiwý pláč, křik a hlahol od geště tu pozustáwagjcjho lidu wzešel, že se Pánu Bohu slitowati mohlo; nebo, poněwadž plno wozůw a kočjch w městě stálo, a tři aneb čtyry tuny prachu tu také zůstáwaly, kterýchž také oheň došel a ge zapálil, takže wozowé i domy, geden sem, druhý tam rozmetáni byli. Což wětšjho pláče a žalostiwěgšjho upěnj lidem přidalo, tak že též město do konce se zbrogj, s ručnicemi a hákownicemi, kteréž wnitř okolo zdj městských ležely, ohněm zkaženo a zahubeno. A což neyžalostiwěgšjho gest, nahoře dotčený Boha prázdný polský lid, Tataři, Kozáci, Heyduci, množstwj žen, panen a děweček, kteréž našli a gim se zljbily, s sebau pryč zawedli. Někteřj drabanti a ginj, kteřjž při té porážce a přjhodě nešťastné byli, rozpráwěgj, že welicj dwa hauffowé, wšecko černých reytharůw a konj, černý praporec magjce, na straně w poli, když bitwa byla, se ukázali, a ode wšech widjni byli. Kteřjžto nebyli lidé, ale skotowá čeládka a wogáci; gakož tak gest, že se Skóta při témž kancljři zdržuge. — Kde pak a kam G. M. K. s zagatými raddami gsau zawezli, nemůže se w gistotě wěděti. Powěst ta gde, žeby lidu G. M. K. do třj tisjc tu zahynulo a zůstalo, kancléřowa též do dwau tisjc.

Spisu pak tohoto dátum gest w Náměstj, městě pánůw Wratislawských, 28. dne měsjce ledna, léta 1588.

Conditiones,

na kteréž král Maximilián z Pičjna do wězenj se dal, 24. dne ledna měsjce, léta 1588.

Předně. Arciknjže Maximilián napomenut byl, aby tu přjhodu a neštěstj Pánu Bohu poručil, a silnau a heroickau myslj snášel, že Pána Boha našeho saudowé gsau nezpytatedlnj, snad skrze giné prostředky a w giných zemjch i panstwjch potěšen zase býti že může. Singularem et majorem virtutem esse, adversam quam prosperam fortunam ferre. On (totiž) kancléř, že nic nečinj z pychu; nýbrž toliko to, což k fedrowánj a ochráněnj wlasti geho náležj, a bez čehož býti nemůže. Než aby se G. M. K. dnešnjho dne w takowé wězenj, kteréž na G. M. gakožto wywýšenau a přednj osobu náležj, postawil, a žádného posměchu ani autržky na poctiwosti, gak při postawenj se před králem, ani ginšjm způsobem neobáwal. Ale že na gednom zámku na straně s náležitau uctiwostj a dostognostj chowán býti má až do splněnj těch kondicj, též do upokogenj s G. M. Cjsařskau a korunau, anobrž i dostiučiněnj též koruny obywatelům, tam in genere, quam in specie, pokud se škod učiněných dotýče. Potom též do srownánj s G. M. C. a G. M. zeměmi i w giných artikuljch, kteřjž k oswobozenj G. M. gsau.

Lid služebný G. M. ze wšech zemj má hrdly swými bezpečen býti; a chudj, když od sebe složj zbraně, magj beze wšeho šacunku propuštěnj užiti.

Přednj osoby žiwoty a poctiwostmi swými též magj bezpečny býti, wšak proti náležitému šacunku, gakož s nimi srownáno bude.

Poláci, kteřjž nemožnj gsau, proti náležité přjsaze králi Zikmundowi a koruně, sljbjce wěrnost a pomoc, magj i hned propuštěni býti. Předněgšj pak osoby při G. M. arciknjžetej w rozeznánj býti krále a práwa bez odpornosti zůstati.

Což se pak poctiwosti a žiwotůw gich dotýče, to pan heytman (kancléř) na sebe přigjmá; a že žádnau potupnau pokutau přistaupeno k nim býti nemá; wšak

aby sljbili, žádného pozdwiženj dále proti králi a těm, kteřjž při něm stogj, ani proti wlasti swé netropiti, a před sebe nebrati. Strany ğruntůw aneb statkůw gich nemohowitých chce pan heytman králi (swému) wěrnau přjmluwu učiniti.

Co se pak mohowitého statku dotýče, kterýž při nich gest nalezen, w tom že neywyššj pan kancléř, poněwadž to obecnému lidu wálečnému podlé práwa woganského náležj, žádného gim ubljženj aneb zadrženj učiniti nemůže. G. M. pak arciknjžecj in continenti aby připowěděla a k tomu se přičinila, zámek Libikow aby i hned zase odewzdán a k koruně připogen byl.

Přjpis listu arciknjžete Maximiliána, kterýž psal Cjsaři G. Mti. z wězenj.

Cjsaři, Pane a Bratře můg neymilegšj!
Swé wždycky powolné a hotowé služby wzkazugi, a o tom nepochybugi, že snad giž odginud W. C. M. zpráwa došla, kterak gsau se wčeregšjho dne wěci mé zběhly. Totiž, gakož gsem málo před tjm se swým hauffem k slezským hranicem se wydal, tjm aumyslem a na ten konec, abych se s giným lidem wálečným, kterýž mi na pomoc táhl, stjhl a spogil; že gest kancléř koruny této proti mně welikau moc wyslal, tak že gsem gináče učiniti nemohl, nežli s lidem swým, což gsem ho koli pospolu měl, w poli s njm se potkati. Ale Pán Bůh wšemohaucj podlé swého neobsáhlého osudku a milostiwé wůle ráčil na nás takowé neštěstj dopustiti: že naši porážku pocjtili, a druhá strana pole obdržela. A tak gá spolu s těmi, kteřjž okolo mne a semnau byli, i hned potom w městečku Pičjně se wšech stran obkljčen gsem a do něho znamenitě střjleno, až naposledy ohněm i ginák do konce přemoženo bylo; tak že nemage žádné střelby, municj, ani profiantůw nebylo. A že městečko to nenj zpewněné, poněwadž sic na swětě žádný giný

prostředek se nenacházel, (lečbychom wšickni napořád na hlawu poraženi býti chtěli) z přinucenj a newyhnutedlné potřeby, pro ušetřenj toho, aby se newinná krew křesťanská wjce newyléwala, dáti gsem se musil, Pánu Bohu wšemohaucjmu a času to poručeno buď.

I poněwadž nynj toliko na tom záležeti chce, aby se přátelsky o to gednalo, kterak bych a gakým způsobem této těžkosti zbawen a sproštěn býti mohl: protož Wašj C. M. služebně a bratrsky za to prosjm, aby gste na to bedliwě pomysliti a w swé dostatečné uwáženj, aby se to tjm dřjwe bez prodlenj před se wzalo a wykonalo, milostiwě wzjti ráčili. Zakazuge se kancljř welice a hrubě, že prostředky a cesty takowé, kteréžby oběma stranám bez obwzláštnj ugmy byly, a k žádnému posměchu aneb zmenšenj mně a slawnému domu našemu se newztahowaly, nýbrž wjcegi přigemné byly, obmeyšleti a wyhledáwati chce. Gsem k osobě geho té nepochybné důwěrnosti, že k tomu wšemu s pochwalau swau dosti učinj, a wykonati toho neobmešká.

Gakož gsem pak upřjmnau geho mysl k sobě i ke wšem swým w této našj přjhodě w mnohých přjčinách w skutku poznal. Wedlé toho také učinil mi dotčený kancléř tuto zpráwu. Ačkoliw mu bylo poručeno, tu začatau wálku předce w zemjch W. C. M. continuowati a wésti; wšak poněwadž se wjce k tomu snažj, aby mezi W. C. M. zeměmi a obywateli králowstwj tohoto raděgi dobrý pokog a srozuměnj zachowáno bylo, nežli dalšj něgaké zakyselenj a záštj powstati měly, zwláště i za tau přjčinau, mage tu náděgi nepochybnau, že ta wšecka nedorozuměnj a odpornosti wzniklé tjm snázegi a lépegi nynj k přátelskému porownánj a k dokonalému wyřjzenj přiwedeny by býti mohly; uwolil se w to, že tak dlauho a dotuď dotčené wálky zanechati, a gi zastawiti chce, pokudžby W. C. M. aneb země a poddanj W. C. M. tolikéž se pokogně chowali, nic nepřá-

telského proti koruně této před se bráti nechtěli a přjčiny k newolem a k nesnázem nedáwali.

A protož aby W. C. M. netoliko při králowstwj Českém, ale také w králowstwj Uherském, a we wšech giných mjstech, kdež králowstwj Polské s zeměmi W. C. M. hraničj, o tom dostatečné poručenj učiniti, obwzlášťně pak umysl swůg w této wěci bez prodléwánj psanjm swým milostiwě otewřjti ráčili, tak aby nadepsaný kancléř lidu swého wálečného, kterýž při hranicech, wšak bez činěnj dalšjch pádůw aneb škod, ležj, délegi s obtjžnostj nemalau a welikými autratami nezdržowal.

Městečko pak Pičjn, kteréž gest wčeregšjho dne wzato, toť že tak dlauho w opatrowanj swém držeti chce, ažby ta oznámená pacificatio před se wzata a on to wšeckno swému králi a stawům přednesti mohl. Což gsem W. C. M. služebně a bratrsky tegna učiniti nechtěl, uznáwage sám toho důležitau býti potřebu, aby se od W. C. M. stjžně pánu biskupu Wratislawskému napsalo a poručilo, při obywateljch knjžectwj Slezského, a to mu dostatečně a skutečně nařjdilo: aby oni nic nepřátelského proti těmto zemjm bez wůle a wědomj W. C. M. před sebe nebrali.

A tak W. C. M. za to snažně a bratrsky prosjm, aby gste pro obecné dobré wšeho křesťanstwa a wěrných poddaných swých milých k tomu, což k zdrženj dobrého pokoge zapotřebné se býti pozná, milostiwě a laskawě nakloniti se ráčili, poraučegjce sebe se wšemi swými bratrské a milostiwé lásce W. C. M.

Dán půl mjle pod Pičjnem 25. dne měsjce Ledna, léta 1588.

W. C. M. poslušný Bratr Maximilián.

Neygasněgšj a welikomocný Řjmský Cjsaři, Pane Bratře náš laskawý!

Gest od Kancléře tato rada dána a předložena, aby gste za přjčinau listu, s kterýmž gest k W. M. C. z Krakowa — — wyprawen byl, buď skrze něho, aneb skrze wlastnjho kurýra swého oznámiti ráčili: že neráčjte od toho býti, aby neměli kommissaři od W. C. M. do Hlohowa wyprawení býti, a Poláci také do Freystatu aby se nagjti dali, a k tomu sgezdu aby od W. C. M. den gistý gmenowán byl. Tjmto pak prostředkem žeby W. C. M. swé wážnosti a reputacj zadosti učinila; poněwadž se podlé wyměřenj smluw a kompactát stane a W. C. M. ne neyprwé, ale oboge strany spolu kommissaře swé k takowému sgezdu wyprawiti mjti budau. Neb strany legacj, kterážby se měla k W. C. M. wyprawiti, potřebj by bylo, to prwé na stawy wznésti, potom sněm rozepsati, a diwně by se disputowalo, mělaliby takowá legacj wyprawena býti, čili nic?. při čemžby nemálo času stráweno, a bez obtjžnostj to býti nemohlo.

A gestli ta oznámená cesta předsewzata bude, tehdy se brzo a tjm dřjwegi gmenowaný sgezd kommissarůw wykonati, a při tom o mém wyswobozenj a o pokogi gednati mohlo.

Prosjm za to W. C. M., aby ne toliko od W. C. M. ale wšeho domu našeho kommissaři wyprawení byli. A poněwadž gsem kancléři za tau přjčinau, aby Slezko se nehubilo a nepálilo, připowěděl, že pokog zdržán bude: za to W. C. M. tolikéž bratrsky prosjm, aby ste o tom Polákům milostiwě napsali, i také poddaným swým, aby se pokogně chowali, poručiti ráčili. —

6.

Poznamenánj spisů

Jana Floriana Hammeršmida, rektora alumnátu Pražského, pak faráře w Teyně, a kanownjka na Wyšehradě a w Staré Boleslawi.

Od Wogtěcha Ruffera, kněze Wyšehradského.

W druhé polowici sedmnáctého wěku byla historie wlastenská wjce wzděláwána, než kdy před tjm, i pak až do našich časů.

Giřj Cruger † 1671, Max. ze Schleinic † 1675, Tomáš Pešina z Čechorodu † 1680, Aloys Hackenšmied † 1683, Bohuslaw Balbin † 1688, Jan Beckowský naroz. 1658 † 1725, Hammeršmid naroz. 1652 † 1737, a ginj takměř spoluwěcj w letopisech wlastenských pracowali; ne sice stegnau důkladnostj a dokonalostj, ale wšickni nesmjrnau a nepochopitedlnau horliwostj a pilnostj. Giž tiskem wydanj spisowé Balbinowi, Pešinowi, Hammeršmidowi, Beckowského k podiwenj každého přiwedau, kdo wj a zná, co to gest, historické zpráwy sbjrati, a o prawdiwosti gegich se přeswědčiti; a pozastawiti se musj, kde ti mužowé času a sjly nabyli, tak weliké knihy a tolik gich sepsati? Užasnauti ale teprw musj, když rukopisy, genž po nich zůstali a tiskem na swětlo newyšli, spatřj. Gakkoli Pelcel, Ruljk a ginj zpráwy o učených mužjch českých a o pracjch gegich wydali, a r. 1825 historie literatury české wyšla, předce

o rukopisech, zwláště když w giné řeči než w české shotoweni gsau, gen málo dowěděti se lze gest. O rukopisech weřegnost se nedowjdá, ti wždy gen gednomu neb druhému přjteli spisowatele známi gsau. Slušné a welmi prospěšné gest to alespoň, gména gich a mjsta, kde se nacházegj, gak dalece možná ohlásiti. Nedostatek takowých zpráw působj, že mnohého muže pilnost a zásluhy neznámé zůstanau a on proto náležité uctiwosti a wážnosti nedosáhne. Co práce, co času by uspořeno bylo, kdyby každý zpytatel práci a zpytowánj druha, genž tau samau cestau třebas kráčel, při ruce měl, a gj použiti mohl? Nemůžeť gich použiti, když ani o nich newj. Obdiwowal sem se wždy přičinliwosti a pilnosti Hammeršmidowě, co sem geho spisy tiskem wydané a mnohé w rukopisech seznal, znage i geho zaměstnánj w auřadech a zwláště w zastáwánj práw kapitoly Wyšehradské, proti které tehdáž bauře se wšech stran powstáwaly a gi gako giné kapitoly snjžiti neb raděgi wyhladiti usilowaly: spatřiw ale poznamenánj wšech rukopisů geho w archiwu Wyšehradském, užasnul sem. Poznamenánj to gest od ruky neznámé ale hodnowěrné, genž uměla rozděliti zrno od plewy, gak ze samého poznamenánj ku konci každý seznati může.

„Consignatio manu scriptorum post Rmum D. Hammerschmidt seminarii rectorem.“

1. Sacra eremus Augustiniana., s. de ord. S. Aug. Discalceat.
2. De ecclesia metropolitana, s. Viti.
3. De collegio Neo-Pragae PP. Societ. ad S. Ignatium.
4. De ecclesia S. Laurentii et monasterio S. Annae VV. Dominicanarum.
5. Fundatio templi Bethlehemitici Vetero Pragae.

6. Vandalo-Bohemia, seu res spectantes ad Bohemiam.
7. Taborium.
8. Litomericium urbs regia et districtualis.
9. Gloria illustrissimae Familiae Wratislaw.
10. Historia de monasterio Siloensi.
11. Zatecium regia civitas.
12. De collegiata ecclesia O O. S S. in Castro Pragensi.
13. Historia Plsnensis.
14. Privilegia antiquae et novae Pragae.
15. Consignatio collectarum pro S. Joan. Nep. Canonisat. institutarum.
16. Historia Budvicensis.
17. Historia monasterii P P. Capucinorum in Hradčan.
18. Historia monasterii S. Agnetis V V. Clarissarum.
19. Prodromus in historiam Wyšehradensem.
20. Vita S. Sigismundi regis Burgundiae.
21. Qui et quales reges et marchiones in monasterium Gradicense liberales fuerint.
22. Monasteria ordinis S. Benedicti in regno Bohemiae.
23. Historia civitatis Neo-Boleslaviensis.
24. Historiae Pragensis pars 1ma.
25. — — pars 2da.
26. — — pars 3tia.
27. Privilegia nunc regiae civitatis Neo-Boleslaviensis.
28. Historia Carloviensis Canoniae Canonicorum Lateranensium.
29. Historia ecclesiae S. Jacobi Conventualium Vetero-Pragae.
30. Historia conventus P P. Dominicanorum Klatoviae.
31. — monasterii S. Vincentii Wratislaviae.
32. — ecclesiae et monasterii S. Galli Vetero-Pragae.
33. — — — S. Mariae Magdalenae Micro-Pragae.
34. Fragmentum historiae ecclesiae metropolitanae S. Viti.

35. Fragmentum historiae Chrudimensis.
36. — historiae Bydzoviènsis.
37. Monasterium Divae Annuntiatae Servorum B. V. Mariae.
38. De Ecclesia collegiata et parochiali S. Aegidii Vetero Pragae.
39. Series Episcoporum Litomericensium.
40. Fragmentum monasterii et ecclesiae V V. Ursulinar. Neo-Pragae.
41. Historia Carloviensis et Trebonensis.
42. De Ecclesia et domo clericorum Theatinorum.
43. Fragmenta historiam Wyšehradensem concernentia.
44. Registrum literarum monasterium Slovanense concernentium.
45. Nomina Procerum regni et aliorum ejusd. officialium.
46. Fragmentum historiae Teuto-Brodensis.
47. — — Milovicensis.
48. Memoriae quaedam de Litomysslio.
49. Historia monasterii S. Coronae.
50. Historia monasterii Zderasensis Pragae.
51. De ecclesia S. Apollinaris in monte ventoso.
52. Historia civitatis dotalis Alto-Mutae.
53. Protelum plagarum regni Bohem. a tempore Ferdinandi I. ad a. 1632.
54. De ecclesia S. Salvatoris, et monasterio P P. Paulanorum V. Pragae.
55. Memoria regiae civitatis Launae.
56. De monasterio B. V. Mariae ad Nives.
57. Civitas Neo-Boleslavia.
58. Historia regiae urbis Klatoviensis.
59. Historia regiae urbis Kuttenbergensis.
60. Melnicum historice descriptum.
61. Bruxiaseu Pontum delineata carmine.
62. De hospitali S. militaris ordinis Crucigeror. ad pedem pontis.

63. De ecclesia S. Michaelis Archangeli V. Pragae PP. Servitarum.
64. Extractus historiae Plsnensis.
65. Relatio mortis Celsissimi de Waldstein.
66. Historia ecclesiae et monasterii S. Thomae.
67. Rosa Trebonica, seu historia canoniae Trebonensis.
68. Vita S. Joannis Nepomuceni, ejus canonisatio etc.
69. Vita SS. Petri et Pauli.
70. — — Simonis et Judae Thaddaei.
71. — S. Joannis Evangelistae.
72. Historia monasterii Strahowiensis.
73. Discipulus, quem diligebat Jesus, cum concionibus.
74. Regius apostolus S. Bartholomaeus.
75. Grandis hispaniae S. Jacobus major.
76. S. Telonarius S. Matthaeus apostolus.
77. Camerarius Christi S. Philippus.
78. Thesaurarius Christi S. Thomas.
79. Succus ex diversis libris de Sanctis extractus, cum multis sermonibus latinis.
80. Universitas Karolo - Ferdinandea Pragensis.
81. De conventus Klatoviensis fundatore etc. PP. Dominicanorum.
82. De ecclesia S. Benedicti in Hradčžan PP. Barnabitarum.
83. Historia equitum Melitensium et magnor. priorum Strakonicensium.
84. De parochiali eccles. S. Stephani majoris Neo-Pragae.
85. Series praepositorum Chotiessowiensium.
86. Fragmenta: *a*) Familiae Wratislavianae. *b*) De origine ordinis Crucigerorum cum rubea stella. *c*) Czaslaviae fragmentum. *d*) Bohemobrodae. *e*) Kaufimii fragmentum. *f*) Privilegia Protonotariorum. *g*) Fundatio ecclesiae Strahoviensis. *h*) Copia aureae bullae pro universitate Pragensi. *i*) Origo collegii societ. N. Pragae. *k*) de Aula Regia. *l*) Monasterium Gra-

dicense in Moravia. *m*) De monasterio Wilemoviensi. *n*) De praepositura Raudnicensi. *o*) Historia Doxanensis. *p*) Notitia fundationum ecclesiae S. Jacobi V. Pragae. *q*) De Ecclesia S. Apollinaris. *r*) De monasterio in Slup. *s*) De monasterio Carloviensi. *t*) S. Michaelis Servor. B. M. V. Vetero-Pragae. *u*) De monasterio Ursulinar. N. Pragae. *w*) Literae A. B. D. E. F. G. concernentes hospitale Crucigerorum ad pedem pontis. *x*) N. 1—37 aliquot phylerae de SS. episcopis et abbatibus ordinis S. Benedicti. *y*) Acta Pragae in comitiis a 1609. *z*) De hospitali Crucigerorum cum rubea stella.

87. Promiscua scripta theologica et philosophica.

88. Responsiones ad allocutiones alumnor. in Natall. et vigilia Epiphaniae.

89. Rhapsodia scriptorum, quae ubi tempus fuerit, ad fontes et historias, de quibus superius fit mentio, reduci et repingi poterunt.

90. Rhapsodia scriptorum de quibus non speratur, quod ad alia quaepiam reduci poterunt, adeoque e quibus nihil solidi erui potest.

91. NB. Manuscripta diaetalia, quae describunt conclusiones diaetales, sunt apud Reverendissimum Dominum Cajo. *)

Dotud poznamenánj staré. Pelcel připomjná také gednoho rukopisu we dwau welikých swazcjch, genž se za geho času s ginými rukopisy Hammeršmidowými w tehdegšjm arcibiskupském alumnátu nacházel pod nápisem: „Gloria Pragensis.“ Historie literatury české uwádj: „Praha stará pod figurau krásného mládence představená. Rkp. we weř. bibliot.“

*) Cajo byl kanownjk u S. Wjta w Praze r. 1740 etc.

Tiskem na swětlo wydanj spisowé Hammeršmidowi gsau:

1.) Magnalia S. Andreae, seu vita et res gestae hujus apostoli, in 4. 1685. 2.) Magnalia S. Joanis Baptistae. 1690. 3.) Joannis evangelistae. 1690. 4.) Mag. S. Matthiae 1700. 5.) Hystorye Klatowská. 1699. w 4. 52¾ arch. 6.) Historia monasteriorum S. Georgii in castro Pragensi et Spiritus S. vulgo ad misericordias Dei in antiqua urbe Pragensi ordinis S. Benedicti Sanctimonialium, 1715. in 4. 7.) W Praze blaze kdo má penjze. 1715. in 4. 8.) Krátký weytah sláwy swatoswatého králowského a weyhradnjho kostela Wyšehradského. 1700. w 4. st. 22. 9.) Proteus felicitatis et miseriae Czechiae. 1715. 10.) Gloria et majestas regiae et exemtae Wyssehradensis ecclesiae SS. Petri et Pauli. w 4. 11.) Prodromus Gloriae Pragenae, 1723. fol. 211 archů s předmluwau i s regstřjkem. Tau knihau Hammeršmid mnoho wážnosti si zjskal, neb gest gako malý poklad historie české.

Z nadetčených rukopisů Hammeršmidowých se nacházegj w listowně kapitolnj na Wyšehradě: spis N. 2, má patnácte listů Fol. gest gen wšeliké poznamenánj o chrámu Páně S. Wjta od r. 935 až do 1731. dne 22. dubna. — N. 12. má 117 stran Fol. wyprawuge přjhody kapitoly a gmenuge probošty a děkany až do r. 1709, kanownjky až do r. 1705. — N. 13 má 235 stran Fol. dost obšjrně a důkladně wypisuge šťastné i nešťastné děge města toho od r. 775 až do r. 1680. w 55 částkách. N. 15 má 56 listů Fol. rozličnau rukau psaných; w tomto poznamenánj summa zbjrek obnášj 133,308 zl. 45 kr. — N. 23 má 122 stran a gest pauhé přeloženj do latiny historie Boleslawské Giřjho Bydžowského. N. 24 rukopis Wyšehradský má nápis: Historia Pragensis in duas partes divisa. Prima pars continet acta a Boëmiae ducibus et regibus usque ad tempora Aug. Imp. Boë. et Hung. Regis Ferdinandi III. — secunda pars acta usque ad Carolum VI; má 362 listy a wyprawuge přjběhy od r. 919

až do 1634. negen w Praze nýbrž i w celém swětě zběhlé, dokonáwá ale wyprawowánjm obnowenj magistrátu staroměstského. N. 48 má 88 listů Fol., gest wšelicos po sobě psáno. Z počátku gsau wýtahy z rukopisů Pešinowých z Čechorodu o Litomyšli, konec ale gest wypisowánj žiwota Sigmunda krále Burgundského. N. 55 má 15 listů Fol., počjná wyprawowati od r. 1517 a končj r. 1617. N. 58 má 6 listů Fol., počjná r. 745 a dokonáwá r. 1579, odwoláwage se na historii klatowskau w češtině wydanau. N. 65 má 14 archů. — Málo co gest wlastnj rukau Hammeršmidowau psáno; gsau wšak čistj a zřetedlnj opisowé, na wětšj djl od Bergbaura obstaranj. Historii Plzenskau opsal Jan Lešanský, warhanjk w Nepomuku, za čež Berghauer mu zaplatil.

7.

Gednánj společnosti wlastenského Museum,

we dwanáctém wšeobecném shromážděnj dne 2 dubna 1834.

---

1) *Přednešenj Josefa hraběte z Nostic, na mjstě gednatelowě.*

Páni mogi! Důwěrau Wýboru zpráwu wedaucjho létos k zastaupenj gednatele powolán gsa, podnikám dnes, w té naděgi, že mi laskawým promjgenjm se propůgčjte, powinnost sobě uloženau, wydati Wám počet ze wšech proměn zběhlých ode poslednjho shromážděnj našeho dne 10 dubna 1833 we stawu osobnjm i wěcném tohoto ústawu, o kterýžto ste posawad žiwě ugjmati se nepřestali.

Následugjc obyčegného potud pořádku, počnu připomjnánjm těch přjběhů w lonském roku, genž nás kormautili, gmenowitě ztráty několika wýtečných audů spolku našeho, w gehožto wděčné paměti gména gegich wždy chowána budau.

Smrtj odgati nám gsau, z prostřed Wýboru společnosti, prof. Josef Steinmann, býwalý od r. 1829 gednatel, gehožto rozšjřených známostj přjrody, slibowawšjch geště hogného a wážného poučenj, společnosť

naše často želeti bude; pak p. Benedikt Pfeiffer, opat kláštera Premonstratského na Strahowě; — z třjdy audů činných: Josef knjže ze Šwarcenberka; p. Josef Frant. Hurdálek, býwalý biskup Litoměřický; p. Michael Schuster, doktor ob. práw, c. k. radda i professor; p. Antonjn Karel Kronberger a p. Jakub Veit; — z třjdy audů čestných p. Frant. Kreibich, kanownjk Litoměřický; — z třjdy přispjwagjcjch p. Frant. Čermák w Něm. Brodě.

Mezi utěšnými přjběhy lonského roku předewšjm připomenauti mi slušj slow pochwalných, kterýmiž GM. Cjsař a pán náš w audiencj, Wýboru společnosti dané, o činnosti a o snaženj spolku našeho neymilostiwěgi pronesti se ráčil; pak nawštjwenj, kterýmž Gegj Mt. Cjsařowna, w průwodu GG. K. WWtj Marie a Amalie kněžen Saských, Museum naše na několik hodin poctiti ráčila, oswědčugjc swé zwláštnj we prospěchu geho zaljbenj. Nápodobně i GG. K. WWti dědičný králewic Pruský, pak knjže Fridrich spoluwládce i knjže Jan Saský, nawštjwiwše Museum, pozornost swau na wšecky geho zbjrky s žiwým aučastenstwjm gewili.

A wšak i rozmnoženj audů spolku našeho w roku minulém mezi utěšené geho udalosti náležj. Wstaupilit zagisté do společnosti, a sice do třjdy audů činných: panj Kristiana hraběnka ze Šternberka; Fridrich hrabě z Wallis, c. k. ritmistr we wogště; Ervina hraběnka z Wallis, roz. hrab. ze Šternberka; p. Frant. Tippmann, swětjcj biskup Pražský; p. Frant. Mixa, městský děkan Litoměřický; a p. Jan Hawránek, měšťan Pražský; — do třjdy audů přispjwagjcjch: p. Jos. Kal. Paustka, doktor filos. a administrátor u sw. Jana na Skalce; p. Ludwjk Hirschmann, ob. práw doktor; p. Frant. Rehschuch, direktor na panstwj Peruckém; p. Jan Kraupa, kaplan hlawnjho farnjho kostela u

Teyna w Praze; p. Frant. Rex, ranhogič w Praze; a p. Frant. Buchhöcker, kandidat lékarstwj.

Zbjrky museynj opět minulého léta dary, směnau a kaupj znamenitě rozmnoženy gsau. Za neyhogněgšj wšak přjmnožek opět děkowati se musj welikomyslnosti G. Excell. našeho pana Presidenta. Zbjrka zkamenělin w Řezně kaupená, o kteréžto w lonské zpráwě, že práwě byla došla, připomenuto bylo, obsahowala 480 kusů zkamenělin šweycarských a gižnoněmeckých; wyznačugj se w nj zwláště hognj beyložilci z formacj Jurské a kopaninné konchilie z gižnoněmeckých třetihor. Mimo to nalezlo se tam několik kusů dřewa zkamenělého, mnoho rostlinných otisků a krásných dendritů, pak několik znamenitých mineralij. Kromě tohoto daru zbjrka zkamenělin rostlinných znamenitě rozmnožena gest geště dwěma partiemi we Slezsku kaupenými. Dwoge zasjlky zkamenělin z Radnic důkazem byly, že bohatý onen poklad zbytků rostlin předwěkých geště wždy wyčerpán nenj, ačkoli sotwa který giný tak hognym a rozlehlým kopánjm otewřený důl kamenouhelnj co do zkamenělin tak bedliwě proskaumán byl. Dotčené partie obsahugj několik dosawad nezpozorowaných druhů předwěkých rostlin, pro dalšj wydáwánj Kwěteny předwěké welmi důležitých. Dále obdržely zbjrky naše řadu zkamenělin z okolj Třiblického, nazbjraných tam od G. Excell. samé; též wýborný otisk lebi Ichthyosaurus angustirostris! ze zbjrky Bancké, ze kteréžto podiwné potwory předwěké Museum giž před lety také dobrotau G. Exc. znamenitý djl kostěnce in originali obdrželo bylo; pak auplné dobře zachowané parohy losa zkamenělého, od G. Ex. w Reyně-Koljně kaupené; posléze trůge řady českých i šweicarských kopanin a řadu hornin z dolů Březinských.

Při této přjležitosti zdá se mi slušné připomenauti, že co ze zbjrky jochimstalského hornjho aktuera Pešky,

od našeho wysoce ctěného Presidenta před několika lety kaupené, duplikátů zbylo, sestaweno gest we zbjrku zwláštnj 800 exemplářů, a prodáno Rakownické nowě zřjzené realnj škole za 250 zl. we stř., kterážto summa k dalšjmu zbjrek rozmnožowánj ustanowena gest.

Rostlinná zbjrka obdržela od G. Exc. našeho p. Presidenta 3 swazky sušených rostlin zahradnjch; bibliotheka pak 102 djly spisů přjrodopisných s 1641 obrazy, mezi nimiž několikero skwostné wydánj se nalezá.

Mezi dary odginud k rozmnoženj kopaninných zbjrek museynjch dodanými obzwláštnj zmjnky zasluhuge několikero zkamenělých zubů třenownjch slona předswětého z Haliče od knjžete Augusta z Lobkowic, — některé wýtečné wětšj kusy mineralij z Přjbrami od gubern. raddy pana Aloysia Mayera, — náhrn nad mjru welikých hlatj žiwcowých z okolj Teplického we Slezjch od hrab. Frant. Šafgoče, — pak 32 otisků rostlin předwěkých z formacj pestrosljnowé a 5 otisků sádrowých důležitých zbytků rybjch i geštěrowitých z formacj wápence lasturnatého i 1 želwowý z formacj jurské, od čestného auda našeho hrab. Münstera, Museum darowaných.

Směnau zjskány gsau dwě řady zkamenělin z Tyrol a z hořegšj Italie, a 1 řada ze Slez. Ty i djjwe dotčené uloženy gsau do zbjrky zkamenělin, kteraužto p. kustos Zippe w běhu minulého léta podlé geologických autwarů auplně spořádal, a pokud k tomu pomůcky Museynj postačily, také wědecky určil. Gako giž djjwe zbjrka zkamenělin rostlinných, tak nynj i tato zbjrka poskytuge zanjmawý přehled gak zbytků předswětého žiwočistwa wůbec, tak i toho co w každé formacj charakterického gest; přitom pak we spořádánj šetřeno gest i toho, aby zkameněliny w Čechách nalezené obzwláště spatřeny býti mohly. Nápisowé na zbjrce mineralij wlastenských také giž dokonáni gsau.

Saustawná zbjrka mineralij směnau a kaupj, ku kteréžto z nahoře dotčené summy giž 200 zl. stř. wydáno gest, rozmnožila se wůbec o 150 exemplářů a 20 wětšjch kusů na podjwanau; tjm wzrostl počet této zbjrky opět o 6 nowých druhů, takže nynj 308 druhů w 570 kusjch na podjwanau a 6620 exemplářů obyčegných i 450 menšjch kusů a pogedinných hlatj se počjtá.

Zbjrka žiwočišná dostala darem a kaupj: 6 druhů ssawců; 18 druhů ptáků w 22 čjsljch; co do ryb, 2 exemp. obecného kapra, znamenitého wšak hlawau potwornau; co do měkeyšů, 300 malých morských lastur, a 1 welikau morskau ulitu. Mezi ssawci znamenitj gsau seweroamerikanštj, totiž malý norek (mustela lutreola), hraboš zibetný (fiber zibethicus), swišť podhnědý (arctomys empetra) a wewer uzdatý (sciurus capistratus).

Uznáno bylo za potřebj, aby celá žiwočišná zbjrka ginače rozestawena byla; práci tu w minulém létě p. kustos, dr. a prof. Karel Presl wykonal. Domácj žiwočichowé s cizokragnými nynj pospolu podlé saustawy rozloženi gsau, a celý řád saustawnj končj se kostěnci a osteologickými zlomky. Žiwokowé wětšj, předtjm u prostřed sálu postawenj, nynj we wýklencjch pod okny umjstěni gsau.

W botanickém oddělenj pokračowáno gest we spořádánj herbáře wšeobecného, djl herbáře Hänkeowa určen a dwogité exempláře odmjšeny, aby prodagem gich zjskán byl náklad na dalšj wydáwánj spisu Reliquiae Haenkeanae.

Bibliothéka dary odginud přišlými nabyla nowých 246 knih a brošurek, 22 rukopisů, 45 obrazů, mapp a plánů, a asi 350 listin buďto půwodnjch, buď opsaných. Poručenstwjm čestného auda neb. p. kanownjka Kreibicha dostala se bibliothéce wysoce wzácná zbjrka wšech geho wlastnj rukau kreslených mapp,

plánů, polohopisů a wýměrů trigonometrických, w summě 415 kusů.

Mincj došlo darem wůbec 506, z rozličného kowu a rozdjlné ceny.

Do zbjrky národopisné zasláno bylo 27 předmětů, pocházegjcjch wětšjm djlem ze staršjch wěků. I tato zbjrka wloni bedliwě prohlédána i wnowě spořádána gest od p. bibliothekáře Hanky. Wěci méně důležité odstraněny gsau do zadu pokoge nynj odděleného; a pro lepšj gak zachowánj tak i ohlédánj předmětů důležitěgšjch zgednáno gest několiko sklenných skřjnj.

Pokračowáno bylo také gak we přjprawách ke wšeobecnému popisu knih podlé materij, tak i we přjdawcjch ku katalogu gmennému; a posléze rozprodána trogj řada dublet knihowých.

Gednatelstwj zboru museynjho pro wědecké wzděláwánj řeči a literatury české r. 1833 na péči měl redaktor Časopisu museynjho, p. Frant. Palacký. K založenj zwláštnj pokladnice na wydáwánj dobrých a čistě psaných knih českých přispělo bylo w běhu téhož léta 150 osob a 5 korporacj, čjmž se wůbec sešla byla summa 2122 zl. 58 kr. we stř. Tauto summau gistina 6223 zl. 23 kr. na počátku r. 1833 pohotowá, wzrostla ku konci téhož roku na 8346 zl. 21 kr. we stř., z nichžto 6614 zl. 18 kr. pod auroky rozpůgčeno a deskami zemskými pogištěno, ostatek pak předběžně we spořitelně české uložen byl. Wydagných peněz přigal byl týž zbor z prodage knih wydaných a z auroků gistin rozpůgčených wesměs 995 zl. 27 kr., z nichž opět na tisk Časopisu českého Museum a na wydánj Domácjho lékaře dra. Paulického 982 zl. 10 kr. wynaloženo gest.

O stawu ostatnjho gměnj společnosti w aučtech pro revisj giž přihotowených následugjcj data se nacházegj:

Zbytku na konci r. 1832, připočjtage také tehdeyšj dluhy, bylo	122,813	zl. 8	kr.
Nad to přigato r. 1833:			
Auroků z gistin uložených a ze státnjch papjrů	5,167	zl. 5	kr.
Ročnjch platů wětšjch a wyměřených	4,517	„ 30	„
Platů menšjch sešlo se	267	„ 35	„
Ztěženého ze kněh na skladě . .	66	„ 52½	„
Poněwadž G. Exc. p. President odřekl se summy museynj kasse zapůgčené, počjtáno za přjgem	1522	„ 53½	„
Summa přjgmu	134,355	zl. 4	kr.

Naproti tomu wydáno r. 1833:			
Na stawenj, nábytek a opráwky .	1800	zl. 18	kr.
Činže domownj a danj	975	„ 9	„
Platu za služby a za djla řemeslnjků	4613	„ 20	„
Přjplatek pro byt kustosa p. dra. Presla	200	„ —	„
Na zbjrky	929	„ 27	„
Na skladnj artikule	104	„ 23	„
Na topenj a swětlo	421	„ 5	„
Na potřeby kancelárské	182	„ 32½	„
Na splatek dluhů i akcij	240	„ —	„
Na menšj některé potřeby	54	„ 20	„
Doplatku k aučtům na r. 1832 . .	15	„ 37½	„
Summa wydánj	9536	zl. 12	kr.

Odtáhnauce wydánj od přjgmu, zůstane	124,818	zl. 52	kr.
Wýkazem zwláštnjm gewj se staw gměnj společnosti na r. 1834 tento:			
Uložených gistin	91,200	zl. —	kr.
Státnjch papjrů	16,875	„ 47	„
Zadržalých platů	1,278	„ 22½	„

Transl.

Skladnjch artikulů za	9,390 zl. 51 kr.	
Hotowosti	6,074 „ 31½ „	
Summa —	124,819 zl. 32 kr.	
z njžto wšák odtáhnauti slušj náležitých knihkupectwj Kronbergrowu et Webrowu —	„ 40 „	
tak že zůstáwá, gako nahoře,	124,818 zl. 52 kr.	
Dluhy museynj na konci r. 1833 wynášely	264 „ 35 „	
Odtáhnauce i tyto od summy nahoře položené, zůstane čistého gměnj společnosti na r. 1834.	124,554 zl. 17 kr.	
Podlé lonské zpráwy tento staw gměnj byl	119,708 „ 32 „	
Tudjž widěti přjmnožek gměnj museynjho r. 1833	4,845 zl. 45 kr.	

Za tento utěšený wýpadek předewšjm děkowati máme welikomyslnosti wysoce ctěného p. Presidenta našeho, genž nemage dosti na obětech, tak hogně na zbjrky museynj činěných, geště i dluh 1522 zl. 53½ kr., gegž za museynj kassau měl, laskawě odpustil; potom pak i té okolnosti, že mnozj páni akcionáři, odřekše se práwa swého, akcie kteréž gim splaceny býti měly, Museum welikomyslně darowali. Toť nám gest utěšeným rukogemstwjm, že ústaw tento, wlasti neméně k ozdobě nežli k užitku slaužiti magjcj, nikdy nepřestane mjti podpůrců a přjzniwců swých. Této sice přjzně Museum i na budaucj časy tjm wjce potřebowati a wymáhati bude, gelikož geho wnitřnj uspořádánj geště dokonáno nenj, a ročnj newyhnutelné wydánj sotwa dostatečně ubezpečeno býti se zdá.

2) *Wýtah z protokolu*

posezenj weřegného dne 2 dubna 1834.

§. 2. Za revisory aučtů r. 1833 zwoleni gsau: G. Excell. pan František hrabě ze Salm a Reifferšeid, Jan hrabě z Thunu a Hohenšteina, c. k. appellačnj radda p. Jan Schmidt, a magistratnj radda p. Jan Boršický.

§. 3. Za auda Wýboru zpráwu wedaucjho, na mjstě neb. prof. Jos. Steinmanna zwolen: pan Wáclaw Pešina, kanownjk metropolitan. kostela na hradě Pražském.

§. 4. Za čestné audy zwoleni gsau, předloženjm p. Presidenta a wšeobecným ustnjm přiwolenjm: pan Robert Brown w Londině, p. lék. radda Otto we Wratislawi, p. Karel Cesar z Leonhard, prof. mineralogie w Heidelberku, p. Jan Purkyně, prof. fysiologie we Wratislawi, p. Antonjn Boček, prof. české řeči a literatury na akademii stawowské w Olomauci, a pan Ludwjk Agassiz, prof. přjrodopisu w Neufchatelu.

(Ostatek we přjštjm swazku.)

8.

Hlawnj zpráwa o desjtiletém aučinkowánj diwadla českého w Praze.

„Ušklebo, nekřič nám, že oper, že nemáme diwadla;
Wy zdi, my máme celé w létě diwadlo pole.“

Takto pěl roku 1821 náš wýtečný Kollar, owšem trefně a prawdiwě, ale w krátkém na to čase prwnj werš swé prawdiwosti pozbyl. Dostalo se nám giž roku 1824, kdežto se páni Polawský, Kainz a Štěpánek od měsjce dubna řediteli stawowského diwadla, gediného w Praze, stali, diwadla českého, dostalo se nám oper českých, které hrdými sokyněmi byly negen německé pražské, wšak i mnohé opery giných hlawnjch měst.

Gak giž w časopise tomto powědjno, wznikalo dřjwe naše diwadlo toliko počasným prowozowánjm českých her a oper dilettantů péčj; hlawnj pokrok ke swému zwelebenj wšak teprwa pod J. N. Štěpánkem učinilo, nebo njm se stalo prawidelným, bez přjtrže aučinkugjcjm wlastenským ustawem. O prowozowánj gednotliwých kusů podány gsau zpráwy w Čechoslawu, w Rozmanitostech pražských nowin, w časopisu Gindy a Nynj, we Wčele české, w Českých Kwětech a neywjce w časopise tomto museynjm. Na ty se odwoláwagjce, zde toliko hlawnj zpráwu o tom dáti hodláme, co gsme po celých

deset let, totiž od roku 1824 až 1834 na zdegšjm diwadle widěli. Wypočteme dřjwe wšecky opery, truchlohry, činohry, dramy, weselohry a frašky, pak osoby w nich aučinkugjcj, a máme za to, že giž toto wypočtenj nám obraz čili zrcadlo podá, kdežto se neyprawdiwěgi uhljdá staw i aučinek diwadla našeho.

Dány byly po těchto deset let následugjcj představenj a sice:

I. Opery půwodnj:

Od J. K. Chmelenského: 1) Drátenjk, pětkrát, a 2) Oldřich a Božena, dwakrát. Hudba k oběma gest od kapelnjho mistra Fr. Škraupa.

II. Truchlohry půwodnj:

Od W. Klicpery: Rod Swoganowský, gednau.

Od J. N. Štěpánka: Bratrowrah, gednau.

III. Činohry půwodnj, kamž i dramy a těm podobné přjsněgšj hry počjtáme, pokud půwodně sepsány gsau:

Od W. Klicpery: 1) Blanjk, osmkrát, 2) Loketský zwon, třikrát, 3) Waldek, dwakrát, 4) Jan za chrta dán, gednau.

Od J. N. Štěpánka: 1) Obleženj Prahy od Šwegdů, třikrát, 2) Břetislaw, třikrát, 3) Korytané, dwakrát, 4) Jaroslaw a Blažena, pětkrát, 5) Zasněžená chatrč, šestkrát.

Od Týla: Wýhon Dub, gednau. (Tento spisowatel nám ohlásil bibliotheku dramatických her, a w nj některé půwodnj.)

IV. Weselohry a Frašky půwodnj:

Od S. K. Macháčka: Ženichowé, třikrát.

Od W. Klicpery: 1) Diwotworný klobauk, gedenkrát, 2) Bělauši, gednau, 3) Rohowjn čtwerrohý, gednau, 4) Dwogčata, gednau, 5) Weselohra na mostě, dwakrát.

Od J. N. Štěpánka: 1) Wlastenci, gednau, 2) Čech a Němec, třináctekrát, gednau a sice r. 1833 na neywyššj žádost Geho cjs. král. Mti., 3) Piwowár w Sogkowě, pětkrát, 4) Beraunské koláče, třikrát, 5) Tintili wantili, třikrát, 6) Hastroš, šestkrát, 7) Co se wleče, neuteče, třikrát.

Z přeložených oper a kusů byly po ten čas následugjcj dány, a sice:

I. Opery přeložené, kamž i činohry, frašky a báchorky se zpěwem počteny buďte:

Od J. Chmelenského: 1) Mehulůw Josef a bratřj geho, desetkrát, 2) Mozartowa Kauzelná fletna, dwakrát, 3) Auberůw Snjh, třikrát, 4) Würfelůw Krakonoš, třikrát, 5) Röfslerowa Pomsta, gednau, a 6) Drechslerowa Djwka z čarowných kragů, dwakrát. Od téhož překladatele gest Girowcůw Očnj lékař, gakož i od něho ku quodlibetům zlomky z oper, a sice prwnj finále, počátek z druhého a celé třetj gednánj z Heroldowa Zampy, pak zlomky z Auberowy Němé z Portici, z Dwau Nocj od Boieldieu, z Rossiniho Straky zloděgské a Mogžjše, z Pačiniho a t. p. přeloženy.

Od J. Dauchy: 1) Dwanácte spjcjch panen od Müllera, dwakrát, a Rossiniho 2) Tankred, dwakrát.

Od J. Jungmanna: Mozartůw Unos ze Serailu, dwakrát.

Od S. Macháčka: 1) Rodina Šweycarská, třikrát, 2) Sirotčj dům, dwakrát, (obě od Weigla), 3) Wodař od Cherubiniho, pětkrát, 4) Lazebnjk Sewillský a 5) Othello, (obě od Rossiniho) prwnj třikrát, druhá dwakrát, 6) Spohrůw Faust, gednau. 7) Gretryho Modrofaus, čtyřikrát, 8) Röss-

lerowa Elisena, dwakrát, 9) Wladimjr Biereyůw, dwakrát a 10) Drechslerůw Diamant krále duchů, šestkrát. Od téhož zpjwáno w quodlibetu introdukcj z Westalky Spontiniho přeložené.

Od M. Majobra: Müllerowa Kauzelná cytara, dwakrát.

Od F. Šjra: Mozartowa zpěwohra: Cosi fan tutte, pod názwem: „Gedna gako druhá," třikrát.

Od J. N. Štěpánka: 1) Boieldieůw Jan z Pařjže, třikrát, 2) Dwě slowa od D' Alayraka, dwakrát, 3) Weberůw Střelec kauzedlnjk, gedenáctkrát, (gednau dwě gednánj u přjtomnosti neywyššjho dwora), 4) Mozartůw Don Juan desetkrát, 5) Weberowa Silwána, třikráte, 6) Isouardowa Popelka, čtyřikrát, 7) Aljna, osmkrát a 8) Ďáblůw mleyn na wjdenské hoře od Müllera, dwakrát. Od téhož přeloženo a zpjwáno duetto z třetjho gednánj opery Auberowy: Zednjk a zámečnjk we quodlibetu.

Od Tháma: Tučkůw Honza kolohnát, třikrát.

Od Týla: Wáclawjk Autrata, předělaná báchorka se zpěwy dle Lambertowy: Fortunats Abentheuer zu Wasser und zu Lande, ku které přidány byly zpěwy od Fr. Škraupa, gednau, a Preciosa, činohra se zpěwy od Webra, čtyřikrát.

II. Truchlohry přeložené:

Od J. Hýbla: *) Abeljno, od Zschoke, šestkrát.

Od S. Macháčka: Isidor a Olga, od Raupacha, gednau.

Od F. Šjra: Wina od Müllnera, gednau.

Od J. Špóta: Prámati od Grillparzera, třikrát.

Od J. Štěpánka: 1) Kauzedlnice Sidonia od Zschoke, gednau, a 2) Jolanta od Zieglera, dwakrát.

*) Umřel 14 máge 1834 we 48 roce wěku swého.

Od Tháma: Laupežnjci od Schillera, třikrát.
Od Tomsy: Tony od Körnera, gednau.

III. Činohry přeložené i předělané, a dramy:
Od Chmely: 1) Johanna z Montfokonů, třikrát. 2) Hrabě Beňowský, gednau.
Od Haimbachra: Jan Doljnský, gednau.
Od Hýbla: Husité u Naumburku, třikrát.
Od Štěpánka: Fridoljn, pětkrát, 2) Brambory, dwakrát, 3) Čech a Lech, gednau, 4) Šalomaunůw rozsudek, gednau, 5) Wilfink Stubenberský, gednau, 6) Sirotek a wrah, třikrát, 7) Noc hrůzná w zámku Paluzzi, gednau, 8) Žebrák, dwakrát, 9) Sytah Many, dwakrát, 10) Laupežnjci na Chlumu, desetkrát, 11) Rudolf z Felzeku, dwakrát, 12) Newěstin klenot, gednau, 13) Spáleniště w Burnyně, gednau, 14) Yelwa, gednau, 15) Kat Amsterodamský, dwakrát a 16) Klara Wysokodubská, gednau.
Od Tomsy: Hedwjka, třikrát.
Od Týla: 1) Obleženj Plzeňské, gednau, 2) Dědičná šmlauwa, dwakrát, 3) Ali Baba, gednau, 4) Kaspar Torinský, dwakrát.
Od Waňka: Hluchoněmý, gednau.

IV. Weselohry a frašky přeložené, neb předělané:
Od Chmely: Zmatek nad zmatek, třikrát.
Od Hawelky: Roztržitj, dwakrát.
Od Herzoga: Podiwná nemoc, gednau.
Od Hýbla: 1) Chytraušek, gednau, 2) Srnec, třikrát.
Od Krameriusa: 1) Oba ljstky, gednau, 2) Dům na silnici.
Od Kubelky: Zadnj schody, gednau.
Od Špinky: Liška nad lišku, gednau.

Od Štěpánka: 1) Kýžbych se byl neoženil, dwakrát, 2) Čtyry stráže na gednom stanowišti, gednau, 3) Žlutá zimnice, třikrát, 4) Nebezpečné sausedstwj, dwakrát, 5) Masopustnj žert, gednau, 6) Kuliferda, třikrát, 7) Wšickni na poště, gednau, 8) Třj otcowé, gednau, 9) Přjtel w nauzi, třikrát, 10) Kmotr Matěg, gednau, 11) Gá se nikdá nemeyljm, dwakrát, 12) Štěkawec, dwakrát, 13) Poswjcenj w Kocaurkowě, čtyřikrát, 14) Nebožka panj, gednau, 15) Faust druhý, třikrát, 16) Strašj, gednau a 17) Třináctý plášť, gednau.

Od Sychry: Bezděčný lékař, gednau.

Od Týla: 1) Wdowec, gednau, 2) Pašáci, gednau.

Od Wewerky: Dcera Faraonowa, dwakrát.

Kromě těchto celých kusů, dány zlomky z oper a zpěwoher, tak nazwané quodlibety, a prowozeno gich patnácte; w gednom z nich slyšeli gsme wšecky hudebnj kusy z Don Juana, které při prowozowánj této opery wynechány býwagj, widěli gsme zde i některé tance, gymnastické hry, pantomimy; powěstný akrobat Chiarini prowozowal při menšjch kusech swé uměnj. Ostatně z našich tanečnjků byli neychwalitebněgšj pp. Feigert a Pfeiffer, pak panj Pfeiferowá, a p. Austowá.

Diwadlo naše stálo ten celý čas pod ředitelstwjm Štěpánka, který w té wěci na slowo wzatý gest; neboť gen geho zkušenosti a horliwosti se powedlo ge při tolikých a tak welkých obtjžnostech negen udržeti, ale se ctj a ke spokogenosti obecenstwa udržeti. Štěpánek se ugal pečliwě našeho milého Škraupa, a w krátkém čase geg na mjsto kapelnjho mistra při pražské opeře dosadil. Tjm naše opera welice zjskala, neboť p. Škraup se gj ugal celau dušj.

Osoby znamenitěgšj, genž při našem diwadle aučinkowali, gsau následugjcj:

I. Při zpěwohře: Mimo mistryně neyslawněgšj panj Podhorské, genž po celých deset let práwě wlasteneckau láskau naši operu pěstjc, chlaubau našj neywětšj byla, ze zpěwaček i panny Králowá, Šulcowá, Hagenbrunowá († roku 1828), Beránkowá, Kaudelkowá, Knjžowá, Pittnerowá, (teď prima donna w Brně), a Podleská. Menšj úlohy dosti dobře podáwaly: panny Bekrowá, Gybowá, Forchheimowá, Michalesowá a Rošrowá. Krom těchto hrála wyhlášená panj Ernstowá, prima donna při dworské opeře we Wjdni, Marii w Modrofausu wýborně, a zpjwala w gednom quodlibetu; panna Lutzrowá a Gnedowá zpjwaly we třech quodlibetech roku 1833 a 1834, a gednau aud král. drážďanské opery p. Veltheimowá dwě české pjsně mezi 2 kusy, tak, že wšeobecné chwály dosáhla. Z těchto gmenowaných zpěwaček byla gediná panna Králowá dilettantka. — Ze zpěwáků aučinkowali tito: Tenoristé a sice zpěwci z ochoty: páni Gelen, Škraup, Chrost, (Storch), Kratoch, (Antonio we Wodaři), a Drska staršj; zpěwci skutečnj: p. Drska mladšj (teď prwnj tenorista při dworské opeře w Drážďanech) a Dobrowský; baryton: p. Podhorský; basisté: pp. Illner, Michalesi, Strakatý, Šimek a Swoboda. Mimo to rádi ku přewzetj menšjch osob přispjwali pp. Prokop, Pohl, Duffek a g. Krom těchto zpjwal p. Binder gako Rodrigo w Othellu a mimo to knjžete we Střelci kauzedlnjku, pak w gednom quodlibetu, wždy česky a wýborně. Pan Wiedermann barytonista we Wratislawi zpjwal duetto z Kranonoše a hrál we Střelci. Orchester a chor pražský gest wšude chwalně znám.

II. Při činohře a weselohře: panny Dolegšowá (teď při diwadle we Wratislawi pod gménem Wiedermanowá), Dýcowá, Forchheimowá (obě z ochoty), p. Hartmannowá a Illnerowá, rozená Allramowá, panna Manetinská, Rošrowá, Šikanedrowá, panj Šimkowá, ro-

zená Kochowá, panna Stroblowá a Štěpánkowá, poslednj tři z ochoty. Z herců z libosti: Brinke, Brdek, Chauer, Křjžek, Plecháček, Sám, Tomsa, Türkot, Týl, Utěšil, Wacek a Walther; z herců skutečných: pp. Grabinger, Grau, Hametner, Illner, Prokop, Swoboda, Šmiller a Strakatý. W menšjch osobách wystupowali: panny Boschettowá, obě Gybowé, Holečkowá, Lucowá a Müllerowá; páni: Brunetti, Daucha, Laudil, Spořil, Saifert, Ulbrich a g. sami dilettanti. Děcké osoby představowaly dřjwe panny Stroblowá, Štěpánkowá a Rošrowá, pozděgi Mrázkowá a Fišerowá. I wyhlášené německé herečky, totiž panj Binderowá a Friderika Herbstowá w našjch hrách aučinkowaly, prwnj gako Yelwa, druhá we drámě: Sirotek a Wrah. Panj Allramowá a p. Feistmantel i Allram w Čechu a Němci a quodlibetech, w poslednjch i páni Moritz, Šikaneder a Spiro.

Z toho, co o představenjch diwadelnjch gsme posud prawili, wyplýwá, že po těch deset let 34 oper a her se zpěwy (kromě mnohých zlomků), 10 truchloher, 36 činoher a dram, 43 weseloher a frašek, tehdy dohromady 123 kusů a konečně 15 quodlibet dáno bylo, že ty nahoře wypočtěné hry od 22 spisowatelů složeny a přeloženy byly, a že w nich lehko až ke stu herců djlem skutečných, djlem z ochoty — neli geště wjce — wystaupilo. Gsau mezi nimi owšem osoby mnohé, které si giž slawného gména wydobyly, a tjm mnohé welmi a zcela zdařené hry Čechy obdarowaly. Neywjce arci wynikaly opery. Ty tak dáwány, že před forum té neypřjsněgšj kritiky se postawiti mohly, ano častokráte lépe představeny byly, nežli kdy před tjm w gazyku německém. Přjklady té prawdy gsau zwláště Wodař a Josef. Mezi kusy neyzdařilegi dáwány byly truchlohry, což tomu přičjtáme, že ge herci pro wyššj sloh pilněgi študowati museli, a tjm se na napowjdatele spolehnauti nesměli, nechtělili zcela uwáznauti. Wšak i činohry

i weselohry a frašky k spokogenosti, ba mnohé wýborně představeny byly, a řjzenj gich býwalo tak chwalitebné, gak se gen od zkušenosti a dozralosti našeho wzácného Štěpánka očekáwati mohlo. Gestli co k přánj pozůstalo, gest předně dle našeho uznánj hlawně gen to, aby se bylo wjce půwodnjch her, gmenowitě Klicperowých ku prowozenj uchystalo, a za to aby se byly radši mnohé přeložené a mezi těmi zwláště rytjrské činohry — gimž naše publikum wjce nepřege — wynechaly. Každý půwodnj *) kus náš za to stogj, aby aspoň gednau dán byl, a tak se zkusilo, gestliže něgaký a gaký aučinek na diwadle mjti bude. Mnohý kus se špatně čte, ale dobře prowozuge, a na opak. Gsme tjm wšak i literatuře i dobré wěci powinowáni; nebo gen tenkráte, když spisowatel swé obrazy na gewišti w žiwot uwedeny spatřj, sezná swé schopnosti, swau silu a swé wady; gen tjm spůsobem pak stwůry ducha swého do raucha wšemožné dokonalosti obleče. Wjme wšak také, že se newšecky hry u nás prowozowati dagj, an w prowozowánj na dwě hodiny — od čtwrté do šesté na odpoledne — sauženi gsme, a že mnozj z herců tjm winni gsau, stěžugjce sobě na těžký a wysoký sloh Klicperůw. Gá za to mám, že by se těmto pánům následugjcj nápis Kollárůw za odpowěď dáti mohl:

„Nemluw: proč wysoko Slowané tak pjšete řeč nám?“

Křič raděgi: „proč gá tak wřeči njzko stogjm?“ Wšak i to stěžowánj na sloh wysoký gest gen pauhá wýmluwa, nebo w truchlohrách daných gistě sloh njzký nenj, a předce byly neywjce zdařile dány.

Druhá wada gest ta, že o mnohých hercjch — ač rozenj Čechowé gsau — se auplně řjci mohlo:

*) Letošnj rok nám slibuge wjce půwodnjch kusů diwadelnjch, t. krom giž ohlášených Týlowých, almanach Klicperůw, a giž skoro dohotowenau Anéžku Štěpánkowu.

„Tak zle mateřsky mluwj, mnělbys bude Maro a Göthe!“

To gsme podotknauti museli, aby sme se wadě stranosti — kteráby se nám sic přičjsti mohla — wyhnuli, a prawdě, čest gj wždy a wšady patřjcj, dali. Nicméně i swatau prawdu wyznáwagjce, můžeme i činohře i weselohře a frašce, gakož sme giž učinili, w průměru slušnau chwálu wzdáti a směle řjci, že staw našeho diwadla celkem dosti weselý byl, a tak se k dobré wěci uspořádal, gak toho z počátku žádný neočekáwal, a gak se gen přjkladné přjčinliwosti ředitele Štěpánka, žádných obětj nešetřjcjho, a žádných obtjžnostj se nebogjcjho powesti mohlo. Obecenstwo uznáwalo tyto geho chwalné ctnosti, a odměňowalo geg hogným nawštěwowánjm tak, že diwadlo zwláště z počátku a posledaj tři leta skoro wždy naplněno, ano někdy i přeplněno býwalo.

Přirozená otázka čtenářů časopisu tohoto bude bez pochyby ta: Gaký teď bude osud diwadla českého, poněwadž od 1. máge 1834 ředitelstwj králowského stawowského diwadla na dwanácte let na p. Jana Augusta Stögera přešlo? Gá mysljm, že se dobré náděgi w náruč wrhnauti můžeme, nebo, gak dosleycháme, podle smlauw audowé diwadla německého zawázáni gsau i w českých operách a kusech aučinkowati. Mimo to i p. Štěpánek w Praze zůstane w tom samém auřadu, který při diwadle před ředitelstwjm zastáwal. My tehdy přjštj sw. Wáclawa s taužebnostj naděgnau čekáme, mysljce že teď naše diwadlo w gednotliwých odwětwjch nad předešlé wyniknauti může; neboť prwé tjžily p. Štěpánka starosti náramné o německé diwadlo, nynj se mu bude toliko o české diwadlo starati, a daufáme že se mu od p. ředitele Stögera hogné podpory dostane. Prawda, že mnozj audowé, které Čechowé nerádi oželj, u p. Drska, Illner a t. p. nám ztraceni gsau, wšak časem se dá snad to, čeho nynj željme, nahraditi, a snad na giné straně i wjce zjskati. Gak widjme, nešetřj p. Stöger

žádných autrat, aby swoge německé diwadlo zwelebil, i pročež se do něho nadjti chceme, že i českému diwadlu otčjmem nebude, a to tjm méně, an Čech wšecko, co se mu kde dobrého podáwá, wděčně uznáwá. Že se p. Štěpánek dobré wěci s celau dušj ugme, toho gsme si swědomi; naše gediné diwadlo podporowati, měgme za swatau powinnost a sice tau hřiwnau, která komu swěřena gest nabjzegjce geden druhého slowy našeho Kollara:

Pracug každý s chutj usilownau
Na národu roli dědičné,
Cesty mohau býti rozličné,
Genom wůli wšickni měgme rownau.
Často tichá pastuchowa chyžka
Wjce pro wlast může dělati,
Nežli tábor, z něhož wálčil Žižka.

W Praze 30. mége 1834.

Dr. Chmelenský.

9.

Zpráwa o wlastenském Museum.

(*W dubnu, mági a čerwnu 1834.*)

Do společnosti wstaupili uwoliwše se k wyměřenému ročnjmu přjspěwku, w třjdu činných audů: hrabě Fridrich Wallis; — w třjdu přispjwagjcjch audů, p. Welislaw Schiessler, polnj wogenský kommissař.

W materialjch dodáno:

1. Pro zbjrku kopanin a zkamenělin: od hraběte Františka Schafgotsche w Teplých wodách: druza přewelikých hlatj žiwcowých z Lomnic we Slezsku; — od čestného auda, hraběte z Münsteru, částka bylinných otisků Bawor, pak 3 odljwky zkamenělých ryb, a gedna odljwka zkamenělé želwy a zkamenělého geštěra; — od p. Jos. Hausera, faráře Peruckého, částka zkamenělin ze Slatiny w rakow. kragi; — a od p. Jana Wussina, konceptnjho praktikanta při dolnorakauském řjzenj, třenowý zub předwěkého slona, nalezený na břehu Wistoky u wsi Briła w Haliči.

2. Pro zbjrku bylinnau: od p. Šurdy, měšťanosty Pjseckého, srostlá šiška gedlowá, odrůda; — od zbjr. auda, p. Rubše, děkana w Haidě, ořech kokosowý.

3. Pro zbjrku žiwočišnau: od p. Jos. Drtiny, konceptnjho praktikanta při c. k. zpráwě komornjch důchodů, z Plzně, zastřelená na Mži půlnočnj potápka (Colymbus); — od p. Haidingra, Loketského fabrikanta porcelánu, skalnj orel (Falco fulvus); — od p. Formánka, zpráwce porybného auřadu na c. k. komornjm panstwj Pardubickém, dwa kusy na hlawě zpotwořeného kapra; — od p. Dra. Mikana, jubil. c. k. prof. brasilianský kolibri (Ornismya albiventer), a roh antilopy; — od zbjragjcjho auda, p. Vincen. Christ. Rubše, děkana w Haidě, weliký mořský hlemeyžď (Tritonium varium), 1 hwězdeyš, 400 menšjch a 8 wětšjch mořských hlemeyžďů a mušlj, 1 nautilus a 4 kokilly.

4. Pro knihownu: od p. S. W. Schiesslera, polnjho wogenského kommissaře, 9 swazečků geho smjšených spisů; — od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikoweckého, 4 staré české knihy; — od činného auda, p. Josefa Libosl. Zieglera, Dra. bohoslowj a děkana Chrudjmského, 34tý swazek geho časopisu: „přjtel mládeže;“ — od p. Frant. Fuhrmanna, mistra hogictwj:

Titelmanni compendium philosophiae naturalis, Lugd. 1558; — od národnjho ústawu Ossolinských we Lwowě, 1nj swazek časopisma naukowého. Lwow. 1834; — od čestného auda, Gindřicha knjžete Lubomirského: 10 polských knih; — od zběragjcjho auda, p. Vinc. Christ. Rubše, děkana w Haidě, 2 francauzské a 1 španělská kniha, pak 6 swazečků něgakého španělsko-latinského djla; — od p. Med. Dra. rytjře Jana de Carro, geho „Almanach de Carlsbad" w Praze, 1834; — od knihkupectwj Borrosch et André w Praze: Chronologisches Register über sämmtliche Gesetze und Verordnungen der von J. Kanka herausgegebenen Fortsetzung der Roth'schen Gesetzsammlung. Prag, 1834; — od Pjsecké čtenárské společnosti: záwěrek wšeobecných a wjdenských nowin; — od p. Jana Salzera, c. k. gubern. archivára, dwa wýtisky Bohadsch's Vortheil des Akazienbaumes. W Praze, 1761; — od pánůw dokt. lékarst. Vinc. Ant. Wernera, Seligmanna, Jeitelesa, Karla Kittelta, Josefa Rudy, Leopolda Raudnitze, Jana Wohla, Frant. Hosera, Jos. Brosch'e, Oswalda Kommy a Isidora Ganše; gegich inaugurálnj dissertace; — od p. Dra. bohoslowj, Nepomuka Ign. Rottera, geho positiones; — od p. Ladislawa Zapa, prakt. při c. k. tabáčnj a kolkowé aučetnj kanceláři, gedna staršj česká kniha; — od p. Wáclawa Horáčka, faráře Ondřegowského, česká biblj od r. 1537. we folio; — od p. W. Welleby geho přjležitostnau báseň na Mnichowo Hradiště; — od p. Jana Hollého, faráře w hornjch Uhřjch, geho tři básnická djla w slowácké řeči; — od čestného auda, swobodného pána Adama Rosciszewského z Rosciszew w Haliči, 12 swazečků polských spisů, djlem linguistického, djlem historického obsahu; — od p. Ludwjka Zeissnera, Dra. a prof. na Krakowské universitě, geho „Systemat minerałow według zasad Berzeliusza." Krakow. 1833; — od p. Ludwjka Bierkowského, Dra. a prof. tamtéž, geho „Choroby syfilityczne." Krakow. 1833; — od p. Stanislawa Služewského, přjsedjcjho při zboru censurowém, geho „Wychowanie środek uszczęśliwienia człowieka i społeczeństw." Krak. 1833; — pak od p. p. Josefa Maliszewského a Karla Mecherzyńského též z Krakowa, od nich wydané knihy polské.

5. Pro zbjrku listin, rukopisů, map, rytep na mědi a kamenotisků: od zbjragjcjho auda, p. prof. Michala Schönbecka, starý český rukopis

obsahugjcj kázanj a kommentár na psanj S. Pawla; — od zemřelého čestného auda, p. kanownjka Kreibicha, odkaz 415 wlastnoručnjch map, plánů, položnjch risů a trigonometrických wyměřowánj; — od p. Gerlacha Strnišťě, kapitulara a řiditele choru na Strahowě, starý notowý tisk od Bohuslawa Czernohorského; — od p. Šembery, kandidata hogictwj, nowý rukopis „Domácj lékař na zuby;" — od p. z Schönau od něho zhotowený wšeobecný ukazowatel hodin; — od p. C. Henniga, kamenopisce w Praze, „General Uebersicht sämmtlicher Fahr- und Briefposten in Prag;" — od p. Josefa Wirknera, kandidata sudjho auřadu w Praze: „Homann's Kleiner Atlas scholasticus; — od p. Jana Hollého, faráře w hořegšjch Uhřjch, zlomek starého rukopisu slowáckého na papjře; — od čestného auda, swobodného pána Adama Rosciszewského z Rozciszew w Haliči, 9 měďo- a kamenotisků znamenitých mužů a pohledů kraginných; — od čestného auda, p. Antonjna Bočka, prof. české řeči a literatury w Olomauci, listina Smila z Lichtenburku od r. 1261, a wlastnoručnj psanj kardinala knjžete z Dietrichsteina od l. 1608, též Lamormaina, zpowědnjka Ferdinanda II., a též učeného Jesuity Wogtěcha Martinidesa, pak opis z desk zemských kšaftu dcery wéwody Friedlandského, Marie Alžběty, prowdané hraběnky z Kaunic od l. 1662; — od p. Jana Hermanna, sudjho zpráwce w Citolibech, listina na perğameně, Rabšteina se týkagjcj, od r. 1355.

6. Pro zbjrku mincj: od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikoweckého, střjbrná mince Friedricha, zimnjho krále, pak giná malá střjbrná mince; — od p. Frant. Fuhrmanna, mistra hogictwj, bamberský střjbrný ğroš; — od zběragjcjho auda, p. Vinc. Ch. Rubše w Haidě, starý tolar od r. 1591, starý španělský tolar (1659), 1 perská mince, 1 střjbrná mince od Benedikta XIV, 1 měděná brasiliánská mince od konstitučnjho cjsaře Petra I, pak 2 španělské a 24 ginozemských měděných mincj; — od panj Františky Tersch'owé, zprawcowé wdowy: dwa złote polskie 1831; — od rytjře z Rousseau, c. k. lieutenanta, malá střjbrná mince, 1668; — od čestného auda, p. Josefa Schöna, c. k. prefekta w Pjsku, střjbrná mince Max. comes palat. Rheni. 1624; — od p. Wořjška z Prahy 2 wětšj a 1 menšj střjbrná mince; — od přisp. auda p. D. Hirschmanna: střjbrná mince od Friedricha zimnjho krále, 1620.

7. Pro zbjrku starožitnostj: od p. J. Hof-

meistra, faráře u S. Giřj na lesjch Greinských, starobylé sklo, na hranicjch rakauských wykopané.

8. Do pokladnice musegnj na wydáwánj knih českých dodali: P. Jan Nep. Zedrich, kupec w Nimburce 10 zl.; p. Wlastislaw Wett, stud. filos. 5 zl.; W. p. J. Schön, prefekt na c. k. gymnasium Pjseckém 10 zl.; p. Frant. Rierenschaft, měšťan Plzenský, 5 zl.; Julius z Swabenowa rytjř († 6 zl. 16 kr.; p. Jgnac Lhotský, c. k. prof. hospodářstwj w Hradci králowé 25 zl.; W. p. Jgnác Tuma, lokalista we Knjřowě 10 zl.; Impressj P. Pospjšilowa w Hradci král. 20 zl.; W. p. Jos. Kolenatý z rytjřského řádu Maltézského, farář w Praze, aud gednoty k podporowánj hudby kostelnj atd. 10 zl.; p. Josef Pohořelý, posluchač bohomluwectwj w Litoměřicjch 6 zl.; p. Jos. Bačkora, zkaušený učitel pro c. k. norm. školy 5 zl.; p. Frant. Černohauz, posluchač bohomluw. w Litom. 5 zl.; p. Ant. Řehák též, 5 zl.; p. Jan Pruša též, 5 zl.; W. p. Jos. Nečasek, Vicerektor w Seminar. Litom. 15 zl.; p. Karel Ammerling, kandidat doktoratu Medic. 21 zl. 24 kr. p. Mathias Kwasnička, rada w Miljwsku, 10 zl.; p. Řehoř Zeithammer, dokt. fil. c. k. prof. human. w Pjsku 5 zl.; W. p. Frant. Náhlowský, kaplan w Českém Dubě 20 zl.; p. Jan Höfer, studugjcj na Gymn. Gičjnském, 10 zl.; Negmenowaný 50 zl.; p. Karel hrabě z Kaunic, 25 zl.; p. Wáclaw Waňka, doktor práw, 50 zl.; W. p. Jos. Čerwinka, kněz cjrkewnj w Launech, 10 zl.; p. Theodor Čjžek, měšťan Chrudjmský, 10 zl.; W. p. Wáclaw Nówák, kooperator w Mladočowě, 10 zl.; Měšťanstwo král. města Králowéhradce 20 zl.; p. Ant. Strobach, studugjcj w Praze, 5 zl.; p. Frant. Rieger, studugjcj na akad. Gym. w Praze 25 zl.; W. p. J. Rojek, kaplan w Nowém městě, 10 zl.; Geho Oswjcenost Gindřich knjže Lubomirský, 50 zl.; p. Gindřich Machek, akademik, 10 zl.; p. Hynek Meder, stud. filos. 10 zl.; W. p. J. Mataušek, kněz cjrkewnj 5 zl.; W. p. Frant. Kurka, kaplan w Kladně 5 zl.; p. Karel Stanislaw Kolaušek, chirurg a lékař w Launech, 5 zl.; p. Jan Widimský, posluchač práw 5 zl.; p. Frant. Břet. Trojan, stud. filos. 6 zl. 15 kr.; p. Frant. Daneš, posluchač bohoslowj, 10 zl.; p. Jos. Berger, kaplan w Miletině, 10 zl.; W. p. Jos. Kramář, wikár a farář na Wysoké, 15 zl.; W. p. Jos. Damašek, kaplan w Semilech 15 zl.; W. p. Wáclaw Kawaljr, kaplan na Wysoké 10 zl.; W. p. Ant. Černý,

kaplan na Bosni, 15 zl.; panna Bohdanka S-kowa z Bukowiny 23 zl.; W. p. Frant. Bezděka, prof. náboženstwj na gym. w Pjsku, 5 zl.; W. p. Frant. Stangler, kooperator w Třeboni, 5 zl.; W. p. Jan křtitel Smutek, doktor a professor theol. w králowé Hradci 10 zl.; důst. p. Jan Kollar, kazatel w Pešti, 5 zl.; p. Sergius Böhm, 10 zl.; p. Frant. Štursa, wychowatel knjžete z Schönburga we Wjdni, 10 zl.; W. p. Jan Bohusl. Hawelka, kaplan w Dobrušce, 30 zl.; p. J. Chmelenský, doktor práw, sekretář u desk dworských, 7 zl. 30 kr.; W. p. Frant. Sláma, farář w Chrašticjch, 10 zl.; p. Jos. Batěk, školnj pomocnjk w Mirowicjch, 50 zl.; W. p. Jos. Schmidinger, cjrk. kněz, zkaušený učit. hlawnj školy w Strakonicjch, 5 zl.; p. J. Kiemann, doktor práw a zemský adwokát, 50 zl.; p. Františ. Mužjk, doktor práw, 10 zl.; p. Theobald Harzer, konceptnj praktikant u c. k. fiskálnjho auřadu 10 zl.; W. p. Mich. Fereš, kaplan Českodubský, 10 zl.; W. p. Karel Karásek, farář we Swětlé, 10 zl.; W. p. Filipp Čermák, lokalista w Medonosti, 15 zl.; p. Aloys Ladisl. Janata, posluchač bohoslowj w 4 roce w králowé Hradci, 5 zl.; Česká bibliotheka arcibiskupského Prazského Semenarium, 20 zl.; W. p. Jos. Jahnl, kaplan w Strašecj, 7 zl.; p. Frant. Hampeys, posluchač bohosl. w 4 roce w Praze, 5 zl.; W. důst. p. Wáclaw Kára, kapitolnj děkan w Litoměřicjch, 10 zl.; W. p. Ant. Knobloch, kněz řádu Maltézského, kooperator we Welko-Harrasu w dolnjch Rakausjch, 10 zl.; p. Jan Sedlák, posluchač bohoslowj w Buděgowicjch, 8 zl.; W. p. Jos. Justin Michl, z řádu piaristů, c. k. prof. w Berauně, 5 zl.; p. Františ. Merolt, doktor práw a zemský adwokát, 10 zl.; W. p. Mathiáš Srb, kaplan Wranský, 10 zl.; p. Ant. Podlegšj, důchodnj w Hořicjch, 10 zl.; W. p. Wáclaw Zahradnjk, kaplan w Králowých Dwořjch, 10 zl.; p. Bohus. Storch, lékárnjk w Rokycanech, 10 zl.; W. p. Karel Hušek, farář w Nowé Wsi, 10 zl.; p. Ant. Rybička, posluch. práw 10 zl.; Wys. důst. p. Wogt. Juhn, probošt w Gindř. Hradci, 10 zl. W. p. Frant. Slawjček, kaplan w Gindř. Hradci, 15 zl.; W. p. Kas. Rachljk, z řádu piaristů, prof. c. k. w Brandeyse, 5 zl.; Wel. p. C. Bieliczký, představený residencj Piaristské w Berauně, 10 zl.

Redaktor: František Palacký.

Tiskem Jana Host. Pospjšila.

ČASOPIS

ČESKÉHO MUSEUM.

OSMÝ ROČNJ BĚH.

SWAZEK TŘETJ.

Z [illegible] Waršaské
knihovny.

W PRAZE,
NÁKLADEM ČESKÉHO MUSEUM.
1834.

1.

Apologie neb obrana pana Karla staršjho z Žerotjna ku panu Giřjkowi z Hodic, r. 1606. *)

(*Z přepisu w biskupské bibliothéce Litoměřické.*)

Apologia neb obrana odemne Karla staršjho z Žerotjna ku panu Giřjkowi z Hodic.

Nezle ani nenerozumně, podlé saudu mého, smyslil onen, WMti pane z Hodic! který swým powěděnjm to pronesl, že nenj na tom dosti, aby kdo dobrý byl, než také aby o něm to smyšleno bylo, že dobrý gest. Kte-

*) Spis tento, gak obsahem tak i zwláště wýtečným slohem důležitý, psán gest r. 1606, po bauři té, kterau zpaura Štěpana Bočkage gak w hořegšjch Uhřjch, tak i w Morawě ztropila; a sice zdá se, že geště před pokogem, téhož léta we Wjdni učiněným. Pan Giřj z Hodic byl neyznamenitégšj wůdce wogsk Morawských proti Bočkagowi. Omlauwá se při něm pan Karel z Žerotjna, proč geště tehdegšjho času wětšjho podjlu w radách o hágenj a spomoženj wlasti Morawské neměl, aniž mjti chtěl. Apologii tuto, posawad w literatuře našj neznámau, nalezl sem nedáwno w Litoměřicjch, w přepisu mjsty dosti chybném, gegž slawný někdy a o wlast zasloužilý biskup Litoměřický Emmanuel Arnošt hrabě z Waldšteina z neznámého rukopisu sobě učiniti dal. GM. pan biskup Litoměřický nynégšj, neydůst. pan Augustin Hille, abych rukopis ten přepsati mohl, milostiwě powolil; začež gemu i gménem wšech milownjků literatury našj swé djky skládám. *F. Palacký.*

rýmižto slowy, gakž se rozuměti může, nic giného wyznamenáwati nechtěl, než že býti bez prokázanj toho, čjm co gest, gest ničjm býti. A gistě gakož wjno, byť neywýborněgšj bylo, k malé gest platnosti, pokud dobrota geho pitjm aneb giným geho užjwánjm okušena nebýwá; a gakož krmě i neyliběgšj a neylépe připrawená špatnau chuť dáwá, dokud nebýwá rozeznána šmakem: tak i člowěku, gakkoli dobrý by byl, ano byť ctnostmi swými i wšecky giné lidi přewyšowal, málo to prospjwá, gestli ta dobrota geho a ctnost w něčem zewnitřně se nepronášj a známa lidem učiněna nebýwá. Tudyť zagisté prawjme i o slunci, že swětlé gest, poněwadž nebe i zemi oswěcuge, tudy i oheň horký býti wyznáwáme, že teplostj swau wšecko zahřjwá; tudyť o zemi wyswědčugem, že hognostj swau oplýwagjc naplňuge wšecka stwořenj: tak podobně i o člowěku, že dobrý gest, smýšljme, když wšem prospjwage a žádnému neškodě, dobrotu swau skutky dobrými na gewo wynášj. A tenť gest wlastně a neginý smysl a rozum (slow) nahoře položených; gimiž se toho při každém člowěku wyhledáwá, aby čjmž gest, toho také patrný důwod při sobě měl, kterýmžby odporugjcj přemáhal, powolugjcj libě wázal, aby chtěgte oni neb nechtěgte, musili smysl swůg prawdě poddati, a na odpor se gj stawěti bez zahanbenj swého nikoli nemohli. Zagisté powrchně ge wykládati chtjti a ku postrannjmu něgakému smyslu natahowati, gakoby mjněnj gich k ginému cjli nesměřowalo, než k dosaženj marné chwály a galowého u lidj swědectwj, tak aby člowěk proto samé dobrý byl, aby za toho od giných byl držán a widjn, byloby otwjrati bránu ku pokrytstwj, k falši a podwodu cestu ukazowati; čemuž žádný rozumný, owšem pak wznešený filosof neb mudřec neučil nikdy. Máť sice wšeliká ctnost sama dosti na sobě a sama krásna ze sebe dosti gest, byť i od žádného chwálena nebyla: ale že pak bez skutečného

činěnj nic giného sama w sobě nenj, než daremná idea bez formy, qualitas absque subjecto, a gako stawenj marné w powětřj: protož aby tjm byla w prawdě, čjmž gest, nic méně musj po skutcjch poznána, po owoci okaušjna a po znamenjch gistých znamenána býti, aby snad nebyla podobna larwám a přjšerám nočnjm, které magjce twárnost a způsob podstatných wěcj, gsau wšak mámenjm toliko pauhým, ne tak spěšně se ukazugjcjm, gako rychle mjgegjcjm i pomjgegjcjm. Odkudž znáti, že gednoho každého neywětšj starost o to býti má, aby widjno to na něm bylo, že takowý gest, za gakého chce gmjn a uznán býti, bez čehož k čemuby koli sáhl člowěk, na prázdno by byl, wjtr lapal a stjn honil, poněwadž sama wůle bez práce k žádnému djlu a gakémukoli předsewzetj nepostačowala nikdy. A gest tento smysl tak přirozený wšechněm, tak myslj pogatý, tak do srdce wkořeněný a gako wpitý, že žádnau twárnostj, žádným připodobňowánjm, žádnau barwau nedá se wyprázdniti nikdy. Nebo poněwadž lidé gsau twor rozumný, a rozumu neypředněgšj wlastnost gest známost wšeho, známosti pak základ prawda, t. g. na tomto mjstě wystiženj přjčin a důwodů gedné každé wěci: nic nemůže člowěk widěti, nic slyšeti, nic makati, ničeho smyslem chápati, aby se hned w mysli neplodilo: proč? aneb, podlé čeho? A protož byť se dlauho blázen stawěl maudrým, šibal upřjmným, ožralý střjzliwým, předce wystižen býwá w činech swých a při konci i wyamán. Gako onen skupec, kterýž mnoho o swé štědrosti wyprawugjc, naposledy nemohl se tak přemoci, aby mu přirozenj newytisklo to slowjčko „Deerit," t. nedostane, gjmž samým wšecko zbořil, což prwé postawil, a wygewil přirozenj swé i wšech lakomců, gimž se i w neywětšj hognosti zdá, že nedostatek trpěti budau. Gakož zagisté neypatrněgšj částka gest w postawě geho, tak i neyobecněgšj geho djlo gest sahati k tomu, co se

widj zewnitř, a ne k tomu, co složeno gest uwnitř; poněwadž influentia wšech wěcj gest tato, aby podobné chýlilo se ke swému podobnému.

A že tomu tak gest, i při Wti, pane z Hodic! se to onehdegšjho dne ukázalo, když při sgezdu Brnenském po té plané radě, která w domě pana kardinála z Ditrichšteina od některých osob z obywatelůw země této obeslaných, horliwěgi nežli potřebněgi od pana Ladislawa mladšjho z Lobkowic, mjstodržjcjho pana Karla z Lichtenšteina heytmana našeho, držána byla, w kteréž sem newšeligak k tomu, cožby se s Wti i některých ginných zdánjm, snad k dobrému země této powrchně směřugjcjm, srownáwalo, se přimlauwal, při shledánj se semnau w mém nowém stawenj na rynku Brnenském ráčili ste těch slow u přjtomnosti přjstogjcjch, za přjčinau oznámenau, ke mně užiti, že „zle dělám, že dary Božj w sobě udušugi.“ Kterýmižto ačkoli krátkými a brzo propowěděnými, a wšak mnoho w sobě obsahugjcjmi slowy ráčili ste mne hluboce zagjti a dosti tuze přes hřbet přemrštiti. Nebo co gest dary božj w sobě udušowati, než nechtjti w tom státi, w čemž gsem od Boha postawen? a zase, co gest nechtjti we swém powolánj státi, než nebýti tjm, cožbych býti měl? Odkudž gaká giná zawjrka wywedena býti může, než poněwadž negsem tjm, cobych býti měl, že gakkoli se k tomu hlásjm, že gsem milownjk swé wlasti, syn gegj přirozený, wlastnj aud těla gegjho, čitedlný bjd gegjch, ran gegjch aučastný, a summau gako něgaký bljženec, který se spolu i narodil i spolu umřel: wšak poněwadž toho na sobě skutkem a prawdau neprokazugi, že má chlauba daremnj gest a má slowa ničjmž. A darmoť gest giná č, kdybych toho na sobě nigakž nepronášel a žádným způsobem toho nedogišťowal, kdybych žádným znamenjm toho ukázati na sobě nemohl, že tým gsem, kým se býti prawjm, než žeťby důwod Wti mocný, a

slowa podlé prawidla gistoty wynešena býti musila, k nimž bych i gá snadno smyslem swým se přichýlil, poněwadž i u mne stálé gest to a pewné, že žádný dobrý nenj, než ten kdo skutkem toho dowodj, že dobrý gest.

Ale gá (račte mi odpustiti) takowému Wti smýšlenj o mně mjsta nedáwám. Nebo že poněkudž rozdjlněgšj způsob při mně se nacházj, než před některým časem býwal, a že tak ausilnau práci o swé wlasti dobré gako prwé newedu, nenj důwodem, žebych k nj wšecku lásku a náklonnost přirozenau ztratil neb wypustil. Gakož zagistě, ať od swrchu položených podobenstwj neodstupugi, nepogednau slunce sluncem býti přestáwá, že na chwjli za mračno zacházj, ano i hned oheň tratj swau palčiwost, že w skok studených kachlů neproráží, též ani země proto plnau se usauditi může, že na čas aulehlj ležj a gako odpočjwá; tak podobně i gá nemohu a nemám tak nakwap odsauzen býti lásky té, kterau k wlasti swé nésti, a péče, kterau o ni mjti powinen gsem, že se wšjm gako na harc newygjždjm. Nýbrž gako umělj marináři, kteřj pokud utišenj na moři gest, pomalu sem i tam se znášegjce, wjtr do plachet swých lapagj, a když baufka se zdwihá, i od přjmé cesty na čas se s wětrem nazpět obracegjce, wždy wšak předce na moři zůstáwagj a prawidlem kompasu se zprawugj, ažby wětru přjhodného a ku portu, k němuž měřj, ge wedaucjho dočekati se mohli: týmž způsobem gá nyněgšjmu času zlému a nesnadnostem geho ustupugi a gako před powětřjm něgakým pod střechau se skrýwám, ažby přjhodněgšj léta nastaly a to, co we mně zawřeno a do času schowáno gest, gako z pokladu něgakého wynesti a k dobrému wlasti této wynaložiti dopustily. Gáť ginak w prawdě zemi tuto, ač poněkud ke mně za dobrodinj nechci řjci odemne ale od předkůw mých přigatá newděčnau, hrubě milugi a srdečnau bolest nad zkázau a pádem gegjm sám w sobě cjtě, žalostiwě neštěstj gegj a

popleněnj Bohu taužjm, i modlitbami swými gemu gi často připomjnage, uléčenj, naprawenj a wyswobozenj gegjho wěrně žádám. Nad to což wjce učiniti mohu? od koho platněgšj pomoci gj hledati, než od toho, který plenj i štěpuge, bořj i wzděláwá, ponižuge i powyšuge. Nebo zdaliž patrné nenj, že Bůh ku pádu zemi tuto nastroguge? slaupy gegj podrazil, ohrady potřjskal, aby gi dokonce obnažiti a gako wywrátiti mohl. Zdaliž se na oko newidj, že chtěgjc gi zbawiti wšeho owoce sprawedlnosti, řádu a opatrnosti, stromy gegj zpodtjnal, štěpy wytrhal, rauby polámal, aby nic giného než pláně nerodila, a tak dokonce trnjm a bodláčjm porostlá gsauc, na zpuštěnj přišla? Zdaliž i to zgewné nenj, že chtěge gi na neywětšj sauženj přiwesti, zobawil wšecky ty, kteřj gi wzděláwali, zwelebil wšecky, kteřj gi oblaupili, osadil gi těmi, kteřj gi nenáwiděli, wykořenil ty, kteřj milowali; a tak sprawedliwau pomstu swau na ni wyléwage, zřetedlnými také znamenjmi hněwu swého při nj dokazowal. K tomu tehdy sem se obrátil, který se odwrátil od nj, tomu gi poručil, který gi na čas opustil, tak aby gi uléčil zase, kdo gi zranil, a wywýšil, kdo gi pohřjžil. Obyčegně což neymilegšjho máme, Bohu k ochraně poraučjme, w neynebezpečněgšjch přjčinách k němu se utjkáme, w neywětšjch těžkostech a spletcjch rady a zproštěnj od něho wyhledáwáme. Pročež i gá newěda odnikud podstatněgšjho retunku, na Boha sem se ohljdl, od něhož také swým časem otcowského na nás wzezřenj a naplněnj modliteb swých očekáwám.

A wšak ne tak dokonce rukau swých k nebi pozdwihugi, abych gich také, kdež potřeba ukazuge, k djlu nedonášel; nýbrž gako někdy Židé gednau rukau (zbraň) držjce, druhau dělagjce, Jerusalem stawěli, i gá k modlitbám práce přičiňugi, wlasti swé hágjm tu kde wzděláwati pro překážky nemohu, aspoň aby od giných bo-

řeno nebylo nedopauštěge, a přjtomnostj swau zlost giných, aby se dokonce k zahanbenj našemu newykydla, zdržugi. A pro tu přjčinu neywjce i ke sněmu gezdjm, i na sgezdy se dostawugi, i obecných nákladů neutjkám, i břemena společnj s ochotnostj nesu, abych tudy swé wlasti slaužil a synowského srdce k nj dokazowal; gežtoby mi mnohem snáze bylo, doma w pokogi seděti, i užitečněgi, penjze, které mi na ty gjzdy wycházegj, chowatj, i milegi, rozkošj mých a pracj domácjch wěcj se dotýkati. Ano což wjce gest, zdalibych také, kdybych dobrého swé wlasti nehledal, pod srozuměnjm k tomu přiwesti neuměl, abych potlačenjm země, zrostu a wywýšenj něgakého wedlé giných došel? zdalibych nepřátely swé, spuntowánjm se s nimi proti obecnjmu dobrému, ukogiti, a tak se z mnoha starostj i strastj zprostiti a wyswoboditi nemohl? Wšeho toho gistě snadnobych dowedl, kdybych lásky ke swé wlasti tak do srdce wštjpené neměl, že pro ni i sebe samého, i to což mám, kaziti a tratiti nelitugi. A tak když to činjm, darů Božjch w sobě neudušugi, než tak gich užjwám, pokudž znám sobě i wlasti beze škody býti; gežto ginác čině, sebe bych zkazil a gj neprospěl. Uhljř když uhlj pálj, okladenjm miljře a prstj geho přikrýwánjm neuhašuge ohně; wodák, když ohrazuge prameniště, praudu nezastawuge; plawec, když gednak gednau, gednak druhau, gednak wšemi plachtami se weze, nepobjhá wětru; gakož ani oráč, když rozdjlnými časy rozdjlně dělá, nespauštj rolj. Pročež tehdy gá, kterémuž neméně záležj na zachowánj mé wlasti, gako gmenowaným osobám na gegich obchodu, nemám též swobody k cjli swému užjwati, kterau sobě oni k žiwnosti swé pauštěgj? Nenjť gistě daremnj to powěděnj, že každá wěc má swůg čas, a každé předsewzetj swau chwjli, aniž to pro nic zaznamenáno gest, že čas k mlčenj a čas mluwenj. A protož času šetřiti za neywětšj prozřetedl-

nost se pokládá, a w čas zlý tichu a krotku býti za neywětšj maudrost, anobrž blázniti, když toho čas gest, neyhlubšjmu rozumu se připisuge. Čas tehdy, poněwadž gest mjrau djla našeho, mistrem předsewzetj našich, wáhau žiwota a wšeho působenj lidského, na něg neywjce se ohlédati slušj, aby to, co samo w sobě gest, nečasným patlánjm nebylo zkaženo a zohyzděno.

A tak, když se na paměti mage a na uždě drže, něco opauštjm, cožby se Wti a snad zemi této užitečné býti widělo, něco činjm, cožby snad škodu s sebau přinášeti Wti se zdálo, ač se toho obogjho s pilnostj wystřjhám, a wšak když w tom času šetřjm, ne mně giž to neb wůli mé, neb náchylnosti mé, než času přičteno býti musj; času w prawdě, gestli ho kdy Morawa pocjtila, zarmaucenému, času nade wšecka předešlá léta, anobrž nad paměť lidskau i nade wšecky památky předkůw našich, nebezpečnému, času nad to ránami a wšeligakými pokutami božskými, bjdami a wšeligakými trápenjmi lidskými gako wředy něgakými osypanému a tudy nedůtkliwému.

A protož, poněwadž na tomto základu wšecka má obrana záležj, důwodů gest potřebj, kterýmibych dokázati mohl, že ani mně nenáležj, ani wlasti mé se nehodj, ani přátelům a kraganům mým toho po mně žádati neslušj, abych ginác w těchto přjčinách nyněgšjm časem postupowati měl, nežli sem to až posawad konal a konám. Nechci na tomto mjstě připomjnati toho, co mi se po tyto léta zde stalo a děge; nechci wyčjtati posměchy, protiwenstwj, škody, které po tyto wšecky časy pro wlast swau sem podnikal a geště podnikám; nechci wyprawowati, gak we swém dobrém a upřjmém aumyslu byl sem zlostně wykládán, we pracjch pro tuto zemi wedených hanebně opuštěn, w nebezpečenstwjch těch, we kterých sem u cizjch wězel, od domácjch geště wjce potlačowán: abych snad přjčinu tuto

nedal k domněnj, že poněwadž giná̊e nemohu, zadržowánjm u sebe dobré rady a podáwánjm zlé, zkázy země tegně wyhledáwám, a tak se nad nj wymstiti a křiwd swých postihati usilugi. Nechci také tjm hýbati, poněwadž dědicůw mužského pohlawj žádných nemám, pro něžbych to obmýšleti mohl a powinen byl, abych gim wlasti swé w tom způsobu zanechal, w gakém sem gi od předkůw swých sám zastal, že mně wskutku málo na tom záležj, co se s nj buď nynj děge, buď na potomnj časy djti může, abych tudy w podezřenj se nedal, že co sem prwé činil a myslil, pro sebe a potomky swé a ne pro zemi a obywatele gegj sem činil a myslil. Aniž také odkrýwati toho přjhodné mi se býti při této přjčině zdá, že w neywětšjm země této neštěstj a w obecnj gegj zkáze, pro známost, kterau w cizjch zemjch mám, powědomost gazykůw, které sem z milosti božj došel, i pro některé dary téhož Pána Boha našeho, kterými mne mimo hodnost mau (bez chlauby to prawě) poctiti ráčil, wšudy ňákého opatřenjčka dostatňbych mohl; poněwadž s gedné strany té sláwy panu kardinálowi našemu rád přegi, aby se tjm chlubil, že když biskupem Olomuckým nebude, ginde swůg chléb a wyžiwenj mjti může, a s druhé giž dáwno to u sebe uložené mám, abych se zemj tauto dobré i zlé, pohodlné i protiwné, weselé i zarmaucené wěci trpěl a snášel; čjmž nicméně wšem dosti, a to netoliko podobně, než podstatně ukázati bych mohl, že u mne nenj času a tudy ani potřeby, o wzdělánj těch pracowati, kteřj mne na zkázu přiwedli, o zrůst a zwýšenj těch pečowati, kteřj toho w té částce nepotřebugj, a naposledy o dobré těch přemýšleti, bez nichž sbožj pomocj we wšech přjhodách a přjpadnostech dobře býti mohu. Ale poněwadž mjněnj mých slow a půwod aumysla mého ginam se newztahuge, než k tomu, že zemi této k žádné platnosti, k žádnému užitku, k žádné náprawě slaužiti a napomáhati by to nemohlo,

kdybych těmito zarmaucenými časy na prwněgšj šlepěge swé nastupowal, a z toho gi wymásti nynj chtěl, weč gest chytrostj zlých lidj a swau wlastnj neprozřetedlnostj a nedbanliwostj sama se zapletla, nechage toho wšeho na straně, toho toliko samého powyswětliti a toho gednoho prawidla se držeti chci, kterýmžbych k wywedenj sebe z nářku a k dosti učiněnj Wti sobě něgak poslaužil.

Zapsáno máme w historijch od starých skribentů Řeckých, nám pozůstawených, že něgakého času w tom wznešeném a slawném městě Athenách, když se obec spolu sešla, aby o obecné dobré rada držána byla, geden z přednjch a wzácných mužůw, který usilowánjm nepřátelským, gimiž město to o swobody a práwa gegj připrawiti ukládali, dobře rozuměl, a kraganů swých lhostegnost a nedbanliwost také wýborně znal, mage k nim z mjsta k tomu oddaného promluwiti, zkřikl: „O by to bylo, mužj Athenštj! nebo abych gá oněměl, nebo abyste wy ohlechli!“ To promluwenj geho i gá na sebe a na naše pány Morawany potud obrátiti mohu, pokudž to uznáwám a wskutku nacházjm, že gakž mně bezpečněgi gest němým býti, poněwadž oni ušj ke slyšenj nemagj, tak také gim chwalitebněgi bude ohlechnauti, poněwadž ušj ke slyšenj toho, coby s gegich dobrým a s gegich pochwalau býti mohlo, neužjwagj. Že pak tomu tak gest, nenj potřebj mnohého důwodu, gsauc to gakž giným prozřetedlným wšechněm, tak i Wti, který nad giné bystřegšj zrak mjti ráčjte, až přjliš zřetedlné a patrné. Nebo kdo gest (ať se giž gednau doberu gádra) we wšj této zemi, aby na to oprawdowě myslil, aby w nj dobře stálo? kdo gest, aby wjce o swé wlastnj než o obecnj dobré nepečowal? kdo gest, aby těm, kteřj zkázy gegj přjčinau a půwodem gsau, směle w oči pohlednauti směl? Račte ho gmenowati! Předně wědomá gest wěc, že staw panský a rytjrský na djle po pýše, po auřadech, po ti-

tuljch a mjstech bez mjry se wylil, na djle po lakomstwj, po užitcjch, po důchodech, po dařjch, po shromážďowánj peněz a statků dokonce zpět odešel, na djle k zahálce, k rozkošem, ku kratochwjljm, k mysliwosti, ku fregům, k hodům napořád se obrátil. Staw prelátský a staw městský, zdaliž ginačegšj gsau? zdaliž od nich čeho wjce se očekáwati může?... Zatjm zdaliž wšem známé nenj a wědomé, že netoliko mezi osobami w stawjch, než ani mezi stawy samými žádné swornosti, nercili důwěrnosti, nenj. Pánì na to myslj, aby sami kralowali; staw rytjrský, aby se od pánůw krom wosku ničjmž nedělili;... města, aby staw panský a rytjrský s sebe swrhli. S tjm se wůbec wůkol obcházj, s tjm každý staw obzwláštně se objrá; coby ke wzdělánj, ke zrůstu, ke wznešenj země a obecného dobrého bylo, nehodj se sem; staré gsau to wěci, dáti ge w moc neywyššjm panům auředujkům a saudcům zemským, aneb odložiti k budaucjmu sněmu. Tu sme trefili. Gest geště i to, že wšecky napořád pogala bázeň, a to ne bázeň o swau wlast, než o sebe pro wlast. Nebo poněwadž praktikám rozuměti začjnagj, děge se gim gako strašiwým fechtýřům, kteřj čjm umělegi ráně se wyhýbagj, tjm pečliwěgi na sebe gi očekáwagj. Přednj audowé naši, poněwadž hlawy powědomi gsau, bogj se štusu; zadněgšj přjklady se kagj, a poněwadž widj gako ona liška *) neuraziti, pro něž ginj museli utonauti. Takowými powahami pogati, wášněmi swázáni, strachem a ginými nezpůsoby zmámeni gsauce, když ke sněmu přigjžděgj, zdaliž tjm aumyslem to činj, aby se bez wyřjzenj něčeho užitečného a podstatného nerozgjžděli? Nikoli. Když se segdau, zdaliž to obmýšlegj, aby sebe poslauchati, sobě napomáhati wespolek, a to cožby potřebného bylo bedliwě uwažowati a rozgjmati chtěli? Nikoli. Když se co přednášj, zdali

*) Zde w rukopisu zdá se že několik slow chybj.

na to pozor magj, zdali to saudj, zdali to kardei připauštěgj? Nikoli. I což pak? Přigjžděgj, aby berně swolowali, seházegj se, aby rozpráwěli, smlauwagj, aby se co neydřjwe zas rozgeli, a summau, poslauchagj geden druhého gako prázdný břich a nawyklý hřjeh. Těm tedy a takowým gá abych gazyku swého půgčowal, pro ty a takowé abych sám sebe wynakládal, těch a takowých abych pláštěm byl, gjmžby se před deštěm přikryti, před sluncem zastřjti mohli? I kdožby mi to maudrý schwálil, kdožby mým přjtelem byl, aby mi k tomu radil, kdožby zástupcjm mým býti chtěl, aby mi za škody sljbil? Zdalíž sem toho giž prwé plačtiwě nezkusil, se škodau se nenaučil a mimo naděgi neshlédal, co gest o ty se ugjmati, kteřj od sebe upustili, na ty paměť mjti, kteřj na sebe zapomenuli? Ba gistě tak! a geště sau za těch časů trochu oprawdowěgšj než nynj w zemi mužj byli, geště tehdáž tak časté a walné proměny gako potom se newjdaly, geště trpěti nebylo zwykem, šiditi řemeslem, laupiti pochwalau, gako gest nynj.

Ale račte mi moci řjci proti tomu: „Tak gest, prá„ws na djle, než ne we wšem; negsau wšickni tak šeřj, „gak ge malugeš, statečněgšj gsau než se domnjwáš, mlčj, „že nemagj po kom řjci „Amen,“ stogj, že nemagj kdoby „ge přes moře wedl; začni toliko a uhljdáš, gak budau „brnět, ginác než Pancjřowa košile; ecco mi, gá sám „chci pomáhati, per saxa, per ignes.“ Dáwám tomu mjsto, nechť gest to také předně, co se Wti dotýče, ačkoli w mých neywětšjch těžkostech neráčili ste sobě půl dne k tomu obrati buď moci, neb chtjti, abyste do trogjch kněh sněmownjch, které sem za Wti půl léta měl, gednau k wyhledánj něčeho k očištěnj mému napomáhagjcjho nahlednauti ráčili. A wšak wěda co bůh we Wti složil, a čjm gest k ozdobě Wti, giným ku prospěchu, hogně osobu Wti obdařil, smělbych na Wti směle spolehnauti, a spolu s Wtj i bez wesla na moře se pustiti.

S strany giných, gakkoli negsem w této zemi hostem, abych obyčegůw gegich powědom nebyl, ani tak neznámým, abych newěděl, gaké sausedy okolo sebe mám: a wšak „passa," pauštjm od swého. Wšickni se napili wjna ze Hradiště, nabyli heroické mysli: tento gest Scipio, onen Hannibal, třetj Themistokles, čtwrtý Solon, který když tyrani město, z něhož rodilý byl, opanowali, nemoha pro sešlost wěku do zbroge se obléci, wynesl gi před dwéři, sám u nj stoge, aby mladšjch k tomu, aby sobě statečně počjnali při wyswobozowánj wlasti swé, ponaukal. Ale což wjce? nenj geště na tom dosti. Račte wěděti, že sme hrubě zašli: a gadné strany práwa potřena, swobody w nic, obyčegowé zhynuli, pořádkowé z paměti wyšli, zřjzenj za kautem ležj; knižka pana Toswačowského zpuchla, Conclusiones basonum umřely; - druhé mužj platněgšj wyhynuli, cizozemci do země se wlaudili, nowé mustry, praktiky, direkcie, resolucie, traktacie, regalie, visy, avisy a giné těm podobné potwory .... uwedli; obywatelé zchudli, dluhowé obecnj náramně wzrostli, počty se nepřigjmagj, darowé se bezpotřebně dáwagj, autraty se množj, hotowosti žádné w zemi nenj, a coť mám šjřiti? od spodku nohy až do wrchu hlawy, ať slowy proroka Isaiáše náš nyněgšj způsob wyznamenám, nenj mjsta celého, ale rána a zsinalost a zbytj zahnogené, čehož se ani newytlačuge, ani uwazuge, ani olegem změkčuge; země zpustla, města wypálena ohněm, sami před očima našima cizozemci. Welkéť gsau toto wěci, welkých pomocj tuto potřebj; kdo se o ně má a může ugjti? A byť pak o to byl pokog, gakž sem giž to Wti pustil, geště wšak gedno pozůstáwá, aneb raděgi dwoge: kde a gak? Tu wěci uzel, ten rozwiňme, aneb raděgi rozetněme, gako nodum Gordium Alexander.

Nenjť pak pochybnosti, poněwadž země tato nenj sama swá, ani tak swobodna, aby nemusela swého zře-

nj ku pánu swému mjti, že gestli gaké náprawy podstatné, gaké reformacj dokonalé, gaké pomoci prospěšné užiti chceme, žeť gj předně a téměř neginde než u G. M. Cjs. gakožto pána země, wrchnosti našj, a podlé přjsahy obhágce práwa, swobod a dobrého řádu, hledati musjme. A ačkoli ty i giné wěci se mluwj, ty i giné řeči proskakugj, a wšak gá geště takowé smýšlenj o G. Mti mám, kdyby dobře informowán o našich wěcech mohl býti, žeby s strany osoby G. Mti nesnadnosti weliké w tom nebylo, abychom neměli při wšem, čehož od starodáwna tato země užjwala, bez překážky a přjtrže zachowáni býti. Ale gak k G. Mti gest těžký přjstup, a gak nesnadně se audiencj docházj, o tom ač wšickni wědj, gá wšak gsem toho žiwý swědek, který sem sobě toho ani wyprositi, ani wymluwiti, ani dokaupiti, ani žádným způsobem wyprakticirowati nemohl, abych mohl w takowých swých náramných těžkostech, cti, hrdla i statku se dotýkagjcjch, čtyry slowa osobně s GMtj promluwiti. Když pak koho to štěstj potká, aby GMt před sebe geg pustiti ráčil, giná těžkost opět nastáwá w tom, že swau řeč co neykratčegi zawřjti, swau potřebu co neyskrowněgi předložiti a swůg smysl we slowu neb dwau wynesti a wyslowiti musj. Kdyby nešlo než o wyprošenj pštalunku, neb wyžádánj auřadu, zaplacenj aneb přiwětšenj ňáké služby, mohlby se do toho wždy něgak, ač dosti obtjžně, trefiti: ale kde gde o zachowánj celé země, o řjzenj práwa, o pokog, swornost a wzdělánj takowého počtu lidj wzácných, kdežtě té moci, aby gednau neb druhau sentencj we hromadu to pogato, owšem pak wyswětleno býti mohlo? An zde tak mnoho se toho nashromáždilo, že ne hodiny, ne dnowé, než měsjcowé a léta sotwaby postačily k wyprawowánj zármutkůw našich, nercili k naprawenj; a cožby se pak w gedné aneb druhé minutě dobrého wyřjditi mohlo? Přes to geště i toto při GMti spatřili, kteřj okolo GMti často

neb ustawičně býwagj, že nekaždá wěc gest GMti k slyšenj přjgemná, a gestli gakau těžkost s sebau nese, dokonce odporná; tak že ti, kteřj newyhnutedlně audiencj při GMti potřebowali a potřebugj, té opatrnosti užjwati musegj, aby wěci twrděgšj snadněgšjmi, protiwné přjgemněgšjmi osladčowali, tak aby i hned, gakby widěli, že GMt s něgakau těžkostj poslauchati gich ráčj, na poskoku něco giného měli, k čemu náklonnost GMti obrácenau býti znagj, čjmžby zase GMti poobčerstwiti a ku poslauchanj sebe libě nakloniti mohli. Naše pak wěci gaké gsau? netoliko aby teskliwého posluchače probuditi, než aby i neyochotněgšjho zkonturbowati a zkormautiti mohly. Dotýkagj se na djle náboženstwj: GMt..... nerád se do nich wložj. Dotýkagj se swobod: GMt, protože nad swými regaliemi ruku držeti ráčj, nesnadně se do nich pustj. Dotýkagj se také i osob: GMt, protože nenj pán kwapný, wždycky ge odkládati bude. A což tu? zdaližby w takowých přjčinách lépe nebylo, wšjm o zem dáti, než něco bez užitku začjtí, neb začaté nedokonati? A to geště, chtělliby před se pustíti; nepustjli pak a ginam ukáže, gakž to obyčegně dělá, budeliž lépe? Ukáželi na tegné raddy, gsau..... našich wěcj nepowědomj..... ukáželi na České raddy, gsau fedrownjci protiwnjkůw našich, sokowé země našj, odpůrcowé náboženstwj našeho. Gakauž k takowým naděgi mjti můžeme? Poručjli gim nás wyslyšeti a sobě referowati, čjm ubezpečeni budeme, že to wěrně učinj? poněwadž přjklady máme, gak w neypotřebněgšjch wěcech, w neydůležitěgšjch přjčinách s njm nakládagj. Poručjli sauditi a wýpowěd učiniti, gakéhož nálezu gest očekáwati od těch, kteřj gsau nám gako stranau? Pominu..... cizinců nynj tak; samy Čechy před sebe wezmu. Zdaliž oni negsau, kteřj nám swobod našich záwidj? zdaliž oni negsau, kteřj nás opanowati a sobě podmaniti obmýšlegj, aby sami hlawau, a my ocasem králowstwj zůstáwali? Nebo gakkoli se pěkně (stawj), gakkoli la-

hodná slowa od sebe dáwagj, gakkoli mnohým a upřjmým přátelstwjm se zakazugj, nic nenj, gá ge znám, a wjm že kdekoliw mohau a přjčiny dostanau, wšudy námi zadnj kauty rádi wymietagj. Zdaliž toho předkowé gegich předkům našim týmž způsobem nečinili? Co učinili za krále Ladislawa, když předkům našim manůw nadali? co za krále Giřjho, když nám syna geho kněze Viktorina za heytmana wsadili? co za krále Wladjslawa, když saud o dáwánj hlasůw k auřadům připrawiti chtěli? co za krále Ferdinanda, když naše otce od společného wolenj krále odcizili? A kdyby předkowé naši nebyli zmužilegšj než my, gižbychom my o swobodách našich nic wjce newěděli, nežli oni wědj o našem podrobenj. Poněwadž tehdy onino od starodáwna o to usilowali, abychom nic neměli a ničjmž nebyli: kterakž tito, kteřj znedáwna na gegich mjsta nastaupili, totéž a wjce nemagj učiniti?

Pozůstáwá geště druhá částka rozgjmánj našeho, t. gakbychom sobě přjstup k wyswobozenj se z nátisku, kterýž trpjme, a k dosaženj pomocj, kterýchž potřebugeme, učiniti mohli. Nechci na to znowu ukazowati (poněwadž sem se giž prwé o to zmjnil), že ačkoliby předně k tomu potřebj bylo swornosti, důwěrnosti a lásky, wšak že wjme, že dwau téměř w zemi nenj, kteřjby spolu dobře byli; žeby potřebj bylo obzwláštnj powědomosti práw, swobod a zwyklostj našich, wšak že nenj desjti osob mezi stawy, kteřj se na ně ohljdagj a myslj, nercili aby gim rozuměli; žeby potřebj bylo náklonnosti, wraucnosti, stálosti, wšak že we mnohých přjčinách giž sme okusili, gaká gest: tjm toliko maličko hnauti mjnjm, o čem geště zmjnky učiněno nebylo, t. gakým bychom způsobem před pána našeho dostati se mohli. Gestli skrze kancljře, gakž starodáwnj obyčeg gest, ten sám přjstupu nemá. Gestliže skrze neywyššjho komornjka, ten se takměř každého quartalu proměňuge. Gestli skrze kammerdinera některého, kdo a kde gsau? Gak sešel Pop,

nenj neznámé; Makowský než přišel, wjme; co se s Filipem děge, widjme i slyšjme. Týmž proměnám každodenně ginj poddáni gsau. Mezitjm, darmo se nic neudělá..... Autrata pak gakáby na to gjti musila? Geden neb dwa z obywatelůw wypraweni ke dworu býti nemohau, musj gich býti ze wšech stawů wětšj počet. Ti nepřestanau na tom, na čem předkowé gegich, než tento ať má 40 konj, tento 30, tento 25 a tak dále. Tam když se dostanau, zdaliž naděge gest, žeby měli za geden týden neb dwa wypraweni býti? Čtwrt léta, půl léta čekeyte; a když se dosti načekáte, s dekretem něgakým neb odkladem domů se nawraťte.

Tyto wěci proto powrchně a krátce dotýkám, že tak gsau známé a zgewné, že chtjti o nich řeči šjřiti byloby daremně čas mařiti a slowy plýtwati. Dostiegest, že ničeho nenj w tak málo slowjch při wšem tuto propowědjno, aby se o tom obzwláštnj kniha se wšemi dostatky a circumstanciemi wypsati nemohla. Poněwadž pak fntent můg a cjl nenj giný, než abych ukázal, že nyněgšj čas gest zlý, nad mjru přewrácený, hněwem božjm gako tmawými oblaky přikrytý, bjdami gako peklem ňákým pohlcený, neslaužj k tomu, aby se ku proměně, kterauby zmatky naše nepraweny, a staré wěci naše, které zašly a na zkázu přišly, w prwnj způsob nawráceny býti mohly, přikročiti mohlo.

Dowedl sem to, a přitom i toho, že ani s mým ani s obecným užitkem by nebylo, abych se toho ugal, čehož bych k cjli a skončenj dobrému pro přjčiny oznámené přiwesti nemohl. A co pak kdybych k tomu přidal, že tjm poněkud gsem gist, že gakbych co začal, nepřátelé by se na mne obořili gako wčely, přátelé by mne opustili gako owce, zdaližbych tjm toho nepotwrdil, že mi nenáležj o to se pokaušeti, abych čelem zed proraziti chtěl. Zdaliž sem giž prwé w těch dnech nebyl? zdali sem se prwé w takowých měrách newiděl? Proto

že sem lotra zgewného, škůdce zemského, wedlé pořádku w moc a we wězenj heytmana země wzaj, giž sedm let pořád za to pokutu snášjm; že sem nad naučenjm práwa, nad mocnostj saudu, nad zřjzenjm zemským ruku držel, tři léta téměř na záwazku sem byl; že sem powinnost swau konal, newiny swé zastáwal, z poctiwosti se oblaupiti nedal, ze saudu sám prwnj a gediný od práwa založeného wywržen gsem. I kterakžbych se, poněwadž též přjčiny zůstáwagj a titéž lidé gako prwé geště w žiwobytj gsau, totéž nebezpečenstwj i mne i každého giného očekáwá, w to znowu dáti měl i směl, čjmbych sobě k týmž anebo wětšjm těžkostem bez pomoženj wlasti gistě poslaužil.

O geden kámen dwakrát se uraziti, gednau winau dwakrát winen býti, na gednom mjstě dwakrát padnauti, mnohoby to a přjliš bylo. Mlčeti, když čeho mluwenjm změniti nemůžeme, čekati, když čeho w moci našj býti newidjme, neylepšj a neyzdrawěgšj rada gest. Flikowati gest těžko a poněkud proti mému přirozenj: a wšak kdo s to býti nemůže, aby stawěl, dosti činj, když tak dalece zpodpjrá, aby genom nepadlo. Co až posawad sem činil, toho geště nepřestanu, modliti se, mjrně we wšech wěcech kráčeti a w naděgi lepšjch wěcj od boha očekáwati. Do hlubšjch wěcj se dáti nemjnjm, dokudbych nepoznal, nebo že bůh ginšjch časů přjti, nebo mne obzwláštně k naprawowánj neřádu nyněgšjch časů wzbuzowati a powoláwati ráčj; na čemž wšecek datum záležj. Nebo kdo se tře weč geg bůh newolá, nemůže požehnánjm božjm (bez něhož wšecka práce daremnj gest) bezpečen býti.

A tak mi se zdá, že sem se giž dostatečně z toho wywedl, čjmž ste mne nařknauti ráčili. Pakli ne, račte ukázati, naprawjm neb wyswětljm. Ale mám za to, že maudrému a prozřetedlnému čtenáři, gakož býti ráčjte, dosti powědjno. S čjmž záwjrku čině, Wti ochraně wšemohaucjho pána boha poraučjm.

2.

Obležení Malty od Turků roku 1565.

Od Pawla Skály ze Zhoře.

(Z původního rukopisu we knihowně Duchcowské.)

Ačkoli sultan Soliman z prwopočátku byl k tomu hrubě nakloněn, aby k žádosti Jana Weywody Sedmihradského gemu ku pomoci s lidem swým přispěl a proti cjsaři Maximilianowi do pole wytáhl: a wšak daw se přemluwiti tagným raddám swým, obrátil celau mysl i sjlu swau roku tohoto proti ostrowu Maltě a rytjřům Rhodiským, na ten čas na něm bydljcjm, hnut gsa přjčinami těmito: předně, že ho to welice mrzelo do rytjřů Malteských, že bywše od něho předešle při dobytj ostrowa Rhodisu w dobrém způsobu a s reputacj nemalau odtud propuštěni, za takowé dobrodinj tak špatně se mu potom odměnili, spolčiwše se s králem Hišpanským, uhlawnjm geho nepřjtelem, proti němu; druhé, že nemohl gim toho trpěti žádnau měrau, aby dotčenj rytjři měli gemu tak welikomocnému potentátu ustawičně trucowati, a projžděgjce sem i tam okolnj moře, wšecky břehy a porty w Asii i w Africe gemu á poddaným geho wytlaukati a plundrowati, spolčhagjce mimo giné prostředky swé i

na pewnost Weleskau, kterauž mu Španiel roku pominulého nenadále odňal. K těm přjčinám přistupowala i tato: že ženy Solimanowy ze swé mahomedské powěry nabádaly ho k tomu, aby těm hanebným laupežnjkům morským zastawil to štrafowánj, kteréž prowozugj nad lidmi těmi, gežto do města Mechy w Arabii ležjcjho k hrobu boha gegich Mahometa začasté putugj a weliké handle tam wedau; což nemůže býti nežli netoliko s welikým posměchem, ale i s patrnau ugmau, ashonau a zkrácenjm náboženstwj národu Ottomanského. Nad to wýše i Hasan Beg, mjstosultan w Algiru, syn onoho Chairadina Barbarossy, wznešeného laupežnjka morského, gako i Dragut Rais, mjstosultan w Tripoli, předstjrali mu toto: dokawadž pewnost Malteská bude zůstáwati w zpráwě rytjřůw, že gest weta po celém kragi pomorském w Africe; naproti tomu, gakby gi dostal pod swau moc, tedy že bude mjti wždycky wolný a otewřený přjstup netoliko k celé Italii a Sicilskému ostrowu, ale i k samému Hišpanskému králowstwj. Mezitjm wšak, aby w negistotě postawil cjsaře Maximiliana, dal se s njm na bělo w traktacj o pokog, neobmeškaw co neyrychlegi welikau a silnau armadu na moři sobě zprawiti, i odginud pomoci wyhledáwati; wyslaw také pod tjm rozmanité špehéře do Malty w oděwu kupeckém, kteřjžby wšecku přjležitost gak celého ostrowa, tak obzwláštně města Malty a wšechněch pewnostj geho bedliwě shlédli, hlubokosti přjkopůw plowem a šnůrami změřili, i formu hradůw wlastně wyreysowali, a gemu o wšem dokonalau zpráwu učinili. Když tedy roznesla se weliká powěst po celém křesťanstwu o tak silné hotowosti wogenské sultana tureckého, a žádný geště nic gistého newěděl, ani domakati se nemohl, k gakému cjli a proti komu wlastně by se strogila: protož wšickni se gj strachowali náramně, a měli hrubě za zlé králi Hišpanskému, že tjm odnětjm mu toho chatrného hnjzda laupežni-

ckého, Weleské skály, tak hrozného tyrana na celé křesťanstwo popudij a zbudil. Král Filip dostaw té nowiny, a domnjwage se, že neyspjše on w králowstwj Sicilském utrpj, a snad i celá země wlaská, hleděl se časně opatrowati, a přikázal wšechněm swým neywyššjm wůdcům a zpráwcům wogenským gak po zemi tak i po moři, aby Don Garziasowi z Toletu, mjstodržjcjmu geho w Sicilii, we wšem wšudy radni a nápomocni byli, a na země geho pomorské bedliwý pozor měli, aby se gim nikdež do nich nepřjtel newetřel. K té potřebě dal zamluwiti sobě we Wlašjch 20,000 lidu pěšjho, wšak tak, pokudžby toho dalšj potřeba ukazowala, a ne aby gim hned od té chwjle plat wycházel. Mezitjm armada turecká 29 dne března (ginj 22 dne) pustila se od břehu města Konstantinopole, a připlaula do portu Modonského, a tu se srazilo do 30,000 (ginj kladau 40,000) lidu zbrogného z rozličných kragin panstwj tureckého; nad nimiž byli wystaweni dwa generalowé polnj, totiž nad haufy po zemi Mustafa baša, ale nad armadau byl neywyššjm Piali baša, k nimž geště Soliman Draguta Raisa přidal. W té armadě nacházelo se rozličných šjfůw wogenských 159, a kteřj profianty i artilerii wezli 22, mimo 27 galej, kteréž potom s Hasanem begem přirazily se k nj u Malty; též Dragutowých 13 galej, a Vlicz Ali neywyššjho ammirála a wezira 6 šjfů. Po wykonaném mustrunku táhli upřjmo k ostrowu Maltě, a dostawše se k němu 20 dne měsjce máge, wysadili lid swůg na zemi, ne bez welikého odporu křesťanských soldatů u portu Marsa Sirocco řečeného. Dálę zprawiwše sobě wšecky potřeby k obleženj města a pewnostj geho, neydřjwe pokusili se 6 dne měsjce čerwna o zámek S. Elma (ginák S. Hermesa), a oblehli geg po zemi i po moři s desjti tisjci lidu branného, střjlegjce k němu welmi zhusta ze 31 bořjcjch kusů. I gakkoli nepřjtel začasté k němu silně šturmowal, a we dne ani w noci skůro neodpočjwal:

a wšak rytjři Malteští s ginými obecnými wogáky odpjrali mu udatně do dewatenáctého dne; až naposledy, nemohauce mjti žádné pomoci od Jana Waletty, welikého mistra Malteského, genž města obhagowal, na neywýš rozstřjlený a pokažený Turkům postaupili, a sami téměř wšickni tu poctiwě hnáty swé složili, do města pak málo se gich dostalo na žiwě. To se zběhlo práwě ten den před S. Janem. Ale se zagatými nakládal nepřjtel neyukrutněgi, a obzwláštně s osobami rytjřůw Malteských; nebo Mustafa poručil z nich třidcjti osobám, za nohy wzhůru powěšeným, šawlemi prsy zotwjrati, a srdce wen wytrhané i hlawy od těla zodtjnané na welikau potupu toho celého řádu rytjřského na gednom otewřeném place powrhnauti, a naposledy do wody wmetati. Naproti tomu weliký mistr Waletta, aby se té lehkosti pomstil, rozkázal zase wšecky zagaté Turky pošawlowati a proti leženj tureckému wen z pewnosti wyházeti; to přitom nařjdiw mezi swými soldaty, aby pod tu hodinu žádného Turka zagatého nežiwili, ale wšecky po wyrozuměnj zpráwám gegich bez milosti mordowali. Týž Mustafa, wida ano wogáci geho byli giž na zámku, wgel tam také sám, a spatřiw geho skrownost proti samému městu a giným kastellům, gako s podiwenjm a užasnutjm promluwil ku přjstogjcjm slowa tato: kdyžtě nám tak špatný syn zawalil tak tuhé zaneprázdněnj, co pak gakau práci budeme mjti se samým otcem, abychom se ho zmocnili? Zůstalo w tom dobýwánj hradu S. Elma na place Turkůw do 4000, wše gonákůw udatných, a po straně křesťanské 1300 osob, mezi nimiž nemálo, totiž 150, statečných rytjřůw i wůdcůw slowutných. Wšak ani Turci neměli při dobytj toho zámku dokonalé radosti a weselé: nebo práwě na ten den zcepeněl také ten ukrutný tyran a neywyššj laupežnjk na moři (Dragut), Turkům owšem s welikau škodau, ale našim s mnohým dobrým a užitečným, byw před některým

dnem smrtedlně raněn kusem kamenu, kterýž kule z zámku wystřelená z něgaké zdi, při njž Dragut welmi bljzko stál a k djlu wogenskému dohljdal, wyrazila. Nebo ten kámen udeřil geg práwě w ucho, až i hned tu na zemi omráčený padl, a od toho udeřenj krew mu z ust i z nosu se wylila, tak že služebnjci geho za umrlého geg odtud odnesli. Mustafa domnjwage se, že křesťané zděšeni gsauce tau ztratau zámku S. Elma, nebudau smjti se mu giž déle opjrati, poslal 26 dne čerwna k welikému mistru gednoho starého člowěka, aby přezwěděl na něm, chtělliby se s njm smluwiti a ostatnjch pewnostj s celým ostrowem sultanowi geho odstaupiti? Ale Waletta chtěl ho neydřjwe mjsto odpowědi dáti oběsiti; potom pak rozmysliw se ginác, držel o to raddu s ginými neywyššjmi, kteřjž radili mu, aby práwa wšechněch národůw nikoli nepřestupowal a wyslaného ušanowal. Naposledy tedy wzkázal Mustafowi, že se žádnau měrau nepoddá, ale mjnj do neyposledněgšjho přemoženj se swými rytjři a soldáty gemu s pomocj Božj se brániti, pohroziw poslu, gestliže on anebo kdo giný přigde k němu podruhé s takowým poselstwjm, že káže mu prowazem zaplatiti. Wýminka, které mu baše podáwal, byla takowá: aby Waletta se wšechněmi swými rytjři, wogáky i wěcmi wytáhl swobodně a bezpečně z Malty a obral sobě některý giný přjhodný ostrow k obýwánj w moři Hellespontském ginák Egeyském ležjcj, ten že mu mjsto odměny od sultána bude dědičně postaupen, wšak tak, aby z něho sultánowi gistý tribut každoročně odwozowal. Tehdáž také geden z geho špahů, gménem Filip Laskaris, w pacholetstwj swém poturčený, puzen gsa duchem božjm k náboženstwj křesťanskému giž od drahného času, utekl z leženj do města a pronesl Walettowi mnohé aukladné obmysly tureckého generala, proti nimž mohl se dosti časně a přjhodně opatřiti. W tom Don Garzias, mjstodržjcj králowstwj Sicilského,

ač s welikau nechutj a rozmyslem, poslal Walettowi na pomoc Jana Kardonu se čtyrmi koráby, a na nich 800 konj a 1600 pěchoty, kteřjž po weliké bauři předce dostali se do města šťastně 4 d. měs. čerwence. Tehdáž také rozmáhala se náramně w ležení tureckém čerwená nemoc, a zmořila drahně wogáků. Pročež Mustafa, porozumjwage že i lid tau nemocj i šermiely hrubě se mu ztenčuge, i u profiantu trpj nemalý nedostatek, psal sultánowi o tom o wšem dokonalau zpráwu, gak se mu při Maltě děge, a žádal aby mu i lidu i profiantu čerstwého wjce odeslal. Nicméně oblehl s welikau mocj druhý zámek a město S. Michala řečený po zemi i po wodě 30 d. čerwna; ostřelowaw geg ustawičně sedmdesáti kusy welikými, z nichžto třj baziliškowé wyhazowali kaule železné i kamenné dwěstěliberni, pěti i sedmi pjdj tlusté. Dal také geg podkopáwati na mnoha mjstech, a ginými fortely wogenskými k němu přikračowati, gak neylépe rozuměl, ale wše nadarmo, protože rytjři i soldati Malteštj swau prozřetedlnostj a hrdinským odpjránjm měli s něho moci dosti; při čemž i malá pacholata i ženské pohlawj welmi snažně, seč mohli býti, gim napomáhali.

Mezi tjm 12 dne čerwence přitáhlo Turkům ku pomoci od Hasana bega a mjstosultána w Algiru 28 menšjch a 2 weliké galege se 2000 wýborných a čerstwých wálečnjkůw. Ti hned na třetj den musili po wodě, a po zemi šest tisjců giného lidu k dotčenému zámku a městu S. Michala silně šturmowati: ale s pomocj Božj neswedli nic, nýbrž obogj sau rytjrsky odehnáni. Kteřj byli od moře, ti utjkagjce z dobré částky w moři ztonuli, tak že se gich odtud toliko tisjc osob s celau kožj do ležení wrátilo; druzj na zemi wzali menšj škodu, nebo gich gen 400 zhynulo; a s křesťanské strany toliko 90 a koliksi rytjřů. Co bylo zagatých, ti wšickni z rozkazu welikého mistra zbiti.

Potom 7 d. srpna Mustafa pokusil se potřetj o mě-

sto i o zámek, poslaw k městu 2000 a k zámku 8000 soldátů, při nichž také sám osobně byl, ustawičně gich napomjnage, aby mohli zámku se zmocniti. Tu swedena s obogj strany tak ukrutná a přjkrá bitwa, gakéž geště nikda nebylo při tom celém obleženj. Nebo netoliko samým střjlenjm, ale meči, halapartnami, ano i ohniwých nástrogůw házenjm obě dwě strany proti sobě bogowaly. To pak bylo neyhrozněgšj diwadlo, že pro welikost týchž ohňůw, kteřjž mezi obogjmi sem i tam procházeli, zdaleka zdálo se gakoby celé město i kaštel ohněm hořelo; ruce také, nohy, a kusowé těl lidských kulemi roztrhanj wzhůru w powětřj zhusta ljtali. Naši pak ačkoli snášeli welikau škodu od turecké střelby, nicméně wšak přidáwali gim udatné mysli pacholata, ženy, děwečky i lidé stařj, kteřjž podlé nich a spolu s nimi ohněm, wřelau smolau, wodau i kamenjm neustále nepřjteli odpjrali; až naposledy k tomu přišlo, že s hanbau a se swau welikau škodau odtrhnauti musili. Což se stalo fortelem heytmana městského. Nebo on, wida tak weliké ohně okolo města a zámku S. Michala, neměl za giné, než že giž Turci oboge zapálili. Pročež aby učinil gim w tom přjtrž, wyprawil kompanii arkabuzirů z města, poručiw gim do leženj tureckého wpadnauti, a nač tam trefj, bjti a mordowati. Což když oni neleniwě konali, w tom pošel pokřik w leženj a dostal se i k ušjm samého Mustafy, žeby přišla čerstwá pomoc křesťanům, a ta že giž gim do leženj wskočila. Tau přjčinau Mustafa ulekw se toho wzkázánj, přestal od šturmu; čehož potom přewelice litowal, že gest byl tak ničemně oklamán. Pročež aby poblauzenj swé zase naprawil, rozděliw lid swůg na dwé, geden djl poručil Pialowi bašeti, aby s njm na město, a on s druhým djlem na zámek S. Michala giž oprawdowý autok učinili; nebo w tom čase dostali nowého poručenj od sultána, aby gak budau moci hleděli Malty dostati; a nemohliliby

toho dowesti před zimau, aby tu na ostrowě přes celau zimu s lidem zůstali. Tau tedy přjčinau 18 a 19 d. srpna obrátili se obadwa na město i zámek se wšj mocj swau, připowěděwše wogákům swobodný preys na wšecko wšudyž pustiti, a šturmowali na obé welmi silně za dlauhau chwjli, takže s obogj strany padlo opět lidu drahně, wšak předce Turci byli zpátkem odehnáni. Což znamenitě mrzelo Mustafu, a zwláště když wyrozuměl z gednoho poběhlce křesťanského, že křesťané gsau dobré a zmužilé mysli, a nemagj žádného nedostatku profiantu, nýbrž že gedenkaždý soldat dostáwá na swau osobu za den tři pecujky chleba a welikau flaši wjna. On pak naproti tomu trpěl hrubý nedostatek gak w potrawách, tak owšem i w prachu a w giné municj wálečné a obzwláště w kulech, kteréž musel dáti sem i tam po poljch i po ležení hledati a zbjrati. W tom seslal bůh obleženým na pomoc 60 welikých galej, kteréž Don Garzias s dosti welikau nechutj a rozpakowánjm k Maltě wyprawil, a na nich 8000 lidu čerstwého, z nichž wšak na cestě, než tam dogeli, rozprchalo se do 1500 gonáků, když w gednom mjstě lid pro baufku mořskau byl na zemi wysazen. Ti připlauwše k ostrowu 7 d. zářj a lid na sucho z korábů wyprawiwše, způsobili w tureckém ležení weliký strach, takže Mustafa a Piali bašowé, poručiwše ležení swé sebrati, gak lid tak i municj a giné potřeby wogenské rychle na šjfy wprawili a naladowali; sám pak Mustafa, utjkage k šjfům, na té cestě welikým zděšenjm dwakráte omdlel a s koně dolů spadl. W tom utjkánj pobito gěště Turků wjce nežli dwa tisjce, (Meteranus má 1500), gežto z našich nezhynulo wjce kromě 13 osob.

Takowé bylo skončenj toho paměti hodného a udatného gak obleženj tak i obhagowánj ostrowa a města Malty. Bylo se pak čemu neywjce podiwiti weliké spaustě některých děl tureckých, gichž tu po sobě mu-

sili zanechati; nebo z některých wystřelowaly se kule kamenné od třjset liber, z giných železné šedesáti i osmdesátiliberni. W tom také čase t. g. za čtyry měsjce, co obležení trwalo, sečteno ran k zámkům S. Elma a S. Michala i k giným mjstům od Turkůw z kartaunůw a z giných děl učiněných do 70,000; (Thuanus klade něco přes 60,000, Meteranus 78,000) lidu pak po straně turecké w bitwách, od čerwené nemoci i gjnak zhynulo do 20,000 (Meteranus klade 36,000, Leuenclai 23,000), mezi nimiž nalezlo se 12,000 zmužilých bogownjkůw; ostatni byli plawci a kteřj wesly táhli. Mezi křesťany zabitých a ginými nemocmi se swěta sešlých obogjho pohlawj osob starých i mladých našlo se 9,000, a mezi nimi 3,000 lidu nágemného, zahrna w tom počtu i 240 osob (ginj 312) rytjřůw Malteských. A z toho ze wšeho množstwj branných gonáků, kteřjž zůstáwali w obležení, nezůstalo wjce na žiwě nežli 600 pacholků. Město také bylo wšecko wšudyž na neywýš rozstřjleno a pokažené. Waletta shledaw se potom s ginými neywyššjmi a wůdci wogenskými, welikau radostj wespolek plakali, pánu bohu děkugjce, že ge tak podiwně z toho hrozného nebezpečenstwj wytrhnauti ráčil. Při tom obležení dokazowal neywětšjho hrdinstwj, opatrnosti a bedliwosti dotčený weliký mistr Waletta; nebo zwědůw, že Mustafa dal se w tom zgewně slyšeti, anobrž že se přjsahau zawázal, gak neydřjwe zmocnj se města, že nechce žádného člowěka žiwiti, kromě samotného Walettu, toho že na žiwě gme a welikému sultánowi w triumfu presentowati bude, ustrnul se na tom, ano i před neyonačegšjmi rytjři se prohlásil, gestližeby milý bůh tu pohromu na ně přepustiti ráčil, aby se tomu krwawému psu do rukau dostati musili, tedy že on gakožto gest gegich wěrný a stálý towaryš we wšech prácech a těžkostech, že i při smrti od nich děliti se nemjnj; a nežliby se dal gjti a měl býti dochowán k takowému posměšnému diwadlu, že raděgi, obleka na

sebe chatrné šaty soldáta prostého, gako giný neznámý wogák mezi nimi do aupadu se brániti, a kdeby bylo neywětšj nebezpečenstwj, tu se k giným do haufu přiraziti a s poctiwostj žiwot swůg dokonati, duši pak milau pánu bohu w ruce geho poručiti chce. A gak sám swého wlastnjho hrdla w té přjčině pobožné a křesťanské nic nešanowal, tak ani nad giných udatných hrdin smrtj nemnoho se rmautil, nýbrž ge za blahoslawené mučedlnjky páně wyhlašowal. Gako když mezi ginými Hendrich Waletta strýc geho, pán mladý a hrdinský, při bořenj gednoho mostu nepřátelského zahynul, mile a trpěliwě nesl ten domácj zármutek, powěděw, že on má u sebe za blažené a šťastné wšecky ty, kteřjž w této wálce pro božj při žiwoty swé wydáwagj na smrt; a že takowj byli dosti dlauho na swětě žiwi, gakož sebě ku poctiwosti a pochwale, tak owšem pro opatřenj swého wěčného spasenj, kdyžť gest se gim dostalo toho užiti, že sau swé milé duše bohu, od něhož ge přigali, tak nábožně a tak šlechetně zase odewzdati a nawrátiti mohli.

Turci tedy odstrčili od břehůw Malteských šjfy swé 12 d. září, upřjmo plauli k zemjm Řeckým; kteréž Don Garzias spatřiw okolo břehůw Sicilianských z portu Syrakuzanského, ano se domů wracegj, pustil se za nimi na djl cesty, ale nadarmo, s 50 galegemi welikými. Nemage pak žádné přjležitosti, aby se s nimi potkal, nawrátil se zase zpátkem do Messany při konci měsjce září. Když pak to obležení našim tak šťastně mimo wšecku gich naděgi se zdařilo a poštěstilo, tu teprwa wšickni láli a domlauwali se na Don Garziáše, že gest tak dlauho odkládal obleženým ku pomoci přispěti, a tudy gakořka sám dobrowolně do konečného nebezpečenstwj žiwota tak wzácné lidi uwedl. I ačkoli on tu nebral nic před sebe bez zwláštnjho a patrného rozkazu krále Filipa: a wšak Filip gakožto opatrný a zchytralý pán, aby se wywedl u lidu obecného ze wšeho domněnj a pomlu-

wy postrannj, od té chwjle stawěl se na oko k Don Garziášowi welmi nepřjwětiwě, a složiw s něho auřad a zpráwu mjstodržjcjho ostrowa Sicilského, ani w žádných giných powinnostech obecnjch wjce ho neužjwal, nýbrž nechal ho, aby we swém domě w městě Neapoli až do smrti pokogný žiwot wedl i dokonal. Gak se ta powěst o nešťastném předsewzetj turecké armády po wlaské zemi rozuesla, hned wšudyž lidé pánu bohu z toho děkowali a drželi slawné processj, obzwláštně pak w Řjmě, kdežto mimo giná znamenj obecné radosti, byli strogeni a páleni nočnjm časem řemeslnj a diwnj ohňowé.

3.

Ceské prostonárodnj obyčege a pjsně.

Od Jaroslawa Langera.

(Pokračowánj.)

6.

Staročeský minuet.

Mluwjce tuto o drobnostech národnjch, uznáwáme za dobré, několikero slow o prostonárodnjm básnictwj českém promluwiti, nikoli wšak gak ono samo w sobě gest, alebrž gak se má u přirownánj ku prostému básnictwj národnjmu giných wětwj welikého kmene slowanského; toho pak tjm spjše zanedbati nehodláme, gelikož se nám widj zapotřebj, některé owšem nepodstatné důmjnky mužůw ginak učených a národnosti našj welmi přjzniwých uwesti na zmar. Domnjwagjť se někteřj z mužůw oswjcených a na prospěchu domácj literatury naši nemalý podjl beraucjch, — a to, pozoruge-meliž to ze strany gedné, se wšjm práwem! — že české naše pjsně prostonárodnj pjsnjm téhož druhu u giných kmenů slowanských, osměljmeli se ge o záwod položiti na wáhu krásowědeckau, nikterak se wyrownati nemohau; a wšak skoro každý — (a gmenowitě p. professor Müller, gehož gá zagisté za neydůkladněgšjho posuzowatele básnjctwj přjrodnjho a národnjho mám) — chwálj gegich zpěwnost, gegich rythmus, anebo

nech ať použigeme tu slow Herderowých: gegich nápěwy, tak nazwaný tón gegich a básnickau modulacj.

A wšak podstata neyhlawněgšj každé pjsně wůbec gest dle mjněnj Herderowa — i domnjwámť se, že mu každý co se ne slow ale samé wěci týká přiswědčj! — we zpěwu, w nápěwu anebo lépe w gegj zpěwnosti složena. Gsauť tedy pjsně české we sbjrce pánů Čelakowského prawěgšj pjsně, nežli onyno, kteréž se nám tu podáwagj z ust lidj ruských a srbských. Mysljliž ale p. professor Müller, že pjsně české za ruskými a srbskými pozadu zůstáwagj, powažowány gsauce námi ne gako pjsně ale wůbec gako básně, tuť owšem proti úsudku geho žádných nenalezáme slow. Pak ale také nesmjme pozor náš obraceti pauze na české pjsně, anobrž na weškeré básnictwj lídu českého.

Mezi ruskými a srbskými zpěwy w nadzmjněné sbjrce nalezagj se wěru básně, kteréžbychom balladami, romancemi i t. d. gmenowati mohli, slowem: takowé, kteréžto žádné pjsně negsau, aspoň w nich tak zwané čisté lyriky newidjme. Chtěliližbychom tedy ku přirownánj gakémusi přistaupiti, musilibychom zagisté buď tyto smjšené básně wynechati, a coby pak pauhých pjsnj ostalo, s pjsněmi českými (owšem lépe než posud sebranými) na wáhu ge položiti; anebo — kdybychom sobě smyslili národnj básně wůbec, ne pak národnj gen pjsně wespolek srownáwati — musilibychom pak také české prostonárodnj powěsti a báchorky k pjsnjm našim přiwtěliti, gakožto epický djl prostonárodnjho básnictwj našeho.

Český zpěwák nezpjwá nic giného, než pauhé pjsně; báchorky, děge staré anebo nowiny skoro nikdy; kdežto ruský a srbský lid lyriku a epiku často a hustě směšuge. Se wšjm a celým práwem twrditi se dá, že prostý lid český (ne čechoslowanský wůbec?) smjšenj takowéto lyrikoepické za newkusné má, anebo aspoň

za něco takowého držj, co se mu wnucuge. Widjm owšem odpor, kterýž w oči bige, poukáželi se na rukopis králodworský; než doba tato giž ta tam, a dalekoť od nás přjliš, abychom k nj k čerpánj prawdy nazpět zaletěti mohli. Mluwjmeť tu wšak o nyněgšjm wkusu a chuti lidu českého, a protož důkazu ze žiwota nyněgšjho pohledáwáme. Tenť pak ne nesnadno k nalezenj, a dosti patrný a gasný gest, ať pak by se proto třeba trochu směšným zdál, že ho tulákům, běhnám a garmarečnjm zpěwákům děkowati musjme. Tito zagisté, běhagjce kde gaký paut anebo trh, wyzpjwagj a wyprodagj ročně nesčjslný počet pjsnj swětských, to gest: zamilowaných, pak pjsnj o diwech a wraždách. Lid wesnický obstaupj zpěwáka takowého kol kolem, poslauchá nowé pjsně, kupuge a přinášj ge domů. Doma ony pauhé pjsně zpjwá tak gak byl na trhu neb na pauti slyšel, a geště téhož wečera naučj se audowé celé rodiny od přjchozjho nápěwu k nowě přinešené pjsni, a zaljbjli se, tedy tak dlauho se zpjwá, dokudž opět nowěgšj pjsní ustaupiti, anebo aspoň s ginau opět pjsnj o přjzeň weselé děwčiny zdjleti se nemusj.

A wšak pjsně o wraždách, kometách a proroctwjch, i t. d. ačkoli i tyto lid sedlský od zpěwáka zpjwati slyšj, kupuge on ge, nedbage mnoho, aby se ge zpjwati naučil; když pak ge domů přinese, přečjtáwá ge, a pak ugjžděgj z ruky do ruky, od tetky ke kmotře, po celé dědině, a nic giného ani méně aniž wjce negsau pak, než oprawdowě sedlské nowiny. Z tohoť ze wšeho patrně wyswitá, že české prostonárodnj básnictwj s národnjmi zpěwy ostatnjch slowanských kragin potud srownáwati se nemůže ani nemá, a to wždy i pak, dokawadž sbjrky pjsnj českých geště tak neauplny budau, a wjce mužůw básnictwj národnjho milowných o to se nezasadj, aby se i na epické zpěwy prostého lidu, byť by i pauhé zlomky byly, a na powěsti a báchorky ohled

bral; tjm pak milegšj nám i zlomky budau, gelikož sami Morawané a Slowáci epických zpěwů skoro hognost magj, a my tak přjliš na ně chudi gsme.

Pamatowalť sem sobě i gá zpěw geden takowý geště z dětských let. Zpjwala mi ho žena gedna, stařena; a wšak se nemohla spamatowati na wjce než dobrau polowici, a wše co wěděla w takowém nepořádku bylo, že ani dost malé spogenosti widěti nebylo. Gako dewjtiletý pacholjk zaznamenal sem si gi, a nynj náhodau opět našel a smysl hledal, a snad i našel. Podlé melodie, kterauž dosud w paměti chowám, zhotowil gsem zpěw tento, a staré werše do něho přigal, wygjmage prwnjho, kterýž gest:

„U té našj studnice
roste bjlá bukwice,
ta bukwice bjlá
to ge moge milá.“

Kladu pak ho zde, domnjwage se, že snad předce některé werše ze staršjch Čechůw někdo se spamatuge, a nám pjseň tu gestli ne auplněgi, aspoň wěrněgi pak podá.

Co pak se tance samého, totiž staročeského minetu týče, tenť zagisté geště w konečné zapomenutj neklesl; i přeswědčen gsem, že stařj takměř wšickni, z mladšjch pak wětšj djl se na ty geště nedlauho uplynulé doby pamatuge, když babičky naše, pozwány gsauce na swatbu, swé hedbáwné zástěry a širokanské sukně we starodáwnjm minuetu roztahowáwaly, gako páw se dwořjce a swým někdegšjm nápadnjkům — nynj owšem giž starauškům — zbořeniny a drabé pozůstatky swé někdegšj krásy okazugjce; a wšak i upamatowánj prý milé gest.

Kdo to gede w zelenu
Na tom pěkném gelenu?
Gede přes boueček
Cizj mysliweček.

„Nes mě, mladý gelene!
Přes ty luka zelené;
Zebe rosa, zebe
Gak se zatmj nebe.

Nebesa se zatměly
Než k wesnici dogeli;
Tmj se mu a denj
W srdci potěšenj;
Gede, gede w zelenu
Na tom pěkném gelenu,
Gede mysliweček
Zrowna na dwořeček.

Na dwoře si běduge
A hwězdičkám stěžuge
Uplakaná panna:
„Bože, gaká hana!“
Pak se lekne, a čelo
Pěkně se gj zardělo —
Widj geljnečka,
Na něm mysliwečka.

„Ai ty čelo, ty — čelo!
Proč si se tak zardělo?
Děwče! co tu sobě
Pláčeš w nočnj době?“
Pláču, željm welice
Pro milého děwčice.....

„Ty s modrýma očima!
Děwče! w noci ge zima;
Gedu k wám na hody,
Dey mi chleba, wody.“
S gelena on seskočj,
Ku djwce se přibočj.
„Newjm ani kdo ste —
Wjteyte nám, hoste!“

Do swětničky wstaupili.
„Gá gsem lowec zblaudilý;
Zebe rosa, zebe
Gak se zatmj nebe.“
Co wám dám? řekněte —
Chleb ge černý; sedněte!
„Och, ty sladký chlebe!“
Dalo nám ho nebe.

Když sau takto mluwili,
Pacholátko zbudili,
Co wkoljbce spalo;
Djtko zaplakalo.
„Hoje, hoje, jehoje—
Wy sestřičko wy moge,
Pokoljbeyte ho
Pacholjčka mého.

Gá kolébat neumjm,
Za kolébku se stydjm;
Koljbey si sama
Bjlýma rukama.
Sama si teď koljbey,
A děťátko zuljbey,
S kým si někdy hrala,
S kým si radu brala. . . . .

Když tak usta wolaly,
Modré oči plakaly,
A co garnj kwjtě
Smálo se to djtě;
Modré oči plakaly
A slzičky padaly
Na to malé djtko—
Rosička na kwjtko.

„Panno wěrna! má milá!
Neznáš swého Kwapila?“
Mysliweček řekne;
Djwka slow se lekne.
Ginoch ljbá děwčátko,
Ljbá swoge děťátko —
Djtě se naň směge:
„Heje, heje, heje.“

Děwička se zarděla
A radostj upěla,
Mysliwca gi hladj
A swé milé radj:
„Poď gen djwko, poď a poď,
K lesjčku mě doprowoď!
Hle! noc černá bledne —
Gasno, gako we dne.“

Panna slow se lekala,
Djtě w náruč pogala;
Hocha doprowázj
Až ku lesnj hrázi;
Zde se ginoch přitočj,
Pannu swogi obočj,
Na geljnka zwedne,
A za nj si sedne.

„Nes nás, dobrý gelene,
Přes ty luka zelené!
Zebe rosa, zebe
Gak se denj nebe.“
Nebesa se bělely
Než do chlumce dogeli,
A hned na mši rannj
Rytjř pogmul panj.

7.

Mjsa tagnosti o swatbě.

Nehodlámeť tuto o hostině swatebnj a o množstwj starodáwnjch a dosti zanjmawých obyčegůw, kteréž se tu posud od prostosrdečného lidu českého zachowáwagj, široce rozpráwěti, zanecháwagjce tomu wšemu pohodlněgšjho mjsta w započatém giž djlu romantickém; a wšak tu toliko o poslednj mjse řeč bude, i netřeba se tedy báti, že zwědawostj našj, a obtjžným otewřených ust u plných rukau pozorowánjm, našim hodownjkům na překážce budeme.

Na konec tedy hostiny, a to obyčegně geště dřjwe, než se starožitný, a o národu našem dobře swědčjcj obyčeg „umeywánj rukau" před se wezme, přinese družba do swětnice „mjsu tagnosti," a postawj gi na tak nazwaný „stůl newěstin" anebo na gakém tu koliw giném mjstě, kdež sedj něgaký wznešený host. Sestáwáť pak tato mjsa tagnosti ze dwau obyčegných hljněných, ale náramně welikých mjs, kteréž přiklopenjm gednau druhě tagnost w sobě zawjragj, aby žádný gi widěti ani pak snadno uhodnauti nemohl, coby to za tagenstwj bylo. Obyčegně wywolj družba něco hrubě překwapugjcjho, a tudjž o každé skoro swatbě něco giného.

Powjm co gsem widěl, gsa gednau na sedlské swatbě celé hostině přjtomen. Sotwa že družba mjsu tagnosti přinesl, giž i hned zadněgšj hosté powstawše stůl s mjsau obklopili. Družba dal gim hádati, coby to bylo. Každý hádal podlé rozumu, gaký měl, geden chytře, druhý hlaupě, což nás dosti rozesmálo a k nastáwagjcjmu okamženj dobře připrawilo.

Družba pozdwihne poklopenau mjsu — diwoký hlahol nastaupil okamžitě! Každý w duchu srownáwal wěc na mjse s tjm, nač sobě myslil, i tudjž každý swau měl přjčinu k smjchu. Bylyť to syrowé zemčata.

Družba ale proměniw náhle šprymowný obljčeg swůg, gakoby sobě naň wážnau krabušku přiwázal, počal djlem pěknými djlem pak dosti wodnatými a často i rymowanými slowy wychwalowati tento starobylý obyčeg, kterýž pradědowé k zachowáwánj nám gsau poručili; potom pak wyprawowal o wynalezenj brambor, o gich po weškerém swětě rozšjřenj, o wšem zlém, hladu a moru, když gich geště w kraginách našich nebylo, a o prospěchu pak, genž s nimi k nám přišel. I neopomenul také na konec dosti dobře powjdati o cukru, škrobu, o chlebu, kaši, nákypu, salátu, a co wšecko se z nich dělati dá. Po wšem tom pustil se do horliwého chwálenj zemčat, kteréž on — což se mi welmi u toho sprostého muže ljbilo — od počátku až na konec neginák gmenowal, než pořád „božjm darem."

Teď pogal družba opět mjsu tu u stolu, a obrátil se s nj k newěstě, pro niž wlastně dar tento z otcowského statečku wywolen byl. Této pak nynj wyprawuge, kterak z malých wěcj během času weliké se stáwagj; gak se hospodařiti má, aby mohowitost hospodářowa rostla. Konečně gi prosj, aby tjmto ač malým a špatným dárkem nepohrdala, ale geg mile od rodičůw swých přigala, a zemčata tyto tak dlauho aby sázela, až se rozplemenj, že gich na celé pole dosti bude, a celý dům tjmto zdrawým pokrmem se opatřj.

Zemčata tyto se pak uložj k ostatnjm wěcem newěstiným; ona wezme dar tento s sebau, a gak mile nastaupj čas sázenj, sázjwá ona tyto wlastnj rukau. Že pak wždycky rok po roku při sázenj, okopáwánj, hrobkowánj a kljzenj zemčat na někdegšj swau swatbu, na wesničku, z kteréž pocházegj, na rodiče a přátely, kteřjž na swatbě byli, a na každé slowo družbowo o nich, wspomjná a djtkám swým wyprawuge, můžemeť se snadno domysliti.

Pozorowal gsem, že sestry newěstiny, giž prowda-

né, také několik zemčat z mjsy sobě wzaly. Ptagjcjmu se proč, odpowěděly mi, že ksázenj; — tedy bez pochyby na dobrau pamět swatby sestřiny.

Na giné swatbě byla zawřena w mjse tagnosti slepice; někdy tam také husj wegce složiti spůsob magj, což ale giž nepřekwapuge tak, nebo to giž zobyčegnělo.

Milým to wšak bylo podjwánjm, když družba gedenkrát poklici pozdwihnul, a společnost plnau mjsau žiwých kuřátek překwapenu býti se widěla; neboť ani hnjzdo gegich do náramné mjsy wložiti se neopomenulo.

Zwjřátka tyto wzala sobě pěkná newěsta do swého nowého hospodářstwj, i tak upřjmně gich hleděla, že mnohému těžko uwěřiti. Zwěř tuto pak skoro nikdy nezabjgegj, ale tak dlauho gich na žiwě zůstawugj, dokud sami nezhasnau. Býwagjť slepice tyto potom prarodičemi weškeré drůbeře na dwoře, i zdáť se u některých lidj wěru, že ge skoro za něco takowého magj, co gest buď obřadem poswěceno, anebo starau powěrau wážným učiněno. Že mnohý uštipač se takowéto citliwé hospodyni pozasměge, prawda gest; ale i to také prawda, že lidu našemu obyčegowé tito k nemalé cti slaužj, a o sprostě a wšak dobře wzdělaném srdci pěkné nám swědectwj dáwagj.

8.

Házenj mandlemi a rozinkami.

Že pak gsme se tak giž do gjdel pustili, rozpomenuli gsme se také na rozinky a mandle, nimiž se obyčegně končj swatébnj kwas, a wšak nedlauho u nich setrwáme, aby někoho nerozbolely zuby. Mezi hodowánjm, zwláště pak když se giž swatčina ku konci chýlj a swadebčané se giž porozweselugj, házj geden po druhém, často pak přes celé stolořadj, mandlemi a rozin-

kami, a to někdy tak hustě, že ubrusy, zem a weškeré mezistolj nimi hrubě poseto býwá. Wegnu tuto pak začjnagj obyčegně ženy a panny; djwka z kljau wezme gednu hrozinku a nebo mandli, a whodj po mládenci, gegž buď čestně wyznamenati chce, aneb na sebe samu ho pozorným učiniti hodlá. Opakugeli se to se strany mládenecké, tedyť má djwka wěrné přeswědčenj a pogištěnj, že se rozumělo; pak ale ne po gedné, alebrž plnau rukau se házj. Obyčeg tento i wůbec w městečkách se prowozuge, a welmi rozweselj mladý lid a i staré srdéčko.

Kdož we staročeském obyčegi tomto newidj podobnosti se žerty, kteréž w Italii w tak nazwaném karnewalu panugj? Že wšak házenj mandlemi, rozinkami a galowcem nebo hrachem, — zwláště pak ono dwé posledněgšj, giž prastarým u nás ge zwykem, a w pohanských giž stoletjch se zachowáwalo, snadno twrditi můžeme, ba wšickni swatebnj obyčegowé u nás zagisté ze staršjch, národněgšjch dob k nám se dochowali.

9.

Hra na dudka.

Wšecko na swětě změnám ge podrobeno. Staršj dnowé odplynugj, nowj přikwapugj, a s nowými hodinami rodj se nowj rozumowé, kteřj do smýšlenj celé lidské společnosti nowého ducha wdechugj, a částku po částce proměňugj. Tjm pak se stáwá, že staršj obyčegowé se zanedbáwagj, a nowj dychtiwě wyhledáwagj, a udržjli se některé ze staršjch, tedy zagisté buď wnitřnj buď zewnitřnj proměně neutekau. I nediwme se tomu nikoliwěk, že nás wjce giž netěšj, co dědy a pradědy naše těšjwalo; ano námť wěru samým krog, kterýž se nám geště snad před rokem náramně ljbil, nynj giž ne tak hezkým se zdá, a brzo snad ke smjchu bude.

Kdožby z nás pustil se do hry na dudka? a předce předky naše hra tato, a mnoho giných takowých, nazwjce giž zapomenulých, welice těšila. Stařj mladj hrali na dudka, kdežto teď sotwa že gednau za rok, a to genom tu a tam, pacholjčkowé naň wspomenau. Gelikož se tedy zdá, gakoby hra tato se swěta gjti chtěla, dobře bude, aspoň potomkům powědjti, co dědy naše těšjwalo.

Segdauce se pacholjci, udělagj sobě dudka z habrowého, aneb i z giného twrdého dřewa, skoro w podobě čepu. Toho položj do prostřed na cihlu, a wyměřugj do kola cjle pro každého, a to stegně daleko od dudka. Potom rozehráwagj se. Geden z nich wezme ode wšech cukačky, a položiw mezi ně dudka, whodj ho přes hlawu do zadu. Na čj pak cukačku dudek hlawau okazuge, ten „pase.“ Potom dudka postawj na swé mjsto, a geden po druhém, stoge každý na swém cjli, házegj po něm cukačkau, wynasnažugjce se geg srazjti. Prwnj hodiw, srazjli ho, pozorliw gest, aby si dřjwe odhozenau cukačku přinesl, a s nj opět na cjl swůg se postawil, než ten co pase dudka přinese, a na kámen postawj; opozdjli se onen, tedy tento i hned, postawiw dudka, cjl mu zastaupj, dřjwe než onen s cukačkau se wrátj. Pak ten, kdo cjl ztratil, pase. Kdyby ale dudka prwnj nesrazil, tedy házj druhý, třetj a t. d. a po srazenj wšickni, kteřjž házeli, pro cukačku si běžeti musj. Nesrazjli žádný, tedy lehko pasák sjl sobě dobude, gelikož se on stawěnjm dudka neopozdj.

Hra tato prý geště před 60 lety silně od wyrostlých mládenců prowozowána byla, a k častým rwačkám podnět dáwala, zwláště staloli se (a to zagisté často!) že dwa, o přjzen g e d n é djwky horljce, na g e d n o m cjli se setkali, a ustaupiti sobě nechtěli. Powjmť někdy sám přjběh takowý a smutnau wraždu.

10.

Uwáděnj newěsty.

Přjgezd newěstin do bytu ženichowa sotwa kdy se zwláštnjmi a wůbec zábawnými obyčegi spogen wěru nebýwá; že gi rodiče a přátelé wjtagj a slowy biblickými žehnagj, snadno domysliti.

Druhého dne uwáděgj swadebčané newěstu ženichowi do komory, při kterémžto obřadu družba s pannami giž dospělými a zwláště se ženami přjtomen býti musj; obyčeg tento starý gest, a znám skoro wůbec pod gménem: uwáděnj newěsty. Zpjwagjť při tom pjsně staré i nowé, někdy toliko gednu, někdy wjce; obyčegně pak i hudebnjci s hauslemi, klarinety a lesnjmi rohy prowázegj hosty ke dwéřům komory, a hudau při zpěwu zborowém. Pjseň tato prwnj, posud nikde newytištěná, a obyčegi tomuto nad ostatnj přjměřeněgšj, wyňata gesti ze starého rukópisu gednoho polabského družby:

Čižjčku, ptáčku zeleného péřj,
družba s hudebnjky zpjwáme u dwéřj;
šťastnau dobrau noc wám winšugeme,
lásku, upřjmnost manželskau přegeme.
Držte se w pa...stwj tuto dnešnj noc,
nebude mjt ďábel nad wáma swau moc,
gako gest měl k mileym dcery Rakule,
sedm gich udáwil, hodil pod postele.
Následugte ctnosti Tobiáše ctného,
ugdete gako on wždycky wšeho zlého;
dáť wám Pánbůh štěstj, swaté požehnánj,
po smrti wás přigme mezi wywoleny.

Po pjsni této zpjwagj swadebčané obyčegně pjseň, genž si má za předmět slowa: Adame! nenj dobře samoten žiwu býti. Anebo počne se zpěw střjdawý:

Newěsta:

Dobrau noc wám dáwám, mé družičky!
Dobrau noc, dobrau noc holubičky!
Wy ste mne těšily, než krátký čas,
teď mne těšit bude Jenjček zas.

Družičky opakugj:

My sme tě těšily, ach krátký čas,
teď tě bude těšit Jenjček zas.
My sme tě, sestřičko, dost těšily,
By smutna nebyla, weselily;
a tys náa už předce opustila,
swého Jenjčka ses přidržela, a t. d.

Přigde pak skoro w každé pjsni, kteréž se při uwáděnj newěsty zpjwáwagj, zmjnka o žebře prwnjho muže, i slowa: „Gděte a množte se po weškeré zemi.“ Po slowech takowých přestanau w polau pjsnj zpjwati, a družba posud přede dweřma stogjcj, pogme newěstu za ruku, a dowede gi ženichowi do komory, i welmi slušně a přjsně napomjná ženicha, swé ženě zůstati wěren. Dosti často žádá ho, aby mu přjsahu na to složil, a za swědka wolal Boha, swého sw. patrona; ba i rozmarjnowý wěnec anebo manželské lože zastaupj tu mjsto wěci, kteráž zákonem ku přjsahánj určena gest. Pak ge geště gednau napomjná: „Držte se w pa...stwj tuto dnešnj noc“ atd. a dwéře u komory přjwře.

Když pak se swadebčané s družbau od komory wzdalugj, zpjwagj pjseň tuto, aneb gj podobnau.

Dwanácte panen usnulo
pro lásku swého milého;
gen gedna nespala, milého čekala.
Čekala na něg s muzikau,
a to s radostj welikau,
až se předc dočkala, radostj plésala.

Gak gen promluwil slowjčko:
„kde si, má milá hrdličko?“
hned se ozwala, hned zacukrowala.
„Přestaň cukrowat, hrdličko,
a poď sednaut na hnjzdečko,
které gsi ustlala, pěkně přichystala.“
Gdu k tobě, mé potěšenj!
gdu pro twé obweselenj:
gak sem tě poznala, hned sem cukrowala.
Gak sem začala milowat,
hned sem začala cukrowat;
posawad milugi, posawad cukrugi.
„Milug, a w lásce wěrně stůg,
a každý den pěkně cukrug!
máš mne milownjka, a wždy služebnjka.

Zbytečnoby bylo, wjce starý obyčeg tento wypisowati, kdežto pjsně tu podané dosti zřegmě nám geg malugj a aučel geho udáwagj. Toť pak geště podotknautí musjme, že spjše newěstu a družičky, gák ona se tu s nimi laučj, slzeti, než usmjwati uwidjme. Gen w některých kraginách, a zwláště w městečkách trochu rozpustilegi si nynj při tom počjnagj.

4.

Slowo o rýmu.*)

Od J. Budislawa Malého.

Úwod.

Hlawnj wšeho básněnj aučel, gak se o tom wšickni krásowědci srownáwagj, gest wzbuzenj we čtenáři neb poslauchači libosti (Lust), báseň tedy, máli se ljbiti, musj býti krásnau. Ku kráse básně patřj dwogj: neyprwé předmět sám býti musj takowý, gakýby řečený cit w mysli roznjtiti mohl — pak musj obgewiti se nám w lahodné sobě přjslušné twářnosti. W udělenj této poslednj záležj umělnj básnjkowo. On wšecku sjlu wynaložiti musj na to, by wlil w srdce swého poslauchače neb čtenáře wšj wřelost a horaucnost onoho citu, kte-

---

*) Leckterá austnj wygádřenj se we wěci skušených mužů, wlastnj přemýšlenj a rozgjmánj, pak i čtenj rozmnitých spisů dalo půwod těmto listům, strany kterých ohražugi se proti těm, genžby snad powažowati ge chtěli za auplné pogednánj. Negsau a nemagj býti wjce, než různě prohozené myšlénky, které dalšjho wywedenj teprw od skušenégšjho péra očekáwagj.

Slušj též poznamenati, že wnitř udané prawidla nikoliw za takowá nepokládám, od nichž by se bez welikého prowinénj ani za mák uchýliti nesmělo. Kdykoliw k wyššjm cjljme záměrům, tuť owšem musj rým, gakožto pauhý prostředek po zadu zůstati.

rý geg nadchnutého w básnickém swém roznjcenj unesl; on musj pečowati o to, by onen to samé a w rowné mjře s njm cjtil. K dosaženj tohoto cjle slaužj za prostředek řeč. Ona wšak ge toliko mdlá a slabá ozwěna roznjcené srdce naplňugjcjeh zwuků; ona gest přjliš zdlauhawá hlasatelkyně wraucjch pocitů; než ona dopowj, giž sestydla mysl, které ze wnitř prsau powěst hlásá, zdjlenj se prostředkem gegjm nikdy tak žiwý saucit w srdci druhá newzbudj, gako kdyby zdjlenj se toto rychlegi se stalo. Gazyk, kterým citowé mluwj, srozumitedlný wšem národům bez rozdjlu, ano srozumitedlný i žiwočistwu, gazyk citů prawjm, gest hudba. Řeč wygadřuge představenj, hudba wygewuge city; řeč gest gazyk rozumu, hudba gazyk srdce. Pročež nemělo by se nikdy od sebe laučiti básnictwj a hudebnictwj, básnjk dobře musj rozuměti zwukům, a hudebnj skladatel zagisté gest i básnjk, a byťby třeba anj werš urobiti neuměl. Rozdělowánj obogjho gest následek pokažených wěků. U wšech mladistwých národů (kteřj wůbec ku přirozenosti wjce se přibližugj) widěli gsme a widjme kráčeti pospolu básnictwj a hudebnictwj; tak to bylo u Hebregčanů, tak u Řeků, a tak gest až po dnes na ostrowech polednjho oceanu. A což nezpjwá sobě až posawáde statný Slowan o přjběhách swých udatných předků, neopěwá na weselých luzjch zpěwawá Slowanka sladkost lásky? — a což zpěw nenj hudba?

Gesti to tedy wěc přirozená, že od gakžiwa o to se péče wedla, by slowný wýliw citů zpěwným se stal, ano by sám w sobě giž hudbě se podobal. Neydřjwe rozděleno zpěw na částě, které srownáwaly se s přestáwkami nápěwu (těmočástem pozděgi dáno gméno strof a weršů), dále pak i ty částě samé wšemožně přitwařowaly se nápěwu.

Toto poslednj u rozličných národů dle rozličnosti

gich gazyka rozličným dělo se způsobem. Spogowalo se wůbec u werš tolik dob trwánj (taktů), co gich w odpowjdagjcj částce nápěwu se nacházelo. Národowé neznagjcj přirozené we slowech délky, počjtali gsau slabiky, ginj zas, gichž gazyk přirozenau délku a krátkost rozeznáwal, postaupili o krok dále, střjdagjce dlauhé a krátké slabiky, gak toho nápěw žádal. Ten gest počátek rozličných rozměrů, gakými honosj se gazykowé indický, řecký a latinský, a gichž gsau schopná i mnohá nářečj slowanská, mezi nimiž ne bez práwa milý náš gazyk český w tom ohledu prwnj mjsto zaugjmá.

Národowé dle gazyka swého toliko na počjtánj slabik obmezenj brzo nedostatek weršowánj takowého poznawše k giným wjce prostředkům sahali. Takowým prostředkem zdála se gim býti podobnost zwuku, i počali tudjž klásti podobná sobě dle zwuku slowa, kdykoli se wracel tentýž tón w nápěwu. Prwnjm stupněm takowého pokračowánj gest tak nazwaná alliteracj, t. g. opakowánj té samé počátečnj litery w rozličných slowech, čehož se geště udržely stopy w některých přjslowjch německých, n. p. frank und frei, Mann und Maus ag. Giný stupeň toho způsobu gest názwuk (Assonanz) aneb opakowánj týchže samohlásek na konci werše. *) Odtud krýmu byltě genom skok, a on nenj nic giného, než zdokonalený názwuk. W takowém způsobu sobě počjnali někteřj národowé wýchodnj, tauto cestau kráčegj národowé germanštj, kterým we staré metrice nehrubě se dařj, a od nich naučili gsau se tomu Slowané. Ge-

*) Názwuk ne zřjdka se nacházj w národnjch českých pjsnjch, ano i w uměleckém básnictwj giž se u nás okázal. Wiz sw. Wáclaw a Ratislaw od W. A. Swobody. U Němců pokusil se o geho obžiwenj de la Motte Fouqué, s newelikým wšak prospěchem.

dna z neystaršjch rýmowaných básnj gest tak nazwaný Nibelungenlied. — W pokračowánj u wzdělanosti a po seznámenj se s klassickau literaturau snaženo se wynahraditi ona stará metra, tudjž rýmy rozmanitě mjcháno a střjdáno, až posléze wynalezeny byly i některé rýmowé sloky, gakož gsau: znělka, stanza a g.

Co gest rým.

Z předešlého gest patrno, že rým w básni zastupuge poněkud hudbu; gako tedy hudba, máli způsobiti w nás přjgemný cit, musj býti krásná, tak i rýmu, máli ku wzbuzenj libosti nápomocen býti, krásným býti dlužno. Gacj wšak ale musegj býti předmětowé, by stali se schopnými, wzbuditi w mysli libost, aneb, což gedno gest, w čem krása záležj, k rozhodnutj toho přiwede nás následugjcj rozgjmánj.

Každodennj přjkladowé potwrzugj, že duše lidská w neustálé nacházj se činnosti, že předměty smysly pogaté bez přestánj srownáwá, spořaduge, spoguge a laučj, a wykonawši tyto swé auřady na gednom předmětu, bez prodlenj ke druhému přecházj. Tato činnost ge tak auzce spogena s dušj, žeby ona bez nj přestala býti osobliwau bytnostj. Wše, co činnosti té gest na odpor, působj duši muka, zwláště pak gest pro ni trapný nedostatek předmětů, gimiž by se objrala. Zůstawuge on totiž gakausi prázdnost w mysli, giž duše nadarmo wyplniti se snažj, každé ale marné ducha namáhánj o slabosti geho swědčj, které sobě nerad gest powědom.

Máli tedy prázdnotě té wyhoweno býti, máli zameziti se přjstup nepřjgemnému citu wlastnj slabosti, zapotřebj gest, by se duši předmětů dostáwalo, na kterých by řečené auřady wykonáwala, t. g. aby se podáwala smyslům rozmanitost předmětů. Nebudeť zagisté lahoditi mysli pohled na šjrošjré moře, kde, kam oko stačj, mimo oblohy a hladiny wodnj newyskytuge

se nic. Brzo bude následowati zmjněná prázdnost, a duše gednotwárným pohledem unawena počne taužiti po různém předmětu, na kterýby swůg zřetel wrhnauc mohla sobě odpočinauti. Nedeymež se tu mýliti citem welikosti, gegž takowý pohled wzbuzuge w nás, magjce geg za přjgemný, nenj on nic giného, než užas nad neobmezenostj předmětu, který duše obsáhnauti nemůže, hlawnj geho podpora gest powědomost o wlastnj slabotě, která owšem nikdy přjgemna nenj. Pozornj gsauce na takowý udawek, shledáme brzo, že užas ten nemá do sebe nic lahodného, alebrž spjše sužuge mysl. — Tak i roztáhlá kragina, třeba lesknaucj se zlatem aurody, neposkytugeli nám proměny nižádné, nenj sto, by wzbudila ljbost w mysli našj, milugjcj rozmanitost. Přideymež ale k té gednotwárnosti předměty giné, tam n. p. po různu ležjcj ostrowy a ženaucj se wětrem koráby — tu střjdánj se lidských obydlj, hor a dolů, polj a sadů, luk a potůčků: a hned stane se půwabným pohled, gest, coby na se pozornost wábilo, změna we twárnosti wyplnj onu ducha prázdnost, duše z gednoho předmětu ke druhému přecházj, ge srownáwá, spoguge, laučj a w činnosti swé spotěšenjm se kochá. Prwnj tedy krásy požádawek gest bez odporu rozmanitost předmětů.

Pauhá wšak rozmanitost ku kráse daleko nenj dostačitedlná; nj množj se obtjžnosti, s kterými u wykonáwánj dotčených auřadů zápasiti musj duše, neb čjm wětšj rozličnost, tjm těžšj srownáwánj, tjm obtjžněgšj spogenj. Každá zas obtjžnost probudj w duši nepřjgemný cit wlastnj slabosti, a tak zdá se, gakoby rozmanitost mámila a klamala ducha po nj bažjcjho. Musj tedy s rozmanitostj geště něco se spogiti, coby odstranilo řečené obtjžnosti, coby pozbawilo ducha protiwného onoho citu swé slabosti a naplňowalo spjše citem odporugjcjm sjly a moci, slowem, rozmanitost musj

býti lehko přehleditelná, t. g. směřowánj wšelikterých částek k gednomu aučelu musj z prwnjho pohljdnutj wyswitati, spogenj gich w geden celek musj okamžitě patrno býti, pak se stane, že duše upokogena powědomostj o swé moci, tak různé předměty rázem přehljdnauti, w tom wědomj tjm wjce se kochá, čjm wětšj byla rozmanitost, giž spogila w celek. Mimo to gesti dogem celkem působený tjm žiwěgšj, čjm čerstwěgi přehled se stáwá. Wše toto nás wede k záwěrku, že krása pozůstáwá toliko w rozmanitosti udělugjcj lehký přehled. Následugjcj přjklad geště wjce to obgasnj. Strog který koliw složeněgšj welikau zagisté nám poskytuge rozmanitost koleček, wálců a t. d. k gednomu cjli směřugjcjch. Co wnitřnjho uspořádánj se dotýče, může třeba dokonalým slauti, nikdo wšak geg nenazwe krásným, gelikož těžko gest na prwnj pohled pochopiti, kam asi směřuge každinká část. Naproti tomu i w růži ge rozmanitost, spolu wšak i přehled lehký, a protož také gest růže dosti giž od básnjků otřený obraz krásy. *)

Mnohoby zagisté o tom dalo se psáti, my wšak spěcháme k rýmu, na něgž, co gsme o kráse powěděli, upotřebiti se wynasnažjme.

W rýmu nacházeti se musj rozmanitost s lehkým přehledem, to obé obsahuge následugjcj wýměr (definitio):

Rým gest pogmů rozličných w podobném zwuku rozumné spogenj.

Nalézá se we wýměru tomto tré hlawnjch rýmu požádawků, totiž:

1) rozličnost pogmů,

2) podobnost zwuku a

*) Přewýborně o tom mluwj Mendelsohn; wiz geho Philosophische Schriften 1. Theil. Briefe über die Empfindungen.

3) rozumné spogenj, z nichž prwnj a poněkud i druhý týká se rozmanitosti, třetj a djlem druhý wztahuge se na lehký přehled. Tyto požádawky udáwagj nám hlawnj prawidla rýmowánj, z kterých owšem wjce giných odwoditi se dá, což předmětem bude dalšjho našeho zpytowánj.

Prawidla rýmowánj.

I.

Rýmug pogmy rozličné.

Tohoto prawidla obgem gest mnohem wětšj, než na prwnj pohled býti se zdá. Zawjráť w sobě tři giná prawidla zakazowacj, gimiž zapowjdá se:

1. rýmowánj synonym,
2. rýmowánj stegných koncowek a
3. rýmowánj předložek a spogek.

1.

Kde se rýmugj synonyma, tu netřeba teprw obšjrně dokazowati, že scházj rozmanitost, a rým takowý, třeba dosti hlučný, cjle swého nedogde. Gak slabě na sluch působj takowé rýmy, potwrdj následugjcj přjkladowé:

Až swá doběh' údolj,
Hlukot po wšem podolj.

* * *

Čechy wede Jenrich po předu,
Za njm tábnau geho statné pluky,
Wládce Konrád táhne k posledu,
Za njm geho mnohočetné hluky.

* * *

Tu wznikne ples a zpěwu hluk
A bubnů třesk a cinků zwuk.

* * *

Z přjkladů těchto ge patrno, že čjm bližšj gsau sobě wýznamy rýmugjcjch se slow, tjm prázdněgi rým znj. W prwnjm a druhém přjkladu negsau rýmy než galowé cinkánj, an se tu wýznamowé gich od sebe w ničem neliši, alebrž slowa ta obapolně zastupowati se mohau. Mohu totiž užjwati dle libosti buď údolj a nebo podolj, wolno mi woliti z těchto slow. To samé platj o slowech hluk a pluk, gelikož gim ona určitost wýznamu chybj, kterauby mezi sebau se rozeznáwala. Giž pěkněgi, ač ne docela pěkně zněgj rýmy posledujho přjkladu. Ačkoliw přjbuzná po wýznamu nemohau se nikoli wespolek zastupowati slowa hluk a zwuk, pozorowati mezi nimi rozdjl, gaký gest mezi třjdau a rodem (species et genus), gest w nich tedy wětšj než w prwnjch, ne wšak dostatečná rozmanitost, a následowně žádný z nich gméno dobrého (t. g. krásného) rýmu nezasluhuge. Wzhledem na toto prawidlo uwádjme následugjcj rýmy co wzorné:

Každému sic gednau w plné kráse
Blaženého žitj skwj se kwět,
Ale brzo uplynauti zdá se
Bystrý gako střely ostré let.

Poldk.

Gj z očj radost se smála,
Byl to plesu, želu den,
W nádobku, genž pro ni stála,
Kapku nosnau wěčný sen
Proč ruka se pustit bála.

Čelakowský.

Ba práwě tak! když wřelá krew
I mozk i žjly zbjhá.
Gak hustne krew, tak gjhne hněw,
Tak žalost winu stjhá.

Šafařjk.

2. a 3.

Mluwjce wyznačugeme slowmi pogmy dwogjho druhu, druhu to welmi rozdjlného, gelikož geden ke druhému má se tak, gako látka ku formě. Každý smyslný předmět newyhnutelně látku i formu mjti musj, ano gediné z nich sestáwá, an látka gestot mu uděluge, forma zas utwořje podobu geho smyslům geg podwrhuge. Aniž smj chybiti gedno neb druhé, neb kde nenj látky, tuť i skutečnosti nenj; a poněwadž smyslowé naši toliko podobu wěcj znamenagj, protož předmět, gemuž schází forma podobu wěcem udělugjcj, smysly pogat býti nemůž, a předmětu takowého nestáwá pro nás.

Pogmy sobě odtahugeme od předmětů buď wnitřnjm, buď zewnitřnjm smyslem pogatých, tedy musj i w pogmu býti látka a forma, ano každý pogem rozebrati se může w ponětj látkowé a w ponětj formálné, z nichž ono wztahuge se na gsaucnost předmětu, toto na geho podobu a poměru k giným. Řeč pro obogj ponětj má známky, které w gedno slowo spoguge wyznačugjcj gistý pogem. Gsau wšak i zwláštnj wýrazy pro ponětj formálnj, které samy w sobě nic skutečného newyznačugjce k giným přidati se musj, které nimi zewnitřnj určitosti dosahugj. Takowé wýrazy gsau předložky a spogky. We wšech ostatnj řeči částkách (nepočjtagjce wykřiknjků) zřegmě poznati. gest známky látečné a formálnj. Kořen totiž slowa gest známka látečná, w které wězj ponětj látkowé, koncowka ge známka formálnj, wyznačugjcj takowé též ponětj. I sama nepřjtomnost koncowky, slowo, které gj schopno gest, formálně určuge.

Tak n. p. kal gest kořen beze wšj koncowky, máť on swůg pogem látkowý, který we wšech od něg odwozených slowech nezměněným zůstane. Samau wšak

nepřjtomnostj koncowky nabýwá gisté podoby, která wšak proměnliwa gest dle rozličných koncowek, které se kořenu zawěsj. We slowech kalem (Instr.), kaljm, kalný, kalený, kaluž, kalenj znamenáme sice to samé ponětj látkowé, po každé wšak dle ukončenj ginácе co do formy určené. Každá koncowka zwláštnj má w sobě ponětj formálnj, které, budiž ona si kam koli zawěšena, wždy tjm samým zůstane; stegnau koncowkau (gakož tau známkau formálnj) stegně se co do podoby určj rozličné kořeny (známky látečné). *) Stegné gest na př. formálnj ponětj we slowech: kalný, platný, perný; stegné opět w běhánj, dělánj, wjtánj; tolikéž w kaljm, dělјm, běžjm; w radost, trwalost, starost a t. d.

Gelikož tedy ponětj formálnjmu samému w sobě skutečnost scházj, která k nalezenj gest w ponětj látkowém: snadno pochopiti se může, že rozmanitost látky wjce sto gest, bawiti ducha, než rozmanitost formy; pročež také rýmowánj se kořenů daleko pěkněgšj gest nad rýmowánj se známek formálnjch, totiž nad rýmowánj se předložek, spogek a koncowek. Přjkladné zagisté gsau rýmy následugjcj:

Zpěwu dar a wždy radostný wzhled,
K tomu šjrošjrý swět.

Čelakowský.

Řwa wywstana lew
A wšecko stjšj geho hněw.

Jungmann.

*) Často dodáwá předwěšená slowu předložka zewnitřnj podoby, n. p. pokaliti; že wšak z toho nic pro rým newyplýwá, budiž to slowem toliko podotknuto. Někteřj tomu owšem chtj, že i weliký djl koncowek powstal ze založek (postpositio) slowům zawěšených.

O Lelu! Lelu! stud a čest
Gen snadno zklesne w błud a trest.

Šafařjk.

W bogi stůg co pewná zeď,
Krew swau pro wlast mile seď.

—*—

Naopak, kdož nepozná mdlobu rýmugjcjch se pauhých koncowek:

Tu hnána lakem po zlatě,
Hned wyskočj gak z opratě.

* * *

Stůg! stůg! ty zectilupiči,
Tu skus na mém se na meči.

* * *

Ach otče! otče spomeňte!
Ach, djtěte se ugměte.

* * *

To wšak má swé mjsto genom při rýmech gednopádných (mužských), při wjcepádných rýmowánj koncowek wyhnauti se nelze. Tu se musj hleděti, by alespoň w prwnj slabice rýmowali se kořeny; n. p.

Ztráta blahosti mne gala želem,
Sama nynj truchljm w swětě celém.

Poldk.

Wlastenectwj! gméno swaté!
Kohož srdce tebau gaté—

Rautenkranc.

Máli zwon kdy zhůru ztáti,
Třeba formu wkusy dáti.

Jungmann.

Gen slowo řekl, i hned se změny dály,
Šla pole w důl, a wzhůru pošly skály.

Puchmjr.

Můg rod a rekosláwa
Ge wšemu swětu práwa.

Kamarýt.

Zwláštnj wnadu do sebe má rýmowánj se kořene na koncowku, an ponětj zde rozličná gsau i dle wýznamu i dle druhu; n. p.

Žežhulička kuká na buku w lesy:
Ozwi se má milá, ozwi se, kde gsi.

Národnj.

Nechte cizjch, mluwte wlastnj řečj,
Ona libým zwukem mnohé předčj.

Kollár.

Co taký hluk a lidu chwat
Má po ulici znamenat?

A. Marek.

Magjli pak se rýmowat pauhé koncowky, hleděti se musj na to, by každá giné formálnj ponětj wsobě obsahowala; n. p.

Rád opustiw zgara městské hradby,
Kde pod zákonem i weselj,
Wenku, kde se swětj hody, swatby,
Harfenjk se přiwtělj.

Čelakowský.

A wšecko lopotánj
Ona zmysli wyhánj.

—*—

Pakli ale se rýmugj na sebe pauze stegného smyslu koncowky, tenkráte býwá rým špatný až kesmjchu; n. p.

Na pořádek w domácnosti,
Rychlost we wšj potřebnosti
Nebýwalo djwky přes mne.

* * *

Byla gsem gj cukraušek,
Gednáwala mi rok k roku
Z brusu nowý kandaušek.

* * *

Co se týče bohatstwj,
Gežby pjwo stenčowalo?
To ge lež, dám swědectwj,
Že ge pjwem zwětšowalo.

* * *

Zde, hle! dceru neymilegšj
Wezmi, synu neywěrněgšj,
Poklady mé i mau čest.
Twé synowské milowánj
Netoliko slitowánj
Ale wjce hodno gest.

* * *

Rým wjce než trogpádný titěrný gest, poněwadž obyčegně koncowka nepřiměřenau swau délkau kořen daleko přewyšuge.

II.

Ber k rýmu zwuky podobné,

t. g. 1. neber stegné,
2. neber nepodobné.

1.

Rýmowánj stegných zwuků gest rowně gako rýmowánj synonym proti rozmanitosti, a kráse rýmu walně odporuge, n. p.

Swé djtě wznese w obgetj,
Dá srdce citům obětj.

* * *

Gakž se mi ubránit má?
Neboť wj, že pomsta má
Neoklámá.

* * *

Rozumj se tedy, že tjm méně ta sama slowa spogowati se magj w rým, lečby toho žádal důraz na nich spočjwagjcj, neb záměrům wyššjm wždy mus ustaupiti rým, n. p.

O matko! co ge spasenj?
O matko! co ge peklo?
S njm, s njm ge w pekle spasenj,
A bez Wiljma peklo.

Jungmann.

Posud uwedená prawidla wztahowala se pauze na rozmanitost; o lehkém přehledu budau následugjcj gednati.

Lehký přehled uděluge w rýmu podobnost zwuku, neb w něm shodugjcj se pogmy nacházegj cosi sobě obecného, aneb abych se tak wygádřil, nalezagj spogjtko wjžjcj ge k sobě, což owšem napomáhá k pogmutj gich co gednoho celku, údělugjc gim spogenj zewnitřnjho. Nepodobnost zwuku takowá spogenj rušj, budiž se gj tedy co neybedňwěgi wystřjháno. Gest ona pak dwogj, totiž:

A. nepodobnost hlásek a
B. nestegnost trwánj.

A.

Strany nepodobnosti hlásek rozeznáwati se musj mezi samohláskami a spoluzwučkami. Docela sobě nepodobné samohlásky, gako gsau *a* a *i*, *o* a *y*, *u* a *e* patrně neschopné gsau, by se na sebe rýmowaly, co tušjm až posawad ode wšech rýmotworců

uznáno bylo. Gsauť ale, kteřj nešetřjce rozdjlu mezi samohláskami gemnými a hrubými, mezi *i* a *y*, *j* a *ý*, *ě* a *e* tyto hlásky w rýmowánj beze wšeho ohledu mjchagj. Známo wůbec, že gemné samohlásky *i*, *j* a *ě*, též předcházegjcj spoluzwučku zgemňugj, a naopak že hrubau samohlásku předcházegjcj sauzwučka hrubau zůstáwá. Geli tedy ona zgemněnj schopna, t. g. pronášjli se u wyslowenj to zgemněnj, a hláska tak změněna ke zwuku rýmowému se potahuge: tu nesmj rýmowati se na hlásku hrubau, která hrubau samohlásku předcházj. Mimo to gemná hláska *ě* wyslowuge se i po spoluzwučce zgemněnj neschopné, nemá se tedy we zmjněné přjpadnosti nikdý rýmowati na hrubé *e*. Pro zanedbánj tohoto rozdjlu gsau následugjcj rýmy špatné:

Tu na wogska husté řady
Padnau ljté saně, hadi.

* * *

Wyzwawše se na hrad pustý,
Duchowé kde ďábljci
W swůg čas burácj a šustj.

* * *

Patrně tu zřjti božj rámě,
Gemuž klapět s wraucnostj se máme.

* * *

Kdyby nacházely se dotčené hlásky w prwnj slabice, byloby rýmowáno bez wady, neb rozličně wyslowené spoluzwučky byly by mimo rýmu. Proto gest dobrý následugjcj rým:

Pak swrchu propast powstane tichá,
A s trnutjm wůkol každý wzdychá.

A. Marek.

Kde zgemněnj nadřečené u wyslowenj patrno nenj, i tam směle může se rýmowati gemná samohláska na twrdau, n. p.

Bugnj koně s gezdci genom hráli,
Gezdci na nich pewně gako skály.
Linda.

Tu rce Plichta: Nuže mogj milj!
Twrďte skutky, že gste Čechowé,
Ljtě řičj Turek zhowadilý.

—*—

Tjžj kolugjcj krew,
A rádali slýcháš zpěw.
Klicpera.

Co se týče spoluzwuček, tu owšem *b* na *d*, *p* na *t*, *m* na *n* a t. d. rýmowatise nikoli nemá, a předce sem a tam knalezenj gsau rýmy gako následugjcj:

Wen Bezduchu můg synu! wen
Na kůň, a meč a kopj wem.

* * *

Přjkladů gest tolik set,
Co gen pobral zlatodrábů,
Žiwý přjklad máte zdeť,
Buďtež raděg bez dukátů.

* * *

Otázka wšak nastane, zdaliž rýmowati dowoleno gest twrdau sauhlásku s měkau, totiž *p* s *b*, *t* s *d*, *s* s *z* a t. d. To wšak genom tenkráte se dowoluge, když obě na konci slowa stogj, a buď nižádný, buď nepatrný mezi nimi rozdjl u wyslowenj se dělá; a neb když následugjcj twrdá neb měká hláska předcházegjcj měkau neb twrdau dle swé powahy proměňuge, tak že potom obě twrdě neb obě měkce se wyslowugj. Špatné gsau tedy následugjcj rýmy:

Zde že geho blaho rozkwjtá,
Ať se ginde po něm ohljdá.

* * *

Wnitřnj bauře hned se w prsau tjšj,
Hudby zwuk když se mu k uchu bljžj.

* * *

Našli orličj tam hnjzdo,
Od něgž Hnězdnem nazwali to mjsto.

* * *

Dobře naproti tomu rýmowáno:

Zpěwu dar a wždy radostný wzhled,
K tomu šjrošjrý swět.

Čelakowský.

Druzi zhljdli, gak se wrah
Chowal hbitě k gegich druhu,
Hnedky obkljčil ge strach.

Hněwkowský.

Pěny prosta též
dlužna býti směš.

Jungmann.

Wzhůru! pospěšte si, giž ge bljzko
Činů chrabrých památné gewjsko.

—+—

Hrubá sauzwučka s gemnau nikdý, ani na konci, ani u prostřed rýmowati se nemůže, poněwadž rozdjl u wyslowenj wždy stegně gest patrný, n. p.

A nadbytek pochotných par,
Tam slunce zlatau si wzneslo twář.

* * *

Podiwné slyše hlasy
On myslil, že tam strašj.

* * *

Giž cwálá Lubor z bruže
S nj po dolu a po luze.

* * *

Tolik o rozličnosti hlásek.

B.

Wzhledem na trwánj ať se rýmuge dlauhá slabika na dlauhau, kratká na krátkau, ne wšak na opak. Zněgjliž následugjcj řádky gako rýmy?

Ge matka zdráwa, domácj gsau zdráwi?
Tu wám nesu pamlsky w košjku!
A ten si skáče, ten se sdárkem bawj,
Plnò radosti tu, plno křiku.

* * *

Gedinau snad wygminkau býti může *é*, které, když se na konci nacházj, bez hrubého umenšenj podobnosti zwuku rýmowati se může na *e*, gelikož ono nikdy tak dlauze wyslowowáno nebýwá, aby tjm patrný rozdjl powstal, n. p.

Což wy lowčj chasy ljté
Nic w swém srdci necjtjte?

Šediwý.

Wůbec, co se dotýče podobnosti zwuku, lépe gest se dle sluchu řjditi, než dle prawopjsebnosti. — A tak ukončugeme část druhau, kladauce geště některé přjklady sem náležegjcjch špatných a wzory dobrých rýmů.

Špatné:

Pozwukowal w strunách zwučných tam sem,
Až pak počal silnoplným hlasem.

* * *

Gako bych ti mleyn prohcyřil,
Nebo se ti zpronewěřil.

* * *

Wůkol kola gako sud,
Slyšet bylo chrastit cosi,
Každého tu přešla chuť.

* * *

S tau šlo domů gedno z dwogčat
Milokrásně skwělých děwčat.

* * *

Bůh ti má panenko rač požehnat,
Sedni si na chwjlku, dey si hádat.

* * *

Dobré:

Tys welký, Bože, tobě sláwa zwláště!
Ty swětlem odjwáš se mjsto pláště,
Tys nebe, nad njmž wody wisjc stogj,
W stan skwostný mocnau rozbil rukau swogj!
Twůg mračna wůz, a wichry koně wozné,
Twým poslem bauř, a sluhau hromy hrozné.

Puchmjr.

I stero hlasů wolá naň,
Hle, nastogte! totě saň,
Co skot i slauhy naše žrala,
To gest ten rek, njmž za swé wzala!
Giž mnohé smělce na wraha
Wybjdla před njm odwaha,
Než nikdo neušel swé zhauby,
Gen statný rek gest hoden chlauby.
A k klášteru gdau průwodem,
Kdež rychle špitálského řádu
Rytjři swatojanštj sněm
Gsau obsadili k tomu pádu.

A. Marek.

Tys wyslyšel mé wraucné prosby;
Gá přestaw bauřliwých wln hrozby
Břeh ledwa gsem swé wlasti stjh,
Hned w rukau dám řemeslných
Wystawět podobiznu dračj.

Tentýž.

Neuzřjmli milého wjce,
Zwoljm i gá čerwený křjž,
Rauškau černau zastru mé ljce,
Klášterni zeď, klášterni mřjž
Má los mdlého žiwota býti,
Tak chci w hrobě Bogslawa ctjti.

Štěpnička.

III.

Rýmy rozumně spogug.

Nenj dosti na tom, aby rýmy spolu toliko w zewnitřnjm byly spogenj zwuků; k usnadněnj přehledu náležjí wnitřnj t. g. logické spogenj. Ono žádá, aby rýmy sobě odpowjdagjcj nacházely se w gedné průpowědi, aby patřily k gedné myšlence. Kde se tak zachowáno, tam duše takořka gedným razem ge pogme, čjmž dogem nabude rychlosti a žiwosti a pěkný celek nám se obgewj směřugjcj k gednomu cjli. Kde wšak náležegjcj k sobě rýmy roztraušeny gsau po různých sadách, tu rozdrobuge se pozornost ducha, který každý rým zwlášť pogme a teprwa srownáwati ge musj, an tamto pogmutj a srownánj gich w gednu dobu padá. Tjm owšem přehled obtjžným a zdlauhawým se stáwá, dogem umdléwá a krása se tratj. K zawrženj tedy gest sloky takowé uspořádánj, kde stegně zněgjcj rýmy welikým počtem giných od sebe gsau odlaučeny, gešto welmi těžko gest protáhnauti w básni sadu w takowé mjře, aby od gednoho rýmu dosahowala až k druhému gemu odpowjdagcjmu. Gsauť oprawdu takowé rýmy přjliš slabé, gak to přjkladowé ukazugj.

A ljbezný oněměl gek,
Gen Sewer, ten zuřiwý, hauštj
Se s náramným třeskotem paušti,

Až lesy klestj,
Tam kudy chřestj
Ten strašný nezhody zhaubné wztek.

* * *

Opět prstem kyne knjže,
Na obrat
Z druhých wrat
Tigr skočj,
Když lwa zočj,
Wydá ryky,
Do okliky
Ohon wine,
Gazyk syne,
Plaše gda
Wůkol lwa
Zůřj wrče,
Potom skrče
Lehne bljže.

* * *

Gednota a ukončenost myšlenky gsau přjčiny, proč znělky tolik wnady a leposti do sebe magj; neb nedělá onno dle gistého prawidla wyměřené střjdánj se čtrnácte rýmů znělku, alebrž myšlenka wýtečná, wygewená w krásné formě, a s formau i náležitě ukončená. Podobá se znělka spanilému kwjtku, w němž ku krásnému celku čtrnáctero pěkných ljstků se spoguge. Kdo wšak by chtěl stěsnati do formy gediné znělky dwé neb dokonce wjce látek, kdo by n. p. několik mrawných průpowědj w gedinau chtěl znělku uwesti, tomu nehrubě by se dařilo. Tak i na opak, chtělliby kdo psáti wětšj něgakau báseň w znělkách, a neukončil by se znělkau i myšlenku. Naproti tomu, kterak by medle wyhljžely ody Pindarowy neb Horacowy uwedené w rýmy? Dosti směšně,

myslim; neb onna swoboda u sledowanj se myšlenek, která panuge w odě, dokonce se nesrownáwá s prawidlem rýmowánj, weljcjm, aby se neukončila myšlenka ani dřjwe ani později, než až wrátj se odpowjdagecj rým.

Nedá se tedy každá báseň s prospěchem w rýmech psáti, a wěru, těžšj wěc gest, napsati wýtečnau rýmowanau sloku, nežli strofu w rozměru starém. Aniž mysleme, že báseň negsaucj odjna antickým rauchem newyhnutedlně rýmowanau býti musj; při mnohého druhu básnjch rým by byl prawau titernostj. Staré naše národnj pjsně, i mnohé nowěgšj, rowněž zpěwy národnj giných Slowanů gsau nerýmowané, a kdo by sobě k nim rýmu přál, gistě špatný by tjm wkus na gewo dal. Cuique suum. Rým slaužiž za prostředek k dosaženj krásy; kde ginj prostředkowé stačj, tam gest zbytečný, nikdý ale nebudiž, gak se to bohužel přečasto stáwá, pauhau zástěrau prázdného tlachánj. Kde na mjstě gest rým, tam ho rozmyslně užjweyme, newnucugjce ho nikam, kde by překážel.

5.

O welikém stěhowánj se národů z Asie do Europy.

*Podlé Jul. Klaprotha *) od Fr. Palackého.*

Orba gest to, což národům gistau wlast dáwá; ona gest prawý a gediný základ, na kterémžto wlády a státowé znikagj. Lidé žiwjcj se pauhým toliko chowánjm dobytku, aneb honbau a lowem, geště nemohau mjwati stálých sjdel; wyhynuliby zagisté, kdyby nedělagjce rolj, na stálém mjstě někde osaditi se chtěli. Nomadowé táhnau se obyčegně pořičjmi se stády swými, k wynalezenj pastwišt nowých, gak mile dosawadnj nepostačugj dobytku gegich; žigj tedy w ustawičném stěhowánj, genž ale w gistých okoljch se opětowáwá, aniž kdy z mezj určitých wykračuge. Pastýrštj národowé středoasiatštj rozhostjwagj se totiž w zimě po rowinách,

---

*) Z pogednánj nadepsaného: „Recherches sur la migration des peuples," přiwěšeného k wýtečnému geho spisu: „Tableaux historiques de l' Asie, depuis la monarchie de Cyrus jusqu' à nos jours, Paris 1826, in 4. avec un Atlas in-folio. Pogednánj toto welmi důležité podáwáme zde mjsty zkrácené, mjsty z giných hodnowěrných spisů doplněné, mjsty také, a wšak we wěcech nepodstatných, námi pooprawené; gakož toho neyprw prawda sama, potom pak i zdělaného čtenářstwa našeho potřeby požadowati se zdály.

owlažených řekami aneb prameny wod žiwých; w létě pak ustaupagj do audolj w horách, kde zduch čistý a čerstwý a byliny nespálené horaucjmi wětry stepnjmi. Wšak gestliže kdy národ nomadický, nedbage střjdánj w určitých a obmezených stanowištjch, wytrhuge se z nich směrem přjmým a dalekým, z toho giž stěhowánj národů powstati může. Národ sausednj, na něgž prwnj autok se stáwá, spogjwá se, gestli také nomadický, obyčegně s tým, od kteréhož autok pocházj; ale gestliže osedlý, tu aneb odoláwá autoku a silau odrážj násilj, aneb, což obyčegněgšj gest, klesá i podroben býwá. Národ zdělaný, usjdlený, zřjdka kdy odolá národu nomadickému, nabjhagjcjmu naň, třebasby mu i počtem byl roweň. Neb u nomadů wšecky mužské osoby, mohaucj nositi zbraň, bogugj, a bogugjce dále pokračugj; nebogjwagjť se ztráty ani wlasti ani polj swých; gsau pokaždé tam doma, kde pro dobytek pastwu nacházegj; negsauť wázáni k sjdlům gistým, gako rolnjci. Aniž ge znepokoguge myšlénka ta, že poplenjce zemi, kteréžto zmocniti se chtěgj, tjm přednj žiwnosti swé sami se zbawj. Naproti tomu národ osedlý nikdy dosti ramen k ochraně proti tak strašnému nepřjteli nemjwá; u něho zagisté gen mládř ráda gde do wálky; otec čeledni stará se o swůg dům, o osenj, o statek, o manželku a djtky; nomad wšecko swé s sebau do boge bere. Tjmto rozgjmánjm dá se wyswětliti, proč za času welikého stěhowánj národů barbarowé, potahmo nehognj, předce mnohé státy, gak se zdálo, mocné a kwetaucj, pohaubiti a zcela wywrátiti mohli.

W sewerowýchodnj Europě a w Asii sewerozápadnj bydlegj národowé kmene finského, nazýwaného takto podlé gedné z neyslabšjch wětwj na západu; mohlibychom geg wšak lepšjm práwem nazwati kmenem uralským, ano wše ukazuge, že z hor uralských pocházege, odtud na západ i na wýchod se rozložil.

Zdá se že před dobau welikého stěhowánj národů rodowé finští dále na gihu, nežli nynj, přebýwali; že někdy až k Černému moři dosahowali, kdežto pod neurčitým gménem Scythů se mnohými národy ginými pomateni býwali.

Kraginy poduralské gsau ta brána, skrze kteraužto nomadi středoasiatští wpády swé do Europy činjwali. Podnikánj gegich býwalo wjce neb méně znamenité i šťastné. Často rodowé od wýchodu přišlj zastawowali se w cestě na stoletj, aniž potom za mnohé wěky opauštěli krage ty, kde tučné pastwy a honby hogné gim howěly. Tjm způsobem rodowé tito asiatštj pozastawiwše se w aurodných končinách uralských, pomjsili se s rody finskými, gež tam nalezli. Z tohoto pomjšenj powstali potom gazykowé a národowé nowj, genžto buď we wywolené wlasti zůstáwagjce se udrželi, buď ginými od wýchodu nabjhagjcjmi národy odtud wypuzeni gsauce, dále do Europy se tiskli. Tento gest w namnohých slowjch wýklad celé historie welikého stěhowánj národů.

Stěhowánj to počalo se wpádem Hunů z Asie do Europy r. 376 po narozenj Kristowě. Přešedše Meot i Don, wrazili oni na národy kmene indoeuropeyského, osedlé na seweru Černého moře až po Dunaj. Tito na autěku wrhše se gedni na druhé, rozhostili se po kragjch řjše Řjmské, a změnili docela způsob i twárnost gegj.

Neystaršj spisowatel, genž o Hunech zmjnku činj, gest Dionys Periegeta. Zeměpisec ten, psawšj asi r. 160 po Kr., gmenuge čtyry národy, genž na západnjm pomoří Kaspickém od seweru k gihu tjmto pořádkem geden wedle druhého rozloženi byli: Scythowé, Huni, Kaspiani a Albani. Giž sice i Eratosthen († r. 194 před Kr.) u Strabona tytéž národy tam a w témže pořádku klade: ale na mjstě Hunů gmenuge Uiziе, snad ratolesi hunskau neydále na západ pošinutau. Ptolemeus, genž asi w polowici třetjho stoletj žiw byl, klade Huny mezi

Bastarny a Roxolany, následowně na oboge pořičj Dněpru. Děgepiscům armenským týž národ znám byl pode gménem Hunk; kladauť mjsta přebýwánj geho na sewer Kaukasu, mezi Wolhau a Donem. Z té přjčiny také klauzy Derbendské náspem hunským nazýwagj. Moyses Chorenský we swé historii armenské wyprawuge o bogi krále Tiridata welikého (kral. od r. 259 do 312) s národy sewernjmi wpadšjmi do Armenie. Udeřiw na ně na rowinách Karkerských, *) porazil ge a zabil krále čili chakana gegich, na čež oni wšickni na autěk se dali, on pak ge až do země Hunk čili hunské stjhal. A Zonaras připomjná, že podlé domněnj některých, cjsař Karus (r. 284) we wálce proti Hunům zahynul.

Widěti tedy, že národ tento přede wpádem swým do Europy nebyl neznámý; a když Ammian Marcellin o něm prawj „Hunnorum gens monumentis veteribus leviter nota," že tomu nemá se tak rozuměti, gakoby starý wěk před 376 owšem žádné o něm známosti byl neměl.

„Přebýwaliť Hunowé (prawj dále týž spisowatel) za Meotem, na pomořj ledowém, a gsau nad mjru diwocj. Djtě když se narodj, ljce geho železem hluboce se rozrýwagj, aby gjzwy odtud powstalé překazily zrůstu hrady. Tak bezbradj stárnau a nesličnj, gako eunuchowé. Gsauť zawalitj, audů silných a tlusté hlawy. Postawa gegich neobyčegná; chodj shrbenj, žebys mněl, anť gsau zwjřata dwaunohá, aneb podmostnj slaupowé, ku podobenstwj lidskému na hrubo utesanj."

Zosimus, genž asi o sto let po wpádu gegich do Europy psal, takto se o nich pronesl: „Tito barbarowé autok učinili na scythické národy zadunagské; nebywše předtjm známj, wšak brzy welice se zmohli. Nazýwáni byli Hunowé; a gsauť snad Scythowé přjgmjm krá-

*) Karkerowé gsau tentýž národ co Gargarci u Strabona, genž ge do sewernj Albanie klade, totiž mezi Derbend a Terek.

lowštj (basilides), aneb ti genž podlé Herodota na Istru bydlili, pleskonosj a ohyzdnj; aneb snad i přišli z Asie do Europy."

Jornandes neb Jordanis o bágečném půwodu gegich takto rozpráwj: „Filimer, král Gotský, našed w náro-„du swém čaroděgnice, nazýwané Aliorumny (Alruny), „wyhnal ge do paušti, daleko od lidu swého. Ducho-„wé nečistj, taulagjcj se po těchto paušťech, uzřewše a „poznawše ge, zplodili s nimi diwoké to pokolenj (Hu-„nů), genž přwotně po bažinách přebýwali, malj, ohyz-„duj a slabj, nemagjce giného podobenstwj s lidmi, kro-„mě že mluwili. Tento byl půwod Hunů, napadšjch na „Gothy. Podlé podánj Priskowa národ tento diwoký „osadil se byl na wýchodnjm břehu Meotu, neznage gi-„ného zaměstnánj než honbu; a wšak potom rozmnožiw „se, nepokogil sausedy swau chytrostj a laupežnostj. „Někteřj lowci gegich přibljžiwše se, gak obyčegně, ku „břehu Meotu, spatřili tam laň bjlau, ana wrhla sebau „do wody, a tu běžjc, tu se zastawugjc, ge za sebau „wedla; oni pak gdauce po nj, přebrodili celý Meot, „gegž potud za neprůchodný byli měli. Dostawšjm se „na břeh kraginy Scythské laň zmizela. Lidé ti, genž „se byli nedomnjwali, že kromě země gegich ginde swě-„ta stáwá, diwili se kragině Scythské, a domýšlegjce se „chytře, že působenjm nadpřirozeným cesta gim potud „neznámá ukázána, wrátili se domů. Tu powjdagjce co „se gim stalo, chwálili Scythsko i namluwili kragany „swé, aby cestau nowě nalezenau obořili se na Scythy „a podrobili ge sobě. Přešedše tedy weliké to gezero, „zlaupili Alpizury, Alcidzury, Skamary, Tunkassy a „Boisky, národy w tom kragi Scythie bydljcj; konečně „i Alany samé, ač gim wsjle rowné, přemohli, usta-„wičným nabjhánjm ge zemdliwše. Koho mocj branj „swých nepotlačili, toho hrůzau podoby swé k autěku „pudili; nebo twář gegich byla nad mjru šeredná, gako

myslim; neb onna swoboda u sledowanj se myšlenek, která panuge w odě, dokonce se nesrownáwá s prawidlem rýmowánj, weljcjm, aby se neukončila myšlenka ani dřjwe ani později, než až wrátj se odpowjdagecj rým.

Nedá se tedy každá báseň s prospěchem w rýmech psáti, a wěru, těžšj wěc gest, napsati wýtečnau rýmowanau sloku, nežli strofu w rozměru starém. Aniž mysleme, že báseň negsaucj odjna antickým rauchem newyhnutedlně rýmowanau býti musj; při mnohého druhu básnjch rým by byl prawau titernostj. Staré naše národnj pjsně, i mnohé nowěgšj, rowněž zpěwy národnj giných Slowanů gsau nerýmowané, a kdo by sobě k nim rýmu přál, gistě špatný by tjm wkus na gewo dal. Cuique suum. Rým slaužiž za prostředek k dosaženj krásy; kde ginj prostředkowé stačj, tam gest zbytečný, nikdý ale nebudiž, gak se to bohužel přečasto stáwá, pauhau zástěrau prázdného tlachánj. Kde na mjstě gest rým, tam ho rozmyslně užjweyme, newnucugjce ho nikam, kde by překážel.

5.

O welikém stěhowánj se národů z Asie do Europy.

*Podlé Jul. Klaprotha *) od Fr. Palackého.*

Orba gest to, což národům gistau wlast dáwá; ona gest prawý a gediný základ, na kterémžto wlády a státowé znikagj. Lidé žiwjcj se pauhým toliko chowánjm dobytku, aneb honbau a lowem, geště nemohau mjwati stálých sjdel; wyhynuliby zagisté, kdyby nedělagjce rolj, na stálém mjstě někde osaditi se chtěli. Nomadowé táhnau se obyčegně poříčjmi se stády swými, k wynalezenj pastwišť nowých, gak mile dosawadnj nepostačugj dobytku gegich; žigj tedy w ustawičném stěhowánj, genž ale w gistých okoljch se opětowáwá, aniž kdy z mezj určitých wykračuge. Pastýrštj národowé středoasiatštj rozhostjwagj se totiž w zimě po rowinách,

---

*) Z pogednánj nadepsaného: „Recherches sur la migration des peuples," přiwěšeného k wýtečnému geho spisu: „Tableaux historiques de l' Asie, depuis la monarchie de Cyrus jusqu' à nos jours, Paris 1826, in 4. avec un Atlas in-folio. Pogednánj toto welmi důležité podáwáme zde mjsty zkrácené, mjsty z gjných hodnowěrných spisů doplněné, mjsty také, a wšak we wěcech nepodstatných, námi pooprawené; gakož toho neyprw prawda sama, potom pak i zdělaného čtenářstwa našeho potřeby požadowati se zdály.

owlažených řekami aneb prameny wod žiwých; w létě pak ustaupagj do audolj w horách, kde zduch čistý a čerstwý a byliny nespálené horaucjmi wětry stepnjmi. Wšak gestliže kdy národ nomadický, nedbage střjdánj w určitých a obmezených stanowištjch, wytrhuge se z nich směrem přjmým a dalekým, z toho giž stěhowánj národů powstati může. Národ sausednj, na něgž prwnj autok se stáwá, spogjwá se, gestli také nomadický, obyčegně s tým, od kteréhož autok pocházj; ale gestliže osedlý, tu aneb odoláwá autoku a silau odrážj násilj, aneb, což obyčegněgšj gest, klesá i podroben býwá. Národ zdělaný, usjdlený, zřjdka kdy odolá národu nomadickému, nabjhagjcjmu naň, třebasby mu i počtem byl roweň. Neb u nomadů wšecky mužské osoby, mohaucj nositi zbraň, bogugj, a bogugjce dále pokračugj; nebogjwagjť se ztráty ani wlasti ani polj swých; gsau pokaždé tam doma, kde pro dobytek pastwu nacházegj; negsauť wázáni k sjdlům gistým, gako rolnjci. Aniž ge znepokoguge myšlénka ta, že poplenjce zemi, kteréžto zmocniti se chtěgj, tjm přednj žiwnosti swé samí se zbawj. Naproti tomu národ osedlý nikdy dosti ramen k ochraně proti tak strašnému nepřjteli nemjwá; u něho zagisté gen mládř ráda gde do wálky; otec čeledni stará se o swůg dům, o osenj, o statek, o manželku a djtky; nomad wšecko swé s sebau do boge bere. Tjmto rozgjmánjm dá se wyswětliti, proč za času welikého stěhowánj národů barbarowé, potahmo nehognj, předce mnohé státy, gak se zdálo, mocné a kwetaucj, pohaužiti a zcela wywrátiti mohli.

W sewerowýchodnj Europě a w Asii sewerozápadnj bydlegj národowé kmene finského, nazýwaného takto podlé gedné z neyslabšjch wětwj na západu; mohlibychom geg wšak lepšjm práwem nazwati kmenem uralským, ano wše ukazuge, že z hor uralských pocházege, odtud na západ i na wýchod se rozložil.

Zdá se že před dobau welikého stěhowánj národů rodowé finštj dále na gihu, nežli nynj, přebýwali; že někdy až k Černému moři dosahowali, kdežto pod neurčitým gménem Scythů se mnohými národy ginými pomateni býwali.

Kraginy poduralské gsau ta brána, skrze kteraužto nomadi středoasiatštj wpády swé do Europy činjwali. Podnikánj gegich býwalo wjce neb méně znamenité i šťastné. Často rodowé od wýchodu přišlj zastawowali se w cestě na století, aniž potom za mnohé wěky opauštěli krage ty, kde tučné pastwy a honby hogné gim howěly. Tjm způsobem rodowé tito asiatštj pozastawiwše se w aurodných končinách uralských, pomjsili se s rody finskými, gež tam nalezli. Z tohoto pomjšenj powstali potom gazykowé a národowé nowj, genžto buď we wywolené wlasti zůstáwagjce se udrželi, buď ginými od wýchodu nabjhagjcjmi národy odtud wypuzeni gsauce, dále do Europy se tiskli. Tento gest w namnohých slowjch wýklad celé historie welikého stěhowánj národů.

Stěhowánj to počalo se wpádem Hunů z Asie do Europy r. 376 po narozenj Kristowě. Přešedše Meot i Don, wrazili oni na národy kmene indoeuropeyského, osedlé na seweru Černého moře až po Dunag. Tito na autěku wrhše se gedni na druhé, rozhostili se po kragjch řjše Řjmské, a změnili docela způsob i twárnost gegj.

Neystaršj spisowatel, genž o Hunech zmjnku činj, gest Dionys Periegeta. Zeměpisec ten, psawšj asi r. 160 po Kr., gmenuge čtyry národy, genž na západnjm pomoři Kaspickém od seweru k gihu tjmto pořádkem geden wedle druhého rozloženi byli: Scythowé, Huni, Kaspiani a Albani. Giž sice i Eratosthen († r. 194 před Kr.) u Strabona tytéž národy tam a w témže pořádku klade: ale na mjstě Hunů gmenuge Uitie, snad ratolesť hunskau neydále na západ pošinutau. Ptolemeus, genž asi w polowici třetjho století žiw byl, klade Huny mezi

Maďary pjšj. Nicetas, Leo Grammaticus, a Georgius Monachus prawj o Uhřjch, že gsau tentýž národ, co Huni; Cinnamus ge gmenuge Huny západnj; ať giných wjce swědectwj nepřipomjnáme. A wšak i Awarowé, podlé Theophylakta, Menandra i Cedrena, stegného s Huny půwodu byli a téhož gazyku užjwali. Geště podnes na Kaukasu žige národ Awarský, ratolest kmene Leskického, genž sám sebe Awary, wlast pak swau mezi řekami Aksai a Koisu, Chundzağ (Hunság?) nazýwá. U toho národu stará gména osobnj, gežto po Hunech i neystaršjch Maďařjch známe, i podnes zhusta se užjwagj, gako k. př. Adilla (Attila), Ellak, Eska, Balamir, Leel, Solta, Zarolta a g. Řeka, kterauž Hunowé gmenowali var, (quae lingua sua Hunni Var appellant, Jorhandes cap. 52), sluge u tohoto národu posawad or, hor, ohor. I gest rozuměti, že někdy národ Awarský, přjbuzný Hunů i Maďarů, na Kaukasu mezi Leski se osadiw a djl gegich sobě podmaniw, sám pozděgi gazyk i obyčege podrobenců swých Lesků na se wzal, a z půwodnjho gazyku swého nic než onano gména osobnj zachowal. Ze gmen pak těch, které na Huny, Awary a Maďary bez rozdjlu se wztahugj, owšem aspoň půwodnj těchto rodů přjbuznost se gewj.

Prawili sme nahoře, že obraz tělesnosti Hunské, nám od starých Řeků a Řjmanů zanechaný, maluge netoliko samé národy plemene Mongolského. Gmenowitě platj tentýž obraz dokonale i o dnešnjch Woğuličjch, národu kmene finského wýchodnjho, gehožto gazyk posawad neybližšj přjbuzenstwj gewj s gazykem maďarským. Na důkaz této prwopočátečné a kořenné přjbuznosti gazyků, a tudjž i národů, maďarského, wogulského, osťáckého i finského, pak gegich půwodnjho rozdjlu od gazyků kmene tureckého, postawjme sem tabuli slow prwnj potřeby, zwláště pak nižšjch počtů, gegichžto shoda neb neshoda wšude za přednj a dostatečný důkaz uznána býwá.

Česky	Finsky	Wogulsky	Maďarsky	Ostácky	Turecky
geden	yks	aku	eď	öď	bir
dwa	kaks	kita	kettö	kettö	iki
tři	kolme	kórom	három	cholym	üč
čtyry	nelia	nila	néď	niil	dört
pět	wìsi	at	öt	uet	beš
šest	kusi	kot	hat	chot	alti
sedm	seice	sat	hét	labut	jeddi
osm	kadeksan	nelolol	ňólo	núl	sekis
oko	silme	šam	sem	sem	göz
ucho	— [1])	pal	fül	pel	kulak
ruka	— [2])	kata	kéz	ket	él
srdce	sywen	šim	sýw	šem	jurek
krew	wéri	ur	vér	wyr	kan
woda	wezi	wyt	vìz	—	su
led	jeg	jang	jég	jénk	bus
kůň	—	lo	ló	lowu	at
ryba	kála	kol	hal	ehul	balyk
hus	—	lunt	lúd	lont	kas
pes	—	emba	eb	amp	it
kámen	kiwi	kow	kö	kiw	taš
wegce	muna	mon	moň	mok	jumurta
zima	talwi	teli	tél	telli	kiš
spanj	unni	olma	álom	olm	ujuk
smrt	— [3])	chalal	halál	kalol	ölüm

Mohlibychom geště uwesti na sta přjkladů, ale saudnému čtenáři tyto ku přeswědčenj postačj. Takž tedy neyblížšj přjbuzenstwj dnešnjch Maďarů neb Uhrů s wýchodnjmi Finny neb Uralci, gmenowitě s Woguliči a s Ostáky na Obi žádné pochybnosti podléhati nemůže.

[1]) Po mordwinsku pilje. [2]) Po čuchonsku kässi.
[3]) Po mordwinsku kalome.

Swědčj o tom také učený mnich Ruysbroek, genž roku 1253 w poduralských kraginách putowal. O řece Jaik prawj, že od sewera z kraginy Paskatirské (Baškirské) plyne; gazyk Paskatirský a Maďarský že gest geden a tentýž; a z této kraginy že pošli prý někdy Hunowé i Maďaři. A wšak Baškirci tito giž dáwno zcela poturčeni gsauce, na wlastnj gazyk swůg zapomenuli.

Že dnešnj Woguliči w postawě swé obrazu dáwnjch Hunů se podobagj, o tom máme swědectwj mnoha wážných cestopisců před rukama. „Twáře Woguličů, dj geden z nich, lišj se dokonce ode twářj Rusů, a gewj přjbuznost gegich s ginými diwokými Asiaty; zwláště pak podobagj se Kalmykům. Postawa gegich gest newysoká; oči gegich malé a ztjsněné.“ Slawný Pallas takto ge popisuge: „Woguliči gsau wůbec malj, a we twáři poněkud Kalmykům podobnj, kromě že bělegšj. Hlawa gest obyčegně okrauhlá, což ženské dosti hezké činj. Wlasy gegich gsau černé a dlauhé; ale brady u mužských gsau řjdké a pozdě gim lezau.“

Z toho, že nynegšj Maďaři gsau nazwjce lidé dobře urostlj a slušné postawy i twáři, neslušj zawjrati, žeby od takowých předků, gakož nahoře popsáni gsau, pocházeti nemohli. Uherský tento národ giž od starodáwna pomjsil se tolikráte s národy tureckými, slowanskými a německými, že křjženjm se těchto plemen giž dáwno we swé podobě zewněgšj se změnil. Takowáto změna i u Awarů na Kaukasu, gakož sme giž dotkli, stala se; s tjm toliko rozdjlem, že tito i gazyk swůg proměnili, Maďaři pak zachowali.

Podlé toho, co sme nahoře prawili o tureckých Hiunğnu, genž r. 91 po Kristu, od Čjnských hranic na wětšjm djle zahnáni bywše, w sausedstwj wýchodnjch kmenů finských čili uralských se rozložili, můžeme sice wždy domýšleti se, že i s Uralci potom wálky měli; možná také že někteřj z nich i některé Uralce, čili náro-

dy kmene finského, sobě podmaniwše, s nimi se smjsili, a i gazyk gegich přigali. Ale že ti Hunowé, kteřj do Europy wpadli, ani mongolského, ani tureckého, alebrž finského neboli uralského půwodu byli, o tom giž sotwa lze bude pochybowati.

Léta páně 374 Hunowé opustiwše Wolhu, wedenjm krále swého Balamira, podmanili sobě neyprw Akaciry, národ gim přjbuzný, a potom Alany Donské, národ Sarmatský, gežto se k nim posléze připogili. Tak posileni gsauce, r. 376 učinili prwnj autok na řjši Ostrogothskau na Dněpru; Hermanrich, král té řjše, welice poražen byw, sám se mečem probodl. Nástupce geho Witimir, brániw se některý čas, přemožen a zabit gest; na čež Ostrogothowé se rozprchli. Athanarich, wůdce Gothů Thervingů, na řece Dněstru nadarmo proti Hunům postawil se; i on překwapen byw, na autěk se dáti musil. Hunowé šjřili takto moc swau den co den; Ostrogothowé poddali se gim, a Visigothowé, w počtu 200,000 branných osob, utekše přes Dunag, s powolenjm cjsaře Valensa w Thracii osadili se; takže Huni wšecky ty země na sewerु černého moře a dolegšjho Dunage opanowali. A stěhowánj se Gothů do řjše Byzantinské, nemenšj w nj potom změny po sobě potáhlo, nežli wláda Hunská na sewerु Dunage byla způsobila.

Ačkoli pak Balamir giž r. 380 země Byzantinské plénitj byl počal, wšak daw se ukogiti ročnjmi daněmi od cjsařů, on i nástupci geho, až do wěku Attilowa, málo kdy proti Byzantincům wálky zdwihali. Zbraň Hunská potýkala se mezi tjm s bogownými národy mezi Karpaty a mořem Baltickým osedlými, gežto po mnohém obapolném krwe prolitj konečně buď ze sjdel swých wyhnáni, buďto ku podniknutj wrchnj wlády gegich přinuceni gsau. Tak gmenowitě giž r. 405 na statisje branných Němců i Celtů pod Radagaisem, wystěhowawše se ze wlasti, do Italie wpadli; a léta následugjcjho 406

opět nesčjslnj zástupowé Vandalů, Alanů i giných národů přes Reyn do Gallie se zabrawše, potom 409 do Hišpanie, a částka gich r. 429 skrze Gothy odtud wypuzená, až do Afriky se přeprawili. Naproti tomu zůstalj w této Europy částce národowé, gakožto Ostrogoti, Gepidowé, Herulowé, Turcilingowé, Rugowé, Scirowé, Quadi, Markomanni, Suevowé, Turingowé, Burgundi, Brukterowé a částka Franků, též národowé slowanštj a sarmatštj, w poslušenstwj přemoženého krále Attily se pokořili a gemu slaužili. Takž Attila giž r. 447 až pod Konstantinopol wogensky wrazil, a r. 450 zase do Gallie s náramně hogným wogskem se wyprawiw, až za město Orleans wjtězně pronikaul, odkudž ale wypuzen a potom na poljeli Katalaunských we hrozné bitwě, té neywětšj, o které kdy we starožitnosti slýcháno, na hlawu poražen gsa, zase ustaupiti musel. Nicméně opět r. 453 z hořegšjch Uher, sjdla swého, nowý autok do Italie učinil. A wšak rok tento 453 byl poslednj rok žiwota geho i tudjž weliké moci Huneké. Po smrti Attilowě synowé geho potýkawše se wespolek o wládu, ode zbauřených národů přemoženi gsau; tak brzy wláda Hunská we středu Europy zmizela, národ pak sám djlem potřen, djlem opět dále na wýchod zahnán byl, kdežto wšak za nemnoho wěků i památka gména geho zašla.

Nemnoho déle udržela se w historii moc giných národů, s Huny přjbuzných, a s nimi neb za nimi do wýchodnj Europy wpadlých, gakožto Akacirů, Saragurů, Onagurů, Uturgurů i Kuturgurů, Kidaritů a Sabirů, gežto wšickni gěště před koncem VI. stoletj w sauwěkých děginách se tratj.

Po zkáze wlády Hunské zwelebila se moc giného národu, s Huny a zwláště s Kuturgury přjbuzného, Bulgarů totiž, genž původně mezi Donem a Wolhau, w tak nazwaném welikém Bulharsku, přebýwali. Přes dolegšj Dunag poneyprw přeprawili se r. 487, kdežto wšak

skrze Theodoricha, krále Ostrogotského, welice poraženi, a i knjže gegich Busas zabit. Toto neštěstj pozdrželo ge na některý čas: ale 493 wpadše opět do Thracie, zemi tuto hrozně poplenili. Šest let pozděgi opětowawše autok swůg, náramné ukrutenstwj prowozowali; wogsko byzantinské, magjcj pod zpráwau Aristowau ge podstaupiti, tak auplně poraženo gest, že od té doby nelze bylo brániti wpádům gegich. A wšak potom brzy hogný počet bulharských bogownjků od samých cjsařů Konstantinopolitanských ku pomoci nagjmati se dal.

Za Bulgary powstal r. 558 nowý národ na wýchodu Europy, z téhož kmene uralského neb finského pošlý, Awarowé totiž, genž mimo giné, také Bulhary sobě podrobili. Takž Bulhaři w poslušenstwj Awarů stáli, až pak knjže gegich Kubrat, meži r. 634 a 641, gho Awarské swrhl a násilnjky ty z Bulharska wyhnal. Kubrat hned potom we smlauwu wstaupil s cjsařem Herakliem, kteraužto i wěrně zdržel. Po geho smrtí patero synů geho rozdělili se o wládu Bulharskau. Neystaršj Batbai zůstal se swými w dáwnj wlasti swé mezi Donem a Wolhau, kdežto wšak potom brzy od Chozarů podroben byl. Kotrag, syn druhý, přešed řeku Don, na západnjm břehu gegjm se osadil. Čtwrtý a pátý synowé podali se přes Dunag; tento pronikl až k Rawenně w Italii, onen pak we Pannonii zůstaw, s Awary se tam spogil. Třetj syn, gménem Asparuch, přes Dněpr a Dněstr přitáhl na blizko řjše Byzantinské, s kteraužto časté půtky měl. R. 678 cjsař Konstantin Pogonat wytáhl wogensky proti těmto Bulharům, nad nimiž tehdáž giž Terbel panowal; ale pro nemoc swau nic proti nim nepořjdiw, potáhl ge za sebau přes Dunag, kdežto oni dobywše dolegšj Moesie, a Slowany tam osedlé sobě poplatné učiniwše, sami se tam rozhostili, a kragině té gméno Bulharska dali, kteréž až podnes zachowalo. Widěti z toho, že w nynégšjm Bulharsku gen asi pátá částka ce-

lého toho národu se byla osadila; také Bulhaři tito, počtem nehognj, ale bogownjci dobřj, mezi pokognými a pilnými Slowany bydljce brzy se docela poslowanili. Giné wětwe Bulharské buďto pomalu s Awary zašly, buďto w poddanost Chozarů, o nichž njže řeč bude, upadly.

Častořečenj Awarowé, národ někdy neybystřegšj a neycwičněgšj mezi Uralci, přebýwali za času cjsaře Justina I. geště na wýchodu řeky Wolhy, podrobeni gsauce wládě chakana Tureckého. R. 557 asi 20,000 rodin znikše to gho, utekli se na západ. Tato částka národu Awarského nazýwala se také Uar a Chunni, aneb gednjm slowem Uarchunité. R. 558 neyprw porazili a podrobili sobě Sabiry, potom Uturgury; Kuturgurowé dobrowolně poddali se gim. Geden z knjžat Kuturgurských namluwil Awary, že na Anty, silný a bogowný národ Slowanský, obořiwše se, zemi gegich poplenili. Když pak Antowé poselstwj k nim o obapolné wywaděnj zagatých učinili, barbarowé tito zawraždiwše posly, opět do země Antů wpád učinili. Wše to stalo se mezi roky 560 a 562; následugjcjho pak léta 563 Awarowé na západ giž až do Čech, newědomo kterau cestau a gakowým způsobem, pronikše, i dále do Durinska, králům Franckým od nedáwna poddaného wpadli; prawdě podobno gest, že někteří Durinkowé, chtjce gho Franků se sebe swrci, sami ge ku pomoci swé pozwali. Ale Sigebert, král francký z rodu Merowingowa, podstaupiw ge w Durinsku, wytiskl zpět a porazil někde na Labi, snad w Čechách, tak že o pokog požádati musili. Tento ale pokog nedlauho zdržewše, opět r. 567 na Franky autok učinili; tu pak Sigibert potkaw se s nimi, negen poražen, ale i osobně zagat gest. Sigibert, dřjwe než se z wězenj wyprawil, namluwil awarského chána Bajana, že potom moc swau proti gižné Europě obrátil. Geště téhož léta 567 Awarowé w Uhřjch,

spogiwše se tam s Longobardy, řjši Gepidské konec učinili; následugjcjho pak léta 568 i Longobardowé, pod králem swým Alboinem, celé Uhry týmže Awarům postaupili, sami do Italie hořegšj se zabrawše, kdežto řjši Lombardskau, až podnes tak gmenowanau, založili. Bajan, gsa pánem w Uhřjch, wálčil proti Byzantincům i proti Slowanům s neslýchanau ukrutnostj. Moc Awarská zmáhala se w těchto končinách Europy až po rok 623; po čemž neyprw Sámo náš na západu, potom pak Kubrat bulharský na wýchodu častěgi ge poraziwše, tak ge ztenčili a zemdlili, že od té doby hrůza gména gegich přestala, ostatkowé pak gegich w Uherské zemi mezi r. 791—802 s gedné strany cjsařem Karlem Welikým a Slowany, s druhé pak králi Bulharskými dokonce potřeni gsau.

Po klesnutj moci Awarské zdwihla se na wýchodu Europy moc Kozarů čili Chazarů, národu také wýchodno-finského neb uralského, ale pod panownjky z kmene tureckého pošlými žigjcjho. O Kozarech těchto, genž s Akaciry nahoře dotčenými geden a týž národ býti se zdagj, giž we druhém stoletj po Kristu zmjnka se činj u děgepisců armenských. Přebýwalit na pomořj Kaspickém okolo ustj řeky Wolhy. W druhé polowici VII stoletj powstawše na sausedy swé, podmanili sobě částku Bulharů, we starých sjdlech swých pod Batbaim, gakož nahoře dotčeno, zůstalau, a rozložili se po wšech těch končinách na seweru moře Černého, tak že na počátku VIII stoletj wláda gegich sahala od hor Uralských a moře Chwalinského až pod Kiew město a po řeku Dněstr. Wálčilit s gedné strany proti Slowanům w Rusjch osedlým, s druhé proti Pečeněhům za nimi do Europy se tisknaucjm i proti Arabům tehdáž w Medii a w Armenii pánugjcjm. S Byzantinci naproti tomu Kozarowé wždy w dobré wůli zůstáwali, takže častým a sausedským s křesťany těmito obcowánjm pomalu i

mraw a obyčeg gich se šlechtiti počal, mo r. 858 požádali cjsaře Michala o učitele u wjře křesťanské, za kteréhožto slawný apoštol Slowanský, Konstantin, pozdě gi nazwaný Cyrill, k nim poslán byl. Sjla wšak národu tohoto klesati počala, když Rurik od r. 862 zakladatelem řjše Ruské se stal. Sužowáni bywše wždy wjce tu od Rusů, tu od Pečeněhů a Uzů, w XI stoletj konečně w historii se ztratili.

W polowici IX. stoletj wůbec weliké proměny staly se we wšech zemjch ležjcjch na bljzku moře Černého i Ozowského, též řeky Wolhy a Donu. Přjčina těchto proměn byl pád weliké řjše turecké w Asii. Stepi mezi řekami Jaikem a Wolhau ósazeny byly tehdáž národem tureckým nomadickým, genž sám sebe Kangar (neb Kangli) nazýwal, u Slowanů pak a Byzantinců Pečeněhy neb Pačinačity slul; sausedé Pečeněhů byli na západu Kozarowé, na gihu pak a gihowýchodu gednoplemenujci gegich Uzowé čili Komani, u Slowanů Plawci neb Polowci nazýwanj, (na seweru Kaukasu). Pečeněhowé giž od r. 839 počali nabjhati do řjše Kozarské; r. 867 wálčili se Slowany Kiewskými. Potom spogiwše se Kozaři a Uzowé proti nim, rozehnali ge na wýchod i na západ; což nowým stěhowánjm národů, a zwláště wypuzenj národu Maďarského z geho tehdeyšjch sjdel do dnešnjch Uher přjčinu dalo.

Půwodnj a prwnj wlast Maďarů byla pod horami Uralskými, mezi hořegšjm Jaikem a Kamau řekami, asi w okolj dnešnjch měst Ufy a Jekaterinburku. Okolj toto podlé podstatných swědectwj ruských geště we XIII—XV stoletj Ugrami neb Jugrami, Uğorskau neb Juğorskau zemj nazýwáno gest; a sám car Jan Wasiliewič ruský w titulu swém latinském geště r. 1491 gmenowal se také „dominus Vetiziae, Ongariae, Permiae, Buelgariae“ a t. d. rozuměge těmito gmény

stará sjdla Uhrů i Bulgarů w sausedstwj Permska, genž až podnes staré swé gméno zachowalo. S tjmto podánjm snášegj a srownáwagj se wšecka ostatnj stará i nepodezřelá swědectwj, kterýchž tuto gen krátce podotkneme. 1) Uherský mnich Julian poslán byw r. 1240 od krále Bely IV. k Mongolům, nalezl w městě gednom bulharském ženu po maďarsku mluwjcj, kterážto zprawila geg, že s dwa dni cesty odtud kragené gegj bydlegj. I šed tam mnich ten, nalezl ge skutečně na řece Wolze, těšjcj se z toho welice, že se za kragany poznali; „omnino habébant hungaricum idioma, et intelligebant eum et ipse eos;“ odtud pak wrátil se skrze Mordwiny (Morduanos), národ welice diwoký; gakož o tom spráwa sauwěká we starém rukopisu bibliotheky Vatikanské swědčj. 2) Plan Carpin, genž r. 1246 od papeže, a mnich Rubruquis neb Ruysbroek, genž od krále Franského r. 1253 k Mongolům poslani bywše, do těchto končin se dostali, gmenugj tu zemi Baškirskau a gazyk národu tentýž co uherský, dokládagjce, že Uhři odtud pošli, gakož giž nahoře o tom powědjno gest. 3) Aeneas Sylvius (†1464) také připomjná o cestowateli, genž dostaw se až ku pramenům řeky Donu, odtud nedaleko nalezl lidi, „quorum eadem lingua sit cum Hungaris Pannoniam incolentibus.“ 4) A Bonfin mluwj o králi Matiášowi Korwinowi, že dowěděw se skrze kupce o lidu w oněch kraginách maďarsky mluwjcjm, umjnil byl pozwáti geg do Uher, leč že smrt geho (r. 1490) aumyslu tomu překázila. S tjm se wšjm srownáwá se i to, co sme nahoře o zběgmém přjbuzenstwj gazyku wogulského a ostáckého s maďarským pronesli; kteřjžto Woguliči až podnes na wýchodu oněch starých neb welikých Uher bydlj; tak že o tom dále poshyezlbowati ne.

Uhrowé čili Maďarowé tito podrobeni gsau we prwnj wlasti swé r. 597 od chakana Tureckého; a zdá se, že toto panowánj Turků nad nimi, prodlauženo bywši za

některý čas, dalo přjčinu neystaršjm Byzantincům, že Maďary ty dlauho neginác než „Turky“ nazýwali. Kterého wěku a za kterau přjčinau tito Uhři, opustiwše prwnj sjdla swá na Uralu, do Europy přešli, nenj wědomo. W IX stoletj přebýwali w řjši Kozarské, w kragině gmenowané Lebedias (gegjžto wšak položenj nelze s gistotau určiti), pod wlastnjmi wogewody, záwisnými wšak od chanů Kozarských. Pečeněhowé, poraženi gsauce od Kozarů a Plawců spogených, wytiskli na autěku swém Maďary z kraginy Lebedias, a přinutili ge tjm ke hledánj nowých sjdel w Uhřjch posawadajch r. 888, čjmž celé stěhowánj se národů z Asie do Europy na ten čas konec wzalo.

6.

Popis 452 gmen šlechty České i Morawské roku 1415.

Od Fr. Palackého.

Milownjkům historie wlastenské známo gest, kterak, po upálenj M. Jana Husa w Konstanci, páni a rytjři Češtj i Morawštj u welikém počtu do Prahy sšedše se, přičiněnjm zwláště neywyššjho tehdáž purkrabj Pražského, pana Čeňka z Wartenberka, i pana Lacka z Krawař, heitmana markrabstwj Morawského, poselstwj a psanj stjžné ke zboru Konstanskému o tom, co se bylo stalo, učinili. Ku psanj tomuto, w osmi exemplářjch zhotowenému, neyprw dne 2 zářj 1415 w Praze, potom i w některých kragjch Českých a Morawských, přiwěsilo 452 pánů a rytjřů pečeti swé; za čež potom od téhož koncilium, gakožto fautores haereticae pravitatis, wšickni do Konstancie citowáni gsau. List ten půhonný, ode zboru do Čech a do Morawy poslaný, a wšecka tato gména česká i morawská w sobě obsahugjcj, tištěn gest téměř we wšech zbjrkách, Acta Conciliorum nazwaných: ale gména ta nezběhlými w gazyku českém pjsaři tak gsau porušena, že gich často ani čjsti, owšem pak uhodnauti nelze, co a kohoby znamenati měla. Snažil sem se od dáwna, skrze porownánj wšelikých variantů w rozlič-

nych wydánjch, dopjdíti se prawých gmen: ale to gen na málo mjstech se mi podařilo, ano nalezl sem, že w každém wydánj wjce neb méně gmen, a často i polowici gména, wynecháno bylo. Neylepšj konečně pomoc poskytnul mi geden sauwěký rukopis w c. k. universitnj bibliothéce Olomucké zachowaný, kdežto gména ta českým pérem, ač i tu ne weskrz bezchybně, a to gěště s nedostatkem celých osmnácti gmen, napsána byla. Použiw tedy k tomu cjli také giných starowěkých listin, gako ku př. ustawenj mjru zemského po kragjch r. 1440, kdežto také mnoho šlechtických gmen se nacházj, též desk dworských králowstwj českého, sahagjcjch do toho wěku, pokusil sem se o zpráwný popis těchto 452 gmen, gakožto důležité pomůcky ku poznánj starobylosti České i Morawské. Kde sem gistoty nabyti nemohl, postawil sem znamenj otázky (?), abych snad domněnjm swým někoho nezawedl. Wlastenci, kterýmž dokonalegšj starý popis těchto gmen do rukau se dostane, ať neváš sobě té práce, oznámiti nám geg k budaucjmu použitj. Domnjwáme se zagisté, že čtenářům wlasti milowným přjgemné bude poznati, kteřj a gakowj rodowé šlechtičtj přede čtyrmi stoletjmi w Čechách a w Morawě kwetli. Ač i to hned wyznati slušj, že tu gen z některých kragů šlechta se popisuge; we kterýchž totižto přednj páni nauce Husowě přjznjwi byli. Protož chybj tu ku př. šlechta krage Boleslawského, kdežto páni z Michalowic, Litoměřického a Žateckého, kde páni z Hasenburka i z Bergowa, Plzenského i Chebského, kde páni ze Šwamberka a t. d. sgezdám šlechty k tomu cjli bránili. Neywětšj počet gmen tuto popsaných pocházj z gihowýchodnjch Čech a ze sausednj částky Morawy. Ke gménům některým přidal sem krátká poznamenánj, abych méně zběhlým we starožitném rodopisu našem poněkud ku porozuměnj poslaužil. Následugj pak gména takto po sobě:

Prwnj list.

1. Čeněk z Weselé a z Wartenberka, naywyššj purkrabie Pražský. 2. Lacek z Krawař, haytman markrabstwie Morawského. 3. Boček staršj z Kunstatu a z Poděbrad. 4. Wilém ze Zwieřetic. 5. Jan staršj z Gindřichowa Hradce. 6. Gindřich z Wartenberka, purkrabie na Králowé Hradci. 7. Mikeš z Potenšteina a na Žampachu. 8. Gindřich Kopek z Dubé. 9. Oldřich ze Hradce. 10. Jan mladšj z Opočna. 11. Smil ze Šternberka. 12. Hynek Krušina z Lichtenburka. 13. Boček mladšj z Kunstatu. 14. Bawor z Potenšteina. 15. Jan Puška z Kunstatu. 16. Jan z Lomnice. 17. Milota z Krawař. 18. Herman z Lanšteina. 19. Jan z Rožmitála. 20. Póta z Častolowic. 21. Zdislaw ze Zwieřetic. 22. Wilém z Potenšteina. 23. Wok z Walšteina. 24. Wáclaw ze Zwieřetic. 25. Petr ze Zwieřetic. 26. Arnošt z Richenburka. 27. Jan z Wlašimě. 28. Jan z Lanšteina. 29. Zdeněk Medek z Týna. 30. Zdeněk z Rožmitála. 31. Mikuláš z Walšteina. 32. Petr z Janowic a z Chlumce. 33. Jan z Košumberka. 34. Mikuláš z Mocbowa a z Roždialowic.

---

*) 3) Děd p. Giřjho z Poděbrad, potom krále Českého.

5) Otec známého w děginách husitských p. Menharta; p. Jan mladšj ze Hradce, strýc geho byl nepřjtel Husitů.

9) Přjgmjm Wawřk, bratr p. Jana staršjho.

11) Z linie Holických, otec Kunhuty, manželky potom p. Giřjho z Poděbrad.

12) Pán na Kumburce, proslulý potom we wálce husitské.

23) Přjgmjm Woksa, přjliš horliwý Husita, milostnjk krále Wáclawa.

24) 26. Páni Zwjřetičtj byli wětew pánů z Wartenberka; Wáclaw a Petr byli bratřj; Petr we star. letopisjch slawný.

26) Arnošt z Richenburka byl syn p. Smila Flašky, známého mezi spisowateli českými.

33) Gindř Jan z Chlumu, přjgmjm Kepka, z rodu pp. Slewa-

Druhý list.

36. Mikuláš starší z Ledče. 37. Mikuláš mladší z Ledče. 38. Sigmund z Milošowic. 39. Wáclaw z Ostrowa. 40. Bohuslaw z Kozlé. 41. Jan z Onšowa. (?) 42. Dětřich ze Studeného. 43. Jan ze Studeného. 44. Alšjk z Martinic. 45. Mladota z Dobréwody. 46. Milota z Bohdánče. 47. Mikšjk z Hórky. 48. Vikeř z Genišowic. 49. Wáclaw ze Sulislawic. 50. Erasim z Otrokic. 51. Leonard z Kněžowic. (?) 52. Bohuněk z Borowice. 53. Bolek z Dalčowic. 54. Wjtek ze Zhoře. 55. Mlynek ze Sedempanów. 56. Wilém ze Sútic. 57. Matěg ze Sútic. 58. Odolen ze Slúpna. 59. Jaroš z Proseče. 60. Diwiš z Pertoltic. 61. Wawřinec z Bohdánče. 62. Jan z Proseče. 63. Perkneř z Ostrowa. 64. Wogtěch z Ostrowa. 65. Jan ze Zbraslawic. 66. Smil ze Švabinowa. 67. Jan z Tuněchod. (?) 68. Petr ze Kšel. 69. Albert z Nelešowa. 70. Dětřich ze Lhotic. 71. Předbor ze Speřic. 72. Oneš z Kamenice. (?) 73. Gindřich z Leštiny. 74. Wáclaw z Dobrowitowa. 75. Maršjk ze Skály. 76. Ruprecht z Okrúblic. 77. Gindřich z Rakowic. 78. Wjtek ze Žehušic. 79. Jan ze Žinian. 80. Bohuněk z Proseče. 81. Léwa z Lukého. 82. Přech ze Žinian. 83. Markwart z Koykowic. (?) 84. Wáclaw ze Smiřic. (?) 85. Mikuláš z Pohledu. 86. Petr z Pohledu. 87. Wáclaw z Polné. 88. Jan z Leskowic. 89. Gindřich z Čachowic. 90. Mikeš z Petrowic. 91. Markwart ze Lhotic. 92. Wáclaw ze Lhotic. 93. Maršjk z Alberowic. 94. Pešjk z Alberowic. 95. Chyna z Košetic. 96. Petr z Miletjna. 97. Slawek z Komorowic. 98. Mikuláš z Gieřic. 99. Jan z Bystrého. 100.

---

tů; byl průwodčjm M. Jana Huga na zboru Konstanském.

34) Přednj milostnjk a pokladnjk krále Wáclawa.

44) Rodu rozdjlného od někdeyšjch pánů z Martinic a na Smečně.

56) 57. Z rodu pozděgšjch hrabat Čabelických ze Sautic.

Mikuláš z Třebetic. 101. Jan z Polné. 102. Štěpan z Wyčap. 103. Hanušek z Biestwiny. 104. Beneš ze Wlatic. 105. Mikuláš ze Wlatic. 106. Petr z Wyčap. 107. Jan z Ostrožna. 108. Hertwik ze Spačic. 109. Racek z Wrdowa. 110. Martin z Dašic. 111. Chwalek z Hostowic. 112. Lider z Hórek. 113. Weykl ze Semitěše. 114. Jan ze Suchotlesku. 115. Procek z Chořowa. 116. Albrecht ze Šebestianic. 117. Jan z..... (?) 118. Oldřich z Dobrowitowa. 119. Zdich ze Lhoty. 120. Matěg z Chaystowic. 121. Wilém z Ostrowa. 122. Jan z Bušewsi. (?) 123. Jan z Wrbky. 124. Jošt ze Zhoře. 125. Brum z Bielé. 126. Bartoloměg z Dobréwody. 127. Zdeněk z Přimilowic. 128. Martin ze Zdeslawic. 129. Záwiše ze Zdeslawic. 130. Petr z Brlohu. 131. Zdislaw z Dobréwody. 132. Chyna z Pawlowa. 133. Předbor ze Lhotic. 134. Kuneš z Pawlowa. 135. Gindřich z Dobrowitowa.

Třetj list.

136. Petr z Malowic. 137. Jan z Malowic. 138. Sigmund z Malowic. 139. Petr z Pacowa. 140. Jan z Kraselowa. 141. Petr z Drslawic. 142. Lipolt ze Žimutic. 143. Jan ze Hrádku. 144. Hrdoň z Kraselowa. 145. Jan z Dobronic. 146. Wlach ze Březie. 147. Wilém z Mladiowic. 148. Hynek z Dražowa. 149. Ctibor z Wesce. 150. Mikuláš z Dobromilic. 151. Filipp z Želče. 152. Petr z Radimowic. 153. Bušek ze Wzdietowa. 154. Wilém ze Skalice. 155. Lipolt z Ustupenic. 156. Přibj-

*) 117) Acta Conciliorum magj varianty: de Zezulce, Zenatcze, Zeznaezo, Jevantize; rkp. Rozmancze. Kteraké gest prawé gméno?

119) Špatným čtenjm stálo tu w některých wydánjch Zizka de Lhota. Ale Žižka ku psanj tomuto pečeti swé nepřiwěsil, byw dwořenjnem králowským, a tudjž na sněmjch a zgezdech nic činiti nemew.

136—139) Z rodu nynégšjch swob. pánů Malowců.

ček z Ustupenie. 157. Bušek z Drahowa. 158. Gindřich z Drahowa. 159. Wilém z Mašowic. 160. Jan z Wilémowic. 161. Jošt z Želče. 162. Mikuláš z Wilémowie. 163. Pešjk ze Wzdietowa. 164. Petr z Dubu. 165. Jan ze Brzawého. 166. Wjta z Brzawého. 167. Wich ze Sla.. 168. Mikuláš z Polánky. 169. Lipolt z Morawce. 170. Jan ze Štjtného. 171. Beneš ze Stranné. 172. Přibjk z Choluny. (?) 173. Albrecht Rót z Djrného. 174. Mikuláš Rót z Dierného. 175. Leonard ze Mnichu. 176. Mikuláš ze Mnichu. 177. Chwal ze Ždiáru. 178. Jan ze Smilkowa. 179. Rinart ze Wřesné. 180. Erasim z Nietowic. 181. Jošt z Pošny. 182. Hrdoň z Roztietowe (?) 183. Jaroslaw z Woykowa. 184. Jan ze Skopitec. 185. Pe ze Skopitec. 186. Pelhřim ze Skopitec. 187. Petr ze Dworce. 188. Ctibor ze Hwozdně. 189. Bohuslaw z Nemyšle. 190. Jan z Radenjna. 191. Jan z Tožice. 192. Hon z Kozmic. 193. Wilém z Tožice. 194. Štěpan z Čestic. 195. Wáclaw z Todně. 196. Jan z Předslawic. 197. Wilém ze Zelčowic. 198. Petr z Tisowé. 199. Protiwa z Udimie. 200. Petr z Wesce. 201. Bočeк z Myslikowic. 202. Mraček z Radimowic. 203. Oldřich z Dobroměřic. 204. Beneš ze Střéteže. 205. Beneš ze Strkowa. 206. Wogtěch ze Strkowa. 207. Lew ze Záłužie. 208. Mrakeš ze Střéteže. 209. Prokop z Chotčjna. 210. Mikuláš z Kratošic. 211. Sigmund z Dobromilic. 212. Bohuněk z Dětřichowic. 213. Petr z Jablaně. 214. Jan z Wrchotic.

*) 165) 166. Rytjři, známěgšj potom pode gménem Wjtů ze Řzawého.

167) Acta: Slauwe, Slaywnt; w rkp. chybj.

189) Z rodu nyněgšjho hrabat Mitrowských z Nemyšle, syn Litwinůw, a bratr Gindřicha z Bukowě pod čjslem 222, i Litwina z Prudic pod č. 219.

194) Z téhož rodu, gako potomnj páni z Hoděgowa.

204) 208. Z rodu nyněgšjch hrabat Deymů ze Střjteže.

215. Přibjk z Měkowic. 216. Gindřich ze Stropnic. 217. Jan z Ratibořic. 218. Petr z Ratibořic. 219. Litwin z Prudic. 220. Wáclaw ze Smilkowa. 221. Mrakeš z Petrowic. 222. Gindřich z Bukowic. 223. Otrad z Nezwěstowic. 224. Jan z Radostic. 225. Swašek z Podolé. 226. Oldřich ze Mnjšku. 227. Kuneš z Tučap. 228. Wáclaw ze Zwěřince. 229. Jan z Chotěmic. 230. Albrecht z Těchobuz. 231. Bušek z Gedlan. 232. Matěg z Plasné. 233. Přibjček ze Hlasiwa. 234. Jan z Budislawi. 235. Wáclaw z Mezného. 236. Jan ze Samosoln. 237. Gindřich z Horowic.

Čtwrtý list.

238. Wilém z Wlašimě. 239. Jan řečený Wawák z Wlkowa. 240. Hašek z Lukawic. 241. Mikuláš z Běhoňowic. 242. Wáclaw z Honbic. 243. Mikuláš z Koloděg. 244. Jan z Přepichu. 245. Martin ze Synčan. 246. Wáclaw z Hostowic. 247. Štěpan z Dwekačowic. 248. Jan z Ostrožna. 249. Giřj z Tilčic.(?) 250. Jan z Popowic. 251. Jan Rúbjk z Holetjce. 252. Maršjk z Mikulowic. 253. Jan z Koloděg. 254. Jan z Předwořic. 255. Jan ze Křečjna. (?) 256. Jan ze Ždanic. 257. Giřj ze Lhotky. 258. Wáclaw ze Sobčic. 259. Boreš z Poděhus. 260. Mikuláš z Barchowa gin. z Dašic. 261. Habart z Lomnic gin. z Morawan. 262. Wilém z Košumberka gin. ze Chlumu. 263. Matěg řečený Holec z Nemošic. 264. Jan z Rúsinowa. 265. Hlawáč z Komárowa. 266. Sobor z Markwartic. 267. Jan starší z Lukawic. 268. Kuneš z Hoberka. (?) 269. Beneš z Jezerowa. (?) 270. Jan řečený Holec z Nemošic. 271. Diwiš z Košumberka, gin. ze Chlumu. 272. Wáclaw z Choltic. 273. Jan Kawalec z Žumberka. 274. Jan ze Zigin.(?) 275. Wáclaw ze Slawikowa.

*) 262. 271. Z rodu pozdégších hrabat Slawatů z Chlumu a z Košumberka, bratří nehoře pod číslem 38. gmenowaného p. Jana Kepky.

272. Z rodu nynégších hrabat Sedlnických z Choltic.

276. Albrecht z Bietowan. 277. Oldřich z Holišowic. 278. Beneš Rúbjk ze Synčan. 279. Wawřinec ze Mnětic. 280. Prokop z Jenjkowa. 281. Beneš řečený Brázda z Domanic. 282. Bernhart z Gestřebic. 283. Póta z Lukawic. 284. Arnošt ze Syřeček. (?) 285. Jan z Pašic. 286. Beneš z Robúše. 287. Mikuláš ze Křiwé. (?) 288. Něpr z Pole. 289. Jan řečený Těchlowec z Dobřiskowa. 290. Petr Brázda ze Srbec. 291. Petr z Habrowa. 292. Bohunšk z Holišowic. 293. Jan z Markwartic. 294. Bužek z Mezilesic. 295. Jan z Rosic. 296. Chomata ze Studenec. 297. Kuneš ze Třibřich. 298. Jan z Lipky. 299. Bohuněk z Počapel. 300. Ctibor z Jenišowic. 301. Prokop z Hořiněwsi. 302. Zdeněk z Radyně. 303. Mauric z Dolan. 304. Pawljk z Hostowic. 305. Materna z Turowa. 306. Jan z Iwanowic. 307. Mauric z Blatna. 308. Jan ze Seslawic. 309. Wilém z Heřmanic. 310. Jan z Hoskowic. 311. Filipp ze Synčan. 312. Wiljm z Holišowic. 313. Gindřich z Púchobrad. 314. Mikuláš ze Seslawic. 315. Jan Rúbjk ze Synčan. 316. Wáclaw z Třebešic. 317. Petr z Nabočan. 318. Jan z Wlčnowa. 319. Mikuláš z Poděhus gin. ze Slúpna. 320. Jan mladšj z Lukawic, gin. z Přesečna. 321. Hertwik z Ostrožna, gin. z Rúsinowa.

Pátý list. *)

322. Lacek z Krawař, haitman markrabstwie Morawského. 323. Wilém z Pernšteina. 324. Jan z Lomnice, nayw. komornjk desk Brněnských. 325. Petr z Krawař a ze Strážnice, nayw. kom. desk Olomuckých. 326. Hanuš z Lipé, nayw. maršalek král. Českého. 327. Waněk z Bozkowic a z Černéhory. 328. Jan z Bietowa. 329. Aleš z Kunstatu a z Rayc. 330. Jaroslaw ze Šternberka a z Weselé. 331. Wok z Holšteina. 332. Erhart

*) Odsawad počjnagj gména pánů a rytjřů Morawských.

mladšj Puška z Kunstatu. 333. Sigmund a Milota bratřj z Křižanowa. 334. Petr ze Sowince. 335. Kuniek z Drahotúš. 336. Štěpan z Wartenberka. 337. Dobeš z Cimburka. 338. Milota z Tworkowa. 339. Gindřich z Walšteina. 340. Jan Ozor z Boskowic. 341. Gindřich z Lipé. 342. Arkleb z Wěteřowa. 343. Gimram Dubrawka z Dúbrawic. 344. Zbyněk z Dúbrawic. 345. Zbyněk ze Strálek.

Šestý list.

346. Mikšjk z Malenowic. 347. Oldřich ze Wranic. 348. Čeněk z Šárowa. 349. Markwart z Gekowa. 350. Bužek z Wlachowic. 351. Žich z Nedachlebic. 352. Hereš z Welečjna. (?) 353. Hynek z Košikowa. (?) 554. Kašpar ze Šwanfeldu. 355. Woyslaw z Těchanowic. 356. Marquart z Lučan. 357. Mikuláš z Břečkowic. (?) 358. Hereš ze Stehelce. (?) 359. Diek z Koběřic. (?) 360. Oneš z Lipiny. 361. Petr Hecht z Turowic. (?) 362. Mikuláš z Heršic. 363. Franc z Pelhřimowa. 364. Beneš z Opatowic. 365 Markwart z Walowa. 366. Jan ze Smrdowic. 367. Benek ze Lhenic. (?) 368. Gabriel ze Suchéhopole. 369. Petr z Přerazu. 370. Ješek z Liboswáru. 371. Špalek z Očjna.

Sedmý list.

372. Sazema z Tosowa. 373. Mikuláš z Haly. 374. Smil z Heroltic. 375. Zbyněk, purkrabj na Meziřjčj. 376. Mikuláš z Tichowic. 377. Franěk z Polic. 378. Jan Skusský. (?) 379. Štefek purkrabj na Náměšti. 380. Jan z Odrody. 381. Wlček z Okarce. 382. Ways z Tasowa. 383. Sabart (?) z Rudolce. 384. Beneš z Rudolce. 385. Haras z Tynce. 386. Matauš z Baliny. 387. Hroch z Řehořowa. 388. Beneš ze Sardik. (?) 389. Jan ze Lhotky. 390. Getřich ze Braňsud. 391. Sigmund ze Braňsud. 392. Michal z Tichalic. (?) 393. Waněk z Opatowé.

333) Hágek we kronice swé na listu 372 podaw některá gména panská z popisu tohoto, pjše tuto, bratřj z Bazyzanowa."

394. Dobeš z Opatowé. 395. Bohuše z Widonjna. 396. Jan ze Spalé. 397. Jan z Nuznic. (?) 398. Giřj ze Kmenice.

Osmý list.

399. Gedel z Rúsowan. 400. Beneš z Trabenic. (?) 401. Drslaw z Nakel. 402. Oldřich z Rakodowa. 403. Bohuněk z Wratišowce. 404. Rinart ze Třenic. 405. Předbor ze Třenic. 406. Wolfart z Pawlowic. 407. Stach ze Hlad. 408. Ješek z Drazdowa. 409. Štefek z Rakodowa. 410. Diwa ze Šisiny. (?) 411. Jan z Tasowa. 412. Racek z Wýškowa. 413. Zdeněk z Wěžek. 414. Parcifal z Naměšti. 415. Jan z Peterswaldu. 416. Zbilut ze Klecan. 417. Wáclaw z Lodenic. 418. Čeněk z Mošnowa. 419. Petr řečený Němček ze Zahorowic. 420. Racek z Kunwaldu. 421. Gindřich z Žeranowic. 422. Wáclaw z Kukwic. 423. Gindřich z Týna. 424. Gešek z Gestřebie. 425. Erasim z Widowic. (?) 426. Oldřich z Rokowa. 427. Wáclaw ze Slatinan. 428. Jan z Čiežowa. 429. Jan Donát z Polomie. 430. Mikeš Donát z Polomie. 431. Jan z Kroměšjna. 432. Jan z Utěchowa. 433. Mikuláš ze Studénky. 434. Petr Černý ze Štjtowic. 435. Mateska z Wyklek. 436. Jan z Hyncendorfu. 437. Bareš Hládek ze Zámrsku. 438. Jan Drn ze Zachowic. (?) 439. Záwiše z Hyncendorfu. (?) 440. Dražek ze Hrádku. 441. Dobeš z Tisé. 442. Jan z Krumsjna. 443. Rúa z Doloplas. 444. Drljk z Bielé. 445. Wladek ze Skřině. 446. Jan z Richenburka. 447. Jan ze Zwole. 448. Pardus z Žeranowic. 449. Ješek ze Štjtowic. 450. Jan z Řimic. 451. Oldřich ze Lhoty. 452. Aleš Kabát z Wýškowic.

7.

Listář historický.

Od J. Schöna.

(Pokračowánj)

XXVI.

Gak snadně statků swých nabyl Don Huerta, giž u wyswětlenj psanj předešlého se wynašlo; zde pak geg widjme kupowati panstwj Welhartické za 55,000 zlatých, an snad dwadcet let před tjm, we wlasti swé, sotwa by byl 55,000 gehel kaupiti mohl. Wšak této chwály geho žádný se nezhroziž, neb i neškodná, i sprawedliwá gest; neškodná, poněwadž on bez potomků sešel, a Marradasowé, o nichž prwé zmjnka, prodawše zbožj swé u nás, do Španěhel se nawrátili, a i tam, gak se zdá, wymřeli; sprawedliwá, neb wšecko co se tu prawj, listy weřegnými doložiti se může. Tak ze gména i od samého dworu cjsarského, Marradas skrze zastawené město králowské Wodňany, Huerta skrze králowský Hwozd (Freibauern, Freigerichte gegen Baiern), domluwu tuto měli, že gim statkowé tito ne pro sužowánj lidu, pod zástěrau, žeby byli rebellowali, aniž pro trest za rebellii, kteráž ani připomjnati wjce se neměla, ale toliko pro to postaupeni byli, aby užitky zatjm obyčegně z nich wyplýwagjcj dotud požjwali, dokud dluh gim od komory české se newyplatj, následowně toliko na mjstě auroků; neb komora cjsarská, ana statky k fisku pro-

padlé prodala, města takowá nikdy swobody swé zbawiti nemjnila; což i w skutku se ukázalo, když Pjsek a král. Hwozd po smrti Huertowě, dosti lewně, Wodňany pak wyplatiwše penjz zástawný, totiž 70,000 zl., k stawu předešlému se dostali.

Prozatjm oba páni auroky takowé, k nebi wolagjcjm způsobem naháněti uměli, čehož swým časem mjstně doložjm. Wšak Huerta, gak nabyl, tak pozbyl! neb po smrti, při wšem lidodřjctwj, dluhy toliko zanechal, a dle Prodromu gloriae Pragensis od Hammeršmida, pochowán gsa w Praze u Hiberňáků, ani kostj w pokogi neuchowal, protože krypta tamněgšj bez pochyby wynešena. Že ale djl těla geho, w Pjsku pochowán byl, ač newjm w kterém kostele, toho diwnau náhodau sem se dowěděl. Dle způsobu totižto welikých pánůw nechaw on se otewřjti, do města hlawnjho statkůw swých, do Pjsku zawesti dal droby swé. Toto patrno gest z obžalowánj gistého sauseda, genž pány radnj zle pomlauwaw, asi 15 let po smrti geho, a pro takowé prowiněnj potrestán gsa, zwolal: „O ukrutnost, o ukrutnost! wždyť pak teď hůř, než za pána Don Martina. Čert odnesl naši předešlau wrchnost s tělem i s dušj, a kdo wj co teď se stane? Gá sice, když do kostela gdu, u hrobu, kdež Don Martina droby pochowali, wždy takto se modljm: Ach Pane Kriste! deyž by toho Don Martina wšithni čerti do pekla wlekli.“

By se pak nemyslilo, že gen tak nectná huba, snad utrhawě o něm slyšeti se dala, dosti listů gest před rukama, w nichžto ne mnoho wážněgi to samé, od celé raddy, k neywyššjm auřadům zemským se zanášj.

* * *

Léta Páně tisjcjho, šestistého, dwadcatého osmého, patnáctého d. měsjce Novembris, stala se smlauwa dobro-

wolna, trh celý a dokonalý, námi Pawlem Michnau swaté řjmské řjše hrabětem z Wacinowa na Konopišti, Tloskowě a Benešowě, Geho Milosti Cjsařské raddau, a Wáclawem Šťastným Pětipeským z Chyš a z Egerberku, G. M. C. raddau a mjstokomornjkem w králowstwj českém, gakožto od G. M. C. pana praesidenta a panůw radd zřjzené komory české, gménem a na mjstě G. M. C. nařjzenými kommissaři, prodáwagjcjmi s gedné, a urozeným pánem, panem Don Martinem de Hoeff - Huerta, G. M. C. wálečnau raddau a nařjzeným neywyššjm, kupugjcjm s strany druhé. A to takowá smlauwa a trh: gakož gsau pan Wáclaw Ottokar Perglar z Perglasu, a pan Petr Lukawský z Řenec, pro swá w čas té obawné rebellie proti G. M. C. prowiněnj, statkůw swých gistau weypowědj odsauzeni, podlé kteréžto wýpowědi statkowé, gichž w držení a užjwánj byli, k ruce G. M. C., gakožto na G. M. C. sprawedliwě w pokutě připadlj, konfiscirowáni i také k trhu pošacowáni gsau; wedle čehož že G. M. C. pan praesident a páni raddy zřjzené komory české, gménem a na mjstě G. M. C., skrze nás nadepsané k tomu obzwláštně zřjzené kommisaře, giž gmenowaných osob statky, gakožto G. M. C. wlastnj, totiž pána Wáclawa Ottokara Perglara z Perglasu zámek Welhartice, městečko pod tjm zámkem ležjcj, s wesnicemi, totiž wes Druchawec, wes Chotěšowy, we wsi Malonicjch geden poddaný, u matky Božj na horách Welhartických krčma wýsadnj, a co se tam wjce poddaných nagde, s lidmi usedlými i neusedlými, aneb z těch gruntů zběhlými, s wdowami a sirotky i sprawedlnostmi gich, s platy stálými i běžnými, kurmi, wegci, slepicemi, kapauny, robotami wšeligakými, chalupami, krámy masnými, cihelnau, piwowárem, krčmami wýsadnjmi, owčjny, dwory poplužnjmi i s poplužjm, s farau a kostelem filialnjm, podacjm kostelnjm, lesy, hágj, porostlinami, rybnjky, potoky, štěpnicemi, zahradami,

ohradami; item gemu též panu Perglarowi statek náležegjcj, totiž twrz a wes Mokrosuky, s dwory poplužnjmi, s wesnicemi, totiž wes Černá, wes Lošišowy, wes Nemanice, s lidmi osedlými i neosedlými a neb z těch gruntů zběhlými, s wdowami a sirotky i sprawedlnostmi gich, s platy stálými i běžnými, robotami wšeligakými, mleynem nágemným, owčjnem, s dědinami ornými i neornými, osetými i neosetými, krčmami, zahradami, potoky, rybnjky, lesy, hági; item pana Petra Lukawského z Řenec twrz a wes Nemilkow, wes Braniškow, wes Zahradka, we wsi Radwanicjch tři poddanj s potahem, we wsi Twrduslawi krčma weysadnj, a na Makowě dwě chalupy s dwory poplužnjmi, s lidmi usedlými, a neb z těch gruntů zběhlými, s wdowami a sirotkami i sprawedlnostmi gich, s platy stálými i běžnými, robotami, piwowárem, krčmami, lukami, rybnjky, potoky, lesy, hági, zahradami, ohradami, pastwami, s owčjnem, a summau se wšjm a wšeligakým k těm statkům a wesnicem gmenowaným od starodáwna přjnáležegjcjm přjslušenstwjm i se wšj zwolj, plným a mocným dokonalým panstwjm, tak a w témž plném práwě, w těch mezech a hranicjch, w nichž nadepsané statky, zámek, městečko, twrze, wesnice, dworowé poplužnj od starodáwna záležj, gakž gsau toho napřed připomenuté a ze gména gmenowané osoby gakýmkoliw spůsobem w držení a užjwánj byly, a gakž gednomu každému z nich anebo předkům gich desky zemské i giné listy a zápisy swědčily, i také tak, gakž gest toho sám G. M. C. w držení a užjwánj wgjti a býti ráčil; nic owšem odtud newyměňugjc, žádného práwa, panstwj, ani které zwláštnosti dálegi tu G. M. C. a Králowské, dědicům a budaucjm Gich Milosti potomným králům českým, mnohem pak mýněgi swrchu gmenowaným osobám, kteřjž gsau tak pro swá prowiněnj swé statky G. M. C. propadli, neb dědicům a budaucjm gich, ani sice žádnému

ginému na tom na wšem dále a wjce nepozůstawugjce, se wšemi swršky a nábytky při těch statcjch zastiženými, gsau prodali, a tauto smlauwau napřed připomenutému pánu Don Martinowi de Huerta, dědicům a budaucjm pána, za spupné dědictwj k gměnj, držení a užjwánj, a s tjm sewšjm gakožto giž swým wlastnjm dědickým a swobodným učiněnj, gak a co se témuž pánu, gakožto kupugjcjmu, dědicům a budaucjm geho kdy zdáti a ljbiti bude, prodáwagj, a to za summu padesáte pět tisjc zlatých reynských, geden každý zlatý po šedesáti kregcařjch a kregcar po šesti penězjch malých počjtagjce, tak gakž šacunkowé týchž statků w gedné summě wynášegj. Kterážto summa takto zplacena býti má: předně, panu kupugjcjmu třiceti sedm tisjc tři sta třiceti geden zlatých reynských z restu toho od G. M. C. regimentu Don Baltazarowského wedle aučtu při auřadu G. M. C. rentmistrského učiněného, powinného, gako i ostatnj summa, kterauž sobě na týchž statcjch, w tisjcjm šestistým dwadcátým čtwrtým půgčiwše na hotowě k potřebě G. M. C. od wzácné paměti knjžete z Lichtenšteina, totiž sedmnácte tisjc šest set šedesáte dewět zlatých reynských, ugištěnau má, na doplněnj a zaplacenj týchž statků se porazj, a tak tjm spůsobem ty statky k swému zaplacenj přicházegj. Co se pak gakýchkoli záwad na týchž statcjch kdy koli a od koho koli zdělaných, coby se gich koli, buďto dluhů na týchž statcjch do truhlic sirotčjch a zádušnjch, neb komužkoli ginému powinných, wěna i nad wěno zapsaných, a gakkoli ginák pogištěných, nic méně i kontribucj wšeligakých, posudnjho, berni a zbjrek G. M. C. i k zemi powinných a až do času postaupenj týchž statků weyš psanému panu Don Martinowi de Huerta zadržalých, wýhledati a nagjti mohlo, dotýče: w těch a takowých i sice w giných wšech a wšeligakých záwadách G. M. C. pan praesident a páni raddy zřjzené komory české ſméném a na

mjstě G. M. C., dočteného pana Don Martina de Huerta, dědice a budaucj geho, proti gednomu každému skutečně zastaupiti, a ty wšecky a wšeligaké záwady, gakými by ty koli gmény gmenowány a wysloweny býti mohly, z týchž statků náležitě swesti, a ge gakožto spupné dědictwj před týmiž wšemi a wšeligakými záwadami zcela a zauplna očistiti magj, anobrž hned giž nynj tauto smlauwau očištugj a oswobozugj tak, aby tu w ničemž pan kupugjcj ani dědicowé geho žádného skrácenj a zaneprázdněnj, nad to pak neymenšj škody žádné nikdy nenesli. Gakož pak pro lepšj pana kupugjcjho bezpečnost G. M. C., pan praesident a raddy zřjzené komory české, gménem a na mjstě Geho M. C., ty statky předně wšemi starými zpráwami, a dále zpráwau obyčegnau, tak gakž země tato za práwo má, třetinau weyš, wšemi statky G. M. C., kteréž w tomto králowstwj mjti ráčj, zprawugj. A poněwadž G. M. C. ráčil gest takowý trh skrze gistau milostiwau resolucj ratifikowati a schwáliti, tehdy aby též statky, gakožto spupné dědictwj, i s tauž dostatečnau zpráwau, často gmenowanému panu Don Martinowi de Huerta, dědicům a budaucjm geho, skrze gisté, od G. M. C. gakožto krále českého k tomu obzwláštně zřjzené relatory, do desk zemských wloženy a wepsány byly, w tom skutečně nápomocni býti magj. A což tu tak koliw skrze nás wýš dotčené kommissaře mezi stranami smluweno a zawřeno gest, to gsau sobě též obě strany wěrně, upřjmně zdržeti, a tomu wšemu auplně a docela zadosti učiniti připowěděli. Pro lepšj gistotu, a na potwrzenj toho wšeho, gest táto smlauwa na dwé w gednostegná slowa sepsána, a od nás kommisařůw, i také pana kupugjcjho pečetmi dobrowolně upečetěna i rukami wlastnjmi podepsána, a z nich gedné straně gedna odwedena.

Stalo se léta a dne swrchu psaného.

XXVII.

Pán, který následugjcj psanj sepsal, gest ten samý, o kterémž Pelzel na stránce 750té dokládá, gak řádně penjze od lidu wytrýzniti uměl. Neyapjš že takowým způsobem obohatl; neb kaupil on statečné panstwj Březnici k fisku králowskému propadlé, a před tjm panům z Lokšan přináležegjcj. A wšak marnost swěta! Komu shromážďowal? I geho rod dáwno zmizel; on zatjm, gak tu widěti, dokuď žiw byl, na sebe nezapomjnal, a kdež wlasť celá, daleko široko, lkánjm, nařjkánjm, hladem se mořila, krwj teď zpláchnutá, ohněm přjbytků swých zase z částky pozeschlá, on břišku swému lahůdek wyhledáwati nepomínul.

* * *

Urozený pane heytmane, můg zwláště milý! Od Pána Boha wám wšecko dobré winšugi.

Nemohl sem se pro weliká má zaneprázdněnj tohoto týhodne na Štěpanowice wyprawiti. Wšak dáli Pán Bůh w přjštj neděli konečně odtud z Březnice wygedu, a potom w pondělj o poledni na Štěpanowicjch býti toho aumyslu gsem. Pročež kuchaře swého s tjmto psanjm odsjlám, aby, gakž nadoznámeno, w pondělj pro nás oběd připrawil. Poručte k tomu času také gednu husu a slepici zabiti, kterážto slepice se uwařiti a husa upeci moci bude. Skopowé pak maso i howězj nepochybně že také podlé mého předešlého nařjzenj před rukama máte.

Odešlete i hned, gakž wás toto psanj dogde, do Bawor do Furtu, a poručte, ať se tam zeptá, po čem nynj na konec gak žito, tak pšenici, hrách a owes berau, a gak mnoho, kdyby se gim tam to poslalo, tohoby, zwlášť hrachu a žita, kaupiti chtěli, tak aby se to na gisto a ne darmo wezlo. Také po čem se tam nynj sůl dostati může, a neb chmel po čem platj, kteréhož gá

odsud nemálo s sebau přiwezu, a několik ho centnýřů bude. Mohlby i hned kupec, který by se tam nahodil, s wyslaným wašjm (a neb zagistě w auterý) přigjti, a geg spatřiti, i pokudž by se mu widělo, odemne kaupiti. Než pro lepšj bezpečnost neylépe bude, toho wšeho, oč tuto pjši, poznamenánj, kteréž nikdy nechybj, (tak gakž gste mně to na ten spůsob nedáwno odeslali) odtud wyzdwihnauti, a na to se geden lépe ubezpečiti a spolehnauti může. Newjm, umělliby to lépe pjsař, poněwadž také německy umj, wyřjditi. Kdo se wám k tomu z těch dwau giž gmenowaných spůsobněgšj widěti bude, toho můžete tam wyprawiti. Přitom wšak gemu toho wšeho poznamenánj s gruntem oznámje, coby tam řjditi měli, deyte. Widj mi se, že to lépe zprawiti moci bude ten, který čjsti umj. Poručte mu též, aby s sebau tuto sklennau flašku s šraubkem, kterauž kuchař přinese, wzal, a do nj reynského wjna, neb tam dobré mjwagj, na koštowánj přinesl, a zeptal se, po čem žeydljk toho wjna dáwagj. Deyte mu asi čtyry kreycary na též wjno. Tyto přjležité listy i hned, gakž wám donešeny budau, prýmasu Klatowskému odešlete.

Datum spěšně na Březnici, w sobotu 23. dne měsjce Januarii, léta 1628.

Přjbik Jenjšek z Ugezda.

Wně:

Urozenému Pánu Mikulášowi Čegkowskému z Čegkow, heytmanu mému na Štěpanowicjch, k spěšnému dodánj.

XXVIII.

O urputnosti zlé paměti pana Čegkowského giž w uwedenj listu 22ého slowjčko se nahodilo; a tak sice se chowal ne genom k lidu sobě podrobenému, ale i k osobám geho zpráwě nepřináležegjcjm, ba i stawu wyš-

šjho. Tak se ku přjkladu tudy nalezagj psánj krátká, ale hrubá, městu Prachaticům swědčjcj, též panu Beyčkowi z Nespečowa, heytmanu panstwj Warwažowského, panu Kristofowi Kolandrowi na Křešťowicjch, panu Radkowcowi na Drahoniejch, Wiljmowi Hozlaurowi w Březj, patrům Jezowitům kollege Pražské, panu Giřjmu Wratislawowi na Protiwjně. Což diw tedy, že se do prýmasa města zástawného, gak následuge, pustil? ačkoliw sem tam, gak platil tak wyplacen byl, zwlášť od pana Jana Wiljma Šwamberka na Kestřanech a Boru, komornjka G. M. C., který ani psanj geho přigmauti nechtěl, kygem hroze, kdožby něgaké od něho přinesti se opowážil; a gak tu dole Čegkowský prýmasowi Lukášowi traupů nadáwá, onen gemu kromě šelem a wjc takowé pocty, i nařjzenjm ljbati ho, kde neobyčegno, poslaužil, ba i pro to samé káral, co tu se Lukášowi wystawuge, že titulů patřjcjch, wně psanj, newysadil.

Ostatně i ze samého psanj tohoto widěti gest, gak tuze zasahowal do weškerého řjzenj obecnjho, tak že bez geho wůle ani o potřebách obecnjch raditi se nesmělo.

Co klobauku smekánj se dotýká, tomu sme tak nawykli, že diwné by nám přicházelo, po domácku s klobaukem na hlawě w pokogi pracowati, se procházeti, při nawštjwenj giného s klobaukem do swětnice wstaupiti, a po krátkém pozdrawenj klobauk zase na hlawu wsaditi; což wšechno we Wlašjch, zwláště w zimě, až podnes se spatřuge; a gak tu Lukáš Čegkowského, tak w Hořiči (Görz) bljž Tržiště, ledakdos neznámý i mne nawštjwil, klobauku nesmekna než w pokogi, a hotow gsa hnedle zase sobě ho wsaditi, až z našeho přjkladu, mnozj zdegšjmu způsobu se ponaučilj. Na ten samý zwyk ukazuge i wyhlášené ono práwo neywyššjch pánů špaňhelských, genž Grandes slugj. Ti,

když před krále staupj, klobauky smeknauce, na geho kýwnutj hlawu zase přihrygj; kdežto ostatnj lid před králem wždy s klobaukem sundaným stogj. Následowně za času, kde i u nás gěště tento wlasko-špaňhelský způsob panowal, pan prýmas wo mezi giným wzácnými a též urozenými geho známými se dále, také i u pana Čegkowského si dowolil, mage owšem, gestliže byl Grande pjsecký, očekáwati, až král z Pjsku gemu o klobauku pokyne.

Co do chleba a pjwa, o němž se tu dočjtáme, křiwda zauplna se činj Lukášowi; neb lid tento wogenský k wyžiwenj wykázán byl na panstwj Pjsecké, a wskutku, gak i tu widěti, we wesnicjch tenkráte na čas zástawy, ne městu, ale Huertowi patřjcjch, ležel. Posléz o wěrnosti Čegkowského k cjsaři Pánu podezřelé, což gsme w listu 22tém podotknuli, toho i tady šlepěge gakési se pozorugj.

Opustiwše pak geho, když potuď rozličné dosti podiwně mluwjcj lidi sme slyšeli, pro pochautku řeč wážnau a gádrnau toho samého Lukáše, tu njže wypeskowaného, muže wšj ctí a chwály hodného, ku posledu si zanecháwáme, abychom w obcowánj osobau přepočestnau skončili; nynj pak wýčitkám následugjcjm se pozasměgeme.

* * *

Lukáši Lucius, na ten čas prýmas Pjsecký! Gest wám dobře wědomo, kterak G. M. wysoce urozený pán p. Don Martin de Hoeff-Huerta, swobodný pan z Welhartic, mne na mjstě swém nad městem a měšťany Pjseckými, též nadewšjm panstwjm k městu Pjsku náležegjcjm za heytmana wystawil, kteréhožto poručenj actum na Neustupowě 30 Decembris 1633. Wám gest takowé poručenj přednešeno, i také gěště wám obzwláštnj list G. M.

P. w ten čas o mně učiniti ráčil. Což wšem wám měšťanům Pjseckým gest přednešeno bylo.

Nad to gest wám dobře wědomo, gak od G. M. P. austně poručeno, tak i potom spis, gak poručeti a mařizowati ráčj, přečten byl, kteréhožto spisu actum w Pjsku 23 Augusti 1635. Mne wám městu za regenta nařjditi, celau moc, tak gakž gj sobě sám od G. M. C. podlé gisté smlauwy postaupenu měl, ráčil dáti, tak abyste bez wědomosti mé a powolenj mého nic před sebe nebrali, se do raddy neschházeli, tak gakž ta instrukcj od G. M. P. w sedmi artikuljch wydaná a wám přečtená to w sobě mnohem šjř obsahuge a zawjrá.

Ale mám toho dokonalau zprávu, že byste se s auřadujmi osobami gak u sebe domácně, tak i ginde do raddy scházeli, mně o tom žádné wědomosti (nedawše), kromě gednau na neděli; weypowědi mnohé kterým sem gá nikdá nepowolil a přjtomen nebyl, ste činili, mně ste w známost, abych gá weypowěd podlé wůle a nařjzenj pána učinil, neuwedli, a tak wy Lukáši Lucins wšechno proti wůli G. M. P., magjce giné trestati, činjte.

Manual, gaké ste weypowědi činili, o nichž gá žádné wědomosti nemám, sepsati ste dali.

Protož wám na mjstě G. M. P. wystawený regent poraučjm, abyste i hned, gak wám toto mé psanj dogde, wezmauce od městského pjsaře ten a ne giný manual, mně geg po těchto dwauch wyslaných, totiž po Bohuslawowi Kraupowi a Wáclawowi Wlysowi odešlete.

Nad to weyš ke mně, gakožto od G. M. P. wám wystawenému, žádné cti, gak na mne náležj, neprokazugete, nýbrž mnohokrát, když ke mně do swětnice wegdete, klobauk na hlawu gako giný traup postawjte, a neb se na lawici bez pobjdnutj posadjte.

W tento pátek minulý 24. Oktobris, když ste pro mne Jana Ubermesera, abych do pražské brány k tomu kommissaři nad wozmi G. M. C. wyšel, poslali, když od

wás w mjrnosti, abyste gemu měštané města Pjsku na lid ten, kterýž při woljch a těch wozjch gsau, dwě stě bochnjků chleba a sud pjwa na pomoc do wesnic Smrkowic a Putjmě dali; což widauce, že nic neslušného nežádá, k wám sem se obrátil, abyste ten chleb i ten geden sud pjwa na pomoc dali: wy ste hned nepěkně gako od G. M. P. nad wámi wystawenému řrkawě tato slowa promluwili: „kdež my máme pjwo a giné wěci bráti, poněwadž nám wšechny užitky odňaté gsau; degte wy ge z piwowáru panského.“ Tu diw že ste mi, gakobych s wámi swině pásal, newytýkali.

Gá když sem k wám zase tato slowa promluwil, wy že wždycky proti G. M. P. gste, a na panský statek, gakž prwé wáš obyčeg byl, tak i gaště ukazugete: tu gste hned lehkomyslně, ne gakž na poctiwého šlechetného člowěka náležj, k wystawenému nad sebau gste lehkomyslně, gako giný neważný traup, že žádná prawda nenj, promluwili; což mně rytjřskému člowěku obzwláštně nad wámi wystawenému trpěti neslušj. I mnohá zbytečnj slowa, že gste wěrněgšj než někdo byl gest, mluwili, a když sem se wás ptal, na koho to mluwjte, gste gmenowati nechtěli. Kdybych sobě G. M. P. neważil, gistotně bych wám satisfakcj učinil. Ačkoliw mám tu moc od G. M. P. danau, wás kterak by mně se ljbilo, pokutowati, ale zanechawám toho do shledánj s G. M. Pánem.

Actum w městě Pjsku, 26. Oktobris 1636.

Mikuláš Čegkowský
z Čegkow, regent města Pjsku.

8.

Liternj zpráwy.

1) Neystaršj žaltář polský.

Přede dwěma měsjci wyšla we Wjdni dáwno tužebně očekáwaná kniha, neystaršj žaltář polský, s následugjcjm nápisem: „Psałterz królowéj Małgorzaty, pierwszej „małżonki Ludwika I, króla polskiego i węgierskiego, „córki króla czeskiego i cesarza Karola IV, najstarszy „dosąd znany pomnik pismiennictwa polskiego, wydany „staraniem Stan. Hr. na Skrzyńnie Dunina-Bor„kowskiego" at. d. w drukarni A. Strauesa, 1834. 4. XV a 92 str. O žaltáři tomto, od p. Chmela w bibliothece kláštera sw. Floriana giž před několika lety nalezeném, a skrze p. Kopitara giným učeným Slowanům we známost uwedeném, giž dřjwe w některých spisjch, gmenowitě od p. Bandtkie we zwláštnjm o něm psaném náwěštj w Krakowě 1827, a od p. Hanky w 2hém wydánj Slawjna, předběžná zpráwa učenému obecenstwu podána byla; přičiněnjm p. hraběte Dunina-Borkowského teď naposledy wzácná ta památka staropolského pjsemnictwj milownjkům slowanské literatury w celosti a přesnotě swé do rukau se dostala. P. wydawatel w obšjrné předmluwě poučuge čtenáře o počátku a způsobu wydánj tohoto, a spolu některé myšlénky swé o půwodu polského přeloženj i stářj rukopisu wynášj. Přepis, podlé něhož polský text wytištěn, od p. Chmela zhotowený, obdržel p. wydawatel, gakž sám prawj, za prostřednictwjm p. Kopitara, načež prý l. 1831 do klá-

štera sw. Florianského se podal, aby tam očitě o spráwnosti přepisu toho se přeswědčil. Nezdá se wšak, žeby práci porownánj byl skutečně předsewzal, nebo njže čteme, že teprwé p. Kopitar, wyžádaw rukopisu do Wjdně, přepis s originálem rownal a text do tisku přistrogowal. Načež p. wydawatel, přistaupiw k rozhodnutj otázky: kdy a pro koho žaltář tento psán byl? obšjrnau řečj domněnku swau prowesti usilnge, w ten smysl, žeby on zhotowen byl mezi r. 1338—1349 pro kněžnu Marketu, dceru cjsaře německého a krále českého Karla IV, r. 1348 uherskému králi a nástupci trůnu polského Ludwjkowi I. zasnauhenau. Nemohauce se zde zanášeti zewrubnjm ohlédánjm důwodů ku potwrzenj této domněnky přednešených, wesměs nad mjru slabých a newěcnatých, wyznáwáme, že naskrze nenahljžjme, pročby kněžnu w českém gazyku cwičenau polským, gakž patrno, teprwa tu dobu poprwé pracně a stjžj slátaným žaltářem byli trudili, gešto českých wýkladů času toho giž byla hognost! Gsauť i giné okolnosti, gichž p. wydawatel na wáhu nebral, gako že nynějšj rukopis z dwau rozdjlných čili dwogj rukau psaných částek splátán gest. Na pauhém ugišťowánj, že obě z 14. stoletj gsau, nenj dosti. Dále mluwj p. hrabě o swém wydánj w následugjcj smysl: „Žaltář Marketin w půwodnjm rukopisu trogjm gest gazykem psán, latinsky, polsky a německy. Gá wydáwám gediné text polský, nemysle, žeby latinský a německý hrubě mohl zanjmati polského čtenáře. Žádost má, aby ten žaltář giž r. 1832 we Lwowě w tiskárně bibliotheky Ossolinského wydán byl, přjčinau nedostatku pjsmen a dobrého papjru zůstala newyplněná. Tjm časem p. Kopitar, horliwý o neyspěšněgšj obohacenj našj literatury, napořád mne pobjzel a náhlil, abych času nepropauštěge we Wjdni tento swůg žaltář tlačil, oswědčuge se, že co neyochotněgi w nebytj mám we Wjdni podnikne poslednj korrek-

turu tisku. Umjnil gsem tedy žaltář ten tisknauti we Wjdni w impressj p. Straussa, a p. Kopitar ráčil negen dané slowo splniti, nýbrž učinil wjce nežli sljbil (?). On spogené w půwodnjm rukopisu a w přepisu p. Chmela náměstky ode slow odlaučil w tisku, on uwedl přjčinau usnadněnj smyslu kommata, gichž w rkp. nenj, on wmjsil mnoho p r o a s i c, gichž w rkp. mém nebylo, on naposledy, wyprosiw sobě půwodnj rkp. z kláštera sw. Floriana za přjčinau nowého porownánj s přepisem, oprawowal několikonásobně (pokilka krotnie) omyly tisku." Z těchto, mjsty owšem neswětlých slow, dosti patrné gest, že wydánj textu žaltáře tohoto, tak gakž geg před rukami máme, wlastně djlo učeného a wysocezaslauženého p. Kopitara gest. Doswědčuge toho i wěc sama, byť třebas p. hrabě nás o tom tak prostosrdečně a dobromyslně byl nezprawil; neboť zpráwnost textu gewj ruku znatele nad nj péči wedaucjho, gakéž we předmluwě nadarmo hledáme. Ačkoli pak milownjkům literatury giž gméno welectěného náčelnjka gazykozpytců slowanských dostatečné gest rukogemstwj přesnoty a zpráwnosti wydaného zde textu; wšak nic méně bude to wšechněm, gakož nám samým, gistotně s nemalým podiwenjm, proč p. Kopitar sám z této swé práce několika řádky buďto w předslowj nebo w záwjrce počtu nesložil, anebo raděgi proč sám důkladným uwedenjm wydánj tohoto žaltáře neozdobil, gešto předce při pjsemných památkách tohoto druhu wšecko na tom záležj, gak wěrně, zpráwně a podlé kterých kritických zásad text wydán gest? Komužby nebylo milo slyšeti z ust takowého znatele Slowančiny, gakowýž p. Kopitar gest, rozumný saud o stanobylosti rukopisu, o powaze polského wýkladu a t. d., zwláště au to, co p. hrabě o předmětu tomto přednášj, z mjry nedůwodné a nedostatečné gest? Neboť nelze newyznati, že zpráwy od p. hraběte w tomto ohledu udělené neginác nešli

úwahy geho nad gazykem a wyswětlenj některých zastaralých slow daleko za očekáwánjm i neymjrněgšjho čtenáře wzadu zůstáwagj, gakbychom načitě dokázati mohli, kdyby k tomu zde mjsto bylo. A wšak tjm zásluhy p. hraběte, kterýž náklad na toto wydánj wedl, umalowati nemjnjme: udělaltě zagisté co mohl. Text zpráwně wytištěný — začež p. Kopitarowi djka — gest w rukau milownjků: ostatek ať sobě každý dle potřeby i možnosti přičinj. Papjr i tisk gest dobrý; wčele stogj snimek (facsimile) gedné stránky rukopisu.

P. J. Šaf.

---

2) Slownjk Českoněmecký Jos. Jungmanna.

(Djl prwnj, swazek prwnj: A — Bůh.)

Podlé slibu daného we prwnjm letošnjm swazku Časopisu tohoto (na str. 118) swazek prwnj slownjku p. Jungmannowa, 25archowý we 4tu, s koncem měsjce zářj w tisku dokonán gest, a pp. Předplatcům i pp. Zakladatelům museynj pokladnice České se wydáwá; oněm w ceně 2 zl. na stř., těmto pak za polowici, t. za 1 zl. we stř., gelikož druhá polowice za ně ode dotčené pokladnice se skládá. Pp. Zakladatelé ať tedy o swazek tento s ljstky swými základčjmi we knihoskladu Kronbergra a Webra w Praze se hlásj, kdežto gim za dotčený doplatek swazkowé wšickni pořádně wydáwáni budau.

Wěrnj wlastenci a milownjci gazyka našeho národnjho gistě s neobyčegným utěšenjm do rukau wezmau prwotiny djla tohoto znamenitého, pro potřeby naše tak tužebně očekáwaného, djla práce nesmjrné a necenné, djla konečně, gešto wšjm práwem za uhelnj kámen nowě znikagjcjho chrámu československé literatury powažowati můžeme. Nechceme sice nawoditi se nynj do mjstněgšjho rozebjránj hogných a welikých zásluh i

přednostj spisu p. Jungmannowa; odkládámeť širšj a důwodněgšj úwahu swau nad njm až do wygitj celého djlu prwnjho: a wšak, ačkoli wjme, že dokonalosti dosjci smrtedlnému člowěku nikdy dáno nenj, předce giž nynj w tom směle a bez ugmy čjkoli prohlásiti se můžeme, že slownjk p. Jungmannůw co do auplnosti, důkladnosti, kritické saudnosti a austrogné článkowitosti wýkladů swých, negen naše wšecky dosawadnj slownjky přewelmi daleko přewyšuge, ale že w čele stogj wšech wůbec slownjků slowanských, a i mezi djlami tohoto druhu w západnj Europě na slowo wzatými čestné mjsto sobě osobuge. P. Jungmann, nepsaw nic bez doloženj pramenů swých, a užiw ke swému cjli wšech pramenů řeči našj, spisů totiž neystaršjch i neynowěgšjch, tištěných i rukopisných, českých i ginoslowanských, též mluwy posawad gen w ustech národu po rozličných kragjch morawských i slowenských užjwané, spogil we swém djle rozmanité přednosti a zásluhy, u tlumočnjků gazyků buďto starých a wymřelých, buď nowých a kwětaucjch, buď konečně mluw kraginných, po různu se wyskytugjcj. O tom o wšem bedliwý čtenář giž samým nahlednutjm do prwnjho swazku tohoto se přeswědčj; ačkoli we swazku tomto p. Spisowatel, wykládage nazwjce literu A, genž téměř ze samých cizogazyčných slow sestáwá, málo přjležitostj měl, dobjrati se tak řjkage samých starých žil a gader gazyku našeho.

Co do zpráwnosti a auhlednosti tisku slušná chwála wzdáwati se musj, gak neyprw p. Spisowateli tak i gmenowitě p. Špinkowi, řediteli tiskárny knjžecj arcibiskupské w Praze, genž neobyčegnau horliwostj, přičinliwostj a umělostj toto wydáwánj tak wede, že slownjk p. Jungmannůw i w tom ohledu čestnau bude památkau w literatuře národu československého.

F. P.

9.

Zpráwa o Českém Museum.

(W čerwenci, srpnu a září 1834.)

Do společnosti wstaupili, uwoliwše se k wyměřenému ročnjmu přispěwku: hrabě Josef Kinský gakožto činný aud, a p. Vinc. Petr Erben gakožto aud přispjwagjcj.

W materialijch dáno:

1. Pro zbjrku žiwočišnau: od p. Schellera, zpráwce w Deywicjch, střjbrobarewná wlašťowka; — od p. Karla Štiasného, Čtenického zpráwce, bjlá korotew; — od zbjragjcjho auda, V. Chr. Rubše, děkana w Haidě, 300 malých mořských hlemeyžďů a skořepin; — od činného auda p. Gindřicha hraběte Chotka z Chotkowa a Wognjna, zagečj hlawa s podiwnými zuby přednjmi.

2. Pro knihownu: od pp. doktorů lékařstwj, Wolfganga Hamburgera, J. Wondráčka, Rud. Wilh. Michle, Norb. Gust. Schultesa, J. Rob. Schedelbauera, Karla Schneidera, Jos. J. Saučka, Ant. Untersteina a Frant. Damma gegich inaugurálnj dissertace; — od p. Josefa Kauble, exposity w Laukowě, 4 staršj wlastenské knihy; — od Calveského knihkupectwj w Praze druhý djl Sommrowy topografie, téhož kapesnj kniha o cestách na r. 1834, a hospodářské nowiny pro r. 1833 a 1 swazek pro 1834,

wše německý; — od p. kustosa a c. k. professora Karla Boř. Presla 7mý swazeček geho „Symbolae botanicae;“ — od konsistoriálnjho raddy we službě wogenské při německobanatském c. k. pluku čjslo 12, p. Jana Csokerlyana, 8 spisů w srbské řeči, a 8 též takowých přjležitostných básnj; — od knjžecj arcibiskupské konsistoře w Praze 2hý swazek Časopisu pro katolické duchowenstwo, 1834; od p. J. F. Fischera z Röslerstammu w Nixdorfě geho „Abbildungen zur Berichtigung und Ergänzung der Schmetterlingskunde,“ w Lipsku, 1834, 1nj swazek s pěti malow. obrazy; — od Pjsecké čtenárské společnosti druhé čtwrtletj wšeobecných a wjdenských nowin 1834.; od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikoweckého, stará modřicj kniha; od čestného auda p. Adama Rosciszewského z Rosciszew 8 polských knih a wyobrazenj mogyły Kosciuszkowy; — od p. dworského raddy Jos. z Hammrů, gakožto spisowatele a od p. John Spencera Smitha gakožto wydawatele gegich „Mithriaca ou les Mithriaques. Paris, 1833,“ s přislušegjcjmi mapami na mědi; — od p. Rudolfa Glasera, adjunkta při učitelské stolici filosofické, geho německé básně, w Praze, 1834; — od p. M. Kastelice z Lublaně geho „Krajnska zhbeliza“ we 4 swazcjch w 12.; — od p. Wáclawa Horáčka, arcibiskupského notáře a faráře w Ondřegowě, 8 kněh w 11 swazcjch; — od p. Ant. Brože, křižownjka s čerwenau hwězdau a katechety na hlawnj škole w Loktě, geho zaklený purkrabě, w Karlowých Warech, 1834; — od pp. H. swobodného pána z Aufsessu a prof. Moné w Normberce pokračowánj gegich „Anzeiger für Kunde des deutschen Mittelalters,“ od srpna 1833 až do dubna 1834; — od p. Frant. Kampeljka z Brna, Radost Morawanů z opětného přjgezdu G. G. M. M. Františka a Karoliny do Brna 1834; od p. Josefa Muczkowského, kustosa bibliothéky

w Krakowě, knihu: O stanie obecnym literatury czeskiej. Krakow, 1834, máme dwě giné knihy polské.

3. Pro zbjrku rukopisů a listin: od činného auda, důst. p. Jos. Devoty, čestného kanownjka Wyšehradského a děkana w Mikulowicjch, Práwa městská, vulgo Hornjkůw Kutnohorských od l. 1468; — od p. Jos. Koseyka, Med. Dra. a kragského fysikusa w Chrudjmi, Fridricha rozepsánj sněmu od 25. Března 1620. s wlastnoručnjm podpisem.

4. Pro zbjrku mincj: od konsistorialnjho radydy we wogště při německobanatském c. k. pluku čjsla 12, p. Csokerlyana 1 wětšj, 6 menšjch a 30 maličkých staršjch střjbrných mincj; od činného auda p. Leopolda Rabuského, měšťanosty Mostského, pražský groš od Karla IV.; od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikoweckého, 2 malé staršj střjbrné mince; od p. Fr. Hrušky, obročnjho pjsaře w Slatinanech, měděná mince od r. 1613; od zběragjcjho auda p. V. Chr. Rubše, gedna pruská střjbrná mince od r. 1537, 2 střjbrné památnj penjze od r. 1791, geden rap, šweycarská měděná mince, 1 šwedský tolar od r. 1642, 3 španělské měděné a 1 saská měděná mince od r. 1624, pak 3 giné cizozemské střjbrné mince; od p. Ant. Hantschla, kupce w Haidě, 3 malé cizozemské střjbrné mince; od p. Taddeáše Settelayna, zámeckého kaplana na Hrádku nad Sázawau, střjbrná mince od r. 1623; od p. Jana Just. Michla, kněze pobožných škol w Praze, 8 malých střjbrných a 4 malé měděné mince; od zbjragjcjho auda p. Adama Fialky, děkana a biskupského wikáře w Sušicjch, 2 malé staršj střjbrné mince; od p. Ondřege Tonnera, wikar. sekretáře a faráře Welhartického, pražský groš; od p. Ant. Laudila, kostelnjka u sw. Mikuláše w Praze, 3 malé střjbrné a 2 malé měděné mince, pak 1 jetton mosazný.

5. Pro zbjrku starožitnostj: od čtaného auda p. Leopolda Rabuského, měšťanosty Mostského, střela zřjcenin Landswertských; — od zemřelé wdowy auřednjkowy Teresie Zdenkowé, obraz bolestné matky božj; — od p. Wáclawa Krolmusa ze Zwjkowce, stará ostruha; — od p. Karla Zannbauera, infulowaného arciděkana w Krumlowě, 2 staré stampilie býwalého opatstwj Swaté Koruny; — od p. Reutznera ze Chba starožitná křtiej měděná mince s powypuklým wyobrazenjm zwěstowánj P. M. a nápisem.

6. Pro zbjrku pečetj: od wysokého c. k. zemského praesidium, Geho Excellencj hraběte Karla Chotka z Chotkowa a Wognjna, pečeti měst, městeček a t. d. z krage chrudjmského, táborského, hradeckého, litoměřického, rakownického, prachenského, plzeňského a klatowského, též biskupského konsistorium hudějowického; — od čestného auda, p. Adama Rosciszewského z Rosciszew starožitná pečeť.

7. Do pokladnice musegnj na wydáwánj knih českých dodali: p. Adam Stanislaw Neumann, doktor práw a zemský adwokát, 25 zl. — p. Jos. Bačkora, zkaušený učitel pro c. k. školy norm. 5 zl. — p. Josef Neumann, doktor práw, 10 zl. — p. Anton. Strobach, studug. fil. 5 zl. — p. Wěnceslaw Staněk, doktor w lékařstwj, 10 zl. — p. Jos. Fritsch, doktor obogjho práwa, 10 zl. — p. Jan Řjhanek, fundačnj kaplan we Zloniejch, 10 zl. — p. Frant. Fischkandl, kancellářský na Blatně, 7 zl. 30 kr. — p. Frant. Pechaček, posluchač bohoslowj w Hradci Král. 5 zl. — p. Jos. Štulc, studug. na akad. Gym. 5 zl. — p. Ladislaw Čelakowský, redaktor nowin českých, 10 zl. — p. Frant. Mošner, doktor lékařstwj a hogictwj, c. k. professor babictwj w Olomauci, 50 zl. — w. p. Theodor Hampel, vikář na Domě w Olomauci, 10 zl. — p. Wáclaw Černohauz, kaplan w Libáni, 10 zl. — p. Jos. Frenzl, exposit we Wšeborsku, 25 zl. — p. Jan Řibřid, posluchač bohoslowj w Litom. 10 zl. — p. Frant. Klein, farář Świbowský, 20 zl. — p. Frant. Sommer, kaplan w Gilowiejch 10 zl. — p. Josef Karel Kodym, kaplan we Pcherách, 5 zl. — p. Jan Rodomil Dwořák, obchodnj w Praze, 5 zl. — p. Edward Griez de Ronse, c. k. politický praetor we Splitu w Dalmacii, 10 zl. — p. Jos. Polemir Kaun, kooperator w Lomnici, 10 zl. — p. Karel Hausmann, jahen, 10 zl. — p. Aloys Hausmann, studugjcj w Praze 10 zl. — p. Schneider, kněz řádu Mal-

teského, kaplan a katecheta w Strakonicjch, 10 zl. — Česká bibliotéka Arcib. Pražského Seminarium, 8 zl. — p. Frant. Bezděka, kněz cjrkewnj w Zlonicjch, 10 zl. — p. Jan Zaweský, kaplan w Charwatcjch, 10 zl. p. Jan Wlastimir Swoboda, učitel na Hrádku, 5 zl. — p. Jan Holý, děkan we Wolyni, 10 zl. — p. Jos. Chmela, prof. na Gym. w Hradci Král. 5 zl. — p. Jan Zábský, kaplan Chrudjmský, 10 zl. — p. Giřj Wořjšek, polnj lékař a posluchač na Josefinské akademii we Wjdni, 10 zl. — p. Antonjn Jaroslaw Bek, jurista we Wjdni, 10 zl. — p. Tadyáš Settelain, zámecký kaplan w Kamenném Hrádku, 7 zl. — p. Jos. Naymon, saused w Laukowě, 10 zl. — p. Wácl. Bauer, pjsař na Hrubé Skále, 10 zl. — p. Jan Keck, studugjcj, 10 zl. — p. Ant. Swoboda, fabrikant w Turnowě, 10 zl. — p. Wlastislaw Wet, studugjcj w Praze, 5 zl. — p. Jos. Schmidinger, cjrkewnj kněz, katecheta pro c. k. normálnj školy, zkaušený učitel mathematiky, kreslownjho uměnj a t. d. 5 zl. — p. Jos. Šulc, kaplan w Rožďalowicjch, 4 zl. — p. Frant. Kralert, studugjcj na uniwersitě Pražské, 5 zl. — p. Jos. Justin Michl, z řádu pobožných škol, prof. w Praze, 5 zl. — p. Norbert Waněk, c. k. auřednjk při bibliot. Pražské, translator a t. d. 10 zl. — p. Kassian Rachljk, kněz řádu pobožných škol, 5 zl. — p. Frant. Štangler, kooperator w Třeboni, 5 zl. — p. Frant. Plaucar, kněz cjrk. 5 zl. — Bibliotéka Vikariatu Budynského; 15 zl. — p. Jan Škoda, kaplan we Zlonicjch, 6 zl. — p. Hynek Štěpánek, lokalista we Wiskři, 10 zl. — p. Josef Sedláček, lokalista we Wlastibořicjch, 10 zl. — p. Rudolf hrabě Amade w Olomauci, 10 zl. — p. Wěnceslaw Otokar Rubeš, stawowský auřednjk w Praze, 10 zl. — p. J. Mataušek, zámecký kaplan w Němčicjch, 5 zl. — p. Josef Nečasek, kanownjk kapitoly Litoměřické, 10 zl. — p. Jan Mišák, kaplan w Budyni, 10 zl. — p. Wáclaw Rennert, kaplan w Budyni, 10 zl. — p. Jan Holowský, kaplan w Kowářjch, 10 zl. — p. Jan Charausek, kaplan w Hodkowicjch, 10 zl. — p. Jos. Pelikán, akcessista u hrdelnjho práwa w Král. Hradci, 5 zl. —

Redaktor: František Palacký.

Tiskem Jana Host. Pospjšila.

ČASOPIS

ČESKÉHO MUSEUM.

OSMÝ ROČNJ BĚH.

SWAZEK ČTWRTY.

[illegible]

W PRAZE,
NÁKLADEM ČESKÉHO MUSEUM.
1834.

1.

Taroky, kámen mudrců.

Od té doby, co nám deset českých časopisů
za rok ztráwj, na mau wjru,
do několik tisjc rysů
drahého papjru:
wšecko wšudy,
boháč, chudý,
po čtenj se shánj
bez ustánj.
Škoda gen, že w Praze
wšecko draze
zbožj takowé prodáwagj,
darmo ničeho nedáwagj!
Wšechněm ljbilby se Swětozor s obrázky;
wšemby chutnal České Wčely med;
anobrž i upeypawé české krásky
wjtalyby mladých Kwětů kwět;
přjsný Krok i wážný Museynjk
mnohým bylby milý společnjk;
i ostatnj naše spisy
nowé, staré časopisy
rádyby se čjtaly,
kdyby tolik těžkých
peněz českých
kupowače nestály! —

Nuže mogi milj, co mi dáte,
gestli, co za knihy w roce newydáte,
Láskám Wašim uspořjm, a laciněgšj
a snadněgšj
proukáži encyklopedii,
w njž se wšecky wědomosti lidské,
uměnj též krásné, æsthetické
gako w gednom skladu krygj?

Wšech na swětě pansofij,
wšenauk či encyklopedij,
wjtězný ge sok —
mysljte náš Krok?
chyba láwky, mogi milj!
gest to po tu chwjli
w karty hra, nazwaná Tap-Tarok.

Proč se medle usmjwáte?
nuže, oč že uhljdáte,
že co prawjm, na mau čest,
prawda gest? —

Obljbený Pfennigmagazin,
wšenaučné, wšeobrazné toto djlo,
kwetaucj až mjlo,
taroků gest prwnj syn.
Taroky giž dáwno wystawugj
k podjwánj wěci z přjrody:
opice, welblaudy, gednorožce,
dwé - i čtweronožce.
Noëmowi nágemnjci
wšickni zde se spatřugj;
ano giž i historické přjhody,
krásy romantické
i památky praklassické
na tarokách malugj.

Gsau tu obrazeni
w pěkném ozdobenj
ze wšech wěku zbrognoši,
statnj pawéznjci,
pěšj chlapci, krásnj ginoši,
na konjch i rytjři
w pozlaceném pancjři,
dámy w šněrowačkách, reifrokách,
páni w pudrowaných parukách!
Opět na giných widjme
Leary, Macbethy,
Stuartky a Alžběty;
ode dáwna djla slawná
chrámy někdeyšjch-to pohanů,
i wynětky zde uzřjme
z Waltero-Skotowých románů.
Wěru působenjm taroků
wšeobecné oswjcenj
učinilo k podiwenj
spěšných pokroků!
Logika nás učj, —
přegte páni mi gen pozoru, —
ponětj si twořiti
ze sebraných názorů,
prawidelně mysliti a sauditi;
ukazuge prawdy pewné základy,
odhaluge klamu skryté auklady.
Nuže, který mladý logikus
gasněgšjho mjwá o čem pomyšlenj,
ano žiwěgšjho představenj,
nežli w tarokách gsa praktikus
o skýsu a pagátu?
Oba zná dle kabátu;
toho s gitrničkau,

onoho s pjšťaličkau.
A kterýby tarokáč
nerozsaudil že præmiss,
kde se tagj pagát nebo skýs?
Rozeznáwá zběhlý hráč
reydy, šmeydy, klamy, mamy
swého odpůrnjka;
i byť-by ho stjhal Žižka,
nedá se ta chytrá liška
lapit do kurnjka!
Rowněž etymologie
tarokům za půwod swůg děkuge;
w nich si také oblibuge
modowá filologie.
Medle zdali usta tarokárská
mnohem liběgi než hokymárská
nezněgj hned wlaštinau,
hned španielštinau a frančinau?
Nic méně wšak slowozpytec český
dokáže wšem hezky,
že skýs pocházj českého od skysánj,
pagát od starého pogádánj.
Než dle smělegšjho
wýkladu a wtipněgšjho
šelmičce té gméno
proto bylo wzděno,
že prý mnohý při pagátu
swlečen býwá i z kabátu.
A wšak geště wjce
wedau taroky k arithmetice.
W tarokách gako we chládku,
polehaučka, beze zmatku
naučj se každý znáti
onny čtwery pewné slaupy

wšeho počitárstwj,
bez nichž nemůže obstáti
ani chytrý ani hlaupý
we swém hospodárstwj.
Tarokář wj, že když sok,
a s njm rowně strana druhá, čjtá
tři a třidcet ok,
wygde z toho konsolacj —
na česko to potěšenj,
ač to někdy wěru k omrzenj —
a hned wedle dobré numeracj,
z hlawy na wlas wypočjtá,
co buď nad či pod tu rownau wáhu
po každé muž muži
dwa – tři – čtyři – nebo pětkrát dlužj.
Wizte tuto pohodlnau dráhu
z taroků k mathematice,
která u nás wedle pěkné podoby
s piwnicj a sklepnicj,
a dle řeči ozdoby
co se třpytj w sklenici,
gmenuge se — početnice.

Z té hry prawidla swá wážj
také dušeslowj.
Hráči w twáři duše se obrážj;
když mu štěstj howj,
wesele si kauká;
tři-li matadóry shlédne,
a gim po boku
dewět taroků,
i hned: pagát ultimo! zahauká.
Druh i třetj bledne
při tom prowolánj
skoro až k zaufánj;

až pak zase nowé sjly sběře,
když se dobré čáky dwéře
mezi hran
otewrau.
Skýs-li darmo wygde,
násilnjk si wzdychá,
pozdě honě bycha;
a když posléz k ubitj
a krutému zagetj
také pagát přigde:
gaká býwá spatřena
w twářjch potom proměna?
Wjtězowé, prwé bledj,
wesele si w oči hledj;
zmoženého ples ten mučj,
puká žlučj;
hlasitěli nečertuge,
potichmo si zaďábluge,
a tak bez ostýchánj,
buď si bezbožnjk
aneb nábožnjk,
o peklu a čertu skládá wyznánj.
Wizte tato zrcadla,
w kterých bez uljčenj
býwagj ke spatřenj
lidských srdcj hýbadla!
Chcešli býti psycholog
hrey gen pilně w tap-tarok.

Ba i základ obecného práwa
w tarokách se zřjti dáwá.
W obci žádné, ač pořádné,
mezi lidem nenj
rozděleno gměnj
tak sprawedliwě,

gako w této zábywě.
Nikde ginde po wšem swětě,
genom zde bez revolucj
pewná w zimě w létě
stogj konstitucj.
Wedle obyčege čtyři hragj;
geden z nich se w kragi
nazýwá buď pán neb hospodář,
aneb naprosto šafář;
w městách — ginač ho nazýwagj.
Ten dle smlauwy odpočjwá,
na hru neywyššj gen dohled mjwá,
kartu po kartě wydáwá:
za to pak se mu dostáwá
z každé wýhry gistá
civil-lista.
Ten neydřjwe wyložj
karet šest k zakaupenj,
ostatek pak hráčům rozložj.
Z těchto každý dle rowného práwa
listů dwanácte dostáwá.
Nynj počne licitacj
o tři, dwa i geden list.
Kdo se zdá být gist,
že předělá konsolacj,
to gest tři a třidcet ok,
licituge a kupuge:
tjm se ale stane druhů sok.
Tito sobě proti násilj
poskytugj posily.
Běda ale gestli kupec před rukau!
Prospěch tento mage w kupowánj,
stáwá se pak manj
spoluhráčů bičem a mukau.

Owšem, dle wnitřnjho wnuknutj,
druh neb třetj, překupnjka,
domnělého násilnjka,
pokudž může donutj,
aby méně listů kaupil:
sic kdyby se bez nadánj
w kupowánj
skýs neb pagát namátnul,
kupec přes přjliš by zbohatnul,
druhy do hola by zlaupil.
Medle zdali s wětšj opatrnostj,
s gakau gedná we tarokách mistr,
gednáwá ministr
zahraničných záležitostj?
Pečuge-li tento, aby sjla
sausednjho potentáta
ze swých mezj nekročila:
onen rowně bránj,
přjtele i sebe chránj,
aby šťastná kaupě kupce
na zmar obce
nepohjdla k wyloženj pagáta.
Hleďtež tedy, mogi milj,
w tarokách se státi mistry:
kdo wj, nezawolagjli wás za chwjli
do těch zemj, kde gsau karty
lidské blaženosti warty,
za státnj ministry.
Neboť tam gich mnoho potřebugj;
každý-to měsjc
dwa alespoň, neli wjc,
w šarlat se obláčegj a kment,
a na ohledanau wstupugj
w komoru neb parlament,

tak dlauho tam pobudauce,
až pak Stentorowské pljce..
přewlastenské wěčné opposice,
smjchem nebo hlukem odeprauce
wymjněné hlasy,
we mžiknutj
gich donutj
nazpět požádat swé pasy.
Eihle mogi milj!
mezi pěknau kratochwilj
z taroků se maudré politice wyučugte,
dobře si to pamatugte:
karta kartu stále zwracj;
kdo prohráwá,
za zlau, dobrau stegně dáwá,
a za dlužnau malversacj
druh že druhu rowně zplácj.
Blaze wěru národu,
genž swau znage wýhodu,
ne samé gen doktory,
nezkušené theoretiky,
ale raděg zběhlé tarokowajky
posjlá do komory!
Tarokáři lidu wěrně powědj,
kam se děge zlato, střjbro i s mědj,
gestli kdo chce mermomocj z pagáta
udělat potentáta. —
Tiť ho poučj, že co si lid
w pokogi zahospodařj,
dwogjch komor
hluk a howor,
w bogi o pagáta zmařj,
a že po přestánj psot
poctiwých křesťanů pot
dostane na posled — žid.

W tarokách též učenec
gednáwá co prawý wlastenec;
neb pro pauhau k obci lásku,
nečekage na pomlásku,
sám se každý obětuge,
patrné swé ztráty nelituge,
bez kaupě hru ohlásj,
a tak často druha swého
owšem i sebe samého
gediné spasj.
Ay tu sličná páska
duši dwogj
činj swogj!
Šlechetněgšj láska
do zagista
mezi bratry nemá mjsta! —
Rowněž i zaslaužená
wtipu, ctnosti,
umělosti
čeká odměna.
Zde naprosto násilnému
panowánj nenj určeno,
ani wjtězstwj mu napřed sljbeno.
Maudře až na konec zachowaný,
neb gak řjkagj ultimowaný,
neymenšj tu pagátek
skýsu neohrabanému
wyklepá začasto kabátek.
Pro té čipernosti zásluhu
hráči geden po druhu
skládagj swůg dárek,
českých grošů párek,
w obecnau maſku-pokladnici —
tarokárskau Matici; —

této pak čjm dál
tjm se wjce množj kapitál.
Proto bezpochyby wtipným lidem
spořitelna tato nazwala se — židem.
A wšak ten žid w taroku
bez lichwy a auroků
cizj genom blaho množj,
ztěžené swé celé zbožj
giným darmo dáwá;
ničeho sám sobě nenecháwá.
Ay který to moralista řjci by se bál,
že w tarokách neywyššj mrawnosti ideál?

A co dál?
Kdo chceš býti generál
w tarokách se učiž taktice.
W té bogowné praktice
naučjš se wážit sjlu wraha
i poznáš, která-to wede dráha
k geho seslabenj
nebo přemoženj.
Bystré oko hráčů má swé zwědy,
zná wšeliké lsti, wogenské běhy,
a co dobrý wéwoda
hráč wj, která náhoda,
sšikowánj-li se zdařj,
nepřátelský antok zmařj.

Ano gako někdy Cæsar o swých půtkách,
které s Gally swáděl,
sepsal wýtečný spis historický:
tak slowutný pan Tarokoslaw
wýborný gest historiograf;
wjť on pragmaticky
wyprawowat o wšech šrůtkách,

gichž od roka k roku
mjwal při taroku;
kolik wyhrál pagátů,
kolik stropil volátů,
co kdy, kde a gak dowáděl;
a to ljčj bez breylj a bez oklik,
důkladně a žiwě,
gak nižádný posud historik.

Ano swět z taroků milownjků
nabýwáwá wýmluwných řečnjků.
Cicero na Katilinu
nehromowal tak dorázně,
gako we tarokách sestaralý umělec —
neb se tady také gedná o obec —
k udrženj dobré kázně
spauštjwá se na nowáčka,
aby za spáchanau winu
skáral ubožáčka. —

Negenom pak k řečnictwj
zábywa ta odewjrá dwéře,
pěkné rowněž básnictwj
z nj swůg podpal béře.
Gá sám, rozehrán tarokem,
daufám býti welkým Kollarowým sokem;
wěru, neskládal sem tolik pěkných rýmů
gindy za týden, co nynj za hodinu!

A wšak, abych pro swau oslawu
wěnec uwil bobkowý a položil
sám si na hlawu —
gak to básnjk negeden děláwá,
komu kritika dost chwály nepodáwá —
slowem, abych dlauhé řeči krátký konec uložil:
posléz zlatoděgstwj,

to gest alchimie tagemná,
bez zlodĕgstwj
w tarokách swau djlnu má.
Zdĕláwáť hra tato
střjbro, zlato
tomu, kdo gi hráti zná. —
Taroky gsau tedy prawá pansofie,
zlatonosná alchimie,
wšeho umĕnj lidského pramen,
dáwno hledaný mudrců kámen!
Co wám platno w noci bdĕnj,
stálé čtenj?
Tjmli zjskáte si sláwy?
zmate wám to hlawy.
Neb w tĕch knihách učených,
swázaných i stočených,
nic nenj než samy mamy,
nowotiny, motaniny,
rwačky, pračky,
pletky, tretky!
Nechceteli se okrásti,
a i rozumu si zmásti:
spalte tyto žwanice,
aby wám twář neopadla
a wás náhle nepopadla
čtwrtodennj zimnice! —
Nuže kandidáti maudřegšj maudrosti!
na gednom ge dosti!
gediný wám taptarok,
budiž wšenaučný Krok;
židowa pokladnice
budiž waše Matice!
Zde buď waše Museum;
srdce, mysl i rozum

we tarokách ošlechtjte,
dřjwe nežli sami zwjte.
We dne w noci oswjcenau hlawu
taroky wám spůsobj,
duchu lahodnau ustrogj strawu,
mrawy ošlechtj a ozdobj.
Wšecko hoře, wšecken zámutek
zažene we mžiknutj
přemilostný pagátek
w moře zapomenutj.
Tarokáři nemocnému
na srdečnj důleček
přiložte gen skýska,:
a ten šwarný holeček
swému ctiteli
a wěrnému přjteli
wšecky bolesti odpjská.
Nuže karty k boku!
chutě do taroků! —

—ř.—

2.

Starožitné básně ruské.

(Druhé dwě.)

Přel. od Jar. Langera.

Básně tyto njže umjstěné, gakož i ony dwě we swazku 2. časopisu tohoto letošnjho, wyňaty sau ze zbjrky starobylých skládanj ruských, kteráž pod názwem „drewnija ruskija stichotworenija“ léta 1804 w Moskwě poneyprw na swětlo wyšla, w době totiž, kdy giž i sami Rusowé cizotinau opowrhowati, a krásu swé rázné národnosti pocitowati sau počali. Po několika letech wyšlo wydánj druhé, oprawené, welmi rozmnožené, a opatřené wýtečnau předmluwau, w njžto wydawatel gakébosi kozáka Kirše Danilowa twůrcem této sbjrky a djlem i skladatelem gmenuge. Kniha tato netoliko národu ruskému — gakožto wetchá památka literatury národnj — welice milá býti musj, ale i ostatnjm pokrewnjkům, a zwláště nám Čechoslowanům; to pak wěru z wjce než gediné přjčiny. Předewšjm widjme w nj schránku ljbezné zábawy, a wšecky wady, kteréž do sebe kniha ta má, gako snad: až ke zhnusenj časté opakowánj, gednotwárnost tak nazwaných stálých forem, ducha až nad mjru unawugjcjch, i t. d. negsau s to, odtrhnauti nás od nj, gak mile do nj gednau nahlédneme. Tuto pak zábawu činj nadewšecko wýborné popisowánj tehdeyšjch mrawů národnjch a obyčegůw staroruských, které wěcj každému wůbec, zwláště pak mi-

lownjkům staršj historie slowanské žádaucjmi býti musegj; i gáť zagisté neznám knihy giné ruskoslowanské, w njžby nám tolik podrobnostj ze žiwota národnjho, z obecnjch cnostj a wad, ze zwykůw — snad až z praslowanských dob pošlých, pak z powěr a pozůstatkůw pohanských, zwláště ale z tehdeyšjch obyčegůw dworských a občanských dochowáno a podáno bylo, gako tu; nebo takměř každých několik řádkůw nás s něgakau stránkau tehdeyšjho w Rusjch žiwota spřjzňuge a seznamuge. — Skoro wšecky básně tu mluwj o Kiewu, sjdlu tehdeyšjch panownjkůw ruských, o welikém knjžeti Wladimjru, o weselých hostinách na dwoře geho, a o hrdinských podnikánjch a činech ruských bohatýrůw a hodownjkůw geho. — Knjže Kiewský, rozweseliw se při kwasu, procházj se a wlasy načechráwá — tu mu napadne wždy něco, coby člowěčenstwu, wlasti, gemu, anebo cti národnj a hrdinské powěsti hodownýcb přátel prospěti mohlo, i neopomine pobjzeti wšech tu přjtomných bohatýrůw k uskutečněnj nápadu swého. „Tu wětšj za menšjho skrýwá se, a z menšjch žádný knjžeti neodpowjdá;“ — a wšak wždy někdo se nagde, kdo službu tu podniknauti se osmělj. Bohatýr wyskočj na dobrého koně, a gede mu na námluwy; giný gede skrotit národy spiklé; třetj oswobodj slawný Kiew od luzy Tatarské, a zas giný očistj wzdálené kraginy a cesty od přjšer a ljtých potwor; při tom pak skoro každému na cestách mnoho podjwného se přihodj, což opět bohatýra k nowým ukazům swé sjly nebo wtipu swého wede.

Gak pěkně ale ze wšech wšudy básnj wyswitá ráz tehdeyšjho ljdu ruského, prostého sice, a wšak při tom dobrého, přjrodnjm zákonům wěrného a posud ani na rozumu ani na srdci cizj, nenárodnj wzdělanostj neporušeného! Co na srdci, to na gazyku. Co gednau bohatýr připowj, to wykoná, ať padne co padne. Zbožnau mysl wšude s hrdinským srdcem w neykrásněgšjm

tu widjme spolku; i když wegde z nich některý „do swětlé sjně ke slunéčku Wladimjru,“ zagisté nepozdrawj dřjw knjžete ani kněnj „dušičku Apraksejewnu,“ dokud se byl dřjwe nepoklonil „Spasitelowu obrazu s Přečistau.“ Gedeli který do dalekých, nebezpečných kragin, neodgede bez požehnánj rodičůw, a u welikých nebezpečjch spoléhá se gedině na pomoc božj, a w té důwěře — gedná! Při wšj pak nábožnosti zůstáwá bohatýr wždy mužem, po činech neustále bažjcjm, a takořka nerázně weselým, — ano, mnohé z básnj těch hodownjch i trošku rozpustile se končj, gako na přjklad ona o Čurilowi Plenkowiči; kdyžto giž wšickni knjžata i bojarowé do opitj napili se za nowého stolnjka Čurilu“ — tuť:

Z gitra ráno ranjčko,
Ráno zazwonili na gitřnj,
Knjžata i bojarowé šli na gitřnj;
W ten den napadalo sněhu bjlého,
I našli oni čerstwau stopu,
Sami oni diwěgj se:
Buď zagjc skákal tudy, buď bjlý hranosteyl;
A ginj tuť usmjwagj se a šeptem howořj:
Znáti to ge, ne zagjc tudy skákal, ne bjlý hranostýl,
Ale šel to tudy Čurila Plenkowič
K starému Bermjatowi Wasilewiči,
K geho mladé ženě, Kateřině překrásné;“

anebo w oné: „Dobryňa Čuď pokořil“ — (wiz Časop. mus. letošnj str. 154) když přišel Dobryňuška po 12 letech domůw, ano se práwě žena na nowo wdáwala. Pogme on ženu swau od swatebnjho stolu, poklonj se knjžeti, pak i ubožátku ženichowi, řka:“ Hoi, jesi ty moj nezwanoi brat, molodoi ty Popowič Alešinka! — zdrastwuj, ženjasja! — da ne s kjem spat.“ Skoro ta sama slowa mluwj i kněžna Zapawa w básni „Solowej Budimjrowič,“ a. t. d. Často zagisté w celičké básni nic

žertowného tu nenagdeš, a konec gegj tě rozmarně a někdy i rozpustile přiwjtá. Zdáť pak se, že i takowéto žertowné i abych lépe řekl naprosto epigrammatické ukončowánj básnj ruských gakausi napolo stálau básnickau gest formau, a wšjm wěru práwem ke stu ostatnjch známek slowanské národnj poetiky připočtena býti může, gelikož netoliko tu, ale i w giných pjsnjch u Rusů, Srbů, ano i u nás Čechů se ne zřjdka nalezá. P. Čelakowský i ginj dobře toho tu i tam použili we swých půwodnjch skládanjch. „Čap — slawný kupec — on gediný na moři pohromu wzal.“ Koráb i penjze geho pohltilo moře.

Od těch časů on čáp slawný kupec
Po břehu smutný sem tam pocházj,
Chytage žabky, plazy wodnj,
Protřásá ge a wyklepáwá,
Ku penjzku penjzek shledáwá,
Deyžiž mu štěstj penjze nagjti,
A zpěwáku té pjsně s njm se rozděliti. (*Čel.*)

Zagjcowé ale
Zmužilost swau zapoměli
Na bogišti prostřed zelj;
Ach gak často potom po nj taužjwali,
A do prostřed zelj hledat si gj chodjwali;
Ale posud gj nenašli — weta po nj, weta —
Hledati gi budau w zelj do skonánj swěta. (*L.*)

Gest pak geště gedna přjčina, která nás k lepšjmu powšimnutj knihy této nutj, a toť: „Ohlas pjsnj ruských“ páně Čelakowského, tento poklad a posud neynárodněgšj a snad i neylepšj plod našeho nowěgšjho básnictwj. — Nikdy w Čechách newyšlo tolik pjsnj duchem prostonárodnjm psaných gako w těchto letech, a wšak — mnoholi gich máme zdařilých? Gsauť u nás lidé, kteřj sobě na to .. welmi mnoho zakládagj, když nám tak ně-

co po sedlsku zarymugj; domnjwagjť se zagisté, že chceli kdo něco národnjho psáti, giž neginak než prostonárodně to psáti musj, a ta prostonárodnost ge zawádj w gakési bludiště, plné prostot a darebnostj. Tu i hned mi to tak připadá, gakoby gakýs na oko wtipný panáček, bywšj někdy pozwán do wsi na poswjcenj, nynj w městě w hlučné společnosti šwihákůw a slečen oblekl se do šatů sedlských, a zpjwage pjsně wenkowské dělal gim zamilowaného sedláčka; a wšak i toby mělo ceny do sebe nemalé, kdyby se nám stráta prawé krásy aspoň smjchem zas nahradila! — pauhá lyrika přestaupila by takto do lyriky epické a dramatické, a tragičnost do satyrické komiky; — a wšak našincowé gakoby tomu dobře rozuměti nechtěli, alebrž zpjwagj nám duchem prostonárodnjm tak, že to nenj ani ke wzdychu ani ke smjchu.

Pjsně prostonárodnj (ne básně wůbec!) od žádného giného nám podány býti nemohau, než od lidu prostého — nebo genom ten zpjwá nám wlastnj, neljčené city we swé wlastnj formě. Wycwičený básnjk — byť i city také wlastnj nám we formě prostonárodnj podáwal, — přec giž přestáwá býti prawým lyrikem; to samo platj také skoro o wšech skladateljch selanek. Od básnjkůw oswjceněgšjch tedy w tomto druhu žádných — aspoň málo gen pjsnj očekáwati smjme, a wše co od nich takowého skládáno, gest bud a) čistě epické, aneb b) epická lyrika; tato tak nazwaná lyrika epická má zase ráz dwogj: buď si hrage básnjk na sedláka — což k smjchu wede, aneb on wmysliw se do rozličných lidu prostého charaktérůw, wystawuge nám tady obrazy srdcj a rozumůw prostonárodnjch, kteréž charaktery opět geště ráz buď domácj, buď přjbuzné, buď z cela cizé národnosti do sebe mjti mohau, — a sem patřj také ohlas pjsnj ruských p. Čelakowského, w němž naskrz wšecko zdařilé. Ne tak giž se mu powedl „Ohlas pjsnj českých“ pohlédnemeli naň z toho samého stanowiska: nebo takměř

polowice gich gest spjše parodie — ne sice gednotliwých pjsnj prostonárodnjch, ale parodie pjsně české wůbec, anebo ducha raděgi a těla pjsně prostonárodnj našinské; — a wšak, bohužel! že ge aspoň gako parodie dokonalými gmenowati nemůžeme. Wady této wšak nenalezneme — čtěme kde genom koli — w nadzmjněném „Ohlasu pjsnj ruských“ naskrz nikde, a směle geg nazýwati můžeme neywětšj chlaubau našj nowěgšj poesie. Wýbornost krasowědecká w nich patrná gest i každému přistupná. Co pak se krásné prostonárodnj formy týče — ta na poneyprw trochu cizj se býti zdá, a potřebj toliko nawykati se na ni. Tenť zagisté krásu básnickau našeho Čelakowského teprw pozná, kdo se dřjwe seznámj s národnjmi pjsněmi ruskými tu i tam podanými, a se sbjrkau na hoře podotknutau od Kirše Danilowa, i přeswědčj se s námi, že páně Čelakowského „ohlas,“ co se formy týče, básnjm těmto ruským, kteréž mu, gakož patrno, byly w tom školau, wšudy se wyrowná; co pak se wnitřnj, čistobásnické ceny dotýká, welice ge a naskrz wšecky předčj. Toto pak mě pohnulo, že sem se osmělil, několik oněchno básnj ruských w časopisu tomto weřegnosti podati, a kdoby si byl toho posud méně wšjmal, učiniti ho na to pozorným. Také snad mnohý z mládenců, s ruským gazykem se objragjcjch, nynj s wětšj chutj knihy ty otéwře, a přirownáwage gedno k druhému, stegné se mnau rozkoše pocjtj a cenu Ohlasu pjsnj ruských pozná. Mně gen ljto gest a zůstane, že mi posud přjležitosti chybilo, se staršjmi wýrazy některými seznámiti se, abych byl mohl těchto několik pjsnj, kteréž w tomto a minulém druhém swazku sem podal, přeložiti důkladněgi; a wšak snad brzo od někoho giného, w gazyku starém a w památkách ruských dospělegšjho, celé sbjrky té se dočekáme.

Geště pak bychom na něco zapomenuli, což zagisté zasluhuge, abychom si toho powšjmnuli. Powědomoť wůbec, že některé staré a posud žiwaucj powěsti a báchorky čechoslowanské i sem tam daleko w Němcjch známy sau, aspoň ne přjliš dáwno geště byly. Tak n. p. mjsta některá w powěsti „O dewjti krkawcjch" a pak w oné „O Wodnjkowi" sám Voss připomjná (wiz geho idylly, pak čas. mus. 1830 str. 215 a 216). I w knize této nadzmjněné „Drew. rusk. stichotworenija" nalezagj se některé wěru, genž s báchorkami našimi mnoho do sebe magj podobného; ano báseň nadepsaná „Dureň" (wiz wydánj druhé, stranu 390; u wydánj prwnjm báseň ta s mnohými ostatnjmi chybj) zcela skoro tak w Čechách se powjdá; — ruský Dureň gest náš „hlaupý Janek" neb "Janek z baudy." Kdo nám nynj powj, přišlali báchorka ta z Rus k nám anebo naopak? Rozšjřenost a domácnost gegj w Čechách, — a zase gegj starožitnost u Rusůw, kdo to wložj na wáhú? Ano i to znamenité gest, že u nás tento Dureň neboli náš Janek stálým gest charakterem, a mimo této rusko-české báchorky, že wjce se gich o něm geště u nás powjdá. Časem wěru sám gak přeloženj nadzmjněné ruské báchorky, tak i některé české o něm podám.

Kalin Car.

Z Ordy, z oné zlaté země,
Z té kraginy bohaté,
Powstal zlý car Kalin,
Zlý car Kalin Kalinowič,
Proti sjdelnjmu městu Kiewu
Se swau silau pohanskau.
A došed on od Kiewa na sedm werst,
Zastawil se Kalin u bystrého Dněpra;

Sebrala se k němu sjla na sto mil,
Na wšech čtyrech stranách. —
Proč máť sirá země nerozpukne se? —
Proč ona nerozstaupj se?
Ai, od páry od koňské bylotě
I měsjc i slunce zamračeno,
Aniž widěti paprsku swětla bjlého;
A pro gegich dech pro ten tatarský
Nemožno nám křesťanům žiwu býti. —
Posadil se Kalin na řemennau stolici,
Pjše ljstek rychlopsaný
Do sjdelnjho města Kiewa,
Laskawému knjžeti Wladimjru.
I wybral Tatařjna ze wšech neywyššjho,
A měřil on Tatařjn tři sáhy,
Hlawa na Tatařjnu — piwný kotel,
Kterýž kotel mnoha wěder,
A mezi plécema — dobrau sáhu.
Tato slowa, chytrost napsala:
„Že dobude Kalin město Kiew,
„Zahubj knjžete Wladimjra,
„A rozprášj cjrkew božj.“
Dáť Tatařjnu listek rychlopsaný,
A poslal geho na spěch do Kiewa.
Wskočil Tatařjn na dobrého koně,
A gechal do města Kiewa
K laskawému knjžeti Wladimjru. —
Ai, Tatařjn giž w Kiewě,
Prostřed dworu knjžecjho;
Skočil Tatařjn s dobrého koně,
Nepřiwáže koně, nepřikazuge,
Běžj on do sjně swětlé,
On obrazu Spasitelowu nemedlj se,
Wladimjru knjžeti neklanj se,
Aniž lidu Kiewského si wšjmá;

W hodil on list na kulatý stůl
Před welikého knjžete Wladimjra.
Odcházege Tatařjn promluwil gest:
„Wladimjre, knjže sjdelnj w Kiewě!
„Ruče wzdey ty nám Kiew město,
„Bez boge, bez dračky weliké,
„I bez krweprolitj ničemného.“
Wladimjr knjže zarmautil se,
A rychle list rozpečeťowal,
Rozpečeťowal i prohljžel;
Hledě w list — zaplakal Swět! —
Neštěstj knjžete překwapilo —
Bohatýrůw do Kiewa nesgelo se,
A Kalin car pode zděmi stogj;
A Kalinowa sjla rozšjřena
Ne wjce, ne méně, — na sto werst,
A to na wšecky čtyry strany;
Geště s njm mnoho carů s carewiči,
A mnoho králů s králewiči;
W moci každého sjla — na tři temy;
Po prawé ruce geho zeť sedj,
A zetě zowau u něho Sartakem;
A po lewé ruce geho syn sedj,
A syna geho zowau Ponšekem.
Rokowánj gegich nekončilo se,
Tatařjn z Kiewa newygjždělo. —
W tu dobu Wasilej-holubice
Wyběhl na wěž na střelnici,
Wezme swůg tuhý napřažený luk,
Kalenau střelu wygme opěřenau,
Zatrauhil on na trubky německé,
A kde sedj zlopowěstný car Kalin —
Tam on Wasilej-holubice
Tam on teď střelil po Kalinu caru;
Nestřelil do psa do Kalina cara,

Ale střelil on do zetě Sartaka —
Uhodila mu střela pod prawé oko,
I zabila ho do smrti.
Ai ta nehoda rozmrzela Kalina cara,
Prwnj djlo geště neukončeno,
A giž druhé neštěstj zakaušeno,
An gemu zabit milowaný zeť
Z té wěže ze střelnice.
Poslal on druhého Tatarjna
Ku knjžeti Wladimjru,
Aby mu wydal toho winitele.
A málo času uplynulo —
Tuť z té strany poledni
Gako gasný sokol w přeletu letj,
Když bjlá labuť přeprchuge,
Tak běžj plamen udatný,
Starý kozák Ilja Muromec.
Přigechal on do města Kiewa —
U prostřed dworu knjžeckého
Seskočil Ilja s dobrého koně,
Newáže koně, nepřikazuge,
Ale gde přjmo do swětlé sjně;
On modlj se Spasiteli a Přečisté,
Klonj se knězi a kněnj,
I na wšecky čtyry strany —
A sám Ilja usmjwá se:
„Hoi, an gsi ty sudar Wladimjr kněz!
„Co to k tobě za hlupáka přišlo?
„Co za hlupáka neotesaného?
Wladimjr kněz slawný Kiewský
Podá mu list onen rychlopsaný.
Přigal geg Ilja, sám ho pročjtáwá; —
Howořil gemu Wladimjr kněz:
„Hoi, an gsi ty Ilja Muromec;
„Pomoziž mi myšlénku mysliti,

„Wzdátili mám, či ne, město Kiew,
„Bez wšeho boge, a bez dračky weliké,
„A bez toho krweprolitj ničemného?“
Howořj Ilja takowéto slowo:
„Wladimjre, slawné knjže Kiewské!
„O nic ty, Osudar! pečliw nebuď —
„Božský Spasitel obránj nás,
„A přečistá wšech nás ochránj.
„Nasypey ty mjru čistého střjbra,
„A druhau mjru krásného zlata,
„A třetj mjru pěkných perel;
„Pogeď pak se mnau ku Kalinu caru,
„S těmito swými čestnými dary,
„Tento Tatarjn nás dowede k němu.“ —
Přestrogil se teď knjže za kuchaře,
Začadil se sazj kotelnau;
Pak se brali oni ku Kalinu caru;
Tatarjn přjmo ge tam wede.
Wgel on Ilja ku Kalinu caru,
Do geho leženj tatarského.
Skočil on potom s dobrého koně,
Kalinu caru poklonil se,
A howořil takowéto slowo:
„Ai Kaline care, ty nepřjteli Kalinowiči!
„Přigmi naše drahé dary
„Od welikého kněze Wladimjra:
„Prwnj mjsu čistého střjbra,
„Druhau mjsu krásného zlata,
„Třetj mjsu pěkných perel.
„A pak dey nám lhůtu na tři dni —
„We Kiewě nám připrawiti se,
„Odslaužiti mši swatau s ponaridami,
„Pak pomodliti se za zesnulé,
„I druh s družkau rozlaučiti se.“
Howořj tu Kalin takowéto slowo:

„Hoi, an gsi ty Ilja Muromec!
„Wydeytež wy nám winnjka,
„Který střelil s wěže střelnice,
„I zabil mého milého zetě.“
Howořj gemu Ilja takowéto slowo:
„Slyš care, co nám poweleno:
„Přigmi raděg naše drahé dary
„Od welikého kněze Wladimjra;
„Kdežbychom wám toho wyhledati mohli?“
I tuť car přigal drahé ty poklady,
A sám nadáwá i zlobj se.
Ai tu se také rozpálil Ilja,
Nebo nedal gim lhůtu na tři dni,
Na tři dni — ani na tři hodiny.
Howořil Ilja takowéto slowo:
„Ty pse, ty proklatý care Kaline!
„Odegdi s Tatary od Kiewa,
„Máteli, psi! chuti, zůstati na žiwě!“
I chwátil hněw teď Kalina cara —
Welel on Tatarům lapiti Ilja.
Swázali sau mu bjlé ruce
Křepkými prowazy hedbáwnými,
A on Ilja se rozwzteklil znowa,
A zlostně křičel slowo toto:
„Pse! ty proklatý care Kaline!
„Odegdiž pryč s Tatary od Kiewa,
„Chutili máte, psi! zůstati žiwi!“
I zahořel teď Kalin krutým hněwem —
A plyge Iljowi do gasných očj:
„Ten ruský lid — wždycky chlubiwý!
„Opaután on, hle! gako holý běs —
„Geště předemnau wychlanbá se!“
I tuť doplnil se Ilja zlostj a wztekem,
Nebo za weliké pohaněnj to měl,
Že mu naplil Kalin w gasné oči;

Wskočil on u wýšku na půl dřewa stogacjho —
A rozerwal pauta na plecech swogjch;
Nepustili Ilju k dobrému koni,
Ani k geho těžké palici —
I chwátil on Tatařjna za nohy,
Kterýžto gel do města Kiewa,
A začal njm šermowati:
Kudy njm mrštj — tam ulice,
Kam njm wrhne — tám náměstj,
A sám k Tatarowi takto mluwj:
„Ai, silný to Tatařjn, neláme se;
„A žilowatýs, pse! — neroztrhugeš se."
I sotwa Ilja slowo domluwil —
Odtrhla se hlawa tatarská,
Spadla ta hlawa do prostřed Tatar
A zabjgj, láme, hubj gich do smrti.
Ostatnj Tataři kwapem utjkali,
Wšickni se w blátě potopili,
A zanechali wozy swé w poli.
Wrátil se Ilja ku Kalinu caru,
Chwátil on Kalina do bjlých rukau,
A sám Kalinowi takto wece:
„Wás cary nezabjgegj, neodprawugj,
„Nebigj, neodprawugj ani newěšegj."
I chwátj on cara swau korčahau,
Zahaural njm nad swau bugnau hlawau,
Udeřil njm o lesklý kámen,
A rozdrtil ho na malé drobty.
Co zbyli Tataři, na kwap utjkali,
A sami oni zakljnali se:
„Nedey nám Bůh, býti w Kiewě,
„Nedey wjc Bůh, uwiděti lidj ruských!
„Gsauli wšickni w Kiewě takowj —
„Gediný člowěk wšech Tatar zhubil!"
I šel Ilja Muromec Iwanowič

Hledat swého towaryše,
A to swého Wasilege-holubici,
A hned na hospodě našel ho,
A wzal s sebau ku knjžeti Wladimjru —
I pige tu Ilja zelené wjno
S tjm Wasilegem s holubičkau,
A nazjwá ho swým bratřjčkem.

Michaila Kazarinow.

Tam z daleké wlasti z Haliče,
Z Wolynce, z toho města krásného,
Gako gasný sokol on wyletáwal,
Gako bjlý geřáb on wyprchowal —
Tak wygjžděl udatnjk, dobrý mládenec,
Mladý Michaila Kazarjanjn;
Kůň pod njm gako litá zwěř,
On sám na koni gako gasný sokol,
Křepké brněnj na mohútných plecech,
Kuják a pancjř z čistého střjbra,
A kolčuha na něm z krásného zlata,
A této košili cena čtyřicet tisjc;
Na geho bugné hlawě helma zamykacj,
A cena té helmy tři tisjce;
W geho rukau kopj Murzawecké;
Gak swjce hořj při lewém bedru
Připásaná ostrá šawle;
Na délku ta šawle — sáha dobrá;
Na šjřku ta šawle — osm palcůw.
Též má s sebau luk tuhý, smrtjcj,
A cena tomu luku tři tisjce.
Cena toho luku proto tři tisjce:
Bylyť na něm pruhy oceliwé,
A žjly ty sau byly gelenj,
Rohy pak byly krásné zlaté

A tetiwa hedbáwná,
Z bjlého hedbáwj šamachanského —
Také taul má s sebau kalených střel,
Půldruha sta gich w tom tauli bylo,
Každá střela po pěti rublech;
A kůň pod njm gako litá zwěř,
A cena toho koně určiti se nedá;
Proč se nedá udati cena toho koně?
Cena koně toho udati se nedá proto:
Přes řeku on brodu newyhledáwá,
On ten kůň skáče se břehu na břeh.
I gede do města Kiewu,
K laskawému knězi Wladimjru,
Diwotworcům w Kiewě pomodlit se,
A Wladimjru knězi poklonit se,
Poslaužit gemu wěrau a prawdau.
Když pak byl giž we městě Kiewě
U prostřed dworu knjžecjho,
Skočil Kazarjanjn s dobrého koně,
Přiwázal koně k dubowému slaupu,
Wešel do sjně do swětlé
K welikému knězi Wladimjru,
Modlj se Spasiteli s Přečistau,
Poklonil se knězi i kněnj,
I na wšecky čtyry strany.
Howořil k němu laskawý Wladimjr kněz:
„Hoi, an gsi ty udatnjk, dobrý mládenec!
„Odkuď gsi přigechal? odkuď tě Bůh přinesl?
„A gaké tobě gméno, mládenče?
„Podlé gména tobě možno mjsto dáti,
„A podlé slowútnosti tebe obdařiti.“
I odwece udatný dobrý mládenec:
„Slowuť gá Michaila Kazarjanjn,
„Kazarjanjn duše, mladý Petrowič.“
I na to slawný Knjže Wladimjr,

Nemage geště stolnjky a čjšnjky —
Naléwal sám do čjše zelené wjno,
Ne welká mjra — as půldruha wědra,
I nabjzj bohatýra toho
Aby wypil čjši zeleného wjna,
I tuřj roh medu — as půltřetjho wědra;
Přigjmá Kazarjanjn gedinau rukau —
A wypil on wjno gediným tahem,
I tuřj roh medowiny sladké.
I dj k němu laskawý Wladimjr kněz:
„Hoi, an gsi ty Michaila Kazarjanjn!
„Posluž ty mně službau wzdálenau,
„Gediž ty k moři sinému,
„Nastřjley hus a bjlých labutj,
„I přeletawých malých kachniček
„K mému knjžecjmu stolu;
„Do libosti, pak tě mládenče podařjm.“
Mladý Michaila Kazarjanjn
Welikého kněze neoslyšel,
Pomodlil se Bohu, a pak odešel;
I wsadil on se na dobrého koně,
A gel k sinému tomu moři,
A to do teplých tichých zátok;
I když byl už u siného moře,
Tuť na geho štěstj weliké
Přihnalo se ptactwo ke břehu —
Nastřjlel on hus a labutj
I přeletawých malých kachniček
K geho stolu knjžeckému,
Obwázal tjm swého dobrého koně
Po mohucjch plecech až po samu zemi; —
A gel pak od siného toho moře
Do slawného města Kiewa
K laskawému knězi Wladimjru.

I přigel w poli k dubu košatému;
Na dubě sedj tu černý hawran,
Přestupuge s nohy na nohu,
Uhlazuge si swé pěkné péřj —
Nohy i nos — gak oheň hořj.
I obdiwuge se Kazarjanjn
Té weliké přjhodě, a howořj on:
„Co sem gá se w poli nagezdil,
„W celé geho Hosudárské wlasti,
„Takowý diw sem nikde nenašel
„Gako nynj tohoto hawrana černého.“
Potom wzal Kazarjanjn
Z nálučnice swůg tuhý luk,
Z taulu wyňal kalenau střelu,
I chce zastřeliti černého hawrana —
Giž tuhý luk swůg napjná;
Kalenau střelu přikládá;
I natahuge swůg tuhý luk za ucho,
Zawyly rohy tuhého luku,
Zaskřjpěly pruhy oceliwé —
Giž giž chtěl spustiti kalenau střelu —
Tuť zwěstuge mu černý hawran toto:
„Hoi, an gsi ty udatnjk, dobrý mládenec!
„Nestřjlcy ty mne, černého hawrana,
„Mau krwj ty se nenapogjš,
„Mým masem ty se nenasytjš,
„Nademnau twé srdce nezraduge se —
„A gá ti powjm o wjtězstwj bohatýrském:
„Gediž ty na onu wysokau horu,
„Pohledni do udolj širokého,
„I uwidjš w poli tři bjlé stany,
„Stogj tam láwka — drahý rybj zub,
„Na té láwce sedj tři Tatařjni,
„Gako tři psi, laupežnjci;
„Před nimi chodj krásná děwice,

„A to zagatka, děwička ruská,
„Mladá Martha Petrowična.“
Po tomto slowu Kazarjanjn zarazil se,
Nestřelil na dubě po hawranu černém,
Ale gel on pak na horu wysokau,
Djwá se do širokého údolj —
I uwiděl w poli tři bjlé stany,
Stogj tam lawice — drahý rybj zub,
Na lawici sedj tři Tatařjni,
Tři Tatařjni, psi laupežnj;
Před nimi chodj krásná děwice,
A to zagatá děwička ruská,
Mladá Martha Petrowična.
Pro slzy nemůže slowa promluwiti,
Welmi žalobně nařjkagjc:
„O neštastnás ty hlawo moge bugná!
„Hoře trpké — wy mé rusé wlasy!
„Geště wečer wás matička rozřesáwala,
„Uprawowala wás matička rodná —
„Ach, a rozplétati wás budau, mé rusé wlasy,
„Tři Tatařjni, tři laupežnjci!“
Tataři řeči swé domluwili,
A geden Tatařjn howořj k nj:
„Neplač děwičko, dušino krásná!
„Nezasmušug děwičko swé ljce bjlé,
„Tyť se prowdáš za Tatarjna;
„Neprodám gá tě děwičko lacino —
„Ale prowdám tě za swého syna milého,
„Za milého syna we zlaté Ordě.“
Ai tu s bljzké hory, s wysoké,
Gako gasný sokol slétáwá —
Tak letj mladý Michaila Kazarjanjn,
Dušina Kazarjanjn, mladý Popowič.
Připrawil on swého dohrého koně,
Koně bohatýrského rozehnal —

Drže w ruce kopj Murzawecké:
Prwnjho Tatařjna kopjm skolil,
Druhého psa koněm roztlapal,
Třetjm praštil o sirau zemi;
Seskočil Kazarjanjn s dobrého koně,
A uchwátil děwičku za bjlé ruce —
Počala děwička krásná plakati:
„Nenj to čest mládenecká,
„Žes se neptal ani na dědinu, na wlast,
„Zdaž to dcera knjžecj, zdaž bojárská —
„Gáť sem bojárka, dcera kupecká,
„Z města Wolynce z Haliče,
„Mladá Martha Petrowična!“
Po tomto slowu sebral se on:
„Hoi, ty duše moge, krásná děwičko,
„Mladá Martho Petrowično!
„Gakžes ty se, má sestřičko rodná,
„K těmto Tatarům dostala?
„K těmto třem psům laupežnickým?
„Odpowj gemu Martha Petrowična:
„Gá wečer se weselila w zeleném sadě
„Se swau panj matičkau,
„Když zdaleka z širého pole —
„Gako černj hawrani přiletugj,
„Přiběhli tam tři Tatarowé,
„Zagali mě krásnau děwičku,
„A odwezli mne do pole širého —
„I taktoť gá dostala se k Tatarům,
„Ke třem psům laupežnickým.“
Mladý Michaila Kazarjanjn
Sebjrá po stanech zlato, stříbro,
On to skládá do wyprázněných waků,
Do waků prázných, newylužených,
I tu láwku wzal — ten drahý rybj zub,
Posadil děwičku na dobrého koně,

Na koně ruského, bohatýrského,
A sám sadil se na tatarského,
Weda ostatnj dwa koně na uzdě —
I gel tak do města Kiewa;
A když do toho slawného města přigel,
Tu hned stolnjci a wratnjkowé
Oznámili knjžeti Wladimjru,
Že přigel Michaila Kazarjanjn;
Potom Michaila sňal s dobrého koně
Tu swogi rodnau sestřičku,
A swé čtyry koně uwázal.
Přigdau poslowé od kněze Wladimjra,
Welj Michailowi gjti do sjně swětlé
Se swogj rodnau sestřičkau —
I wstaupil Kazarjanjn do sjně swětlé
Se swogj rodnau sestřičkau;
On modlj se obrazu Spasitelowu,
Klonj se knjžeti Wladimjrowi
I kněnj Apraksejewně:
„Zdráw buď, laskawý knjže Wladimjre,
„Se swau knjžecj dušičkau Apraksejewnau!
„Kam gsi mě wyslal, to wykonal gá:
„Nasstřjlel sem hus a bjlých labutj,
„I přeletawých malých kachniček;
„Krom toho wšak zwjtězil sem hrdinsky,
„A zabil w poli tři Tatařjny,
„Tři Tatařjny, psy laupežnické,
„I wyswobodil swau wlastnj sestru,
„Mladau Marthu Petrowičnu.“
Wladimjr, slawný knjže Kiewský,
Wygasnil a radowal se z toho,
Naléwal čjši zeleného wjna,
A tuřj roh sladkého medu,
I podáwá to Michailowi Kazarjnu;
Přigjmá to on gedinau rukau,

A wypil to Michaila gediným duchem.
Potom wyšli na široký dwůr —
Šelť i sám knjže s kněžnau
Prohlédnaut geho pěkné koně,
Ty pěkné koně tatarské.
Welj ¡on s koně obrati zwěř,
Welj segmauti waky neoloužené,
A odnesti to do swětlé sjně;
Wzal také láwku — ten rybj zub,
A i koně postawiti dal do swých stágj.
Howořil teď laskawý Wladimjr kněz:
„Hoi, an gsi ty udatnjk, dobrý mládenec,
„Mladý Michaila Kazarjanjn,
„Dušička Kazarjanjn mladý Petrowič,
„Mámť gá wěru tři sta hřebcůw,
„Tři sta, a tré hřebců pěkných,
„Ale žádný z nich takowý nenj.
„Dobře činjš na tom, mládenče milý,
„Že slaužjš knjžeti wěrau a prawdau.

3.

O gmenách mjstnjch w zemi České a Morawské.

I.

Pokus o wyswětlenj českých gmen mjstnjch slabikami „*ice* a *wice*“ se ukončugjcjch a gen we množném počtu užjwaných.

Od Frant. J. Sldiny.

Libozwučnost, ohebnost a zwláště skladnost gazyka našeho mohau owšem gen neznalci geho upjrati; znalcům poskytuge i prostomluwa i zpěw na knize i w ustech Čechů neporušených každau chwjli nepřemožitelné důwody o té prawdě. Málo koho ale až potud znám, aby důwod skladnosti našeho milého gazyka na gmenách obytů českých byl stawěl. A přec gest gménoslowj českých mjst i po wýznamu i po rozmanitosti swých konců tak znamenité i utěšené, žeť marně po cizjch zemjch podobné rozmanitosti hledáme, ty toliko země wygjmagjce, kde Slowané až do dnes gen tu zásluhu podrželi, že stawěli, orali a seli, kde giný zůstáwá, skljzj a gj.

Za přjklad té skladnosti našj řeči we gmenách osadnjch uwedu gediný kořen „*Lib*,“ za stara „*Lub*.“ Co tu z něho wyrostlo gmen po Čechách powrchně toliko na mapě přehljdnutých, gako: „Libeň, Libjn, Libuň, Liběgice, Libčany, Libichow, Libochow, Libkowice, Libenec,

Ljbeznice"! Co ale, aby ke gménům obytů také gméba polj, luk, lesů, a gegich pasek, rybnjků se připočetly? zdažby tu ne giž skladnost genom našeho gazyka w neyskwělegšjm swětle na gewo wyšla, řeč sama neocenitelných přjspěwků nabyla, mnoho zastaralých slow z polohy, powahy a porostu mjsta swého prawého wýznamu došlo: ale také wšecky skoro wětwe slowowědy ba i národnj historie a mythologie gasnosti nabyly? *)

Ačpak se w ukončenj našich mjstnjch gmen rozmanitost přepodiwná nalezá, tak že hnedle žádné kombinacj českých pjsmen k wymyšlenj nenj, aby na ni gméno některé nedopadalo: wyniká přece wýchod „*ice*" nade wšecky „*any*" „*iny*" „*ow*" „*owy*" a g. tak welice, že dobrau pětinu českých gmen zahrnuge, dokonce, kdyby se k němu i geho udrobněné *ičky* („Tušowice, Tušowičky") přičetly.

Djwámeli se pak na gména českých mjst ze hlediště mluwnického, bige nám opět tolikerá zwláštnost w očj, že podobné u ginogazyčných národů opět buď gen pořjdku nebo docela žádné stopy nenalezáme. An německá gména (málo které wygjmage) weskrz toliko ku pohlawj neobogjmu náležegj, rozwrhugj se naše do wšech pohlawnjch třjd; máť Berauu se Slaným mnoho statných bratřj, synů i služebných manů we wlasti; ale wjce má geště králowská Praha sester swobodných a dber spanilých, že by se z toho nadánj hogného hnedle záwjrati mohlo, gakau wážnost Slowané wezdy ku pěkné plsti měli; gen Milewsko se swými Sedly, Březjmi, Fora Záhořjmi nemohau třjdugjcj mluwničnjci do dnes k žádnému pohlawj přiwrhnauti.

Méně patrná ale přec u nowěgšjch gazyků skoro neslýchaná wlastnost poskytuge se tjm we mluwničném

*) Tato myšlenka byla by se snad wcelém swém obsahu zplniti mohla, kdyby katastrálnj práce roku 1830 náhle se byly nezarazily —

ohledu, že gména gednot a mjst orůznělých wezdy s předložkau *na* w akusativu a lokalu, mjsta ale mnoho domů od dáwna počjtagjcj toliko s předložkami *do* a *w*, když se o chůzi do nich, nebo zůstáwánj w nich gedná, sestawena býti mohau. Čech chodj, gezdj i plawe *do* Prahy, *w* Praze může bydliti, spáti a gjsti; pakli mu ale o Wyšehrad co činiti, tu mu toliko *na* Wyšehrad, nikdy pak *do* Wyšehradu - lečby doň střjleti chtěl - gezditi neb choditi wolno, gen *na* ne pak *we* Wyšehradě procházeti nebo odpočinauti může. *)

Gako sobě naše mjstnj gména wšecky pohlawnj třjdy oblibugj, tak i uchylowána gsauce, některá gen w gednotném, některá zas toliko we množném počtu upotřebena býti mohau; wlastnost, s kterauž se opět toliko u staršjch gazyků, a to málo kdy potkáwáme.

Neyzanjmawěgšj ale powaha těchto gmen zdá se mi ta, že téměř wšecka swůg křestný list méně wjce čitelný a zachowaný na swém čele nesau; tak že hnedle ze samého gména ku prwnjmu obywateli nebo zakladateli, anebo ke znamenité udalosti wlastenské či ku powaze půdy téhož obytného mjsta dohljdnauti možná. A práwě to, ač samo sebau nepatrné, tak každého zanjmá, že nenj mjstopisce žádného hnedle, aby půwoda gména swého mjstopisu byl pomjgel. Geť si milo spomjnati na léta i na okolnosti buď že sebe nepatrněgšj wěku dětinského.

Mezi gmény, gegichž křestný list za neyzachowalegšj a neyčitelněgšj pokládám, gsau ta kteráž na slabiky „*ice*“ wycházegj. Rozpadagj se pak we dwogj třjdu, djwámeli se na počet, we kterém toliko uchylowána býti mohau, náležegjce gedny pauze k gednotnému, druhé pak ke množnému počtu.

---

*) Nám se zdá, že toto „*na*“ wůbec na hražená i wywýšená mjsta se potahuge. (Pozn. Red.)

Djwámeli se pak na konečnj slabiku, zas se tjm dělj, že některá na „*wice*“ giná pauze na „*ice*“ se ukončugj.

Wšecka tato gména, kterých pauze w gednotném počtu užjwáno, zdagj se podlé mjsta, na němž nebo u něhož stogj, nebo podlé powahy a porostu téhož mjsta původně okřestěna býti; tak *Kamenice*, buď že na kamenitu nebo neyprwé z kamenj wybudowána; *Řečice*, že při řjčce; *Teplice*, že u teplých zřjdel; *Břežnice* že na břehu nebo mezi březowým hágem; *Mohelnice*, že snad na starowěkých mohylách; *Obecnice*, že na obecnjch pastwinách nebo lesjch se wystawěly. Téměř každé gméno počtu gednotného na „*ice*“ nese w sobě kořen slowa dodnes geště užjwaného, nazwjce přjrodnjch předmětů se týkagjcjho a žádné téměř z nich nenj, aby před slabikama „*ice*“ také pjsmenky *w* potřebowalo.

Ginák to u gmen téhož ukončenj, gichž pauze we množném počtu užjwati lze. U těch hned konec „*wice*“ hned „*ice*“ nalezáme; hned na přjrodnj žiwé a widitelné, hned na duševnj a newiditelné předměty narážegj, hned ale na takowém kořenu wyrůstagj, že k němu z našj mateřčiny žádného wjce klјče dostati nelze. O těch se wesměs a bezwymjnečně domýšljm, že swé gméno od swých prwnjch zakladatelů nebo obýwatelů obdrželу, a sice z následugjcjch přjčin.

1.

Gména, gakkoliw ono k označenj člowěka i mjsta potřebné, nedáwá si během přirozeným člowěk sám, aniž mjstu swého obytu; on gediný necjtj toho potřebu; neb hledě sám k sobě, přestáwá na „*gá*“, liše se njm dobře od „*ty*“ i od „*on*“; hledě pak ke swému obytu, nazýwá geg domowem: „gsem doma“, „gdu domů“, rozeznáwage tak obydlj swé lépe, než aby ge desaterým přjgmjm byl označil. Odtud newědjwagj často djtky giž urostlegšj, ano také dospělj wesňané, ani swého přj-

gmenj. Gen sausedé a naši bljžnj cjtj tu potřebu, označiti sobě nás i domow náš přjgmjm něgakým, k čemuž wezdy u člowěka wlastnostj a zábaw buď podlé těla, buď podlé duše neywjce do očj bigjcjch či neyrozeznawěgšjch užjwagj, gakž ze podnešnjch přezděwů, gimiž se wesňané naši po kolikkráte okřestjwagj, dobře wyswitá. Nynj owšem gméno naše neywjc na kalendáři a na přjgmenj našich roditelů záležj; za wěků dáwněgšjch ale, zwláště za pohanstwj, newědělo se o žádném přjgmenj ani o kalendáři, a gméno leželo pauze w libowolné moci roditelů nebo přjbuzných, odkudž ta neywětšj rozmanitost we gménách wyplynula.

2.

Obdržew člowěk giž gméno, musj snášeti, že se to též geho giž usazené gméno na wšecky geho náležitostj přenášj; syn, dcera, pole, lauka i kůň geho, wšecko se křestj po něm, a sice, podlé formy u Rusů gako u nás zobecnělé, adjektivem na končinu „*wic*“ nebo „*gic*“ wycházegjcjm: Ať slowe otec „Čechem,“ nazwe se geho syn „Čechowic“ (syn Čechůw), dcera „Čechowic“ dcera přjbytek „Čechowic“ stawenj, chalupa.

3.

Newjm gestli ta powaha wšem slowanským kmenům obecná, Čechům aspoň powšechně obyčegná gest, že magjce s rodinau gednati, wezdy otce, matku i djtky pospolně a konkretně před myslj magj, čehož u ginogazyčných národů, wygjmage Němce z kořene českého pošlé nebo s Čechy sausedugjcj, žádné stopy nalezti nenj. Tak gdeli Čech do piwowáru, neprawj, že se k samému toliko sládkowi beře, ale ke „Sládkowům“; bylli tam, nepowjdá, že u Sládka byl, nybrž u „Sládků“; tak chodjwá také k Wrchňowům, ke Truhlářowům, ku Křjžkowům, ne pak k Wrchnjmu, ke Truhláři, ku Křjžkowi nebo Hořičkowi; Hořičkowům, Křjžkowům, Truhlářowům půgčuge swé nádobj a náčinj, ač gen s gednjm často

členem gegich rodu činiti má; od Hořičků, Křjžků, Ledinských se dlužj, čeho mu třeba; s Hořičkowými, s Ledinskými ge buď na mjru nebo na štjru. Tauto podstatnj wlastnostj swého gazyka weden gsa nemůže sobě Čech celé národy a gich země leč počtem množným zosobniti: „we Francausjch, w Turcjch, w Bawořjch, ne pak we Francausku, Španhelsku,“ a t. d. gsau formy našeho gazyka. Wšecko hnedle, cokoliw k gedné celosti náležegjc, ze mnoha členů po gedné formě ulitých nebo značných sestáwá, musj u Čecha buď do množného počtu přegjti, nebo kollektivným názwem se upokogiti.

Tak sobě wážj Čech každé individualnosti, že snad gemu samému se podařilo nerozlučitelnau celost se wšjmawým zobrazenjm každé gednotliwé osobnosti wyraziti, u národů ne tak na zemi a k tělu, gako k osobám a duši hleděti, wšechněch swornau wůli a sjlu uwažowati, a gj se wesměs hnedle zawděčowati hned zawázána uznáwati. Tauž powahau swého gazyka zanešený, musil Čech také obytů lidských, genž z powlowna obec činiti počali, a wedle, nebo zrowna na dědině prwnjho zakladatele téhož syny nebo přjbuznými se přistawowali, gednotu w počtu množném wyráženi, či wlastnost gednu na mnohé přenášeti. Tak giž mjsto, kde „Mjr“ bydlil, a geho stawenj „Mjrowo“ neb „Mjrowic“ slulo, nazwal Mjrowice, gak mile syn, nebo dcera nebo přjbuznj Mjrowi podlé něho swá stawenj budowati začali.

4.

Že tomu tak, swědčj nám mjsta, kteráž se po gménách giž křesťanům obyčegných nazýwaly, gako: Petrowice, po Petrowi; Bernartice, po Bernartu; Opatowice, po Opatu; Štěpanowice, Martinice a t. d. Geť zagisto wěc nepochybná, že wšecka tato mjsta po swých zakladateljch, nebo stálegšjch držiteljch gméno swé zdědila; ale geště gistěgšj to prawda, že dřjwe než tito giž křesťanštj Čechowé podobná mjsta, gichž aspoň někte-

rých giž we 12. wěku stáwalo, okřestili, že si k tomu formy nowé nikoliwěk netwořili, nýbrž pauze šlepěgj swých pohanských předků následugjce, tak gména nowěgšj ukoncowali, gak toho přjklady na mjstech starými po zakladateli gmenowaných před sebau nalezli, nazýwagjce obec Petrem založenau nebo obýwanau proto Petrowice, že stařj obec Klenem obýwanau nebo založenau Klenowicemi byli gmenowali.

5.

Giný důwod toho nalezám we popisu staročeských osobnjch gmen, kterýchžto zbjrku nám p. Fr. Palacký we 1. swazku VI. ročn. mus. časopisu gistě welmi wděk poskytnul. Nenjť to owšem auplná sbjrka wšech starým Čechům obyčegných gmen; ale giž ta, kterých se tam dočjtáme, poskytugj nám klјče k wyswětlenj mnoha gmen českých obytů, nad nimiž by s té strany nikdy snad se bylo newygasnilo. Odkudby Bělčice byly swé gméno odwáděly, kdybychom se tauž sbjrkau byli nepoučili, že Bělek bylo gméno osobnj u našich pohanských předků hustě užjwáwané? Odkud Dobšice, Klenowice, Třebčice, kdyby Dobeš, Klen, Třebek u Staročechů osobnjmi gmény byly nebýwaly? Wtéž sbjrce nalezagj Buděgice neb Buděgowice swého Budiwoge; Litoměřice swého Lutomjra; a množstwj giných mjst ukončených na *ice* a *wice* gména swých buďže zakladatelů, buďže neyčasněgšjch a neyznamenitěgšjch obywatelů.

Kdyby pak sbjrka swrchu citowaná swé auplnosti byla dosjci mohla, nepochybugi, žeby tam také Prachatice swého Prachatu neb Prachotu, Strakonice swého Strakoně, Horažďowice swého Horazdu, Bogenice Bogena, Mirotice Mirotu, Mirowice swého Mjra, Chrastice Chrasta, Malšice swého Malše (Maleš), Netolice swého Netola, (za starodáwna Notola i Motola) a tak každé „*ice*“ swé, přednj slabiky co gméno swých prwnjch zakladatelů nalezly. Ano domnjwám se zde tak na pewné prawdě státi

že by giž z těch gmen na *ice* mohla se bez záwady sbjrka ta doplňowati.

6.

Nemenšj wáhy důwod podáwagj nám na tuž wěc naši obogazyčnj kragané w gižných Čechách, gežto pudem Čechům giž w kořenu prwotnjm zarozeným wedeni, wšecky německé wesničky slowem Schlag se ukončugjcj, gestli půwodnjho českého gména neměly, w češtině uwáděgjce slabikami „*ice*“ „*gice*“ ukončugj; tak nazýwagj německý Perletschlag: „Perlogice,“ Peterschlag: Petrogice, Wallerschlag: Wologice, Pfefferschlag: Pefrogice, Schneiderschlag: Kreyčogice at.d; kdežto se přece o mnohých těchto wesničkách nowěgšjho wěku historicky dowesti může, že se celé mjsto gen s přjdatkem „Schlag“ po prwnjm dřewoštěpu neb uhljři gmenowalo, který se w těch prwolesjch osadil.

7.

Gestli podlé wšeho toho, co se až potud o gménách na slabiky „*ice*“ se ukončugjcjch prawilo, upjrati nelze, že swá nazwiska od osobnjch gmen odwáděti musegj, nechtjli do bludů a marných bágek upadnauti: budeť geště menšj pochybnosti podrobeno, že gména česká slabikau „*ow*“ neb „*owy*“ se končjcj, wyrážegjce swým neporušeným přiwlastňowacjm adjektivem do dnes swůg křestnj list, toliko z osobnjch gmen pocházegj, gak: Chýnow od Chýny, gména našim staročeským mužům, dle swrchu uwedené sbjrky, obyčegného; Slawoňow a Kraupow, obogj na Worlicku, od Slawoně a Kraupy; Nebahow či Nebohow od Neboha, Gelenkowa od Gelenka; Krumlow od Krumla neb Krumela; Klatowy od Klata, a t. p. Gen s tau podpowědj, že gména tato, přicházegjce w obecné užjwánj, toliko na osaměleglj mjsta, na gednotné hrady a dwory ukazowala, gakož do dnes mnoho gich gen osaměle stáwá; kde pak giž „*owy*“ nalezáme, tam půwodně dwa hrádky neb dwory

něco opodál sebe stogjcj a držitelům gednoho gména patřjcj podnjmati dlužno (?).

8.

Neywětšj těžkost w tomto odwáděnj působj ta otázka: gestli takowá gména wšecka od gmen osobnjch odwáděti se magj, proč se giž gedné formy nedrželi předkowé naši; ale tu těm slabiky „*owice*“ k osobnjmu gménu, tu těm toliko „*ice*“ přidáwali? Otázku tu tak rozluštiti, aby žádné pochybnosti za odpowědj neostalo, bogjm se. Mnedle wycházelo prwotnj gméno wšech takowých mjst na „*owice*“ neb zprosta „*ogice*“ (obogj se slyšj do dnes, Mirowice, i Mirogice, Klenowice i Klenogice); ale u některých se slabika „*ow*“ neb „*og*“ častým užjwánjm docela wytřela, tak že pozděgi dwogj forma owládla, gako do dnes i „Buděgowic“ i „Buděgic“ dobře se užjwá; tak snad gindy i Strakoňowice i Strakonice, Prachatowice i Prachatice, Netologice i Netolice a g. w. užjwána byla. Forma „*owice*“ přilehá wůbec spjše k těm gménám, gegichžto zakladatele gméno gednoslabičné bylo, gako: Mjr, Klen, Křen (téhož diminutivum Křeněk nesau geště mnozj rodowé w Čechách), Štěch, Tuš, Těš; ač tu mnoho wýhrad. Forma na „*ice*“ připadá zase radši k těm mjstům, gegichž zakladatele gméno wjceslabičné bylo, nebo samohláskau *a* nebo měknaucj spoluzwučkau se končilo, gako: Mirotice od Miroty, Prachatice od Prachaty, Čimelice, od Čumela nebo Čimela; ale také mnoho gednoslabičných gmen podrobuge se tomuto prawidlu.

9.

Nemjnjm pak wýhradně ta mjstnj gména od osobnjch gmen odwáděti, genž pod uwedenými wýminkami na slabiky „*ice*“ se ukončugj; množstwj gest zagisté giných geště gmen mjstnjch we počtu gednotném i množném s neyrozmanitěgšjm ukončenjm, gežto gsau osobám swé gméno dlužna. Zdaž to Wratislawa, Časlawa, Boleslawa a množstwj giných giž swým gménem newyrážegj?

Zwlášť ale gména, gichž' we množném počtu pauze užjwáno, zdagj se nazwjce od osobnjch gmen pocházeti, aspoň tak neypřirozeněgi se wyložiti dagj. Takbych Hbyty w Beraunsku raděgi ode dwau Hbytů (?) opodál sebe zůstáwagjcjch (hořegšj a dolegšj Hbyty), než od „Chybiti" - že tam cjsař Karel na lowu chybiti měl—, tak Smolotely, raděgi od několika Smolotelů než od smolného telete, kteréž se mjsto zlatého z téhož statečku za daň odwáděti mělo, a tak geště mnoho giných gen od osobnjch gmen odwozowal, wygjmage toliko mnohé slabikama „*ana*," gindy toliko „*any*" se ukončugjcj, gako „Bukowana, „Borowana" Zalužana" a t. p. kteráž se zdagj přjliš mnoho wěcného swým gménem wyrážeti, než abych gim raděgi od položenj než od osoby gména nepřiřjkal.

Než k gakému cjli se s tau malichernostj objrám? Nenj to mařenj času? Nikoliw! aspoň docela ne. Tratjmli sám něco času, přišetřjm ho giným, genž často na wýklady podobných gmen mnoho wtipu i soli nelitugj. Nebude wšak nic času toho litowáno, přiswědčjli mi aspoň saudněgšj čtenář některý, že gsem we hlawnjch wěcech ku prawdě uhodil. Každá chwjlka ge dobře užita, wedeli nás ku prawdě.

Gestliby tomu ale tak bylo, tuť by giž z těchto myšlének negeden zisk wyplynul. Naučilibychom se osobnj gména Staročechů lépe seznáwati; přestalibychom podiwných bágek k wyswětlenj gména ljčiti, a přece se prawdywjce zdalowati než držeti; *) wědělibychom kterých

*) Tak odwádj sám náš Stránský we swé „Respublica Bohemorum" Krumlow od mletj ker, které se prý w tamegšj zátočině Wltawské w čas dřenice zhusta cpau; Litoměřice o dwykřiknutj mlynářowa, gak mu měřice ljto, genž byla do Labe padla; tak odwáděli ginj Prachatice od dřewa práchniwegjcjho, které prwnj Prachatičané w těch mjstech byli nalezli, gakoby to hrozný diw byl, we prwolesjch na celá meyta tljcjho a práchniwegjcjho dřjwj

gmen toliko we množném a kterých w gednotném užjwati dlužno, nepjšjce a nemluwjce, že gedem do Teplic, gsauce na cestě do Tepl*ice*, nebo že Litoměř*ici* opauštjme, berauce se z Litoměř*ic*; zamilowalibychom wděčnau mysl našich poctiwých předků, kteřjžto co by si hnedle gen nyněgšj wěk za nález přiswogowal, giž we prawěku bez chlauby a hluku wykonáwali, že totiž památku swých zaslaužilegšjch kraganů a wýtečněgšjch mužů osadnjm gménem zwěčniti se usilowali, odkudž dobrá polowice našj wlasti samé památnjky w sobě chowá. —

II.

Rozbor etymologický mjstnjch gmen československých.

Od Frant. Palackého.

Předeslané pogednánj důst. p. Slámy dáwá nám přjčinu k dalšjmu a širšjmu důležité wěci této uwažowánj.

Sestawiwše weliký počet staročeských gmen mjstnjch, a pokusiwše se o roztřjděnj gegich w ohledu gazykozpytném, nabyli sme toho přeswědčenj, že půwodně a za starodáwna wšecka gména mjstnj gen ze dwau pramenů powodjna byla, totiž buďto ze gmen osobnjch zakladatelů neb pánů některé osady, aneb okolnostj přjrodných téhož mjsta. Tudjž rozpadla se

---

uhoditi. A mnoholiž gmen gešto by se něgakau bágkau půwod swůg wygasniti nesnažily! wždyť giž i k tomu přišlo, že se nám kljčem pauze německým od malicherného obědwánj ženců čistočeské gméno wykládalo, gelikož to stará kniha, prý, powjdala.

nám wšecka tato gména we dwě hlawnj třjdy, prwnj totiž gmen osobnjch, druhau gmen přjrodnjch. Mezi oběma wšak třjdami geště gako na rowné wáze stogj některá gména složená; gelikož se ostýcháme wřaditi ge nakwap do té neb onné třjdy, až by wěc ta důkladněgi wyskaumána byla. Konečně zbyl nám také nemalý počet gmen nesložených a prostých, wše prastarých, gichžto wýznamu a pramenu dopjditi se na čas geště lze nebylo.

Přistaupjce ku podrobnému rozboru a rozgjmánj gak třjd těchto wůbec, tak i gednotliwých forem etymologických zwláště, které w nich se nám wygewugj, potkáme se tytýž i se formami gazyka našeho dáwno zapomenutými, ačkoli někdy spanilými a pozoru hodnými. Uwidjme wzornau článkowitost, austrogitost a důslednost gazyka našeho we twořenj gmen těchto; podiwjme se ušlechtilému geho skladu, ale politugeme také zanedbánj a konečného zmrhánj negedné krásy gazykowé u předků našich.

I) Gména mjstnj pošlá z osobnjch.

R. 1832 podali sme w Časopisu tomto popis staročeských osobnjch a křestných gmen s některými poznamenánjmi. Hleděwše tehdáž obzwláště k tomu, abychom nepodáwali gmen, leč o kterýchžto skutečném někdy w Čechách užjwánj pjsemné důkazy sme měli, nemohli sme, při skrowné geště zásobě starých diplomů českých, než neauplný a chudý gmen těch popis sebrati. Od té doby ale negen nowě nalezenými listinami několik set nám gich přibylo, ale i z morawských starých diplomů p. prof. Bočkem zbjraných wyskytlo se gich množstwj neznámých. Owšem pak, když giž etymologickým rozborem i ze gmen mjstnjch čerpati ge budeme, počet gegich na tisjce wzroste.

Ze gmen osobnjch twořj se gména mjstnj následugjcjmi způsoby:

1) Změkčenjm (jeřowánjm) koncowých sauhlásek: *w, m, n, l, d, t, h, k, ch.* (Poněwadž ale Čech giž nynj dwau prwnjch sauhlásek, *w* totiž a *m*, we mluwě swé jeřowati neumj, protož rozdjl osobnjch a mjstnjch gmen, končjcjch se sauhláskami *w* a *m*, gen tjm se mu gewj, že prwnj gsau pohlawj mužského, druhá ženského; onna náležegj k deklinacj prwnj, magjce w genitivu *a*, tato k deklinacj třetj, přigjmagjce w genit. *i*).

a) Gména osobnj	mjstnj
na *w* (gen. *wa*);	na *w* (gen. *wi*).
Čáslaw, gen. Čáslawa	— Čáslaw, gen. Čáslawi.
Boleslaw - —slawa	— Boleslaw - —slawi.
Soběslaw - —slawa	— Soběslaw - —slawi.

Nápodobně: Wratislaw, Liboslaw, Přibislaw, Bořislaw, Budislaw a t. d.

b) Gména osobnj	mjstnj
na *m* (gen. *ma*);	na *m* (gen. *mi*).
Přjbram, gen. Přjbrama	— Přjbram, gen. Přjbrami.
Radim, - —ma	— Radim, - —mi.
Chrudim, - —ma	— Chrudim - —mi.

Nápodobně: Widim, Túžim, Blažim, Kúřim, Přistúpim, Bezprem, Tuchom, Sutom, Zawlekom a t. d.

Znamenati slušj, že forma tato gmen osobnjch na *m* we swém půwodu gest prastará forma participij slowanských, kterýchžto přjklad zachowal se giž gen we slowjch widom, wědom, znám a n. g. Rukopis Kralodworský geště prawj: „až do nedozjram a daleka“ t. do nedohledného daleka. — Také z tohoto zákonu wyplýwá, že se nemá řjkati ku př. „do Mlad*ého* Boleslaw*a*, do Kauřjm*a*“, ale, gakož u starých Čechů se mluwilo, „do Mlad*é* Boleslaw*i*, do Kauřjm*i*, do Přjbram*i* a t. d. —

c) Gména osobnj:		gména mjstnj:	
—*n* (genit. *na*)		—*ň* (genit. *ně*)	
Třebon	—na	Třeboň	—ně
Welen	— -	Weleň	— -
Libun	— -	Libuň	— -
Liban	— -	Libaň	— -
Liben	— -	Libeň	— -
Mimon	— -	Mimoň	— -
Kowan	— -	Kowaň	— a t. d.
d) —*mysl* (gen. -*mysla*)		—*myšl* (gen. -*myšle*)	
Litomysl,	—	Litomyšl,	—
Radomysl,	—	Radomyšl,	—
Nemysl,	—	Nemyšl,	—
Libomysl,	—	Libomyšl,	—
Drahomysl,	—	Drahomyšl,	—
Chocomysl,	—	Chocomyšl,	—a t.d.
e) —*r* (gen. -*ra*)		—*ř* (gen. -*ře*)	
Jaromir,	—	Jaromiř,	—
Chotěbor	—	Chotěboř	—
Chotimir,	—	Chotimiř,	—
Prostibor,	—	Prostiboř,	—
Střezimir,	—	Střezimiř,	—
Kosor,	—	Kosoř,	— a t. d.

Město Kroměřjž na Morawě sluge půwodně, dle swědectwj starých listin i dle analogie gazyka, Kroměžjř, od gména osobnjho Kroměžir neb Kroměžjr, genž také we starých památkách se čjtáwá. Podobně i giná gména mnohá w Čechách i w Morawě obyčegem pozděgšjm změněna, tytýž i zpotwořena gsau. Tak giž ku př. w Čechách wždy Načehradec a Auřjnowes se psáwá, kdežtoby wlastně Načerac a Uhřiněwes po staročesku slauti mělo.

f) Gména osobnj na -*d* měnj se w -*z*, podlé téhož zákona, kterýmž k. p. roditi a rozený, plodíti a plozený a t. d. se řjdj. Gsau tedy gména

osobnj:	mjstnj	osobnj:	mjstnj
Zderad:	Zderaz	Bezděd:	Bezděz
Drahobud:	Drahobuz	Těchobud:	Těchobuz
Problud:	Probluz	Chocebud:	Chocebuz
Drahorad:	Drahoraz	Želebud:	Želebuz
Swerad:	Sweraz	Cetorad:	Cetoraz a t. d.

g) Gména osobnj na *-t* měnj se w *-c* (*č*), gako i k. p. we ztratiti, ztracený, zkrátiti, zkrácený a t. d. Gestli před konečnjm *t* w osobnjm gméně giná sauhláska, tedy we gméně mjstnjm wkládá se *e* před *c*, ku př.

Markwart:	Markwarec	Humpolt:	Humpolec
Rinart:	Rinarec	Pernart:	Pernarec
Načerat:	Načerac	Domarat:	Domarac
Olomut:	Olomuc	Přelut:	Přeluc (Přelúč)
Bolelut:	Boleluc	Bolehost:	Bolehošč
Radhost:	Radhošč	Ředhost:	Ředhošč a t. d.

h) Gména osobnj na *-k* měnj se w *-č*, podlé téhož zákona, ku př.

Mirek:	Mireč	Radek:	Radeč
Chotek:	Choteč	Malek:	Maleč
Budek:	Budeč	Žirek:	Žireč
Bohdanek:	Bohdaneč	Lepták:	Leptáč
Třebjk:	Třebjč	Radjk:	Radjč a t. d.

i) Gména na *h*: *ž*, a *ch*: *š* pořjdku se nacházegj; nepochybugi wšak, že ku př. Wraž od Wraha, Sobědraž od Sobědraha, Dobřjš od Dobřicha, Libiš od Libicha, Oldřjš od Oldřicha pocházegj.

Srownámeli tuto tak určitau a stálau formu s tjm, co weliký znatel gazyků Slowanských, Dobrowský, na stránce 321 swých Institutiones linguae Slavicae (r. 1822) prawj, poznáme, že wšecka tato gména půwodně gsau formy zastaralé adjectivi possessivi. — Ale tuto důležitau stránku gazykozpytu našeho k giné wolněgšj přjležitosti odkládáme; dosti magjce nynj na tom, když gen pilněgšj skaumatele na ni pozorny učinjme. —

2) Druhý způsob, kterýmžto ze gmen osobnjch twořj se gména mjstnj, gest přiwěšowánj gistých formowacjch slabik ke gménu osobnjmu. Takowéto slabiky gsau:

a) *ow*, ku př.

Jan:	Janow	Pawel:	Pawlow
Petr:	Petrow	Štěpan:	Štěpanow
Blud:	Bludow	Ban:	Banow
Bawor:	Baworow	Brúm:	Brúmow
Beneš:	Benešow	Diwiš:	Diwišow
Kyg:	Kygow	Šwih:	Šwihow
Kochan:	Kochanow	Křižan	Křižanow
Dětoch:	Dětochow	Neustup:	Neustupow
Nawara:	Nawarow	Batela:	Batelow at. d.

Známo gest, kolikerými způsoby ku př. gméno Chomútow (Komotau) z nedogjpky wykládáno bylo; tu skrze chomauta (Kummet), o němžto wšeligak bágeno, tu i z latinského „commutare". Srownámeli wšak Chomútow s Chomuticemi, Chomutowicemi a Chomutičkami, a spamatugemeli se na někdeyšj rytjře Chomuty z Harasowa, nebudeme wjce pochybowati, že ono pocházj od osobnjho zastaralého gména Chomut.

b) *—ice*, diminat. *—ičky:*

Štěpan:	Štěpanice	Martin:	Martinice
Heřman:	Heřmanice	Markwart:	Markwartice
Bohumil:	Bohumilice	Bohuslaw:	Bohuslawice
Děd:	Dědice	Bezděd:	Bezdědice
Býš:	Byšice	Sen:	Senice
Liban:	Libanice	Litomir:	Litomiřice
Peleg:	Pelegice	Třebel:	Třebelice
Dobřen:	Dobřenice	Chuděn:	Chuděnice
Buž:	Bužice	Kral:	Kralice
Ctěna:	Ctěnice	Lida:	Lidice

Kogeta:	Kogetice	Kuněta:	Kunětice
Mileta:	Miletice	Mirota:	Mirotice a t. d.

c) —*owice*, dim. —*owičky*.

Petr:	Petrowice	Pawel:	Pawlowice
Štěpan:	Štěpanowice	Getřich:	Getřichowice
Jan:	Janowice	Giřjk:	Giřikowice
Kyg:	Kygowice	Drob:	Drobowice
Chwalek:	Chwalkowice	Hněwek:	Hněwkowice
Swatoň:	Swatoňowice	Dunag:	Dunagowice
Kocel:	Kocelowice	Miljk:	Milikowice
Kutra:	Kutrowice	Cerha:	Cerhowice
Wjta:	Wjtowice	Sema:	Semowice a t. d.

d) —*jn*, dim. —*jnek*, gen tam se twořjwá, kdež gméno osobnj na —*a* neb —*e* se končj:

Teta:	Tetjn	Děwa:	Děwjn
Gitka:	Gitčjn	Kolda:	Koldjn
Slawěta:	Slawětjn	Hrozněta:	Hroznětjn
Mileta:	Miletjn	Kogeta:	Kogetjn
Žirota:	Žirotjn	Hora:	Hořjn
Chýna:	Chynjn	Léwa:	Lewjn
Libuše:	Libušjn	Swoyše:	Swoyšjn
Záwiše:	Zawišjn	Bratruše:	Bratrušjn
Kwětuše:	Kwětušjn	Milice:	Miličjn a t. d.

e) —*yně*, forma zastaralá, pořjdku se gewj:

Bech:	Bechyně	Bawor:	Baworyně
Rad:	Radyně	Buda:	Budyně
Bos:	Bosyně	Čeka:	Čekyně
Korka:	Korkyně	Chora:	Choryně a n. g.

f) —*any*, —*owany*, geště nehogněgi se nacházj, gako ku př. Milek: Milčany, Chotich: Chotišany, Libich: Libišany a Libichowany a g. n. Forma tato hogná gest gen we druhé třjdě (wiz dole). Zdaliž Chotowiny, Kydliny a t. p. gména pluralnj nepocházegj také od osobnjch?

Gména Hostauň, Chotauň, Radauň, Labauň a t. p. zdá se že náležegj pod zákon nahoře dotčený, o změk-

čowánj koncowých sauhlásek, a tudjž že od osobnjch gmen Hostún, Chotún, Radún a t. d. pocházegj. Beraun, gsa mužského pohlawj, činj zwláštnj wýminku, a potwrzuge tjm domněnj naše ginde pronešené, že gest cizj. (w. Časopis tento na r. 1833, str. 425).

Gména mjstnj na —*iwo* také wětšjm djlem ke třjdě této patřj, gako Mysliwo, Hlasiwo, Chudobiwo, Žeiiwo, Čeliwo, Libiwo. Přjbuzné k nim dle formy Dobew a Bljziwo možná že do druhé třjdy náležegj.

Forma —*awa* zdá se také býti obogetná. Bělawa, Drchlawa, Libchawa, Radawa, Trnawa, Wlkawa a t. p. gména wětšjm djlem z osobnjch, ač giž neznámých, pocházegj. Některá též na —*owá*, gako Třebowá, Bužowá, sem počjtati slušj.

Nápodobně o formách na —*jš*, gako Weljš, Chořjš, na —*ausy* gako Robausy, Hnidausy, Křiwausy, na —*uška*, gako Dobruška, na —*ra*, gako Kystra, Štěkra, a na —*átky*, gako Benátky, Kogátky, Košátky, Počátky, Horňátky a t. d. rozhodnauti, před širšjm té wěci uwáženjm, si netraufáme.

Srownámeli gména Třebowle, Litowle, Druhowle neb Drhowle, Počaple, Přičaple, Třeble, Skřiple a t. p. mezi sebau a s ginými týchže kořenů gmény, poznáme brzy, že i forma na —*l*, *le* náležj k této třjdě, zwláště když se poučjme w nahoře dotčených Institutiones linguae Slavicae, že to wlastnost neystaršjch forem adjektivných, ku kořenu po *w*, *b*, *m*, *p* přidati *l*, tak že ku př. Jakowl Awraaml we staroslowanské řeči totéž znamená, co Jakobůw, Abrahamůw a t d.

Ostatně naskytá se i neyslabšjmu pozoru to, že téměř každé osobnj gméno k sobě negednu twořicj slabiku přigjmá; tak ku př. ze gmen Ota (Otto), Wjta, Chýna, Buda, Sema, Děka, Bydža, Bezděd a t. d. twořj se gména mjstnj Otow, Otice (Wotice), Otjn (Wotjn); Wjtow, Wjtice, Wjtowice, Witjn; Cheynow, Chynice

Kogeta:	Kogetice	Kuněta:	Kuněťice
Mileta:	Miletice	Mirota:	Mirotice a t. d.

c) —*owice*, dim. —*owičký*.

Petr:	Petrowice	Pawel:	Pawlowice
Štěpan:	Štěpanowice	Getřich:	Getřichowice
Jan:	Janowice	Giřjk:	Giřikowice
Kyg:	Kygowice	Drob:	Drobowice
Chwalek:	Chwalkowice	Hněwek:	Hněwkowice
Swatoň:	Swatoňowice	Dunag:	Dunagowice
Kocel:	Kocelowice	Miljk:	Milikowice
Kutra:	Kutrowice	Cerha:	Cerhowice
Wjta:	Wjtowice	Sema:	Semowice a t. d.

d) —*jn*, dim. —*jnek*, gen tam se twořjwá, kdež gméno osobnj na —*a* neb —*e* se končj:

Teta:	Tetjn	Děwa:	Děwjn
Gitka:	Gitčjn	Kolda:	Koldjn
Slawěta:	Slawětjn	Hrozněta:	Hroznětjn
Mileta:	Miletjn	Kogeta:	Kogetjn
Žirota:	Žirotjn	Hora:	Hořjn
Chýna:	Chynjn	Léwa:	Lewjn
Libuše:	Libušjn	Swoyše:	Swoyšjn
Záwiše:	Zawišjn	Bratruše:	Bratrušjn
Kwětuše:	Kwětušjn	Milice:	Miličjn a t. d.

e) —*yně*, forma zastaralá, pořjdku se gewj:

Bech:	Bechyně	Bawor:	Baworyně
Rad:	Radyně	Buda:	Budyně
Bos:	Bosyně	Čeka:	Čekyně
Korka:	Korkyně	Chora:	Choryně a n. g.

f) —*any*, —*owany*, geště nehogněgi se nacházj, gako ku př. Milek: Milčany, Chotich: Chotišany, Libich: Libišany a Libichowany a g. n. Forma tato hogná gest gen we druhé třjdě (wiz dole). Zdaliž Chotowiny, Kydliny a t. p. gména pluralnj nepocházegj také od osobnjch?

Gména Hostauň, Chotauň, Radauň, Labauň a t. p. zdá se že náležegj pod zákon nahoře dotčený, o změk-

čowánj koncowých sauhlásek, a tudjž že od osobnjch gmen Hostún, Chotún, Radún a t. d. pocházegj. Beraun, gsa mužského pohlawj, činj zwláštnj wýminku, a potwrzuge tjm domněnj naše ginde pronešené, že gest cizj. (w. Časopis tento na r. 1833, str. 425).

Gména mjstnj na —*iwo* také wětšjm djlem ke třjdě této patřj, gako Mysliwo, Hlasiwo, Chudobiwo, Žeiiwo, Čeliwo, Libiwo. Přjbuzné k nim dle formy Dobew a Bljziwo možná že do druhé třjdy náležegj.

Forma —*awa* zdá se také býti obogetná. Bělawa, Drchlawa, Libchawa, Radawa, Trnawa, Wlkawa a t. p. gména wětšjm djlem z osobnjch, ač giž neznámých, pocházegj. Některá též na —*owá*, gako Třebowá, Bužowá, sem počjtati slušj.

Nápodobně o formách na —*jš*, gako Weljš, Chořjš, na —*ausy* gako Robausy, Hnidausy, Křiwausy, na —*uška*, gako Dobruška, na —*ra*, gako Kystra, Štěkra, a na —*átky*, gako Benátky, Kogátky, Košátky, Počátky, Horňátky a t. d. rozhodnauti, před širšjm té wěci uwáženjm, si netraufáme.

Srownámeli gména Třebowle, Litowle, Druhowle nab Drhowle, Počaple, Přičaple, Třeble, Skřiple a t. p. mezi sebau a s ginými týchže kořenů gména, poznáme brzy, že i forma na —*l*, *le* náležj k této třjdě, zwláště když se poučjme w nahoře dotčených Institutiones linguae Slavicae, že to wlastnost neystaršjch forem adjektivných, ku kořenu po *w*, *b*, *m*, *p* přidati *l*, tak že ku př. Jakowl Awraaml we staroslowanské řeči totéž znamená, co Jakobůw, Abrahamůw a t d.

Ostatně naskytá se i neyslabšjmu pozoru to, že téměř každé osobnj gméno k sobě negednu twořicj slabiku přigjmá; tak ku př. ze gmen Ota (Otto), Wjta, Chýna, Buda, Sema, Děka, Bydža, Bezděd a t. d. twořj se gména mjstnj Otow, Otice (Wotice), Otjn (Wotjn); Wjtow, Wjtice, Wjtowice, Witjn; Cheynow, Chynice

(Wchynice), Chynjn; Budow, Budowice, Budjn, Budyně; Semice, Semowice, Semjn; Děkow a Děčjn; Bydžow a Bydžjn; Bezděz a Bezdědice a t. d.

3) Třetj způsob utwořiti ze gména osobnjho gméno mjstnj, gest připegiti k němu slowo *wes*; přitom wkládá se před *wes* samohláska měká, genž i předcházegjcj sauhlásky změkčuge, ku př.

Bušek: Buščewes (Buštěwes), Milek: Milčewes, Miljk: Miličowes, Libek: Libčewes, Brau: Braňowes, Zwolen: Zwoleněwes, Uhřin: Uhřiněwes, Ctěna: Ctiněwes, Žižel: Žiželewes, Welemysl: Welemyšlowes, Zdebud: Zdebuzewes, Nemogek: Nemoyčewes, Třebnuch: Třebnušewes a t. d.

4) Čtwrtý způsob gest ten, že gméno osobnj, když má gménem mjstnjm se státi, zprosta gen do množného počtu se klade, ku př.

Soběhrd: Soběhrdy, Wšehrd: Wšehrdy, Woděrad: Woděrady, Žestok: Žestoky, Pyšel: Pyšely, Notol: Notoly (Motoly), Šťáhlaw: Šťáhlawy, Stakor: Stakory a t. d. (O tom njže širšj řeč bude).

II) Gména mjstnj pošlá z okolnostj přjrodných.

Tato gsau wůbec dwogjho způsobu: aneb prostá appellativa, anebo gména wlastnj od appellativů pošlá.

1) Prostá appellativa gsau

a) Substantiva, gako Augezd, Lhota, Hrádek, Týn, Teynec, Sedliště, Hórka, Skála, Skály, Kamen, Chlum, Chlumec, Ostrow, Austj, Brod, Dobrš (Debrš), Osek, Hroby, Stráž, Polánka, Náchod, Loket, Lopata, Střela, Hus, Hauska a t. d.

b) Adjectiva, gako Stará, Swětlá, Weselá, Zlatá, Suchá, Teplá a t. d.

c) Pluralia, gako Swinaře, Krawaře, Owčáry, Bečwary, Hrnčjře, Ratage, Wěžnjky, Habry a t. d.

2) Gména wlastnj od appellativů pošlá

twořj se literami a slabikami formowacjmi welmi rozmanitými:

a) Collectiva na —*j* gsau co do formy a smyslu přjbuzná appellativů: Lipj, Gelenj, Gestřebj, Weweřj, Tuřj, Wydřj, Zubřj, Medwězj, Žernowj a t. d.

b) —*d*, prastará forma, genž se we gménách Lipá, Dubá, Krupá, Kozlá udržela. Odtud měli gméno páni z Lip*é*, a z Dub*é*; a wšak forma „Lip*d*" giž we XV. století tak neobyčegnau býti se zdála, že i od samých pánů z Lipé genitiv za nominativ brán, a oni pány z Lip*ého* psáti se byli počali.

c) —*ná*: Gablonná, Olešná, Smrčná, Třemešná, Dobrná, Blatná, Lomná, Polná, Swinná, Tlučná a t. d.

d) —*é*, —*né*: Prosté, Wrané, Dubné, Djrné, Štjtné, Wražné, Železné, a t. d.

e) —*no*: Březno, Dubno, Lipno, Bezno, Wrbno, Giwno, Sliwno, Ostružno, Chwogno, Hwozdno, Léštno, Kladno, Hlawno, Stebno, Zbečno, Smečno, Wtelno, Prtno, Pržno, Konino, Kopidlno, Sádlno, Smogno, Skwěřino a t. d.

f) —*any*, gest neyhogněgšj forma třjdy této: Lipany, Dubany, Dubčany, Dubňany, Bučany, Březany, Gedlany, Gedlčany, Olšany, Rokycany, Chrašťany, Lešany (lécha), Dolany, Dobřany (dobř-audolj), Chlumčany, Wysočany, Lužany, Mokřany, Wodňany, Řjčany, Pořičany, Hliňany, Mlýňany, Sekyřany, Řepany, Holany, Brňany, Tuřany, Kestřany, Kostrčany, Komořany, Hradčany a t. d.

g) —*ice*: Skalice, Bystřice, Teplice, Řečice, Orlice, Gestřebice, Gawořice, Wrbice, Daubrawice, Kamenice, Blanice, Giwowice a t. d.

h) —*nice*: Březnice, Dubnice, Lipnice, Olešnice, Gilemnice, Rokytnice, Kwjtnice, Blatnice, Lomnice, Strážnice, Mohelnice, Brtnice, Wčelnice, Raudnice,

Stříbrnice, Kobylnice, Ohrazenice, Osenice, Lednice, Kostnice a t. d.

i) —*owice*, *ownice*, *awice*: Březowice, Lipowice, Borowice, Borownice, Daubrawice, Dubowice, Žirownice a t. d.

Mezi gmény mjstnjmi na —*ice* a —*nice* prwnj a druhé třjdy gest ten pamatný rozdjl, na kterýž i p. Sláma čtenáře pozorna činj, že gména z osobnjch pošlá wždy gen we množném počtu se kladau, gména pak z okolnostj přjrodných wzatá neginące než we počtu gednotném. Zákonu tohoto u předků našich tak wěrně šetřjwáno, že giž proto, magjce gakékoli staré gméno mjstnj na -*ice* se končjcj, podlé toho, w gakowém počtu se ho užjwá, bezpečně ge do náležité třjdy klásti můžeme. A wšak nowěgšj wěk w ohledu tomto, z newědomj tušjm, často se prohřešuge proti zákonům gazyka našeho.

k) —*ýk*, —*jk*: Kamýk, Orljk, Swětljk, Hlinjk, Gesenjk, Křenjk a t. d.

l) —*ow*: Habrow, Hlohow, Wranow, Rybnow, Daupow, Kotlow, Kwjtkow a t. d.

m) —*owá*, —*owé*: Březowá, Trnowá, Borowá, Bukowá, Hlohowá, Klenowé, Dřjnowé a t. d.

n) —*owany*: Bukowany, Habrowany, Borowany, Trnowany, Hrušowany, Daubrawany, a t. d.

o) —*ina*, —*owina*: Lipina, Dubina, Bučina, Bukowina, Gilina, Žilina, Chwatlina, Leština a t. d.

p) —*inec*: Husinec, Sowinec, Kozinec a t. d.

q) —*enky*, —*ánky*: Dubenky, Libenky, Želenky, Dolánky, Kochánky, Brozánky a t. d. (Tato gména snad wětšjm djlem do prwnj třjdy náležegj).

r) —*ec*, —*ce*: Kostelec, Sedlec, Městec, Srbec, Holedec, Bradlec, Lužec, Lipec, Borec, Dubec, Léskowec, Sokolowec, Gestřebec, Žatec, Wlkowec, Lukawec, Gince, Wesce, Blatce, Lazce a t. d.

s) —*eč*: Dubeč, Lipeč, Stromeč a t. d.

t) —*ečno*, —*ečna*: Dubečno, Gablečno, Kletečná, Klokočná a g. w.

u) —*njk*, —*ownjk*: Mělnjk, Chúsnjk, Mrtnjk, Hořepnjk, Zlatnjk, Plewnjk, Bukownjk a t. d.

v) —*ská*: Ledská, Sadská a g.

w) —*sko*, —*ewsko*, —*owsko*: Kladsko, Tursko, Nýrsko, Krawsko, Licsko, Krnsko, Třebsko, Metelsko, Milewsko, Bukowsko, Černiwsko a t. d.

x) —*isty*: Kopisty, Trpisty.

y) —*stwj*; Břjstwj, Obřjstwj.

z) —*iště*: Hradiště, Sedliště, Obořiště, Plotiště, Gilowiště, Konopiště a t. d.

Nepochybugeme, že negedno gméno, končjcj se ku př. na —*ina*, —*enky*, —*dnky*, —*ec*, —*sko* a g. w. také do prwnj třjdy náležj; o čemž ale rozhodnauti k dalšjmu a pilněgšjmu té wěci rozgjmánj si ukládáme.

III) Gména mjstnj složená.

Při rozboru gmen mjstnjch složených naskytuge se mnoho giž neznámých žiwlů starého gazyka našeho; a nauka o zákonech, kterými se čeština při skládánj dwau kořenů w gedno slowo řjdj, nabýwá odtud negedné důležité pomůcky.

1) Složenj s preposicemi. Gména takowá kladau se některá we množném, giná w gednotném počtu; pohlawj gegich gest také nestegné: Zásmuky, Zámrsky, Zálezly, Zástřjzly a Zábřeh, Zásada, Záužj; Podmokly, Roztoky, Roztyly, Pařjzek, Přjwlaky a t. d.

Preposicj *mezi* činj gméno složené wždy pohlawj neobogjho: Meziřjčj, Mezipotočj, Mezihořj, Mezilesj, Mezimostj, Meziužj, Mezibořj, Meziklasj, Meziswětj, a t. d. (Gméno Mezilesice pocházj od osobnjho gména Meziles).

Srownagjce gména Počaple, Přičaple, Tučapy, a Wyčapy mezi sebau, spatřjme, že slabika čap w nich

gest kořenná; následowně slabika *tu* — we gménu Tučapy gest také zwláštnjm kořenem, a snad zastaralá preposicj, genž se i w giných gménách: Tupadly, Tupesy, Tubožj, Tuklady, Tukleky a t. d. nám gewj. Žeby prosté bylo adverbium *tu* (zde), gakož na prwnj pohled se zdá, to po pilněgšjm wěci uwáženj méně podobné se ukazuge.

2) Složenj giných třjd slownjch mezi sebau. Dřjwe nežli o nich zdánj swé proneseme, předložjme gegich přjklady:

Wše-: Wšechlapy, Wšechromy, Wšechwaty, Wšegamy, Wšehrdy, Wšeliby, Wšelisy, Wšemina, Wšenory, Wšeruby, Wšesoky, Wšestary, Wšestudy, Wšetaty, a g. w.

Wel-, Wele-: Welehrad, Welehlawy, Weleliby, Welmina, Welpeřice, Weltěže, Weltruby, Weltrusy, Welwary a t. d.

Koloděge, Kolomuty, Kolowraty, Kolozroky; Konogedy, Konopasy, Koněprusy, Konětopy; Poděbrady, Poděhusy (ginák Poděwúsy); Holohlawy, Holowúsy; Mokrowúsy, Mokropsy, Mokrosuky a t. d.

Kozogedy, Mlekogedy, Konogedy, Masogedy, Hubogedy; Wšeruby, Chwatěruby, Kladruby, Nahoruby; Wšelisy, Kobolisy, Nepolisy, Rakolusy; Holowúsy, Mokrowúsy, Tlustowúsy; Drbohlawy, Holohlawy, Upohlawy, Welehlawy; Welwary, Malowary, Gedowary, Mydlowary, Pasowary; Mokropsy, Pětipsy, Pobipsy; Přestawlky, Pšowlky; Poděbrady, Púchobrady; Nebowidy, Malowidy a t. d.

Žernoseky, Řeporyge, Kostomlaty, Dřewohryzy, Pyskocely, Hostokryge, Patokryge, Štěrboholy, Kosmonosy, Medonosy, Kotopeky, Pnětluky, Měcholupy, Hořesedly, Středokluky, Uněklasy, Hrdlořezy, Sedmipany, Doloplazy, Chudoplesy, Dědibaby, Skrchleby,

Štipoklasy, Solopisky, Tunochody, Hracholusky, Kratonohy, Stogespaly, Pryčhledy a t. d.

Wrchlabj, Konecchlumj.

Wtěchto gménách, a wb steru gim podobných, pro dbalého etymologa i grammatika negeden uzel wězj. Kyž někdo z bystromyslných kraganů našich, genž tak rádi w gazyku hlaubagj, přičinj se o náležité rozwázanj geho, a o wyswětlenj gak gednotliwých částek, tak i celého skladu gmen těchto!

Neyprwé to pamatné gest, že wšecka téměř tato gména gen we množném počtu ženského pohlawj se užjwáwagj. We přjkladech nahoře dotčených gen Welehrad, Welmina, Wšemina, Wrchlabj a Konecchlumj w tom wýminku činj; k tomu geště Wyšehrad, Bělehrad, Ostromeč, Libowěž, Zbiroh a nemnohé giné přidati se mohau. Wrchlabj a Konecchlumj následugj zwláštnj analogie o skladu dwau substantivů, a náležegj ke druhé třjdě nahoře wypsané, znamenagjce mjsto „na wrchu Labe" a „na konci chlumu." Pozoru hodné gest, že i prwnj substantiv (wrch, konec) naprosto a w nominativu položen, aniž obyčegnau hláskau o s druhým spogen gest. Welehrad, Wyšehrad a Bělehrad také zwáštnj formu twořj. O giných — geště non liquet. Ale powážjce nesčislné téměř ono množstwj gmen pluralnjch, — čjm déle ge skaumáme, tjm podobněgšj wěc se býti zdá, že negsau než plurály osobnjch giž dáwno zastaralých gmen, a že tedy ku prwnj nahoře wyložené třjdě pod zákon 4) náležegj. Sám ten rozdjl, že gména gednotného počtu, gako Wyšehrad, Wrchlabj a Libowěž, patrně gen ze přjčin a okolnostj přjrodných čerpána gsau, wede nás k tomu, že pluralia z giného pramene pošla. Nad to, Mokrowúsy, Welehlawy, Welpeřice, Kratonohy, Wšehrdy a giné, zřegmě na osoby ukazugj, neywjce a neyprwé gakožto přezdjwky, potom i gakožto skutečná gména. Wšerub geště we XV stol. gewj se gakožto gméno mužské. Kone-

čně, dámeli se do wýkladu gmen složených z gegich kořenů, berauce ge za památky přjběhu a skutku něgakého, potkáme se s tolikerým nesmyslem, tolikerau malicherností, plaskostj a hlaupostj, že nám ani lze nebude uwěřiti tomu, aby předkowé naši, lidé rozumnj, takowé šálenosti se byli dopustiti mohli. Powažugjce ale ge gakožto pluraly gmen osobnjch, hned přiměřeného smyslu snáze se dowtjpjme. Arci že některá gména, gako ku př. Žernoseky (w Litoměřicku, na Labi, slawně známé wjnem swým, ač giž wůbec Černoseky přezděné) přjrodný smysl poskytugj, ano skutečně wýborný žernow tam se lomjwá; a wšak, kde se žernow sekáwá, tam i žernosekowé bydljwagj, a Žernoseky tedy k téže analogii, co do smyslu a formy, náležegj, gako Ratage, Hrnčjře, Swinaře a t. p.

IV) Gména prostá a neznámá.

Ku př. Brada, Brť, Drmy, Chleby, Chomle, Chleny, Kbely, Kdyně, Klepy, Kluky, Knjn, Kost, Krč, Křemyž, Křemže, Ktiš, Labzy, Launy, Lety, Lkauš, Luby, Mchowo, Mšeno, Pchery, Psáře, Přimda, Rábj, Řisuty, Sány, Skryge, Sluhy, Swiny, Snět, Stuhy, Tbity, Tmaň, Trosky, Wrábj, Wrat, Wraty, Wrtba, Wrow, Wzduny, Zděr, Zdiby, Zdice, Zhery, Zljn, Žapy, Žár, Ďár, Žleby a t. d.

O některých arci s důwodem domýšleti se gest, že i ony gsau prosté pluraly gmen osobnjch, gako ku př. Klepy, Kluky, Lety, Luby a g. w. Zdá se také, že we gménech Wrtba, Zdiby, slabika *—ba*, *—by*, we gménu Mchowo zase *—owo* gsau gen formowacj, že Lkauš ode Lkaucha, Tmaň ode Tmana pocházj, že Přimda z kořene přeg i (milugi) pocházj, a že smysl tento přjčinu podal ku powjdce nám o Přimdě od Dalimila zachowané; — to se zdá, ale s gistotau twrditi toho nesmjme.

Giž pak čas gest, poprositi čtenáře o laskawé odpuštěnj, že sme ge tolikerým newědomjm bawili, tolikerými pochybnostmi zanášeli. Ale za lepšj saudili sme, wy-

znati zprosta neuměnj swé, nežli kwapně gistiti něco, coby snad ne ku prawdě ale k omylům wedlo. Weliká částka našich mjstnjch gmen gsau ty neystaršj památky negen gazyka našeho, ale i historie; sahagjť až do wěků, ze kterých nám sice ani té neymenšj zpráwy psané nezbýwá. Musegjť tedy owšem také za historické památky powažowány, a wšak trochu ginače wykládány býti, nežli posawad obyčegně se dálo. K wýkladu takowému potřebj předewšjm důkladné známosti negen našj mateřčiny, ale wšech nářečj slowanských, a to negen w gegich dnešnjm austrogj a krogi, ale we starém a dáwno snad zašlém; potřebj dále známosti podrobné topografické negen o kraginách národem našjm zasažených, ale wšech těch w Europě, kde Slowané kdy sjdlili a geště sjdlj; potřebj posléze i známosti gazyků a obytů cizjch, z částky giž i wymřelých národů. Že tomu wšemu ne tak naspěch wyhowěti se dá, laskawý čtenář sám to uzná. Protož nauka tato naše geště gen nedochůdčetem gest. Až ona, bedliwě a rozumně pěstowána gsauc ode wlastenců, ku podstatě swé dospěge, potom gistě i předůležitý užitek wydá, gak pro gazykozpyt, tak i pro historii národu našeho. Potom snad i zřegměgi poznáme, kterak sám národ Český půwodně ze spogenj mnohých malých kmenů powstal, kteřjžto kmenowé snad i rozdjlná nářečj swá měli. Posawad gen w Daudlebjch (Teindles, we Buděgowsku) poznáwáme gméno starých, i Nestorem připomjnaných, Dulěbů, národku slowanského; pozděgi snad i wjce gich nám se naskytne, zwláště dočkámeli se zatjm podobného, ale auplněgšjho, rozboru gmen osobnjch i mjstnjch, u přjbuzných nám Slowanů, Poláků, Rusů, Srbů a g. užjwaných. —

4.

Listář historický.

Od J. Schöna.

(Dokončenj.)

XXIX.

O wlast, aneb aspoň o gakýkoliw djlek wlasti zaslaužilé muže, tak řjkage z hrobu wyzdwihnauti, z temnosti zapomenutj we swětlo historické uwesti, gest obzwláštnj gakési potěšenj, wšak i powinnost, kdo w tom pomocen býti může.

To tedy práwě se činj, 174 let po smrti Lukáše Luciusa Wodňanského, kterýžto kdyby starořecký onen způsob i mezi námi panował, w králowském městě Pjsku, na wýtečném mjstě, sochu by zaslaužil; zatjm ale tak gest neznámý, že o něm ani austně, ani pjsemně, ani stařj pamětnjci, ani mladšj starých powěstj milownjci, kromě gediného mne, zde cizjho, nic newědj; a i mne to, co wjm, neméně pracně došlo, nežli kdybych skutečně, bez lopaty a motyky, hrob gakýsi (neb geho kde gest, též newjm) otewřjti měl: neb když mi list, an následuge, do rukau přišel, popudila mne wšetečnost, wjce o tom, kdo geg složil, se dowěděti, s prachem a plesniwinau se potýkati, zpráchniwělá psanj, břichaté protokoly a regstřjky proháněti, w nichžto sem i tam na částečku něgakau ku předmětu mému slaužjcj sem napadl, a tak předce gakausi spráwu o něm stlaukl.

Wšak ale — o pomjgegjcj osude lidský! aniž gméno geho nedošlo nás nepochybně!

Cnost odměnu zde toliko w sobě, tam ale z rukau sprawedlnosti swrchowané wyhledáwey, neb od giných obyčegně ani té dosti chatrné památky, totiž gména a zásluh, nedosahuge.

Plete pak mne w tom gméně, že „Lucius“ býti může i křestné gméno, i přjgmenj, dle způsobu onoho času, z češtiny w latinu obrácené (Štika). Wodňanský pak může buď přjdawkem býti ke cti a památce města, odkud pocházel, (neb byl w skutku wodňanský), buď i prawdiwým přjgmenjm.

Byloť tenkráte welmi mnoho Lukášů, Lukáš Pražák, Lukáš Portius a ginj; též mnoho, kteřj přjgmenj z mjst měli, gako i nynj, ale odtamtud leda skrze předky nepocházeli, gako Zwikowský, Bilowský; ginj, gichžto takowé gméno wlasti wjce se užjwalo, nežli prawé přjgmenj, gako Žlutický (Luditz), Žatecký; ginj, kteřj oboge spogowali gako Wolf Pelech Stražowský (w roku 1658 koncipista auřadu král. prokuratorstwj w Praze), Adam Dentulin Pjsecký (1649 weyběrčj w Praze), Mikuláš Hutar Baworowský (1628 správce panstwj Wolynského), Jan Bonitas Welwarský, Jan Beránek Mirotický.

Gemu neb o něm pak psáno, brzy „Consule Luca Lucio Wodnanaeo, pane Lukáši Lucius Wodňanský“; brzy „pane Lukáši, p. Lukáši Warhanjku, p. Lukáši Wodňanský“, a i on asi gednau, wypustiw „Lucius“, se podepsal: „Lukáš Wodňanský“, a kmotrem byl gistému streyci swému, Pawlowi Wodňanskému.

Ať to tedy rozsaudj kdo chce, ať se gmenowal gak se gmenowal, na každý způsob cti a sláwy hodné gméno zachowal. Byw rozen we Wodňanech 1580, w Pjsku se usadil w roku 1606, gsa warhanjkem, wlatině welmi zběhlý, i w němčině, co tehdáž wzácné, wycwičen; w

brzce k auřadům městským powolaný, byl roku 1612 richtářem ložnjm, 1617 až do truchliwého wydrancowánj města, důchodnjm.

Kterak při oné krwawé smutnohře žiwot zachowal? Zdali se před obleženjm, gak mnozj ginj, ustranil, aneb mezi třinácti z tolik tisjců na žiwotě zachowalými mužského pohlawj byl? gistě se newj (z gistého listu owšem sauditi se dá, že tuto šarwatku strašliwau očitě spatřil); to ale se wj, že giž při ruce byl, když w pustém wyhořelém městě, rozplašenj sausedé zase se scházeli, že i gich obecné wěci sprawowati počjnal, aby se něco za pohořalé wyprosilo, hleděl, a gsa hnedle primasem učiněn, mnohá léta, tak řjkage sám geden, wšechno zastáwal, až we staršjm wěku primastwj ginym postaupiw, při každoročném obnowenj raddy, až do smrti w roku 1660, kdež z dwanácti osob radnjch, wolenjm sausedů a pana podkomořjho, některé wynechané, druhé promjchané se spatřugj, wždy druhé mjsto obdržel. Nad to i sám Huerta do geho poctiwosti tuto důwěrnost měl, že geho i správcem panstwj swého zástawného Pjseckého ustanowil, kteraužto službu též mnohá léta zastáwal, až, snad že z lidu dosti newysužowal, panu Čegkowskému odewzdána byla. O město pak wšemožnau péči wynaložiw, giž za žiwota Huertowa, w Praze bedliwě o to pracowati počjnal, aby ze zástawy zase k swobodě předešlé došlo (o čemž weřegné poděkowánj sausedůw a náležitá chwála se nacházj), čehož i po smrti geho šťasně dosáhlo, ačkoliw w tom nemalých překážek bylo, i w penězjch k wyplácenj, i we protiwném gednánj možných pánů, neywjce dědicůw Huertowských, wdowy, prowdané za gistého hraběte, a panj Doninky (Burggräfin von Dohna), sna geště w roku 1650 w tom pokoge si nedala, a w Praze i we Wjdni o zástawu města pracowala. Gak weliká ale ta zásluha, neylépe se widj z historie Wodňanské, odemne sepsané, ale na swětlo geště newyšlé,

kdež toto město králowské, nemagjc tak rozumného a neohroženého hágitele, skoro 90 let we prawém otroctwj wězelo, pak teprw 70000 zl. se wyplatiwši. Wyswobozenj ale Pjsku přes 4000 zl. a některý stateček postaupený nepřišlo. Tak tedy když městu zase k geho cti, geho stawu, swobodě a gměnj dopomohl, to owšem zase poněkud znikati mohlo; on sám ale, gak obyčegně sprawedliwý, trpké a mnohonásobné protiwenstwj pokusil.

Smutný pohřeb tisjcůw sausedů, známých a přátelů, slzawý pohled na město popelem leblé a žebráky w něm se scházegjcj, gho Huertowo, kdož dosti náležitě wypjše? Nad to náboženstwj změniti (což gak trpké praotcům těmto přišlo, z Pelcla se wj, i gá před rukama mám), od Šwedůw chycen gsa, draze wyplatiti se musel; dům po dobytj znowa wystawený, w roku 1651 ohněm znowu we spáleniště obrácený oželil; dceru, djtě tušjm gediné, za pana Drachowského z Drachowa, spoluradnjho prowdanau, přečkal (a práwě kdo k wěku drahnému dogde, často toliko žalosti se dočká); utrhačů pak a pronásledownjků též dosti měl (neb hned w roku 1622 Čegkowský geg do Sušice wylaudil a u wězenj wsaditi se usilowal), tjm ale způsobem, že o wšech protiwnjcjch geho skutečně zlá powěst sem i tam se dokládá. Od zlých pak potupenu býti, čest gest.

O geho sprawedlnosti wšude podiwenj hodné důkazy se wyskytugj *), načež i w chudobě, wládnuw městem i panstwjm skrz dráhný čas, druhý Aristides,

*) Zachowaly se i počty, i neymenšj cedulky zašmahlé pramýnkami wody a ginými znamenjmi, od roka 1617 a 1619 bez pochyby při dobytj města, we skljnku něgakém před ohněm zachráněné; kdežto sice nepořádný, rádby na oheň, i co neskazil, sčjtal; a po wyhlazenj sausedů aniž kdo byl, anby počty od něho žádal.

umřel. Gměnj wždy skrowné, tolika nesnázemi stenčené, ba ani zešlá šediwá léta pohowenj něgakého gemu nepopřála; alebrž pro dluh gakýsi — „z nuzné potřebnosti welmi nerád, gen že gináče nebylo — tomu obwyknauti musil“ — *) a za 50 zl. prodal, co za 116 zl. stálo, od obce pak gakausi podporu na žitě, ale welikau při tom pochwalu dostal.

Což pak listu následugjcjho se dotýče, přjlohy tam gmenowané gsem nenašel, wjm ale co do prwnj částky, že on 1636 na (nynj zbořený) zámek Střelu (Strahlhostitz) došel, a ač nařjzenj cjsařské bylo, gež sem i četl, které statky postaupiti se magj, že o zachowánj richty Wrčické a Dobešic se ucházel, ne ale, gak utrháček geho mjnj, žeby strátau takowau winen byl.

O zastánj saužených sausedů a ulehčenj platu při Huertowi, též geště se zachowal welmi upěnliwě prosebný spis Lukášůw, a wesměs nic důkladněgšjho, prawdiwěgšjho (což i tjm že dle snešenj pánů, gakož žádal skutečně we knihy městské wložen gest, se wykazuge), nežli toto přednešenj geho, které i co do slohu tušjm wážnému čtenáři ljbiti se bude. —

* * *

G. M. C. panu richtáři, slowutné poctiwosti pánům purkmistru a raddě města Pjsku, pánům patronům mým laskawým, též panu richtáři městskému, pánům staršjm obecným, i přjtomné poctiwé obci pokorné ohlášenj odemne Lukáše Luciusa Wodňanského.

Slowutné a wzáctné poctiwosti G. M. C. pane richtáři, pane purkmistře, páni radnj, páni patronowé mně laskawj! Beywal ten dobrý a chwalitebný obyčeg w ob-

*) Geho wlastnj slowa.

ci této, že gsauce p. staršj obecnj a poctiwá obec powolána, tehdy na rathauze, gakožto w residenci G. M. C. od pana primasa, nebo gisté osoby radnj, co bylo zapotřebj (gakž se posawád děge) se oznamowalo, a osoba z přednjch staršjch obecnjch na takowá oznamowánj powinen byl bedliwý pozor dáti, a to, co se mluwilo, po artikuljch sobě zaznamenáwati, a při wystaupenj do přednj swětnice znowa obci opakowati, a po uwáženj, na čem zawřjno bylo, to zase on, a ne někdo giný, gakožto ten, který obzwláštnj a těžkau s swými konsorty powinnostj zawázaný G. M. C. p. richtáři, purkmistru, a spolu geho radnjm oznamowati, a nic wjce mimo přednešenj mluwiti nesměl, a nemohl, lečby o něčem obci škodliwém, anebo prospěšném zapotřebj bylo w známost uwesti; wšak teprwa po zawřenj hlawnjho přednešenj. A tau mjrau byla obec we swé podstatě zachowána, i pěkně w lásce a swornosti zdržowána. Nynj pak gakýs podiwný a nenáležitý neřád začjnati by se chtěl, gakž se to před tjmto obce powolánjm na oko spatřilo, an Pawel Lykaon, saused nehrubě dáwný, nešetrně poctiwé muže, staršj obecnj a giné starožitné sausedy pominul, a do toho co mu nenáleželo neuwážliwě se wetřel, na to co pánům staršjm, a celé obci přednešeno bylo, žádné podstatné odpowědi nedal; nýbrž co mu nenáleželo, s gakausi obzwláštnj chtiwostj a radostj, nešetřjce ani powinnosti, ani starosti, ani po mnohá leta poctiwého zachowánj, ze gména osobu mau gmenugjc, gakobych giž tjm, co se neprávě mluwilo, winen byl, na potupu mau rozpráwěl, mage za to, že ne w residenci G. M. C. ale gako w některé hospodě stogj, gakž w těch mjstech obyčeg býwá radnj osoby štrafowati, dobré gich mněnj zle wykládati.

Pročež gá gemu, i pro wywedenj z omylů některých osob, na trogj wěc nedůwodně přednešenau zase w plné obci toto za odpowěd dáwám. Předně. Co se Slawnýho dotýče, gsauc gá od neb. p. Giřjho Hrdličky, abych se

s některými radnjmi osobami, a ginými k tomu nařjzenými sausedy a hagnými na Chřešťowice, a odtud na Wrčowskau richtu wyprawil, a na mjstě geho (gsauc na zdrawj nedostatečný) abychom tu richtu panu Deymowi postaupili, dožádáni, čemuž sem odpjral proto, že tam gak žiw nic powědom negsem, poněwadž gsau prý hagnj dobře powědomi, wy tu toliko na mém mjstě buďte. Gakož pak neb. Přjbul i ginj hagnj od meznjku k meznjku nás wedli, a ti že sprawedliwj gsau, pod swau powinnostj gistili; wčemž na p. Wáclawa Macha geště žiwého, tu též přjtomného, že tomu tak, a ne ginače gest, se odwoláwám. A nechť tomu každý wěřj, že bych tisjckráte raděgi, aby to bylo obci zůstalo, přál, nežli aby se cizjmu postupowalo. Nebo nám dědičným poddaným G. M. C. rozkazům na odpor se nerozwážliwě postawowati, gižby nešla pokuta na pobránj statků, ale strach ztracenj hrdla; an sem sotwa tři slowa o Dobešice promluwil, gsauc proto obžalowán, gakau těžkau domluwu od G. M. C. pana neywyššjho hofmistra králowstj českého na zámku Střele slyšeti sem musel, pana Tomáše Cwacha, an wšeho dosleychal, za swědka mám. Gest tehdy o takowých wěcech bezpečněgi mlčeti, nežli nebezpečně mluwiti.

Druhé. S strany šacuňku statku, ten se na několikeré přjsné poručenj p. Don Martina, i geho wlastnj nařjzenj, co se z gedné každé kopy dáwati má, státi musel; wšak ne k geho, ale k našemu wlastnjmu dobrému, a to na placenj kontribucj woganských, a obzwláště toho léta regimentu Marcinowskýmu, na kterýžto po 21 zl. na gednoho osedlýho dáti přišlo, a summau tomu samému regimentu 1800 zl. dáti sme museli, a to mimo obilj, pjwa množstwj sudůw a masa mnoho tisjc liber, a giného wogáka wychowáwati.

O tom šacuňku že tak, a ne ginače gest, toto psané poručenj Nro. 1. přikládám, a také panu Pawlowi Ha-

mateusowi, ať se toho dotýkal, i ginym mnohým dobře wědomé gest; ano i ten šacuňk Don Martinowský wlastnj rukau geho napsaný před rukami zůstáwá. A kdo gest ten šacuňk i komornj plat z auplna zaplatil, kdo wšeho neodwedl, též kdo gest do konce nic nedal, a dáti posawad powinen gest, w obci neprawdu přednášeti: ale na tu se před tjm s ğruntem wyptati slušj.

Třetj. Že bych gá prý komornjmi platy, že se Don Martinowi platili, winen byl, a z toho že sem radost měl! ti se platiti začali leta 1635, i medle prosjm, gakáž gest radost moge mohla býti, když sem musel předewšemi ginými na neyweyš od toho tyranského Čegkowského osočený na hotowě 60 zl. wjce nebo méně s pláčem a žalostj wysázeti, gakž regstra pana Hamateusa okážj.

Gá pak o placenj týchž platů takto prawdiwě powědom gsem: gsauce wšecka obec, obzwláště gá od toho Čegkowského Don Martinowi na neyweyš osočen, w nepřjzeň a w nelásku uweden tak, že týž Čegkowský toto způsobil: předně, že sme ty komornj platy žalostiwě a zarmauceně platiti museli; druhé, že Don Martin s námi geho půwodem nad wšecka předešlá léta ukrutně a nekřesťansky nakládal. Třetj, že sme welikými a přjsnymi pohrůžkami wšickni až do poslednjho byli přinuceni, každý z swého domu gednu osobu do humna w robotu poslati. Čtwrté, kdo co s druhým na geho pole obiljčka w sýti dal, že prý bez wůle geho se to dálo, wšecko bral Páté, nad to wšecko wýše, pečeť městskau, též truhlici w njž knihy městské, též regstra těch platů komornjch se chowaly, složiti, a do hradu a pokoge geho donesti dáti sme museli, čehož netoliko pan purkmistr, ten čas Wogtěch Štěchowský, ale i wšickni tehdeyšj osoby radnj powědomy gsau, tak že pro welikau ukrutnost, půwodem toho neważného Čegkowského, téměř sme se před njm strachem třásli, a slowjčka řjeti nesměli. A

summau, skoro za čtyry leta newymluwných a mnohých zlých těžkých sužowánj sme zakaušeli. Pročež, gak to může býti k wjře podobné, gsa gá pánu tak w hrozné ošklíwosti, a tak dobře to zlé se mne doteykalo gako i wšech giných, že bych takowými platy winen byl, a na sebe sám kordu dobeywal? Ale poněwadž, gakž giž dotčeno, wšecko přehljdl, a z těch regster s tjm Čegkowským ty platy wyskaumal, gakož hned, aby se wšecky domy popsaly, poručil, gakžto tjmto poručenjm Nro. 2. approbiruge, co sme tehdy mohli, gakožto tehdegšj wrchnosti našj, zwlášť ten čas tak ukrutný, tomu odepřjti? K patrněgšjmu důwodu nepatrné zpráwy toto doložjm: Gsauce někteřj odemne artikulowé o těžkém sauženj Don Martinowu a toho Čegkowského tyranna sepsáni, a G. M.' na komoru G. M. C. dodáni, gichž přjpis Nro. 3. před rukama gest, šetrně prosjm, že pánu pjsaři, gestli nenj možné wšecko čjsti, toliko těchto k této wěci patřjcjch, totiž 8, 20, 21, 22, 26 za přečtenj žádám; též G. M. podaných strany Čegkowského 8, gako také samému Don Martinowi podaných 4. 15; z nichž každý porozumjwá, kdybych gá těmi platy, gakž se nepráwě o mně mluwj, winen byl, proč bych se podlé snešenj tehdegšjch radnjch osob i s konsortem swým k tak weliké wrchnosti, k samému Don Martinowi, w takowém geho na nás hněwu ucházeti, a ge dodáwati pokusil, a že se s námi tyransky zacházj, žalowati se opowážil? nebo hned po některé neděli toho zrádce Čegkowského w nenáwist wzal, gakž se z tohoto poručenj Nro. 4. wyrozumj, a my hned potom k wyhledáwánj swobody wšudy sme cestu swobodněgšj a otewřeněgšj měli.

Gest gistě podiwná wěc zlosti oslepené, že nikdy o těch, kteřj mnoho dobrého obci prokazugj, ani o těch, kteřj oprawdowě, pracně a upřimně, aby obec k swobodě přišla, se starali, neymenšj zmjnky nečinj; zdá mi se, že proto, že sobě toho lehce wážj, a in summa za

nic pokládagj. Ale když o něčem zlým, neprawdiwým a sobě wymyšleným mluwiti magj, to gim gako woda z ust prudce plyne; ale při smrti wšecko na paměť přigde, rádi by naprawili, ale bude přjliš pozdě.

Pročež gest dobře, negistých a nepowědomých wěcj před sebe nebrati, ale někdy k něčemu pořádně powolán, co má před auřad, zwláště obci přednášeti, toho neyprwé powážiti, a na ğrunt prawdy přigjti; tehdy bude sebau tjm bezpečněgšj. Nemoha pak gá před tak mnohými, a wzácnými lidmi takowého despektu mně učiněného snesti, donuceně, s dostatkem swé pauhé prawdy ozwati sem se musel, gakož pak tehdáž, co se mluwilo, že žádná prawda nenj, odpor sem učinil. Gistě se to nemluwilo z horliwosti pro obecné dobré, ale z pauhého ğruntu záštj, nenáwisti, a wětšj posily mezi obcj k neswornosti, mé pak osoby na zoškliwenj. Nebo kdybych gá k tak nedůwodným slowům mlčel, a žádného ohlášenj neučinil, snadně by mohla nyněgšj i budaucj obec mne za takowého mjti, a mé dobré gméno od mladosti mé i až posawád dobře zachowalé we wšem zlým připomjnati, zwláště po smrti mé, an giž mage wěku swého 74 leta, zdage se býti w této obci neystaršj, bez pochyby, že také k smrti nad giné neybližšj, a gsa za 48 let w této obci mnohými prácemi obecnými ztrápený a zemdlený, nerád bych něgakým zlým a nepřjkladným žiwotem pošel. A pročež G. M. C. pane richtáři, pane purkmistře, páni radnj, patronowé mogi laskawj, že toto mé ohlášenj pro budaucj pamět do regstřjku konšelského wepsati poručiti, a po wepsánj toto mé zase nawrátiti ráčjte, W. M. we wšj náležité a šetrné uctiwosti prosjm. Gehož gest actum w městě Pjsku (l. 1654).

XXX.

Nuže milý listáři historický! i tobě tak njže řečený „Passzettel“ se wyhotowuge. Wegdiž do swěta, an si až přjliš dlauho, ne toliko za pecj, ale u wězenj ležel, w komnatě klenuté domu radnjho, dweřmi železnými a okenicemi dobře opatřené.

Aniž ti to k hanbě nebuď, neb byli sme tam oba, a proto se nám žádný newysmál. Zdali ale nynj oběma se někdo newysměge, a řka: Ba proč ste se žbráchorami wašimi doma nezůstali? toť owšem giná otázka. Wšak co dělati? we swětě ginače nenj. Může býti že ti někdo horšj stánek wykáže, nežli zde doma si měl; může pak také býti, že tě sem i tam někdo srdečným: Wjtey! pozdrawj. Táhni tedy s Bohem! a když fileček slowniczký a metrický *) giž na záda wložjš, rozžehney se též se dwogjctihodným učitelem náboženstwj škol zdegšjch latinských, p. Františkem Bezděkau; neb wjš, že gestliže gá tě splodil a pokřestil, on že tobě kmotrem byw, semnau kandaušek dobře ti wyprášil, powalowánjm u wězenj twém celý plesniwý a hrubě ošišmaný, by si počestně před lidi wstaupiti mohl, i fileček twůg wýtahem rozličných slow doplnil.

Psaný odcházjš, dáli Pán Bůh tištěný se wrátjš. Tak tedy na šťastné shledánj!

* * *

My purkmistr a radda města král. Pjsku známo činjme tjmto listem našjm, genž pasozettel sluge, wůbec přede wšemi, obzwláštně kdežby toho potřeba nastáwala, že gest před nás předstaupil slowutný Matěg Bezděka, sau-

*) Druhé a třetj rozdělenj listáře, we předmluwě listáře tohoto připowěděné.

sed a řemesla nowého šewcowského mistr w témž městě, přednesauc nám, kterak syn geho wlastnj, wyučiwše se řádně a poctiwě řemeslu nadoznámenému, dalšj wandr mezi dobré a poctiwé lidi před sebe wzjti, a štěstj swého při opět psaných řemesla toho pánjch mistřjch pracj rukau swých wyhledáwati chce, abychom pro bezpečnost tjmto passzettlem gemu přispěti odporni nebyli w náležité šetrnosti nás gest požádal. I znage wěc samu w sobě slušnau byti, geho pak ukazatele wždycky pokogně se a poctiwě chowagjcjho, tak činjme, k W. M. a gednomu každému respective se přimlauwáme, ano i služebně a přátelsky žádáme, že giž psaného Simona Bezděku wandrem gdaucjho bez wšeligakého domněnj a podezřelosti, gakožto swobodného člowěka passirowati a repassirowati ráčjte a budete, pro naši toho reciprokalnj i ginau odměnu.

Na potwrzenj toho k lepšj podstatě tento list pečetj našj menšj městskau stwrditi geme rozkázali wědomě. 23. Juli 1663.

5.

Gednánj společnosti wlastenského Museum w Čechách.

(Ostatek.)

---

3) *Řeč praesidenta hraběte Kašpara ze Šternberka, čtená we weřegném posezenj českého Museum 2. dubna 1834.*

Gako historie swěta gen tjm wěrný obraz rozličných osudů kragin a národů zgednati může, když historii gednotliwých států a národnjho gich obywatelů ducha rozumně pogmauc, ge wěrně i pilně wyobrazj: tak i historie wywinutj se přjrodnjch wěd gediné tjm obsáhlau a postačitedlnau se stáwá, když každá wětew gegich o sobě neywětšj láskau pěstowána, každý nowý obgewek, každý nálezek a každá oprawa i hned na přjhodné mjsto do letopisů wěd ukládána býwá.

K tomu neywjce přispjwagj wědecké společnosti, a gegich schůzky, oznamugjce wědeckému obecenstwu, třebas gen kratičkými zpráwami, co se w okresu gegich paměti hodného wyskytlo, obracugjce pozornost na méně známé předměty, a nabjdagjce k zewrubněgšjmu zkaušenj, aby wšelikerá tušenj co do prawdy wyskaumána i zweřegněna gsauce, na roli wěd wjce se neztratila.

Neybohatšj zbjrky zagisté tak, gakoby nebyly, powažowati slušj, gestliže wzácnoty a nowotiny gegich dobrými opisy, wěrnými obrazy a zdělowánjm se do wědy newnikagj. Zbjrky takowé stárnau, wady berauce skrze

žiwočistwo, počjnage od mola až do člowěka; swětlo i tma, prach i čas gim škodjwagj: co ale gedenkráte tiskem do wědy přešlo, stonásob se zmnožilo a na wšecky strany rozšjřilo, gest dobře a na wždy uchráněno. Kolik asi zbjrek XVI stoletj dochowáno až k našemu wěku? Co wšak arciotcowé přjrodopisu po zkřjšenj wěd a po wynalezenj tisku oznámili, mohl Linné pokognau myslj do swé saustawy přjrody přigmauti; co zase toliko na odiw wystaweno bylo, gakkoli wzácné a drahé, w negistotě zůstalo. Podnes geště trápjme se rozeznáwánjm mnohých zwjřat, gež Řjmané po stech sháněli, a chtěgjce milý swůg lid hodně poobweseliti, před očima geho rozsápati se dáwali, — poněwadž popisy Pliniowy bez dalšjho poukázánj na gisto sobě wyložiti nemůžeme; co zatjm malitka (monada) i weškeren ten malý swět, kterýž we kapce wody žiwot swůg tráwj, gsa tak popsán, gak nám to Ehrenberg učinil, po 1000 letech a tauže gistotau se pozná, gako dnešnjho dne.

Toto zkušenj dobrau mysl dáwá i těm zběratelům a společnostem, kteréž na auzký okres obmezeny a skrowným prostředky zásobeny gsauce, wšecko nowé zaopatřiti sobě nemohau; horlenj gegich pro přjrodnj wědy dogde nic méně uznánj, snaha gegich po prawdě nebude zapomenuta, gestliže gen skrowné to, s něž gsau byly, wěrně uchowagj a k wědě připogj.

Tentoť to cit, pánowé mogi! genž mi dodáwá mysli, abych Wás o čemkoli tom zprawil, čeho letošnjho roku dosjci nám se podařilo.

Nerostecký oddjl neposkytl nám sice nižádné nowé látky ke zwláštnjmu přednešenj; p. kustos Zippe pokračowal wšak dále u wyšetřowánj swém pologehlančitých hlaťowých tworů, o nichž w nerostecké třjdě při shromážděnj německých přjrodozpytců we Wjdni přednášel, a wydal o tom malé pogednánj, kteréž mineralogům newhod nebude.

Mimo wšecku naděgi uwedlo nám shromážděnj přjrodozpytců we Wratislawi, co do ryboslowecké ho zpytowánj zkamenělin, nowau wlastenskau přjrodninu we známost, kteréž gsme si posud byli newšjmali. Wrchnj p. hornj radda z Deken zaslal z Berljnu tagemnjku té společnosti, lékarskému raddowi Ottowi, rybokamy, obdržené na cestě Slezkem, prose aby neufchatelskému p. prof. Ağassicowi, s námi we společnosti se nacházegjcjmu, k určenj předloženy byly. Pocházegjť pak tyto ryby z Ruprechtic blže Braunowa, na neyzažšjm pomezj českém we hradeckém kragi, kdež se we wápenném ložisku útwaru gesepowého nalezagj. Prof. Ağassic, na něhož pogednánj o rybokamech takořka po Cuvieru bylo přešlo, a kterýž w něm stegnau horliwostj, učenostj a ostrowtipem pokračuge, poznal i hned swůg rod Palaeoniscus, a pogmenowal nowý tento druh Pal. Wratislaviensis, gsa toho domněnj, že ryba tato we Slezjch nalezena byla. Gméno to zůstane i mimo mylku, kteraužto wzniklo, předce whodným, poněwadž ryba tato po dlauhé cestě ze swé prawlasti přes Berljn konané, we Wratislawi we známost swých kraganů wešla, tak že město toto při pokřestěnj gegjm gako kmotrowstwjm stálo. Pro nás mělo bližšj seznámenj-se s p. prof. Ağasicem nad to geště znamenitěgšj tu wýhodu, že se při náwratu swém přes Adersbach a Krkonoše k nám připogil, a po osm dnj w museum w Praze rybokamy, žralokowé zuby, tlustozubce (piknodonty) a střewokamy (lumbrikarie) geho studowal i určowal. W listu, poslaném heidelberskému p. prof. Bronnowi, zmjnil se p. Ağassic pochwalně o zbjrkách našeho museum *), nám pak zaslal popisy obau těch ryb, gež gsme byli minulého roku obdrželi a obecnému shromážděnj předložili.

*) Leonhard und Bronn, neues Jahrbuch für Mineralogie. 1834. VI. sw. str. 675.

Obě gsau za nowé uznány; i Koldjnská (we hrad. kragi) co nowý rod a druh, kterýž Sleď Šternberkowa (Halec Sternbergii), i Smečenská, patřjcj co nowý druh k rodu Beryx, kteráž Beryx Zippei pogmenowána byla; malá ryba ze žichowského audolj nedaleko Bjliny byla giž sice z útwaru hnědouhelného pod názwem gelec papjrowitý (Leuciscus papyraceus) známa, ale nalezenj w opálu bylo nowé. I mezi rybami ze Solenhofu, Daitinku, Mühlheimu, Kehlheimu a Pappenheimu nalezalo se lecsos nowého a wzácného; geden druh, kraginu solenhofskau rázně značjcj, obdržel gméno Slupkonos Taxisůw (Pholidophorus Taxis), aby zwěčnil gméno muže, kterýž darem swým netoliko zbjrky naše rozmnožil, ale i k obohacenj wědy přispěl. Poznali sme z prohlednutj našj zbjrky předpotopných rybokamů, že giž 36 druhů máme; 10 dr. ze třetihor, mimo 4 dr. žralokowých zubů; 2 pocházegjcj z opuky a 3 dr. zubů; 21 dr. z jurského útwaru, 1 dr. z liasowého útwaru, 1 dr. z wápna lasturnatého, a konečně nadzmjněný Palaeoniscus Wratislaviensis z útwaru gesepowého. W djle o rybokamech, k němužto patřjcj wýkresy p. prof. Aǧassic we shromážděnj wratislawském ukázal, obdržjme mnoho wyswětlenj o pokryté posud temnem wětwi přjrodopisu, a zwláště o nesčislných žralokowých zubech, tlustozubcjch, a o předtjm nepochopitelných, nynj ale za zkamenělé rybj střewa poznaných Lumbrikarijch, kteréž i wnitř rybokamů naleznauti lze, gakož se to zde na uklegkowci lososowém (Thryssops Salmon. Agass.) spatřuge; spisowatel nawrhuge ku poznačenj zkamenělin těchto welmi whodné gméno střewokamů (kololithů), gežto za přjkladem leynokamů (koprolithů) přigato býti může.

Co do zkamenělin, zbýwá nám giž gen o gediné mluwiti, ne pro wzácnost gegj, neboť gadrokamy přjnawek (nautilit) každé welikosti nacházegj se w opuce na-

šj často dosti, nýbrž pro auplnost kusu, na němž se twořiwá uma skrytě působjcj přjrody patrně na gewo dáwá. Obywatel domku i domek sám zmizeli, nezůstawiwše žádné naprosto patrné stopy podstaty swé w kamenj ge obgjmawšjm; toliko snjmek, utwořený we wnitru domkowém, došel nás neporušený. Přjrodnj tento útwor náležj spolu do řady pseudomorfos, kdež látka gedné přjrodniny ginau se nahražuge, dřjwegšj formy neměnjc, — tiché-to, částičné aučinkowánj, o kterémž hrady domněnek stawěti snadněgi gest, nežli postačitelné wyswětlenj podati.

Přjhoda s ruprechtickými rybami nezůstala při shromážděnj zpytowatelů přjrody we Wratislawi samau a gedinau, genž wědomosti i zbjrky naše obohatila. Mimo welký užitek ze wzágemného wyměňowánj wšelikých domyslů a prawd se wratislawskými přjrodozpytci a obywateli, genž tak laskawě a přjwětiwě nás byli přigali, a s ostatnjmi přjtomnými, známými i neznámými audy té společnosti, mimo mnohé přátelské zdělenj přjrodnin a praswětých rostlin, gichžto sme nabyli, spatřili sme náhodau zběžný wýkres kopaninných parohů losjch kostj, kteréž na Rhénu bywše nalezeny, w Reyně Koljně se na prodag náležaly. Nedliwše ani okamženj, obrátili sme se k magiteli gegich, p. Meinershagenowi w Koljně, od něhožto gsme přjtomné wzácné parohy zakaupili.

Gako známo, byl Cuvier prwnj, genž rozdjlnost obrowského gelena irského negen od losjch, nýbrž i od ostatnjch gelenjch druhů dokázal, a na pomjchánj tohoto zwjřete s losem pozor obrátil; parohy losj do gista zkaměnělé Cuvier neznal *). Goldfuss popsal i wypodobnil obrowského gelena co neyzewrubněgi, tak že wjce nelze, s něčjm giným geg smjchati **). Hibbert

*) Cuvier Ossemens fossiles. D. IV. str. 70 a d.

**) Goldfuss Nov. act. nat. cur. D. X. sw. 2. str. 455.

konečně srownánjm staršjch wyobrazenj losowých w Münsterowě kosmografii (swětopisu), gakož i Aldrovandem popsaných i wypodobněných druhů gelenjch znal Aldrovandowa gelena šjroparohého (cervus euryceros) za irského gelena *); za tau přjčinau přisauzeny gsau irskému gelenu parohy posud zkamenělému losu přičjtané, tak že nižádné nezbyly, kteréby byly s dostatečnau gistotau losu připsati se mohly, až pak wloni Herrmann z Mayer čtyry oznámil **), gežto se we zbjrkách leydenské, bonské, frankofurtské a würcburské nalezagj; parohy zbjrky Senkenberské pocházegj ze Wlach, poslednj pak byly u Grafenreinfeldu nedaleko Šweinfurtu mezi kostmi giných praswětých zwjřat w naplaweninách nalezeny. Spisowatel udáwá neywětšj zewrubnostj odchylky w rozměrech a giných potazjch, které se nalezagj netoliko mezi zkamenělými a žiwými zwjřaty a gegich parohy, ale i mezi zkamenělými wespolek; nepokládá wšak rozdjly ty za tak důležité, aby dostatečnau přjčinu k rozwrženj na druhy poskytowaly. Twrzenj toto odůwodňuge se aspoň z částky přjtomným před námi exemplárem, gehožto obě lopatky tak přerozdjlny gsau i co do welikosti a podoby, i co do sauměrnosti konců. Odchylky we twaru parohů gsau u gelenů tak wšeobecny, že skoro za wzácnost powažowati se musj, zwláště w oborách, když zastřelj se gelen, gehož parohy po do konců naskrze sobě se podobagj. Mezi gelenjmi, Cuvierem wyobrazenými parohy losjmi nalezá se nápodobně mnoho odchylek, tak i u sobů; neyprawidelněgšj má ge daněk, pročež za podstatné znaky powažowati lze toliko a předewšjm přjtomnost anebo nepřjtomnost wětwj nadočnjch, podobu růže, a sauběžnost i směr parohů wůbec. Pomořanský aneb litewský my-

*) Hibbert Edinb. Journ. of Sciences. April 1830. str. 301.

**) Meyer Nov. act. nat. cur. D. XVI. sw. 2. str. 463. D. 32, 33, 37.

sliwec nikdy parohy gelena šjroparohého (Cervus Euryceros) s losjmi bylby nepomjchal, poněwadž parohy gelena onoho do wýše staupagj a gednu wětew nadočnj magj, parohy wšak losj skoro rownowážně z hlawy wycházegj a očnjho konáru nemagj. Zkamenělý gelen šjroparohý a zkamenělý gelen los (Cervus Alces) gsau tedy snadni k rozeznánj; zdali ale mezi zkamenělým a žiwým losem druhowý rozdjl se nalezá, těžko rozhodnauti.

Herman z Mayer, popsaw zewrubně spatřené od něho parohy, budj pozor na rozličné okolnosti, w nichžto předpotopná zwjřata s powrchu země našj se wytratila, mnohá zemnjmi přewraty anebo přechody powětrnjch poměrů, giná ukrytjm-se před rozmnožugjcjm se lidstwem w méně lidnatých slatinatých kraginách, načež pak těmito słowy končj: „Zkamenělým losem dokazugjcj „se gižné obýwánj losa za prastarodáwna, pak i Hibbertem „podaný důkaz totožnosti gelena obrowého čili welko„parohého s gelenem šjroparohým Aldrovandowým, po„twrzugj dobře důmyslné ono poznamenánj, gež pan pre„sident Nees z Esenbeku připogil ku Goldfussowu poge„dnánj, prawě, že s gedné strany Cervus Alces, los a „Elch Nibelunský, s druhé pak Grimme Schelch (Bos „cervi figura, Caes. de Bell. Gall. VI. cap. 25.) a gelen „šjroparohý, Cervus Euryceros gedno a tože gsau, ano že „se as Schelch k zubru gako los k bizonu magj. A we „skutku wymřeli gelen šjroparohý (Cervus Euryceros, „Schelch) a zubr (Bos primigenius Bojani) prawdě ney„podobněgi teprwé před několika sty lety, ač nenaleza„gjli se snad posud gěště w lesinatých, bařinatých, ne„nawštěwowaných mjstech Ewropy, kdežto na opak los „a bison ač bljzcj wymřenj, gěště žigj. Čtwero toto zwj„řat a tedy též los a bison byli sauwěkými slona, noso„rožce, hrocha, hiény, lwa, medwěda i giných zwjřat „a spolu s nimi w Ewropě ubydleni za časů utwořowá„nj-se potopnin.“

Ačkoli w poslednj této domněnce z cela se spisowatelem se snášjme, předce trwáme gaksi na rozpacjch, na slowo přigmauti Hibbertowo zdánj o tak welmi pozdnjm wymizenj gelena šjroparohého. Nemáme sice Hibbertowo pogednánj před rukama; kdyby to wšak týkalo se onoho gelena, gehožto parohy britský lékař Jan Cajus Gesnerowi zaslal a Aldrovand w Cap. de quadrup. p. 857. wyobrazil, dalo by se namjtnauti, že nikdež připomenuto nenj, by parohy tyto žiwému ewropskému gelenu byly náležely. Parohy co mysliwecké trofege byly po mnohá stoletj we hradech a zámcjch schowáwány, i proč ne také zkamenělé parohy? kteréž se w irských slatinách dosti při powrchu a neporušeně nacházegj. A nadto gsau Aldrovandem wyobrazené parohy na prosto nepodobny wypodobněným od Cuviera a Goldfussa, nemagj wlastnjch wětwj nadočnjch, wětwe tyto magj giný směr a nezdá se to wyobrazenjm podlé přjrody býti; docela ginaký gest gelen sob (cervus tarandus) u Aldrovanda, gelen los u Šebestiána Münstera představený, tak že ge zagisté každý za wýkresy podlé přjrody pozná, ačkoli parohy u renáře trochu zpřjměněgšj gsau.

Že se gelen šjroparohý w Uhřjch hustěgi nalezal, a wšak na konci XIV stoletj tam wjce nežil, můžeme dosti zewrubně dokázati. Mámeť w Museum našem kmen parohu takowého owšem s ulomenau nadočnj wětwj, a při něm saučasné dotwrzenj, že r. 1566, když GMC. před Rábem táborem si lehla, od tagného rady p. Hanuše Trautsona při kopánj studně w geho táboru z hlaubj půl druhého muže w zemi nalezeny byly. C. K. kabinet wjdenský má dwa rozličné exempláry; gedny s lebkau podobagj se welmi obrazu giných, w Collegio Romano chowaných a u Cuviera Pl. VIII. f. 2 wypodobněných; druhé, gegichžto wýkres z c. k. přjrodowny p. dozorcem Parčem nám poskytnut byl, nalezly se w

Banátu nedaleko železné brány w Dunagi a byly w žiwočichozpytném oddjlu památného shromážděnj přjrodoznatelů a lékařů we Wjdni dne 20. zářj 1832 okázány. Na gedné hlawnj ratolesti parohů těchto, spatřuge se nápis, pjsmenami ne docela patrně wrytými, kteréž na prwnj pohled za byzantinské pokládány, pozděgi pak za butharo-slowanské aneb sloweno-srbské poznány byly, a podlé snjmku „у потопу погубіся“ lat. pjsmeny u potopu pogubisia, t. g. w potopě zhubil se (in diluvio interiit) čteny býti musegj; z čehož zřegmě wyplýwá, že prwnj magitel parohy tyto za předpotopné uznal, a že žádná toho druhu zwjřata wjce w těchto kraginách na žiwě se nenacházela. Dle podoby pjsmeny m mjsto T náležj tento nápis asi do druhé polowice wěku XIV, což ale nikoli nedokazuge, že snad zwjřata tato giž dřjwe newymřela. Wěru ale rádi bychom se dowěděli, kdože as ten slowanský přjrodoznatel byl, genžto giž w onom času praswěté parohy (snad podlé naleziště a poněkudnjho zwětránj) od žiwaucjch rozeznati uměl? kde bydlel, a gak se as parohy tyto opět do Dunage dostaly, to musjme panonským zpytatelům přjrody zůstawiti. Sadami těmito chceme toliko řjci, že pokud žádných určitěgšjch důkazů o žiwobytj gelena šjroparohého we XVI. stoletj neobdržjme, než ty gsau, gežto se na wyobrazenj Aldrovandovu zakládagj, záhada tato za rozhodnutau pokládati se nesmj. Zdali gelen šjroparohý znám byl Řjmanům, gakož Marcelle de Serres dle popisů Johnstonowa a Münsterowa, pak i dle wyobrazenj téhož gelena, gež prý Hibbert w Řjmě nalezl, twrditi usiluge *), nemůžeme rozhodnauti, poněwadž nižádné toto udánj citaty potwrzeno nenj. W Münsterowu swětopisu nalezli sme zas gen to wyobrazenj, gež Aldrovand učinil podlé parohů, D. Cajusem

*) Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilkunde, von Froriep. Čjslo 21. swazku 39. na str. 322.

Gesnerowi zaslaných, k čemuž owšem mnoho důwěry nechowáme. Nápodobně i druhá otázka, zdali předswětý los s žiwaucjm k gednomu a témuž druhu náležj, čili nic, kdyby rozdjlowé w rozměrech a zwláště we wzdálenostech růžj, kteréž dosti znamenité gsau, za nedostatečné se pokládali, dotud důwodně a swětle rozhodnuta nebude, pokud se auplné kostry zkamenělého losa nedopjdjme, což owšem za dnů našich, kdežto pozornost na pozůstatky praswěta wšeobecně zbuzena gest, a zraky člowěků nenerády od přjtomnosti ku předešlosti se odwracugj, přjliš smělým očekáwánjm nenj.

Přikročjme giž od předswětých děgin k děginné šedowěkosti, abychom se poohlédli po prwotinách řemesla, kteréž teď we kragi našem tak wysokého stupně dokonalosti dosáhlo. — Od téhož p. Josefa Hofmeistra, faráře u sw. Giřj w Lese, genž nám dřjwe giž broncowé srpy byl zaslal, obdrželi gsme letos sklenici, práwě antickau (starožitnau), kteráž mezi popelem a pálenými kostmi (neyspjše-to starobylý hřbitow) při kopánj buděgowské železné dráhy za českými mezemi nalezena byla. Zelenawé to, duziwé (irisugjcj) sklo srownáwá se co do známek látky zcela se sklem záalpickým. Twar má wálcowý, s kragem nahoře ochljpnutým, dole gest hruškowitě nabunělá a silně do wnitř zahnutá, a wšak bez pupjku a známky od přjlepku hutnické trubky, s čtyrmi w podobě křjže rozestawenými hlubinkami we wálci, z čehož poněkud wyswitá, že geště za měka při ohýbanj okragku dwognásobnjma kleštěma držena byla; za nyněgšjch časů přiwařila by se sklenice na spodině a pak by se ulomila, kdyby se na hoře naduřiti a po kragi ohýbnauti měla, načež by owšem pupjk na nj pozůstal; widěli gsme ale takowé, gen o něco slabšj hlubinky též na starých rubjnowých sklenicech. Zdali starožitná tato sklenice neydáwněgšjch obywatelů našeho krage doma

zhotowena byla, čili zároweň s broncowými srpy obchodem k nim se dostala, těžko rozhodnauti.

Nežli skončjme, třeba nawrátiti se geště gednau ke Wratislawskému, nám tak prospěšnému shromážděnj přjrodozpytců. W gednom posezenj nerostohorninského oddjlu pronesl gistý slezský přjrodozpytatel přánj swé, aby společnosti, w Čechách, na Morawě, w Lužicjch a Slezjch přjrodnjmi wědami se zanášegjcj spogily se k wyšetřowánj Sudetů, co gednoho a nerozděleného pohořj, bez ohledu na státnj rozmezenj, a pak aby wýpadky těchto wyšetřowánj obecenstwu oznámily. K cjli tomu spořádal se gistý spolek, kterýž dle náwrhu sněmugjcjch pp. přjrodozpytců na tom se usnesl, aby dalšj u wěci té gednánj a budaucj redakcj přjspěwků we Wratislawi se obstaráwaly. Za předměty wyšetřowánj powažugj se horniny, twar powrchu, rostlinstwo, žiwočistwo, poměrowé podnebnj, obyčege lidu, promysl a řemeslnost, spolu s ohledem na působenj přjrody a dějin, dolehagjcj na tyto poslednj.

Důležitost Sudetů we přjrodném gegich rozwětwenj gest wůbec uznána; auplný přehled tohoto, co do částek dosti hogně wypisowaného pohořj, společným toliko usilowánjm dosjci lze, gelikož nepohybné skalnj kry staršjch útwarů dřjwe wšeho politického rozmezenj a bez ohledu na ně wznikly, těkawá zwjřata denně ge přestupugj, ano i rostliny s gedné úboče na druhau přecházegj a se poměšugj. Na sgezdu tom přjtomnj češtj přjrodozpytci měli za to, že tjm méně podjlu w těchto prácech odřeknauti se směgj, poněwadž české Museum mezi zbjrkami swými mnoho, k wywedenj takowého podniknutj důležitých látek chowá, a w rozličných tištěných spisech dosti užitečné přjspěwky pro onen djl pohořj toho se nalezagj, kterýž českým přjrodozpytatelům přjstupněgšj gest.

Prwnj dotaz, wzložený na Musey České, Morawské a Slezké, týká se rozlehlosti a hranic oněch podjilů země, kteréž pode gménem sudetnjch kragin, dle pohořj a poříčj gegich wyrozumjwati se magj. O rozličných odpowědjch, kteréž dodány budau, má we Wratislawi rokowáno, a wýsledek toho potom wůbec we známost uweden býti. Tjmže způsobem weškery gednotliwé přjrodnické oddjly wpotaz dáwány budau, tak že se welmi auplné práce o Sudetech nadjti lze. K této práci pogj se i welmi wýhodně wloni začaté wydáwánj nowého mjstopisu králowstwj Českého, gehožto neydřjwe wygjti magjcj djly práwě čtyry při Sudetách položené krage obsahowati budau; druhý swazek djla tohoto rozešle se o přjštjm welkonočnjm trhu lipském. Meteorologická pozorowánj, giž před několika lety Prazskau wlastenskau společnostj hospodárskau po celém králowstwj českém zawedená, přispěgj dobře ke srownáwánj s pozorowánjmi oněch kragů. Zbjrky naše hornin, nerostů, rostlin a zkamenělin obsahugj ode dáwna giž neydůležitěgšj wěci oněch pohořj, tak že dostatečně opatřeni gsme ku podstatné pomoci w tak užitečném podniknutj.

Owšem byloby welmi přáti, aby wjce podobných, přjrodnicko statistických spolků se zřjdilo, gelikož téměř gen takowými zwláštnjmi popisy gednotliwých důležitých kragin možné se stáwá, nabýwati znenáhla zewrubné známosti o celých zemjch, gakowéžto potřebj gest co základu ke whodnému upotřebenj wšeho, čeho giž stáwá, k nahradění toho, co chybj, ke wzbuzowánj promyslu a usnadněnj obchodu. Giž při založenj společnosti museynj wygádřili gsme se o cjli ústawu toho w ten smysl, že gakož wůbec dle Platona, krásné k dobrému, tak we přjrodnictwj wěděnj k tomu, což užitečného gest, wésti má, — ne žebychom chtěli pauhowědecké studium přjrodnjch wěd obmeziti a na užitečnosti ge zakládati, nýbrž aby-

chom přjrodnjm wědám wjce přjzniwců zjskali, kteřjžto třebas gen tauto obmezenau pohnútkau ke studium wědy té přiwábeni, předce k wyššjmu studium sami se powýšj, gak mile ge poznagj; a poněwadž praktická, do žiwota zasahagjcj snaha welmi dobře s přemyslnau spogiti se dá. W tomto smyslu wynasnažowali sme se, množenjm známostj o našj wlasti, šjřenjm důmyslné saudnosti o celém oboru wěd přjrodnjch, usnaditi wýhodné upotřebowánj pohotowě gsaucjch surowých látek, a wzděláwánjm i powzbuzowánjm ke studium přjrody rozněcowati lásku k wědě této, kteráž w tak promyslné zemi newyhnutelně potřebná gest. Nemáť ona býti wýhradnjm gměnjm školy, musjť se k weškerému národu dostati, ke wšem stawům proniknauti, a do žiwota staupiti, máli se wšeužitečná státi. Neyprostěgšj řemeslnjk má znáti poměr částek k celku onoho předmětu, gegž hotowj, poněwadž na prawosti poměrů dokonalost celku zakládá; on má wlastnosti hmotů a látek, gichž ke swému djlu potřebuge, dokonale uměti posauditi; a odkudž pocházegj ony, nežli ze trogj řjše přjrody? Proto gsau zpytowánj přjrody, strognictwj, siloskum a wšecky tak zwané určité wědy neymocněgšj podpora blaha národnjho; každý pak ústaw, genž k aučelu tomu látku zbjrá a poskytuge, aneb i gj wšestranně užjwati učj, gest neywýše blahočinný, a nynj zwláště, kdežto wzdělanj národowé wšickni na této cestě rychle pokračugj, gest prawau potřebau našeho wěku.

Můžemeť se tedy práwem kochati, že ke wšemu tomu, co se koli neywyššj a wysokau péčj okolo nás nynj připrawuge, i my tjmže aumyslem pomůckami swými sme se přičinili.

6.

Liternj zpráwy a půtky.

---

1) *Nowý spis w nowém gazyku.*

„Poněwadž Česká Wčela pjsemně i austně sobě oznámený blud (w čjsle 7) neoprawila, powědjti třeba: že ne několik, ale několik set „Krakowiákůw“ co neydřjwe tiskem wygde.“ Tak čteme we Kwětech Českých od 13. Března 1834, čjsle 11. na poslednj straně, kde podpis W. H. a nadpis: Patěrky na paběrky a papěrky.

Česká Wčela (aneboližto gá njže psaný wčelař) chybila owšem welice, že pjsemně i austně sobě oznámený blud ani poznati, ani oprawiti nechtěla, kterýžto gak z uwedených wýše slow widětí gest, w tom záležel, že několik set Krakowiákůw, na ugmu a zkrácenj cizjch záslub, několika Krakowiáčky nazýwati se opowážila. Giž ale nynj, poněwadž pan W. H. wydal tiskem:

Krakowiáky, aneb pjsně národnj polské,
s připogeným půwodnjm textem.
W Praze 1835 (1834).

musil bych gá njže psaný prawým Tomášem býti, kdybych neweřil, weliký blud swůg nepoznal, a geg i hned oprawiti nepospjšil sobě. — Winowat, Hosudar! sohrěšil — nakrošil, da ne wychlebal! —

Ale — Česká Wčela, sem tam poletugjcj, připadla giž na krakowiácký kwjtek geště zawřený we swých ljstkách, geště nerozwitý tiskarským sluněčkem, a ne bez přjčiny podotknula o Krakowiácjch w záworce: (a gak se zdá k tisku neodhodlaných), dáwagjc tjm panu překladateli (?) na rozum, aby pro uchráněnj swé cti a spisowatelského slawného gména w tomto způsobu Krakowiáků newydáwal, ale buďto překlad swůg oprawil a předělal, anebo docela potlačil. Nerozuměno? či nechtěno?

Čtenářowé giž nepochybně by rádi wěděli, co to gest Krakowiák? do gaké třjdy básnictwj náležj a z kolika zpěwů záležj takowá báseň? — O, gest to weliké slowo! — gest to gakési — parturiunt montes! — gest to dwauřádkowá pjseň w hospodě při tanci skládaná a zpjwaná. *) A pak několik set takowých Krakowiáků w! — gest owšem několik set — řádků.

Aby každý snáze wyrozuměl, co gest Krakowiák, a čeho očekáwati může, kaupj-li si knjžečku několika set Krakowiáků, panem H. letos wydanau, klademe zde na pochautku gich deset, u wěrném opisu z přeloženj českého a z rozličných stránek; neboť sbjrka těchto krakowiáků gest tak podiwná wěc, že kdekoliw čjsti začneš, wšude gsi w pořádku.

1. Kr. Že tě Wogto kochám, nezapjrám ti to,
Ale žes nehoden lásky, gest mi ljto.
2. Kr. Prawdu ptáček mluwj, co na dřawě sedá:
„Nebudeš ty moge, ono ti to nedá.“
3. Kr. Můg osud zagisté bylby mi guž milý,
Kdybycham guž w lásce hodiny tráwili.

*) Má-li kdo práwě při ruce 3tj djlek Slowanských národnjch pjsnj, nechť tam nahljdne str. 224. Tjmto wšak nechceme potupowati druh ten básnictwj národnjho, ano máme za to, kdyby se lepšj krakowiáky wybraly a spořádaly, žeby aspoň pěkný kaleidoskop dal se z nich utwořiti.

4. Kr. Chlapec sem gá chlapec, rodem z Sudoměřj,
Z mládi za pohunka, ať to každý wěřj.
5. Kr. Bodeyž tebe, bodeyž, moge Maryš bodey,
Až gá budu tonaut, to mi ručky podey.
6. Kr. Rád sem měl djwčinu, rád sem gi měl cele,
Rád sem gi měl, rád měl, celé tři neděle.
7. Kr. Kam se gen obrátjm, a kam oko wzrušjm,
Nešťastná a bjdná gečet, plakat mušjm.
8. Kr. Čerwená čepička, štrosj péra za nj,
Milug mne djwčino, budeš za mnau panj.
9. Kr. Powjdagj lidé, že gsem nic dobrého,
A gá nemilugu genom Staňka swého.
10. Kr. Dwa sobě mluwili, gá sem ge slyšela:
„Ženilbych se s kozau, by penjze měla.“

Poslednj tento krakowiák zwláště zasluhowal přeloženj: tak wznešená w něm myšlénka, tak ušlechtilý cit! — „A to gsau krakowiáky?“ — To gsau krakowiáky, a nikoliw krakowiáčky, a takowých laskawý čtenář, chce-li, několik set čjsti může.

Z gaké asi přjčiny p. H. zrowna tyto krakowiáky překládal? Zagisté ne proto, žeby byl w nich něco wýborného, mistrowského, něco w literatuře slowanské neobyčegného a pěkného nalezal, gešto proti tomu postačuge důwod desjti wýše uwedených dwauřádků, a i sami Poláci u př. Brodziński tento druh básnj přjliš ubohým (zbyt ubogi) nazýwagj. Také nemysljm, že proto, by snad Čechowé za pomocj této knjžky, anoť i půwodnj text přiložen, polštině se přiučowali; k tomuť by krakowiáky ze wšech knih neyméně se hodily, kde ustawičně tytéž průpowjdky a taže slowa se opakugj. I ačkoliw české přeloženj z wětšjho djlu tak gest wěrné, ano i otrocké, že násilj se činj gázyku českému, by gen slowjčko na slowjčko padalo, předce opět gsau některé krakowiáky w českém přeloženj docela nepodobny tex-

tu půwodnjmu negen we slowech, ale i w samé myšlénce, gako u př. str. 110.

Płynie woda, płynie, po kamieniach huczy,
Kto nie umié wzdychać, miłość go nauczy.

Na české stránce takto:

Plyne woda, plyne po nad břehy skrytě,
Kdo lestně miluge, nechť zakončj žitié!

Newidjm giné pohnútky k této práci (byla-li gaká), leč té, aby opět literatura česká knjžkau, ať ostatně gakaukoliw, byla rozhogněna.

Poněwadž, gak gsem wýše ukázal, krakowiáky negsau neylepšj druh slowanského národnjho básnictwj, měl překladatel tedy tjm wjce o to se přičiniti, aby nám prosté kwjtky tyto předně w lepšjm wýboru a pořádku podal, potom překládage aby tu, kde myšlénka nebo řeč gest podlegšj, gi podnášeti a zgemňowati se snažil, aby wlastnj gazyku polskému obraty ginými, češtině přiměřeněgšjmi, nahražowal, pak aby gazyk byl plynný, beze wšj nucenosti, srozumitedlný, zkrátka, aby těch wlastnostj bylo šetřeno, gakých od dobrého přeloženj požadowati smjme a musjme. Pohřjchu! wšeho toho darmo by hledal w tomto přeloženj krakowiáků. P. W. H. uwyknul, ne wěc, ne myšlénky z gednoho gazyka přenášeti do druhého, ale slowa — a slowa — a slowa, tak wěrně a s takowau swědomitostj, že kde mu gazyk český w stegně zněgjcjch aneb téhož kořene slowech nepostačuge (a toť se bez diwu často přiházeti musj), tu hned hotow gest i slowo našemu gazyku docela cizj, i formu geho tak nechati, gak ge w gazyku, z něhož překládá, byl nalezl, neohljžege se na to, zdaliž i češtj čtenářowé — a pro tyť, mysljm, se překládalo — slowům takowým rozuměti mohau. Tu wadu nemagj wšak do sebe genom tyto přeložené krakowiáky; ale nalezáme gi i w giných zwláště ze slowanských gazyků překládaných spisech téhož p. W. H., kterým snáze

Rus nežli Čech může porozuměti. Nač medle takowé překládánj? komu gjm spomoženo? — Krakowiáky negsau mimo to žádná wědecká kniha, aby mnohého rozgjmánj a pro ráznost a určitost potřebowaly i slow nepowědoměgšjch, ale gsauce plod sprostého lidu, magj bez zastawowánj se a bez slownjků od neysprostěgšjho člowěka i u nás weskrz býti rozuměny. Tak-liž tomu w překladu přede mnau ležjcjm? Wšecka mjsta we skrowném sice spjsku tom, kde na takowý sobě obljbený způsob pan W. H. s gazykem českým nemilosrdně nakládal, zde uwáděti pro mnohost nám nemožné gest, a bylo by wěru škoda papjru na přetiskowánj oné šeredy: co wšak můžeme, učinjme, postawjce zde předně zlomek psanjčka zamilowaného chlapčiny, sestawený, gak se nám manj nahodila, ze slow nowé češtiny páně H. a pak některé pěknosti zwláště za přjdawek k tomu uwědauce.

— „Gak gsem tě spatřil, přeladná Kačko! (Krak: str. 89.) chtělo se mi skočiti do tebe, (str. 121.) i plaul gsem po kolena w nebe, (ib.) až sem w hospodě fagečku (99) i čepičušku (127) zapomněl. Srdce mé po tobě mdlege, (27) srdce mé po tobě hyne, (105) gá tě šacugu, (31) nešukám (81) gen wzágemnosti. Ach, láska gest přjkrost, ge arsenjk, ta mi truge srdce! (121) Kdybys ty mnau wzhrdila, (101) gsem nešťastliwý, (71) budu gečel, (137) a žil w rozpači. (133) Wěř, kochánj moge, (9) plamenowi (kamenowi 51) srdce mého; wěř, že gsem nic (121) ljchotiwého. Třeba ty neměla posahu, (9) předce kochánj se we mne tak wlepilo, (61) a twá ochudožnost (43) tak se mi ljbj, že osmělugu se guž pytat se (143) tebe, chceš-li býti za mnau panj. (117) Ach, gaká z nás bude pára! (109) Slibugu, že štěře (17, 27 etc.) tě do zhonu (101) budu kochal, (13) — twůg chlapčina.“

Gestliže náš drahý wlastenec, p. W. H. po tomto sice genom pjsemném oznámenj nenahljdne blud swůg,

a geg budaucně neoprawj, tedy — nechci geg ani drahým wlastencem gmenowati! Nechať se neohražuge tjm, že mnohá z těchto slow gsau dobrá, přesná polská slowa — i kozla nám po tom! aniž se odwoláwey na „Zbjrku neydáwněgšjch slownjků," kde též některá, gako u př. posah, ščirý, přicházegj; 19té stoletj nenj 12té; co tam, to tam, o to hlawy nelam, ano nenj též posawáde s gistotau wygednáno, kterakým způsobem mnohá slowa do těchto slownjků se dostala. — My necheeme mjti hatlaninu ze wšech slowanských nářečj, ale chceme mjti gazyk, gakým předkowé naši mluwili, gakým i my mluwjme a pjšeme.

Přjdawek. Str. 23. „Žjto i pšenice newelká různice." Co máme řjci o spisowateli, který citu pro swůg přirozený gazyk tak tuze pozbýwá, že ani nepozoruge, kam meze geho sáhagj, a gaký gest wýznam slow geho? Co sliwky a pozor w češtině znamenagj, wj každý Čech; ale bogjme se, by p. W. H. překládage někdy z ruštiny, prwnjm slowem smetanu naši, druhým hanbu — nepokřtil. Str. 141. „slunce wybjgj w hůry" — diwné wybjgenj! — Co to asi gest str. 33. podkowa se kláče a str. 69. podkowečka kláče, str. 33. 51. řeka se sauč j, woda břehy sauč j, str. 37. husička sedlatá, str. 51. kámen pod wodau kwochá — to nám genom pan překladatel powěděti může; geho stránkowý slownjček toho newyswětlil, a nám lidem w polštině necwičeným načiž tedy gest přeloženj geho? Str. 81. Nenj had bez žádlů a ryba bez osti — gsau též nečeskosti, a takowá gsau i slowa: parobeček, pilnowati, černá latka, přeznačenj (osud) a g. w. — Nešťastný rým byl přjčinau mjstem pauhého nesmyslu: str. 117. nelag mi pro ty wěci měrné (na to se rýmuge černé): w polském stogj wěci marné, a to gest něco, ale měrné wěci? Str. 49. widjwals mne přes desátau stranu, w pol. přes desátau stěnu. — Také zde onde při-

cházegj twrdosti, gako: kdyžs nestálý, kdyžs mne, sž z dřewa (s dřewa).

Pan W. H. wydal nám slowníky, mluwnice, prawopisy: no, on-li se sám gimi nezprawuge, kdož se má zprawowati? Snaže se nepochybně krakowiáky prostonárodněgšjmi učiniti, gešto pjše: milugu, žigu, pamatugu, ňákau etc., uchyluge se tudjž, kde mu ljbo, od obecnj mluwy, užjwage přjliš starých a neobyčegných forem, do gednoduchých pjsniček neyméně se hodjejch: sieti, žitié, panie, zpiewám, móže, přisjo, zadyšel se, on se zmjše, na gawě. — Známe slowa: mrak, mračno; nikoliw ale mračeň neboli mračena. Nač tedy str. 133. skrygu slzy w černau mračenku? To-liž také gest české: „giným osud přege, mně gest neužitý?" — Řjkáme: wrhla se po matce, a ne podlé matky, str. 55. — Což to gest: „budeme se smát oboge?" Tak-liž učj mluwnice Hankowa podlé Dobrowského? Gednau pjše p. H. ljtosti, ginde zas litosti, nelitost; str. 63. kapsjčky, ač ginák prodlužowánj samohlásek i tam, kde ho potřebj gest, nemiluge, pjše: w huštinu, ptačata, stihá, netykey, netykat; že wšak tak dobře gako my zná rozdjl mezi tykati a týkati se, nepochybugeme.

Poláci, čtauce tento překlad krakowiáků, diwiti se musegj, kterak nápadně gazyk český s polským se srownáwá. To wšak gest klam a blud! My Čechowé diwjme se naproti tomu, kterak nápadně gazyk pana W. H. s prawau, obyčegnau češtinau se nesrownáwá! By p. W. H. lépe psáti neuměl, musilo by nám wšem neyweyš diwno býti. Gest to tedy nešetrnost k materskému gazyku, gest i nešetrnost k českému čtenárstwu, která zasluhuge důtky. Takowé spisy a knižičušky gsau wjce ke zkáze, nežli ku prospěchu našj literatuře, gešto obyčegný čtenář, dostana dwě tři po sobě do rukau, newrle ge odložiti musj, a tjm se w něm chuť k dálšjmu čtenj udušuge. Neměl-liby pak skutečně p. H. dostatečnau

opatřen býti schopnostj ku překládánj — non omnia omnes — radjme, aby půwodnjho spisowánj se přidržel; geho dosawádnj půwodnj spisowé gsauť mnohem čistěgšjm, wytřelegšjm, gadrněgšjm gazykem psáni, a gemu samému wětšj zgednali pochwaly i uznalosti. Ostatně gsem té wjry a naděge, že ctěný p. wlastenec (anoť co muž proti muži weřegně wystupugi proti němu) nikoliw se horšiti nebude pro tyto mé řádky, týkagjcj se gediné wěci, a nikoliw osoby geho, i ode mne wysoce wážené. Prawdu sobě mluwme, dobřj spolu buďme — řjkáwali předkowé naši.

Fr. L. Čelakowský.

Poznamenánj Redakcj. Hledjce k tomu, že pp. Čelakowský a W. H. oba pomocnjci naši gsau w Časopisu tomto, a nechtěgjce, aby mezi nima za přjčinau posudku předeslaného snad něgaká dálšj půtka wzniknauti měla, podali sme geg hned p. W. H. ku konečné naň odpowědi, kteraužto i s wědomjm obau pp. Spisowatelů připogugeme.

Odpowěd.

„Prawdu sobě mluwme, dobřj spolu buďme.“ A wěru dobře by byl učinil p. rec. kdyby se toho přjslowj byl držel. Ale on nechtěl mluwiti, nechtěl ani psáti, ale do Nowin s tjm, do Časopisu, před celý swět! Gaký to diw že w přeloženj Krakowiákůw několik polonismů zůstalo! Naděláno ť russismů w Ohlasu ruských pjsnj mnohem wjce, a ze slow ruských tam se nachá-

zegjcjch *) mohloby se snad geště směšněgšj psanjčko slátati, ale nechme toho. W předmluwě k témuž Ohlasu přjčinu toho zřegmau máme, kteréž we krakowiácjch opětowati třeba nebylo, a sice: „Užitj rozměru a některých tak nazwaných stálých forem, užitj též několika grammatických zwláštnostj a giných některých drobnostj, což wše k lepšjmu wytknutj národnj známky přičiniti se muselo.“ Z gaké přjčiny krakowiáky překládány? prwnj krakowiák sám powjdá: „Abyste poznali prawého Poláka“; a co krakowiák gest, uhodnauti možno z druhé polowičky téhož prwnjho krakowiáka: „Budu wám tancuge zpjwat krakowiáka“; a protož se překladateli definicj krakowiáka zbytečna být zdála. Wšak prawého Poláka, byť i byl „zbyt ubogi“, t. g. přjliš chudý, a ne gak p. rec. otrocky téhož kořene nepostačitelné slowo překládá a tudy násilj českému gazyku činj „přjliš ubohý“. Naše ubohý by Polák wygádřil biedny, nikczemny. A poněwadž sem chtěl ukázati prawého Poláka, wšeho podnášenj a zgemňowánj podlegšjch myšlenek, až někdo Ohlas krakowiákůw dělati bude, nechaw, co možná wěren sem zůstal prostosrdečným

*) Sobaka, bohatýr, bohatýrský, panichida, wosk garý, prawoslawný, otecký syn, štěhotati, swist, swištěti, suchota-strast lásky, bugarý, ataman, wečeřinka, nasměšnjk, rozgařiti se, čestno, bogar, jezaul, towar, aršjn, kamka, kysegný, hosudar, knut, stolničiť, wid, kudra, popona, a gest gich mnohem wjce, gež zde pro mnohost uwáděti nemožné gest. — Grammatická zwláštnost „budu tě kochala“ (str. 13) gest gen gednau w celé knjžce, a pro njže uwedené prawidlo z Ohlasu téhož schwálně na ukázku dána, a ne z nešetrnosti k mateřskému gazyku, neboť w přeloženj giž bylo „bych tě milowala.“ Překladatel gest gen milownjk we spisowatelstwj, a co dělá, dělá gen z pauhé lásky k mateřčině; gediná tato odpowěd gest geho newolná, gemu nechutná a donucená práce.

myšlénkám a pořádku w originálu wydanému, kaleidoskopu neutwořuge, neb ten se každým hnutjm krakowiáckých sklječek twořj sám, a zagisté lépe, než se utwořilo těchto deset, panem rec. wybraných a spořádáných krakowiákůw *). Posledni krakowiák zde, dáwá nepokaženému geště citu přiměřený obraz ohawného lakomstwa; a tenli, kdo ho mezi giné ukryl, aneb ten kdo ho na ubrus zrowna poslednj, aby wšecky druhé gako omastil, wystawuge, wjce se prohřešil, rozsaudj čtenář sám. Pozorněgšj rec. byl by negen na str. 110, ale i na str. 49 různost přeloženj našel, a hned se dowtjpil, že sazeče podobnost těchto krakowiákůw zmeylila, čemu se na str. 111 wyhowěti muselo. „Žjto a pšenice newelká různice," byťby i čtenář přjdatného různý neznal, čemu se i z Ohlasu ruských pjsnj (různý kwět mjsto rozličná, rozdjlná barwa 63) naučiti mohl, ani discordia zde smyslu neugjmá, ano mocněgšj ho činj, tak gako stranu (regio) mjsto stěny; měrný, mässig, přiznáwám se, ponětj oslabuge. Sedlatá husa, ač gj p. Palk. w Slownjku nemá, známa gest celým wýchodnjm Čechám; t. husa šedá na zádech přičernalá, opp. bjlá. Osti gsau i w Palk. Fischgräte, a žádlo mjsto žahadlo, šťastliwý zwlášť w Morawě a w Uhřjch mjsto šťastný slyšeti dosti zhusta. Tak též onomatopoeje kwochati i do polského i do českého slownjka přigetj očekáwá; a žeby kámen, gegž sobě zpěwák zžiwotňuge, žiwotného Dativu mjti nemohl, žádný grammatik upjrati nebude. Wrhla se po matce a wrhla se podlé matky gest obogj dobře. A kdežby elliptiky užjwati wolněgi býti mohlo než we přjslowjch a w takowýchto

*) We čtwrtém zde uwedeném punktjkem zawřeném krakowiáku, gest w knižečce str. 129 semikolon, a proto se zaumyslně roztrhowati neměl od „Nynj za pacholka slaužjm giž tři léta, začnu hospodařit pustě se do swěta."

krátkých weršjch? „Budeme se smáti oboge“ (dowtip se p. r. strana). „Gedněm slunce wzcházj a wybjgj w hůry“ (dowtip se p. r. papršky). Gako gest od plugi: plawiti, slugi: slawiti, tak také od trugi: trávwiti, a od saukati: saučeti. Mračenka (pomroka) nemá znamenati ani mrak ani mračno, ale temnau těžkomyslnost; a w tomto sestawenj „Ljtagj holubi, geden nemá páry“ žádný to tak rozuměti nemůže, gako: „gaká z nás bude pára,“ toťby práwě i w polském i w morawském totéž bylo. Ale wždyťpakbych giž pomalu ničeho pro tak nazwané stálé formy a užitj těch několika grammatických zwláštnostj a giných některých drobnostj nenechal, čehož předce wšeho k lepšjmu wytknutj národnj známky přičiniti třeba. A gakož w originalu polském některé krakowiáky we prostonárodnjm wyslowenj položeny gsau, tak i we přeloženj, pro lepšj w tom wěrnost, hledělo se někde prostonárodně položiti: milugu, pamatugu a t. d. Zdaž gest to klam a blud, že gazyk český s neybližšjm spřjzniwcem swým gazykem polským se srownáwá, po přečtenj knižky této rozsaudj nestrannj čtenářowé sami; p. rec. zde hlasu nemá, neb gest, gak ze wšeho widěti, přjliš stranný. —

Ostatně že patero melodij knižečce té připogeno gest, nepowjdá p. recensent; zagisté neprawý a neauplný exemplář mjti bude, gak to i z wyčjtánj nepatrných omylůw widěti gest.

W. H.

---

2) *Historical view of the Slavic language in its various dialects. From the Biblical Repository, conducted by* Edward Robinson, *D. D. Andover: Flagg, Gould and Newman.* 1834.
(205 *pp. gr. in* 8.)

Andover gest město w Sewero-Americkém Saustátj, a sice we státu Masachusetském, ačkoli malé, a wšak důležité zwláště co sjdlo znamenitých škol, gmenowitě pak ústawu theologického, genž za přednj a za neylepšj se pokládá w celém Saustátj. Wydáwáť se w tom městě čtwrtletnj časopis, pode gménem Biblical Repository, w gazyku anglickém, pro tamégšj duchowenstwo; do kteréhožto časopisu, do swazku genž b. r. 1834 w měsjci dubnu a čerwenci wydáni gsau, geho redaktor pan Edward Robinson, doktor a professor theologie na ústawu Andoverském, postawil „historický přehled řeči a literatury slowenské podlé wšech nářečj," genž we swém celku i gakožto zwláštnj kniha pod nahoře postawenym titulem se wydáwá, a gegž zde čtenářům swým we známost uwozugeme.

Mluwj se we spisu tomto neyprwé o Slowanech, o gegich starožitnostech, mythologii, gazykowém a státnjm rozdělenj, a powaze gazyků slowanských wůbec (str. 5—20) potom o řeči a literatuře staroslowanské čili cyrilské (str. 21—34), ruské (str. 34—65), srbské (str. 65—82), kamž i bulharská, dalmatinská, glagolická a t. d. se počjtagj, pak chorwatské (str. 83—84), windické (str. 85—89), české (str. 89—135), slowenské w Uhřjch (str. 136—143), polské (str. 143—193), a wendické w obogjch Lužicjch (str. 194—203). We přjdawku (str. 203—205) stogj některé oprawy a nowégšj

zpráwy (zwláště o p. Šafařjkowi) z polských časopisů čerpané, a g. w.

Z toho giž widěti gest, že p. Robinson celau saustawu spisu swého na spisu p. Šafařjkowě o témže předmětu r. 1826 w Budjně německy wydaném založil. Také co do podrobnosti toto djlo we wětšj částce swé za wýtah z onoho powažowáno býti může *). Ale p. R. užjwal i giných pramenů k cjli swému, a psal weskrz duchem samočinným, ano zdá se, že i sám powědom gest gazyka slowanského (arci že slawně známá Talvj, manželka geho, překladatelkyně Srbských národnjch pjsnj). Nad to také odwoláwá se w djle swém častěgi na dopisy spisowatelů slowanských k němu, gmenowitě p. Kopitara i negmenowaných Poláků; zná wětšjm djlem, cokoli o tom předmětu w cizjch gazycjch, zwláště pak německy, psáno gest, owšem pak i překlady p. Bowringowy, i pogednánj kritická sem náležitá w anglickém časopisu Foreign Quarterly Review. Tudjž byl s to, podati čtenářům swým netoliko holá registra spisowatelů a spisů, ale i dosti podrobné a uhodné saudy o gegich charakteru a zásluhách, a o weškerém duchu a směru literatury; saudy, w nichž negen ohlas domácjch našich kritiků se rozléhá, ale často i wlastnj a samostatný hlas se pronášj. Pjšjc pak pro theology, wšude zwláštnj ohled béře na historii cirkewnj kmenů Slowanských, na překlady pjsem swatých neystaršj, a na literaturu theologickau wůbec.

Duch celého spisu patrně swědčj o rozsáhlých známostech, gemné saudnosti a ušlechtilém smeyšlenj spisowatele swého; genž nikde sice nepochlebuge Slowanům,

*) Sám p. Robinson pronesl se o tom na st. 10, gmenuge spis p. Šafařjkůw „a work of great merit, to which we are indebted, as we take pleasure in acknowledging, for whatever little merit our essay may possess.“

ale dobré i wýtečné powahy a usilj gegich dle zásluhy cenj, a rád ge připomjná. I gest to wěru podiwu hodné, že neylepšj posawad spis, od Neslowana o slowanské řeči a literatuře psaný, nikoli u sausedů našich na západu, genž tak honosně za wšewědy a wšeuky we swětě se prohlašugj, aniž w Europě, ale za oceanem atlantickým, we wzdáleném djlu swěta na gewo wyšel. Slaužjť nám to za utěšené znamenj wěku přjštjho, kdežto na poli wěd a nauk, uměnj a literatury, wšecky hráze a ploty, dělicj různé národy, bez ugmy bohdá kwětů národnjch, probořeny, a plodům ušlechtilým, na kterémkoli mjstě se dařjcjm, celoswětý oběh zgednán bude.

Že sic i toto djlo poklések a nedostatků prosto nenj, diwiti se nemůžeme, powážjmeli okolnosti času a mjsta, kdež powstalo. Nemalým djlem nedostatků těchto winni gsau s gedné strany sami pramenowé geho, a s druhé znamenitj pokrokowé, genž nynj w literatuře slowanské rok co rok se děgj. Od desjti let, co p. Šafařjk knihu swau sepsal, mnohé částky historie a literatury slowanské pilněgi wyskaumány a opraweny, mnohé též poklady ze starožitnosti w nowě na swětlo wynešeny gsau, a na roli národnj oswěty mnoho nowých srdnatých dělnjků zgewilo se. Nowěgšjch těchto ukazů p. Robinson neznal, kromě několika ruských a polských spisowatelů, genž we časopisjch tohoto wěku wůbec wyhlášeni gsau. Takž i gmenowitě we zpráwě o české literatuře ničeho téměř nedotekl, co teprw od desjti let na swětlo wydáno. Podrobné pak omyly geho zde přjpomjnati a naprawowati za zbytečné pokládáme, gežto ani zpráwa naše k němu, ani spis geho tušjm wětšjmu čtenárstwu našemu do rukau se nedostane, ano knihkupci naši s Andoverskými w nižádném negsau spolčenj. Raděgi připomeneme zde několik zpráw ze knihy geho, kterých sme se odginud nedoslechli.

Str. 202. Když před lety srbské pjsně zbjrky p. Wukowy w Němcjch pozor na se obrátily, král. saský státnj ministr, baron z Nostic we Drážďanech, dal zbjrati také pjsně národnj Srbů Lužických, a sám gich potom několik přeložil do němčiny. Zbjrka wšak tato nikdy obecenstwu we známost newešla.

Str. 200. Ačkoli slowanštj kmenowé w sewernjch Němcjch giž dáwno se poněmčili, předce w některých kragjch geště mnoho slowanských mrawů a obyčegů chowagj. Gmenowitě we knjžetstwj Altenburském lid selský, genž sice wzdělanostj a magetnostj nad giné wyniká (who are highly respectable through a certain degree of cultivation rare among German peasants, and distinguished for their wealth and prosperous condition), nemálo geště slowanských obřadů, zwláště při swatbách a podobných slawnostech, zachowal, genž mnoho gjmawého do sebe magj (the details of which are very interesting).

Str. 56. R. 1787 počet wšech we staroslowanském a ruském gazyku tištěných knih byl gen asi 4000; až do r. 1820 dwakráte tolik se gich počjtalo; w samém roku 1820 wyšlo gich 3400. Sopikow we swé ruské bibliografii počjtá 13,249 ruských a staroslowanských knih, které od r. 1553 do 1823 w Rusjch wytištěny gsau. Ale od té doby literatura ruská, aspoň co do ročnjho počtu wydáwaných spisů, opět klesati počala; r. 1824 newyšlo gich než 264, r. 1831 zase gen 479, půwodnjch i přeložených. Mimo to wšak we knihownách cjsarských a klášterských na 10,000 rukopisů geště netištěných, porůznu se nacházj.

P.

3) *Časopisowé češtj r.* 1834.

Od té doby, co my w historii literatury našj se pamatugeme, nikdy geště tolik časopisů, gako létos, pospolu z tiskáren českých na swětlo newycházelo. Pražské nowiny, Česká Wčela, Swětozor, Kwěty České, Wečernj Wyraženj, Krok, Tatranka, Časopis pro katolické duchowenstwo a Přjtel mládeže, — činj s tjmto časopisem museynjm dohromady deset periodických spisů, rozdjlných sice co do aučelu, obsahu, formátu, ceny a způsobu wydáwánj, rozdjlných také co do prospjwánj a obljbenosti u čtenárstwa, ale wždy předce k gednomu konečnému cjli wedaucjch, k oswětě totiž a k zábawě duchownj národu našeho, a za tjm i ke zwelebenj a rozšjřenj literatury národnj. Téměř toho až přjliš gest, pro newalný geště počet gak čtenárstwa tak owšem i spisowatelstwa našeho; i nenj se čemu diwiti, že někteřj z oněch časopisů, snad pro nedostatek těchto žiwotnjch šťáw, giž i umdléwagj, ba i skutečně, gako nebohé Wečernj Wyraženj, na wěčný sen se ubjragj.

Ale s tjmto rozhogněnjm časopisů českých nastala spolu také — bohu-li žel, či chwála, řjci nesmjme — nowá doba w kritice našj, wjce nežli kritická — pán bůh sám wediž gi k dobrému konci! ano giž i sama ta dwě slowjčka „časopis“ a „český“ mnohým kraganům našim urážliwa býti počjnagj: prwnj sice z té přjčiny, že prý nenj dosti české; druhé pak zase proto, že pauze české gest.

Radj se nám, abychom dle analogie slow dennjk, týdennjk, nepsali giž wjce „časopis,“ ano se to prý německému „Zeitschrift“ tuze podobá, alebrž „časnjk.“ I gakož pak, takéli rukopis na ručnjk, letopis na letnjk proměniti slušj? A když slow letopis a rukopis negen u Čechů, ale i Rusů, Srbů a

t. d. kdežto němčina neznáma, od gakžiwa práwě se užjwá, pročby nám časopis němčinau zapáchati měl?

Důležitěgšj, aspoň co do následku, zdá se býti namjtka druhá. Český — a wždy gen český — to prý urážka pro Morawany a Slowáky. Ale gak pak má se psáti ginače? Čili gen „Morawský," aneb gen „Slowenský"? aneboli dokonce „Českomorawskoslowenský"? Sáhodlaubé a slátané to gméno komu ljbiti se, komu ku potěšenj a ke cti slaužiti bude? — Ať se prý pjše Slowanský"! — Ale „Slowan" gest nomen genericum, obsahugjcj w sobě i Poláky, Chorwaty, Srby, Rusy a t. d. I pjšjce my gazykem gednoho toliko národu slowanského, a gsauce toliko gedinka w počtu Slowanských rodů, můžemeli mimo prohřešenj se proti logice a rozumu sami osobowati sobě gméno wšeobecné? Wždyť gako ginde, tak i zde, a potiori fit denominatio. Slowák gest gen nepatrná změna gména „Slowan"; „Morawan," znamenagjcj obywatele na řece Morawě, také nenj půwodnj a genetické gméno národnj, gakowé gest Čech. Gak pak gmenowal se Morawan, pokud geště na Morawě nebydlil? Půwodu gména „Čech" posawad nikdo s gistotau se nedopjdil; neb co nebožtjk Dobrowský o tom pronesl, po pilněgšjm skaumánj s prawdau neostogj. Bezpochyby Čechowé swé gméno giž ze někdeyšj wlasti swé s sebau přinesli. A nepocházegjli Morawané a Slowáci z téže dáwnj wlasti, gako i Čechowé? negsauli wšickni geden a týž národ, buď že na Labi, Wltawě, nebo na Morawě, Wáhu a Hronu bydlegj? A protož ne bez podstaty řjci se může i to, že Morawané gsau Čechowé, od dáwna na Morawě usedlj, i Slowáci že gsau wlastně wětew česká, w Uhřjch bydljej. Ale bůh sám wj, ký to zlý duch za našeho wěku mezi bratřjmi téhož rodu, téhož gazyka, téhož státu, swornost a lásku dusiti, a různice i zmatky bábelské, ba ďábelské, rozsjwati se usiluge! —

A wšak obraťme se giž ksamým těmto časopisům českým, počjtagjce knim, s dobrým swědomjm, i Tatranku samu, ačkoli mezi Slowáky zrozenau, ano dopřegjce gj, aspoň ze zdwořilosti, gakožto hostu w Praze, prwnj mjsto we přehledu našem. Po dlauhém odpočinutj nawštjwila nás nedáwno po třetjkrát, — tušjm gen proto zwláště, aby nás wšecky „nowotáře a neprawopisce" náležitě pokárala; tenkráte zagisté nad mjru gaksi zubatá se zgewila. Wzala sice sobě za štjt Kritona Platonowa, ač giž přede čtyřidceti lety přeloženého, wždy wšak i w půwodu swém i w přeloženj mladého a krásného — škoda gen, že p. Palkowič nám ode 40 let geště celého Platona, aneb aspoň hogněgšjho wýboru z něho nepodal! — potom i řeč latinskau, 12 listop. 1803 při nastaupenj professury gazyka našeho w Prešpurku od p. Wydawatele čtenau, pak dwě ukážky básnj snad od posluchačů geho sepsaných, kteréžto rádi wjtáme, gakož i giné drobnůstky w témže swazku nám podané: ku konci ale postawila si střelbu, tak, nercili hrubau, ale dotjrawau, že gj aspoň w tom, kde gměnj našeho národnjho, našj snahy a péče se dotýká, bez odpowědi nechati nemůžeme.

Pan Palkowič geště wždy na swém stogj, žej prý rukopis Libušina saudu podwržený gest; čili, abychom prawdu řekli, nestogj on na swém, ale na domněnj neb. Dobrowského, i to k tomu přigjmage, že Zlomkowé evangelij S. Jana (w. Časopis tento r. 1829, sw. II) také podwrženi gsau, gelikož i to Dobrowským někdy řečeno a psáno bylo. I poněwadž tu činiti gest o wěc důležitau, o neystaršj totiž a wzácné památky řeči a literatury našj, budiž mi dowoleno, šjřegi a osobně o tom se pronesti.

Že pjsma každého zwláštnjho wěku, wedle wšj nesmjrné a nesčislné rozdjlnosti péra každého téměř pjsaře, wždy předce něgaký společný ráz do sebe magj,

kterýmž ode pjsem giných wěků wšech se dělj, to negen znatelé diplomatiky, ale i každý takořka čtenář wj; každý zagisté ku př. pjsmo našeho wěku od gakéhokoli přede dwěma stoletjmi psaného na prwnj pohled rozezná. Budemeli se ale ptáti na důwody, proč některé pjsmo za staré, giné zase za nowé se pokládá, tuť giž gen zběhlý diplomatik, an zwláštnj powahy pjsem wšech wěků podrobně a dokonale zná, dostatečnau odpowěd nám dáti může. A wšak i ten někdy, wyčerpaw celau zásobu známých o tom prawidel a zákonů, gako w poslednj instancj odwolá se geště na gistý takt, gehožto mnohonásobným pilným zraku swého cwičenjm nabyl. Často listina některá dle wšech znaků starožitných dosti prawidelně psána gest, a přece zkušené oko diplomatikowo faleš gegj na prwnj pohled spatřj. Tento cit a téměř neomylný takt býwá gen podjlem dlauholetého pilného cwičenj a zwyku; žádný důwtip ani dáti ani nahraditi ho nemůže.

Gestliže pak i gá, po tolikerém ode dwanácti let téměř každodennjm skaumánj a cwičenj se we starých pjsmjch, negen prawidelnau známost gegich, ale i gakýžkoli onen takt, a tudjž něgaký platný saud o této wěci sobě osobugi, — ať mi to žádný za marnau chlaubu newykládá, an to gen z potřeby činjm. Prohljdaw giž na tisjce listin a rukopisů starých negen we wšech téměř archivech a bibliothekách českých, ale i wjdenských, mnichowských i ginde; a měw při tom na sta přjležitostj k oprawdowému skaumánj starých listin podezřelých: — muselbych wěru přjliš tupé mysli a tupého zraku býti, kdybych geště w uměnj tom za newědu wydáwati se měl. Ba pohřjchu! musjmť gá negeden starožitný diplom, ode dosawadnjch historiků českých, ano i od samého Dobrowského za prawý uznaný, mezi podwržené odmjsiti; o čemž o wšem na swém mjstě, když

totižto wšeobecný starý diplomatář český mnau wydáwán bude, bohdá náležitý a řádný počet složjm.

Ať giž tedy djm krátce a gedinýn slowem: naprosto nepochopugi, kterak ti zlomkowé z evangelium S. Jana, nercili s důwodem, ale gen s něgakau prawdě podobnostj w pochybnost bráni býti mohau! Nepodezřelegšjho pjsma w každém ohledu wěru nadarmo hledalibychom po celém šjrém swětě. Aniž posawad geště kde o gakém sebe menšjm důwodu proti prawdě gich doslýcháno, kromě od pp. K. i P. opětowaného ἀυτὸς ἔφα; aniž sám neb. Dobr. důwody gaké na domněnj swé kladl. Gá pak o prawdě těchto wzácných zlomků wšemi náležitými důkazy wniternými i zewněgšjmi tak dokonale přeswědčen gsem, gako o wlastnjm žiwobytj swém. Ať každý, kdokoli s podstatau o tom sauditi umj, podjwá se sám, gestli ne na originál, alespoň na wěrný snjmek, geště nedáwno w p. Hankowě zbjrce starých slownjků podaný; ať originál předložj se wšem přednjm diplomatikům w Europě ku posudku: gestliže wšickni nesrownagj se w tom, že to prawé a nepodezřelé pjsmo z X. stoletj, z wěku S. Wáclawa, — pak gá pokorně wyznám, že owšem ničemu tomu nerozumjm!

Co do saudu Libušina gest to arci ginác. Blána giž před pjsmem špinawá i nečistá, inkaust zelený po celé blánce rozlezlý, litery sotwa čitedlné, forma gegich neobyčegná, — to wše zarazj na prwnj pohled tušjm každého, i sebe zběhlegšjho, diplomatika. Protož nenj se čemu diwiti, gestliže i kdo rozumný o neprawost rukopisu toho se zasadj. Gá také před několika lety, gsa w těchto wěcech tehdáž geště méně honěný, s gedné strany důrazem tjm, s druhé pak důwody p. Dobr. do rozpaků zawesti sem se dal. Nynj ale, w těchto teprwa dnech, pilněgšj než kdy gindy rukopisu (gehož sem od osmi let byl newiděl) skaumánj předsewzaw, konečně o prawosti geho i w diplomatické stránce přeswědčil sem se, a s pra-

wým srdce swého potěšenjm ochotné o tom před wlastenci činjm wyznánj. Nic nenj w rukopisu tom celém, ač neobyčegném, coby podstatně odporowalo prawdě té, že on, ne-li z IX. stoletj, z wěku Swatoplukowa, ale gistě z prwnj polowice Xho wěku pocházj. Dobře znage wšecku i důležitost i nesnázi wěci této, neprawjm toho ani ze wšetečnosti, ani z ukwapenj: ale dokážeme toho bohdá weřegně, přjtel můg, p. Šafařjk, w ohledu gazykozpytném, gá w ohledu diplomatickém i historickém, gak mile k obšjrné o tom práci pro čas dostihneme. Pro tento swazek giž ani mjsto, ani chwjle nám nestačj. Potom i podstata důwodů neb. Dobrowského sama se zgewj, i nepotřeba zničiti částku pokladu tohoto chemickým zkaušenjm inkaustu, ano k gistému wýpadku sotwa wésti může. Budeli wšak i toto ode znatelů za prospěšné k odkrytj prawdy uznáno, a přistaupjli k tomu wůle sl. Museum, gakožto magitele rukopisu, staneť se neomylně. Gá zatjm Tatrance za to děkugi, že mi přjčinu dala k náležitému rukopisu toho skaumánj, a tudjž i k nabytj o něm přeswědčenj, kteréž gá sobě za nemalé stěstj pokládám.

P. Palkowič, čjm dále, s tjm trpčegšj náružiwost osupuge se na wšecky „nowoty“ a „nowotáře“ w gazyku našem. Litugeme wěru, že muž tak rozumný wždy geště přistupuge ke hlasu, kteréhožto my w těchto dobách giž gen od nedouka sme se doslýchali *). Probůh! wymřelli giž gazyk náš, aneb žiwli geště? Wy aspoň páni, kteřjkoli proti wšem nowotám žehráte, na smrt geg odsuzugete. Oprawdu, prohlednemeli celau nowěgšj literaturu naši, nenagdeme ani gediné knihy wědecké, kterážby bez nowot w gazyku českém psána byla; proč? protože kdokoli o předmětech naučných, o předmětech nowoeuropeyské zdělanosti wůbec, psáti se pokaušj, a

*) Wiz Kwěty české r. 1834, čjslo 14. na konci.

primo limine giž nedostatečnost onoho, gak wy prawjte, klassického a dokonalého gazyka, k označenj tisjcera předmětů nowowěké potřeby, nemile zakušuge, a tudjž meze geho rozprostraniti, staň se to gak staň, přinucen gest. Pištež pak nám, páni, gazykem Komenského, ku př. o chemii, o geologii a t. d. Ba přeložtež nám gen ku. př. Balbiho zeměpis gazykem bratřj Kralických — pak se od wás rádi tomu mistrowstwj učiti budeme. Či snad se domnjwáte, že budemeli psáti ku př. o rozdjlu mezi karbonium, karbonatem a karbonidem, Čech nám snáze porozumj, nežli když mu napowjme o uhljku, o uhlanu a uhličnjku? Čili, abychom se wyhnuli tomuto i onomu, nebudeme raděgi o tom na wěky psáti ničeho, — gakož to u wás a od wás se děge — a přiznáme se tedy skutkem k tomu, že chudý a negapný gazyk náš do nyněgšjho wzdělaného swěta se nehodj, že gjm prawé ducha oswěty ani nabyti ani uděliti nelze, a protož že slušj ponechati ho do wůle božj leda grammatikům a sedlákům, odřjkati se půwodu a gména slowanského mezi wzdělanci, přilnauti čjm dřjwe tjm raděgi k gazykům a národům cizjm, a pomoci konečně, aby giž gednau té surowé neřesti české umjráčkem odzwoněno bylo! Wiztež páni, kam nás wedete; wiztež také, ge-li to wěc ušlechtilého wlastence, haniti a osočowati u národu muže ty, kteřj celý takořka žiwot swůg nasazugj a obětugj na zakládánj a šjřenj oswěty národnj mezi námi, ano wy zatjm téměř ani hlasu swého, a to gen leda k haněuj, nepozdwihugete! A protož aneb ukažte nám sami, dobrými a hognými přjklady, kterak sobě počjnati máme, abychom národu swému ku prawé oswětě bránu otewřeli; a my, cokoli nám zdárného podáte, wděčně přigmeme a toho ku poučenj swému, kde potřebj, užigeme: anebo, neljbjli se wám zabjrati se do tak krušné práce, přestaňte giž aspoň haněnj toho, aby nezůstala po wás památka

trpká, ale sprawedliwá, že mohše nápomocni býti k obecnému dobrému, wolili ste raděgi kaziti a rušiti, pokud možná bylo, snaženj w tom giných. Ač přiznáme se, že newalné naděge do pomoci wašj chowáme, když wy ku př. na mjstě dobrého a giž i přigatého slowa wěda, wědec, wědecký, špatné a i od wás samých nechwálené uměnjctwj, uměnjk, uměnjcký nám předce nawrhugete.

Co do prawopisu nebo neprawopisu, nowého i starého, chceme giž raděgi mlčeti, ano wšecken spor o něm u Čechů, chwála bohu! giž utichl. Gen to nám diwné gest a nepochopitelné, kterak p. Palkowič, an co do saudu Libušina beze wšj wýminky juratin verba magistri, co do prawopisu zase neb. Dobrowskému tak urputně odpjrati může. Zdeť giž p. P. dokonale na swém stogj, prawě že c w gazyku českém gest sauhláska wždycky twrdá! (t. g. nejeřowaná). Charakteristické to znamenj doby té, we kteréž literatura naše nynj se nachází, že muž gináče učený, professor řeči a literatury české, po třidcetiletém professorowánj, a po nesmrtedlných Dobrowského zásluhách w odkrytj celého organismu gazyků slowanských, geště to twrditi směl! Wšak my mu zde náležité o tom lekcj z grammatiky dáwati nebudeme: k tomuť nám giž ani čas ani mjsto nestačj. A z této přjčiny také i o giných wěcech we Tatrance, zwláště kdež důwodům p. Jungmannowým leda odpory se kladau, mlčeti musjme.

O ostatnjch časopisech českých, s nimiž we žádném důležitém ohledu na sporu negsme, tjm kratčegi pronesti se můžeme. O Swětozoru předewšjm geho podnikatelům a nakladatelům, pp. Synům Bohumila Háse, tu powinnau chwálu wzdáwáme, že čjm dále tjm pilněgi a čistěgi tištěn byl, což w djle obrázkowém aspoň gedna z přednjeh zásluh gest. Že ne wšickni obrázkowé rytcům stegně uměle se dařj, toho nakladatelům za winu

přičjtati nemůžeme, wědauce o nedostatku dobrých rytců we dřewě w zemjch našich wůbec. Také aby we wybjránj předmětů k obrázkům na zwláštnj potřeby čtenárstwa našeho zwláštnj ohled brán byl, gen tehdáž snad práwem žádati bychom mohli, kdybychom o welikém počtu odbjratelů tohoto neobyčegně i nákladného i lacinčho djla wěděli. Ale nebylo gich, gakož nám prawe-no, než asi půl druha tisjce; což ačkoli dosti gest we poměru s ginými časopisy, samo wšak we sobě, při ohledu na potřebný náklad, wždy gen málem nazýwati se musj. Přičjtána toho wina onde i onde i samým spisowatelům, gežto prý djlo toto duchem přjliš učeným a wědeckým wedli; — my wšak mysljme, že kdyby náš Swětozor doslowně do němčiny překládán byl, nikdoby tušjm na nepopulárnost geho nenařjkal. Pro zcela nezdělaný lid Swětozor u nás gakýkoli tjm méně psáti se dá, čjm wjce redaktor geho wázán gest obrázky určenými pro publikum giž poněkud oswjceněgšj. Wšak i na spisowately aspoň tu prosbu wzkládáme, aby nepurisugjce přjliš we populárnjm spisu, čtenárstwu slabšjmu (a toho-tě částka wětšj) těžkosti w obsahu těžkostmi we slohu, kromě kde toho potřeba newyhnutelná káže, nenadsazowali. Ostatně daufáme, že wšickni wěrnj wlastenci o rozšjřenj wýborného spisu tohoto každý we swém okolj, wěrně se přičinj, aby nám na delšj čas zachowán a prospěšen býti mohl. Ať se gen powážj, kolik užitečných známostj, o kterýchžto sice w gazyku našem geště nikdy psáno nebylo, giž sám tento prwnj Swětozora ročnjk bedliwému čtenáři poskytuge!

„Nowiny Pražské“ aspoň nikdy prwé rozumněgi a umělegi rediğowány nebyly, nežli p. Čelakowským léta tohoto. Wycházegjce podwakráte za týden, dáwaly nehogný sice, ale wždy dosti auplný a (kdo tomu rozuměti umj) také wěrný obraz důležitěgšjch weřegných udalostj we swětě politickém.

„Česká Wčela“ a „Kwěty České,“ dwa týdennjkowé, přjbuznj co do plánu i obsahu, gelikož w obau se hledj ke čtenj zábawnému i ku ponaučnému lehčegšjmu, lišili wšak se patrně wedenjm swých redaktorů. W gednom podáwány nám plody wětšjm djlem dospělegšj, z ciziny přesazené, we pilném wýboru; we druhém pak rozmanité plodiny půwodnj nazwjce mladých spisowatelů, djlem nezralé, djlem i utěšené naděge dáwagjcj. Takž oba tito časopisowé dobře wedle sebe státi a národu slaužiti mohau. Škoda gen že poslednjho času gegich redaktorowé dali se spolu do půtky nepotřebné, škodliwé a nečestné, gelikož giž gen pauze osobnj. Čtenárstwo rádo djwá se hádkám o důležité wěci, w nichž samo něčemu naučiti se může: kde ale gen osobné swády se děgj, tam gen leda luza w nich sobě libowati může. Lichá to chwála, lichá i hana, wjtěziti anebo přemáhánu býti we půtce takowé. Aniž pak redaktorowé to práwo magj, aby swými osobnjmi důležitostmi publikum zaměstnáwali.

Wšenaučný Krok, wěrný stále předsewzetj swému, létos opět gednjm swazkem (třetjho djlu druhým) na swětlo wykročil. W obsahu swém podobný gesti swazek tento loňskému. Nowé w něm neydůležitěgšj pogednánj gest od p. Smetany, o powětrnosti roku 1834.

Časopis pro katolické duchowenstwo, wydáwaný od knjž. arcibisk. konsistoře Pražské, wedenjm wys. důst. p. Wáclawa Pešiny, mezi wšemi českými časopisy neyzdárněgi prokwetá i neyaučinněgšj žiwot gewj, mage wýborných pomocnjků s dostatek. Kéžbychom to mohli také o „Přjteli mládeže,“ wydáwaném od důst. p. Zieglera řjci! Proč oswjcenj wlastencowé neugjmagj se snažněgi spisu toho, genž tak wýborný prostředek podáwá k šjřenj swětla i ducha tam, kde ho u nás neywjce potřebj, mezi učiteli školnjmi? My o přjčině newjme, ale gistě toho welice litugeme.

Konečně geště připomjnáme, že s počátkem roku nastáwagjcjho 1835 nowj dwa časopisowé, ne češtj sice, ale slowanštj a na české ohled berauej, wycházeti budau: w Záhřebu totiž, wedenjm Dra. Lud. Gaye, nowiny Chorwatské, prwnj toho způsobu mezi Chorwáty, i s listem pro čtenj zábawné týdennjm, pod názwem „Danica Chorwatska, Slawonska i Dalmatinska;“ we Krakowě pak, wedenjm Dra. Ant. Sigm. Helcela, w polském gazyku „Quartalnik naukowý,“ obsahu pauze wědeckého.

F. Palacký.

O důležitěgšjch knihách českých, létos na swětlo wyšlých a časopisem tjmto geště neohlášených, gako gsau: Bar. G. Cuviera Rozprawa o přewratech kůry zemnj, přel. od J. S. Presla, — Národnié zpiewanky, čili pjsně swětské Slowáku w Uhrách, wyd. od J. Kollára, — Morawské národnj pjsně, sebr. od F. Š. — Přjrodopis od J. Filcýka, — Hadr. Balbiho zeměpis, swaz. I. práwě wycházegjcj — dáme bohdá šjršj zpráwy we přjštjm ročnjku. Kýžby gen pp. wydawatelé knih českých na prosby naše se ohlédali a oznamowali nám pořádně, co nowého wydáwagj, abychom tak aspoň auplný regstřjk wšech tiskem na swětlo wycházegjcjch knih wlastencům we známost uwozowati mohli! —

---

4) *Slownjk Českoněmecký Jos. Jungmanna. Djl prwnj, swazek druhý: Bůh — Dočistiti.*

(Náwěštj pp. Zakladatelům pokladnice Musegnj české.)

S odwolánjm se na wyšlé 27. Unora 1834 náwěštj, a danau zpráwu w prwnjm swazku tohoto Časopisu na letošnj rok, str. 118, známo se činj, že druhý 25archowý swazek prwnjho djlu nadřečeného slownjku w přislibeném čase a pořádku, t. koncem Prosince r. 1834 na swětlo wyšel, a pp. Předplatitelům po 2 zl. stř. tam, kde předplatek byli složili, — pp. ale zakladatelům musegnj pokladnice České w knihoskladu Kronbergra i Webra w Praze, za poukázánjm základčjho listu a složenjm 1 zl. stř. rowněž gako prwnj swazek se wydáwá.

Poněwadž pak w dotčeném mjstě Časopisu našeho sljbeno gest, že rozwrh platu na wycházegjcj swazky Slownjku českého mezi pp. zakladateli a mezi pokladnicj musegnj každoročně podlé možnosti pokladnice a počtu pp. zakladatelů činěn, a z počátku každého roku tjmže Časopisem ohlašowán bude: dáwá se tedy welectěným pp. zakladatelům na wědomj, že, gako předešlého, tak i tohoto nastupugjcjho roku 1835 náklad na wydánj slownjku gmenowaného mezi ně a mezi pokladnici na rowné částky se rozdělj, tak že oni za každý swazek gako posawad 1 zl. stř. a pokladnice tolikéž zaplatj. Co se týká oněch pánů, kteřj teprwé přjštjm rokem 1835 ústawu tohoto musegnjho sučastnjci býti počnau, těm dle §. 6 prawidel 1. Ledna 1831 (w. Čas. mus. V. ročnj běh str. 118) ustanowených, toliko swazky téhož roku 1835 wycházegjcj po 1 zl. wydáwány budau; aby wšak budaucně i z strany před tjm wyšlých swazků

něgakau wýhodu, gakožto zakladatelé, nalézali, ti gim se z dobré wůle wydawatelowy wždy w ceně předplatnj t. swazek po 2 zl. podagj.

Ostatně gakož každý gazyka i literatury České milowný wlastenec s potěšenjm wzhledne na množjcj se počet netoliko wůbec předplatcůw na dotčený slowník, ale i zwláště aučastnjkůw užitečného ústawu musegnjho, gehož pomocj toto nákladné a obšjrné djlo na swětlo wycházj: tak nepřjgemná zdáti se musj některých pp. wlastenců chladnost i nezpráwnost, kteřj složiwše malau částku základu swého, rok, dwa i wjce platiti přestali, ač negedni z nich wychodjcj knihy bráti se neostýchali. Z té přjčiny čjsla základčj 71, 78, 80, 83, 101, 108, 112, 114, 116, 132, 137, 147, 177, 182, 187, 188, 231 cele umořena a smazána gsau, ostatnj pak pp. zakladatelé, kteřj minimum swého na r. 1834 posud nezaprawili, uctiwě se zwau k brzkému toho učiněnj, anoby ginak budaucjho roku z počtu zakladatelů wylaučeni býti newyhnutedlně musili.

7.

Zpráwa o Českém Museum.

(*W řjgnu, listopadu a prosinci* 1834.)

We společnost wstaupili prohlášenjm se k wyměřenému ročnjmu přjspěwku: pan Matěg Kalina z Jäthensteina, Doktor weškerých práw, co činný aud, — a p. Jos. Justin Michl, klerik řádu pobožných škol a professor w Praze, co aud přispjwagjcj.

W materialijch dodáno:

1. Pro zbjrku žiwočišnau: od Geho Excell. p. hraběte Josefa Nostice, zbjrka plžů, mlžů a giných některých zwjřat, totiž: plžů 30 welikých, 161 prostřednjch, mezi nimiž krásný exemplář obručanky prawé, a 650 malých; mlžů 60 celých z obau skořepin záležegjcjch, mezi nimiž weliký krásný exempl. kladiwanky, a 427 pogediných skořepin, pak 2 pramenitky, 1 gežowka, 2 mořské raky, 5 lezowek, 1 swěč, 13 koralů, 1 wjčkule, 1 krakatice, 3 sušené rybj zuby, 1 klikoroh brilliantowý we zwláštnj skleněné skřjnce se zwětšowacjm sklem, a 3 wycpanj ptáci; — od p. Auge, direktora ledeckého, zagjc dwůgče a 3 obecné štjry; — od p. hraběte Giřjho da Sylva Taroucca, u Hadrburku w čáslawském kragi chycená korotew tmawohnědá co wzácná odroda.

2. Pro zbjrku rostlin: od p. Tuscany zpotwořený wlaský ořech.

3. Pro zbjrku kopanin a zkamenělin: několiko částek znamenitých kopanin od p. M. Dra. Ant. Stolze w Teplicjch, — od p. M. Dra. Fridricha Bischoffa, knjžecjho klaryského lékaře studničnjho w Teplicjch, — od čestného auda p. Wiljma Haidingra w Lokti — a od zběragjcjho auda, M. Dra. a kragského fysikusa loketského, p. Josefa Köhlera; — částka zkamenělin z okolj braunowského od p. F. Lüssnera, kupce w Braunowě; — a částka hornin od p. Chr. Aug. Löschke we Sklářjch (Glashütten) a od p. Frid. Sarauera humanitnjho žáka w Pjsku.

4. Pro knihownu: od p. faráře zwikoweckého Krolmusa 2 české knihy; — od wýborowého auda p. prof. Max. Millaura geho Series rectorum universitatis Pragenae ab unione academiarum. Pr. 1834; — od p. Leopolda Görlicha, učitele náboženstwj w Chomautowě, německá modlicj knjžka s hebreyskými pjsmenami w Praze tištěná; — od činného auda p. Jos. Jungmanna, c. k. prefekta pražského staroměstského gymnasium, geho Slownjka česko-německého 1nj swazek, w Praze 1834; — od pražského arcibiskupského Konsistorium 3tj swazek Časopisu pro katolické duchowenstwo 1834 s poslednjm swazkem sw. Augustina o městě božjm; — od p. Stojanowicha w Pešti, 1nj swaz. geho „Pamětnosti" 1834; — od činného auda p. Al. Wacka, děkana w Kopidlně, pohřebnj řeč u hrobu Tekly hrabinky Šlikowé, česká a německá; — od pp. Med. Drůw: Frant. Jul. Lercha, Jos. Krále, Frant. Karla Dräxlera, Ant. Aloysia Seidmanna, Filippa Ehrlicha, Jos. Wilh. Löschnera, Frant. Jsera, Laur. Janky, Karla Wallera, Frant. Siegela a Fried. Lilienfelda gegich inaugurálnj dissertace; — od činného auda, p. Jos. Liboslawa Zieglera, Dra. bohoslowj a děkana chrudimského, 34. až 36tý swazek geho „Přjtele mládeže" 1832; — od filosofické

fakulty pražské university: Album seu matricula facultatis juridicae Universit. pragenae ab an 1373 usque ad 1418. Pragae 1834. Pars 1; — od p. Ant. Kolarského, kaplana w Polné, gedna latinská a gedna česká we 2 djlech kniha; — od p. Jos. Justina Michla, klerika prof. řádu pobožných škol, 2 české knihy; — od čestného auda, p. Adama swobodného pàna Rosciszewského, 9 polských spisů; — od redakcj časopisu „Anzeiger für Kunde des deutschen Mittelalters" (p. barona Aufsessa a prof. Mone we Mnichowě) pokračowánj téhož časopisu, arch 10—15 r. 1834; — od hornjlužické společnosti wědecké gegjho časopisu několik swazků od l. 1828, 1829 a 1830 pak 1 a 2hý od l. 1834; — od p. Augustina Gedličky, faráře Záběřského: Práwa městská králowstwj českého w Praze, 1579. we fol.; — od p. Ecka, protokollisty a expeditora u čáslawského magistrátu: Florilegii pars II. authore Em. Swartz. Frankf. 1612. fol.

5. Pro zbjrku rukopisů, listin a map: od zbjragjcjho auda p. Jos. Seydla, děkana beraunského, list wládycký Klementa Köberle de Lauro, na pergameně; — od p. Jana Starka, Dra. a prof. bohoslowj, 4 amsterodámské weliké mapy ze 17. stoletj; — od p. Ant. Hergeta, měšť. pražsk. 3 plány týkagjcj se Collegium Clementinum w Praze od l. 1556, 1710, 1730; — od p. C. Henniga, kamenopisce w Praze, reysowánj pérem na kameně, poswěcenj praporce pro 42tý pluk Wellingtonůw představugjcj; — od p. Jana Schrenkera, polesného (Oberförster) w Čjžowé, wyobrazenj historicky pamětného hrobu rytjře Loreckého; — od čestného auda p. Jos. Schöna, k. prefekta w Pjsku, zbjrka řjdkých zastaralých mluwenj spůsobů a wyznamenánj ze starých listin; — od pražských arcibiskupských ppů. Alumnů česká postilla z 15ho stoletj we folio; — od p. Wacláwa Peče rytjře z Pečendorfu

appellačnj instrukcj cjs. Ferdinanda III. od r. 1644; — od p. Ant. Kolarského, kaplana w Polné, geden list z antifonalu od r. 1414 a opisy z archiwu města Polné z 15. stoletj; — od p. Radwanowského, kupce w Německém Brodě, turecká bilieta; — od p. J. A. Dundra, pjsaře w Blowicjch, geho „Nawedenj k stawitelstwj"; — od p. Ad. Rosciszewského přepis korrespondencie Fr. Siarczyńského.

6. Pro zbjrku pečetj: skrze c. k. zemské presidium otisky pečetj měst, městeček atd. z boleslawského a čáslawského krage.

7. Pro zbjrku mincj: od p. Wáclawa Krolmusa, faráře zwikoweckého, 1 zlatý Morice wéwody Saského 1551, 1 maley groš, slezký 15tikreycarák 1664, a 4 staršj cizozemské střjbrné mince; — od p. Jana Pöschla, magistratnjho raddy w Praze, 31 malých starých střjbrných mincj, mezi nimiž 10 landshutských, 9 rakauských, 5 baworských a 2 české; — od panj Anny z Gamsenberka, magitelkyně statku Stáleckého w táborském kragi, 14 rakauských, 13 landshutských, 9 mnichowských a 6 salzburských malých střjbrných mincj z 15ho stoletj; — od p. Peregrina Wazače, měšťana pjseckého, pražský groš Wladislawa II. a měděný početnj penjz; — od p. Frant. Daneše: hraběcj Trautsonský groš střjbrný 1618; — od p. Jos. Justina Michla, klerika professora řádu pobožných škol, 3 malé cizozemké střjbrné a 1 měděná mince, pak tolar cjs. Karla V. 1543; — od p. Alfonsa Holého, klerika profes. téhož řádu, 28 malých cizozemských měděných mincj; — od p. Leopolda hraběte ze Sternberka: 2 u Zásmuk wykopané pražské groše Wladislawa II. a maličká mince krále Ludwjka; — od p. Wogtěcha Šimona, vikáře domažlického a děkana nowokdynského, 5 maličkých střjbrných mincj ze 17. stoletj; — od p. Ant. Kolarského, kaplana w Polné, pamětnj penjz na bitwu u Frid-

berka od r. 1714, a 2 giné starèmince; — od p. hraběte da Sylva Tarouca we Frauentále: 2 malé střjbrné mince; — od p. Knauera, zpráwce frauentalského, střjbrná mince od r. 1679. s nápisem: Ex duris gloria; — od zbjrągjcjho auda, p. Wjta Danjčka, c. k. prefekta gymnásium německobrodského, stará střjbrná mince a 10 rozličných cizozemských mincj; — od p. Oktaviana Roháčka, kanownjka želiwského, střjbrná mince na korunowánj Leopolda II; — od p. hraběte Josefa Nostice, gednatele českého museum, 2 exempl. weliké medalie střjbrné i broncowé od Lercha na přjtomnost G. G. M. M. Cjsaře a Cjsařowny w Čechách r. 1833.

8. Pro zbjrku starožitnostj: od swobodného pána z Engelhofen, skrze p. August. Suchánka, měšťanostu a představeného hrdelnjho práwa w Klatowě, broncowá podobizna něgakého reka tam wykopaná; — od městského rychtářstwj w Hoštce (Gastdorf) w tamègšjm okolj wykopané staré pečeti Černjnů a Kwjtkowých spolu s otisky týchž pečetj.

9. Do pokladnice museynj na wydáwánj knih českých dodali: a) w druhém čtwrtletj: p. Jan Černý, lokalista w Chodowicjch, 10 zl. — p. Frant. Petera, farář Marešowský, 5 zl. — p. Jan Čtwrtečka, učitel w Albendorfu, 5 zl. — p. W. W. kněz cjrkewnj, 5 zl. b) we čtwrtém čtwrtletj: p. Jos. Pohořelý, posluchač bohosl. Litom. 4 zl. — p. Jos. Uherek, posluchač práw w Praze, 10 zl. — p. Rudolf Uherek, praktikant u stawitelstwa w Brně, 25 zl. — p. Martin Tuma, kněz cjrkewnj, mjstodržjcj w Křastanech, 10 zl. — p. Karel Hawljk, posluchač práw 5 zl. — p. Jos. Kramář, posluchač lékárnictwj, 10 zl. — p. Jos. Pelikán, akcesista u hrdelnjho práwa, 5 zl. — p. Frant. Petera, farář Marešowský, 5 zl. — p. Jan Čtwrtečka, učitel w Albendorfu, 5 zl. — p. Jos. Podlipský, posluchač filos. 10 zl. — p. Frant. Šwestka, posluchač práw, 5 zl. —

pp. Studugjcj Pacowštj, 16 zl. 40 kr. — p. Řehoř Zeithammer, dokt. filos. prof. hum. w Pjsku, 5 zl. — p. Jos. Quadrat, assistent porodn. 15 zl. — knihowna české školy při theol. w Buděgowicjch, 17 zl. — p. Aloys Řečický, posluchač bohoslowj, 10 zl. — p. Jos. Zátka, posl. bohosl. 10 zl. — p. Karel Krbeček, posl. bohosl. 10 zl. — p. Matěg Pöšl, kaplan w Purkarci, 10 zl. — p. Martin Zátka, posluch. bohosl. w Buděgow. 10 zl. — p. Ant. Mrkwička, kněz ř. Maltézského, děkan w Horažďowicjch, 10 zl. — p. Ant. Přibyl z Řimowic, 5 zl. — p. Frant. Richter, biskupský notár, far. w Heřmanoměstci, 10 zl. — p. Frant. Lausch a, residenciálnj kaplan u sw. Anny na panstwj Němčickém 10 zl. — p. Michal Kottler, obchodnjk we granátech w Turnowě, 10 zl. — p. Vinc. Werych, w Turnowě, 10 zl. — p. Jan Řibřid, posluch. bohosl. w Litoměřicjch, 10 zl. — p. Frant. Kastránek, knihkupec w Gičjně, 5 zl. — p. Wendeljn Grünwald, posl. filos. w Praze, 5 zl. — p. Jos. Justin Michl, z řádu pobožných škol, prof. w Praze, 5 zl. — p. Frant. Duras, mlynář w Gemnjkách, 5 zl. — p. Jan Hanl, D. M. w Praze, 10 zl. — p. Matěg Semerad, posluch. lékarstwj, 8 zl. — p. Jaroslaw Wacek, zámecký kaplan w Březnici, 5 zl. — p. Wáclaw Picek, posluch. práw, 6 zl. 30 kr. — p. Jan Pruša, posluch. bohosl. 5 zl. — p. Aloys Landfrass, knihtlačitel w Gind. Hradci, 10 zl. — p. Frant. Kalina, stud. poetiku w Gind. Hradci, 10 zl. — p. Jos. Šafránek, kaplan w Nowém Bydžowě, 10 zl. — p. Jos. Dwořáček Strážnický, měšťan w Tišnowě na Morawě, 5 zl. — p. Frant. Wiljmek, kapl. w Netwořicjch, 10 zl. — p. Jan Řehák, kněz cjrk. w Litoměřicjch, 10 zl. — p. Frant. Kurka, kaplan w Kladně, 5 zl. — p. Frant. Brausek, kaplan w Semilech, 10 zl. — p. Wácl. Kawaljr, kaplan we Wysoké, 15 zl. — p. Frant. Pelauch, farář we Wysoké, 10 zl. — p. Jos. Jahnl, kaplan we Strašecjm, 4 zl. 38 kr.

p. Jos. Jermann, kapl. w Rakownjce, 10 zl. — p. Wácl. Krolmus, farář na Zwjkowci 10 zl. — p. Wěnc. Kořjnek, pjsař na Mělnickém panstwj 10 zl. — p. Jan Traspe, kněz cjrk. 10 zl. — p. Frant Pawel, práwnj pjsař w Gilemnici, 10 zl. — p. Frant. Laušmann, kancelářský w Stěžerách, 10 zl. — p. Jan Přibjk, kandidát učitelstwj, 5 zl. — p. Ant. Stranský, prof. bohoslowj w Král. Hradci, 10 zl. — p. Aloys Ladisl. Janata, kněz cjrkewnj w Gilemnici, 5 zl. — p. Šaurek, farář na Teyně, 4 zl. 34 kr. — p. Jos. Bačkora, zkaušený učitel pro hlawnj školy, 5 zl. — p. Jan Gilek, kaplan w Kruzburce, 25 zl. — p. Dittrich, měšťan Pražský, 10 zl. — p. Boleslawjn Wrchowský, posluchač práw we Wjdni, 10 zl. — p. Frant. Horymjr Ott, posl. práw w Olomauci, 10 zl. — p. Erwjn hrabě Sylva-Taroucca, posluch. práw w Olomauci, 10 zl. — p. Jan Dušan Steiner, posl. práw w Praze, 10 zl. — p. Jos. Wlastimjr Swoboda, učitel na Hrádku, 5 zl. — p. Jan Hulakowský, praktikant při c. k. gub. archivu, 10 zl. — p. Ant. Rokos, posl. filos. w Praze, 10 zl. — p. Jan Bohumjr Šjrer, posl. filos. w Praze, 10 zl. — p. W. W. kněz cjrkewnj, 5 zl. — p. Frant. de Paula Rathauský, konsist. rada, dozorce škol, wikář a far. w Česticjch, 10 zl. — p. Gustav Podiwjn Machek, studug. w Praze, 10 zl. — p. Matěg Kawka, posl. filos. 5 zl. — p. Ferd. Pechar, kněz ř. kazatelského, 10 zl. — p. Frant. Rolegček, kooperator w Nymburce, 10 zl. — p. Frant. Wrba, beneficiat w Kostomlatech, 10 zl. — p. Jan Kaspar, kněz cjrk. w Král. Hradci, 10 zl. — p. Jos. Wotěra, far. w Děkowě, 10 zl. — p. Jos. Šmidinger, kněz cjrkew. zkaušený w mathemat. a rýsowánj učitel, katecheta i direktor pro c. k. normálnj školy, 5 zl. — p. Frant. D. kněz cjrkew. 10 zl. — p. Frant. Hotyš, posl. práw 10 zl. — p. Ant. Felger, posl. bohoml. w Litoměřicjch, 5 zl. — p. Adolf z Ehrenberka, práwnj aktuar we

Wršowicjch, 10 zl. — p. Karel Špott, studug. 10 zl. — p. Jos. Kramář, vikář a far. we Wysokém, 25 zl. — p. Jos. Damašek, kaplan w Semilech 15 zl. — p. Jan Widimský, posluch. práw we 4tém roce, 5 zl. — p. Wácl. Diwok, c. k. professor w Něm. Brodě, 10 zl. — p. Ant. Kolarský, kaplan w Polné, 10 zl. — p. Frant. Sláma, farář we Chrašticjch, 10 zl. — p. Tomáš Stocký, magistrátnj a kriminálnj rada w Chrudjmi, 10 zl. — p. Jos. Bogislaw Pichl, stud. filos. 6 zl. — Wys. důst. p. Wácl. Kára, děkan kapitolnj w Litom. 10 zl. — W. p. Jos. Nečasek, vicerector a kanownjk w Litom. 10 zl. — p. Michal Pragzler, kaplan w Teyně nad Rowenskem 10 zl. — p. Wácl. Werunáč, kaplan w Libuni, 5 zl. — p. Jos. Frencel, exposita we Wšeborsku, 5 zl. — p. Frant. Jachim, absolv. theolog, 5 zl. — p. Frant. Mudroch, posluch. práw, 5 zl. — p. Jan Kořjnek, posl. bohosl. w Král. Hradci, 10 zl. — p. Frant. Fiškandl, kancelářský na Blatné, 7 zl. 30 kr. — p. Frant. Trojan, posl. filos. 6 zl. 15 kr. — p. Frant. Geřábek, kandidát radnictwj, 10 zl. — p. Filip Wieser, kontrol. kancelářský a práwnj listownj na panstwj Němčickém, 10 zl. — p. Gindřich Glasersfeld, studugjcj w Praze, 10 zl. — p. Xav. Rádlo, kaplan w Postupicjch, 10 zl. — p. Jos. Pultár, wychowatel u p. Otta fabrik. a welkokupce w Postupicjch, 10 zl. — p. Kašpar Fejérpataky, knihař we Sw. Mikuláši w Liptow. Stol. 10 zl. — p. Jak. Aschenbrenner, kancelářký w Němčicjch 10 zl. — p. Anton Hágek, duchownj zpráwce we Weliké Řetowé 10 zl. — p. Frant. Plaucar, kněz cjrk. 5 zl. — p. August. Beer, studug. filos. 5 zl.

O b s a h

Časopisu českého Museum na r. 1834.

I. Staročeská literatura.

Krátký spis o porážce a zagetj Maximiliana, woleného krále Polského a arciknjžete Rakauského. Swaz. II. na str. 191.

Pana Karla staršjho z Žerotjna apologie neb obrana ku panu Giřjkowi z Hodic r. 1606. Swaz. III. str. 239.

Obleženj Malty od Turků r. 1565, od Pawla Skály ze Zhoře. Swaz. III. str. 257.

II. Nowé básně.

a) Původnj.

Šeb. Hněwkowský: Šemjk. II. 127.

—ř—: Taroky, kámen mudrců. IV. 359.

b) Přeložené:

Jan Purkyně: Torquata Tassa oswobozeného Jerusaléma zpěw šestnáctý. I. 3.

Jaroslaw Langer: Starožitně básně ruské: 1) prwnj dwě II. 138. 2) Druhé dwě IV. 373.

III. Prosaická sepsánj.

Původnj.

P. J. Šafařjk: 1) Myšlenky o starobylosti Slowanů w Europě. I. 23.

2) Přehled pramenů staré historie slowanské. II. 155.

Jar. Langer: České prostonárodnj obyčege a pjsně. I. 58. III. 268.

Frant. Palacký:
1) Historické zpráwy o lidnatosti země České. I. 67.
2) O welikém stěhowánj se národů z Asie do Europy, podlé Jul. Klaprotha. III. 305.
3) Popis 452 gmen šlechty České i Morawské r. 1415. III. 325.
4) Rozbor etymologický mjstnjch gmen československých. IV. 404.

J. M. Ludwjk: Smjšené zpráwy historické o Náchodu. I. 80.

Jos. Schön: Listář historický. I. 92. III. 335. IV. 420.

Jan Štěpan: Pozůstatky rusadelnjch swátků w Čechách. II. 183.

W. Ruffert: Poznamenánj spisů Jana Flor. Hammeršmida. II. 204.

Dr. J. K. Chmelenský: Hlawnj zpráwa o desjtiletém aučinkowánj diwadla českého w Praze. II. 221.

J. B. Malý: Slowo o rýmu. III. 283.

F. J. Sláma: Pokus o wyswětlenj gmen mjstnjch slabikami „ice“ a „wice“ se ukončugjcjch. IV. 394.

IV. České Museum.

Gednánj Společnosti wlastenského Museum w Čechách, we dwanáctém wšeobecném shromážděnj dne 2. dubna 1834.

a) Přednešenj Josefa hraběte z Nostic, na mjstě gednatelowě. II. 212.

b) Wýtah z protokolu posezenj. II. 220.

c) Řeč praesidenta hrab. Kašpara ze Šternberka. IV. 432.

Wýtah z aučtů českého Museum, týkagjcjch se přjgmů a wydánj pokladnice na wydáwánj knih českých r. 1833. Třetj ročnjk. (Připogen ke swazku prwnjmu).